ՍՍՌՄ-ԼՈՒ է 1961 թ.

22
Տ 95

ՊԱՏԿԵՐԱԾԱՅՔ

պատկերասացեալ.

Ամբ ի համաձայնութիւն

պատկերայ.

1306

Նովիրեալ և Տեառնագրեալ
ի ուղղութեան Իսահեննայ ի Տէր հան
գուցեալ Սարգսի որդւոյ Պե
տրոսեան.

Ի հայրապետութեան | սահեղայս Գանձոյ
ին Սեբ- | չիաձնի Տեառն Ը- | պատճա
րոյ ամ | նայելոնա | նեռաղիոսի.

Յորինեալ երկասէր՝ և տպադիր աշխատա
նօք Ղազիասու Դպրի Վանանդեցւոյ.

ՅՈՒՆՍՆ 1716.

և ի հայոց 1165.

ՅԱՄՍՏԵՐԴԱՄ.

Ես
Առաջին Կորնթացւոց ԺԳ. ԺԲ.
Արդ տեսանեմք երկու ընդ հայելի օրինա
կաւ, այլ յանժամ դէմ յանդիման։

Եւ ախերժանք։

Ռադիմի փչմամբ քաքաքեր հողմոյ յայսկոյս և յայնկոյս մեծաւ չարաչարութեաբ յածեալմեր՝ իբր ականատես և ակնջալուր անձամբ անձին քաջ փորձառաք զգայթակղուեցայն դիւիւն ի հասարակ աւուր. որ ի դէպ՝ և ի վրէպ ժամու ժպրհի զա ղաճնոմիտ հաճատացեալն մոլորուածք ձեռ ցանցիւքն որսալ՝ և գնորակը ըստ օտարոտամուն ներմուծանել։ Ա՛ոլ այնպիսի միջօրեայ դեւն՝ և մոլորի՝ վրիպեալ յինքնածին պատկերացն. հանգոյն պղնձի հըն չէ. կաթսայի տարաս եռայ. և նը ման ծնծղայից զողանջէ։

Լուռ՝ տաւ՝ և բաւ ուղեք վրիպատնեայս առնեն զմարդն, և ոչ զանազան լեզուաց կամ գրոց վերահասուածիւնն։

Այլ ովք զհոգին Այ յանձին իւրում ունի բնակեալ. նա միայն զհոգև

զՀոգևաորս գիտէ. նա միայն քննէ
զՀոգևաորն. նա միայն զՀոգևաորս
ըստ Հոգևաորս համեմատէ. և նա մի
այն ունի զմիտս Քրիստոսի։

Երուսղէս՝ պիղատոս, և ոչ սա
կաւ երեսաց տեսին զՔ՚ն. խօ
սեցան ընդ նմա. կարէին և այլոյն
պատմել զնմանէ. հրաշագործուե
նորա էին ականատեսք՝ և վար
դապետութեանն ականջալուրք. խակ
մտօքն խաւարեալք. զի զՔ՚ստու
ծոյ ծածկեալ իմաստութիւնն ոչ
կարացին իմանալ խորհրդովն։
Ո պատկերն զդալն վրիկէին տե
սին, և ՚ի պատկերին դեգերեալ
գայթակղեցան. խակ զծածկեալ
՚ի սախատիկն ոչ իմացան։

Քրիստոս է իմաստութիւն և պատկեր
յայտնի. խակ խորհրդով ծածկել
զոր ակն ոչ տեսանէ, ոչ ունկն լսէ
և ոչ այլ զգայարանք զգան. բայց
միայն զօրութեամբ Հոգւոյն Ա
ստ յայտնի։

Զոյն ծածկեալ իմաստութիւնն
Քրիստոս է պատկեր պաշտելի, և եր
կր

կրպագելի. յորմէ ամ պատկեր ըս
կելոն ունի. լոկ իմանալի, կամ
զգալի. թէպէտ յետոյ մարդն եւր
մնացած ին խորհրդովն ապակա-
նեալ՝ փոխեաց զփառս Աստեղծին
Ա. Յ՝ ի նմանութիւն պատկերի եղ
ծանելեաց։

Աստուած տեսանելի՛ է մեզ Ա. բիս
տոնէից եւս անհաշտելի խառնու-
թիւնս վէտ պատուոյ պատկերաց.
զի են՝ որք յարգեն, և են որք ա
նարգեն զպատիւս Պատկերաց։

Ա. ե մեք (ըստ Նարեկացւոյն.) ըս
դէմ անբաւի քարուց քանդուածն
Ներևարայ՝ զօրութեամբ Հոգւոյն
Սրբոյ զինեալք՝ մտանեմք ի հան
դէս ըս կային, և յաւիտ մերում
գրել յաղագս պատկերաց՝ և պա
տուոյ նոցին. Որովհետև ըստ Սբ
բոյն () գոսաւինի. Աստվարդապե
տիւն կամ իրաց է գիտութիւն,
կամ պատկերաց. և զիրս իմանալ
ոչ կարեմք առանց պատկերաց։

Յօդ առաջին։

* Հռոմ
1: 23։

Ո՞րչափ և որպիսի է պատկերը.

Պատկեր ի յայոց լեզուհաւ Ցկերտ, Աշաքիաթ՝ և Իկոմունայ ի Յեբրայե ցւոց լեզուհաւ. Պատուհ՝ Պսորուոյ. Սուրաթ՝ Պրաթերէն. Սրլա՝ Նթուվալի. Իկօն Յունարէն. Իմագօ՝ Լաթինեերէն. Օ՛բռազ Ֆռանսայ. Ինչդ Պլեմմանեերէն ասի.

Պատկեր է յանդիմանական նշան մերձակայ՝ կամ բացակայ իրաց ըստ իւր մասամբքն, որք առ իրեարս յարմարապէս կերպարանին, և ի միմեանց ըստ պահանջմանն բաժանեալ՝ զետեղին.

Որոյ պատկեր մնացածքին, որ մի առք՝ և մտածութիւն յօրինի. որպիսիք են՝ ամգիտութիւնք, իմացմունք, և գանք մտաց. որք ասին պատկերք իրաց.

Ըստ այսմ ասի. գան է պատկեր իրին. և բառն պատկեր գանին. որպէս և գիրն պատկեր բառին

Որ՝

Պօղոս և պատկեր արտաքոյ մտաց յարմարեալ՝ որ ասի՝ նմանութիւն և կերպարան իրին։

Եթէ այս արտաքոյ մտաց յօրի նեալ պատկերս՝ իցէ ըստ իրական գոյացութեանն միանգամայն, և ըստ յատկագունեղ որպիսութեին, ասի պատկեր բնական և կենդանի։ ըստ այսմ նշանակութեան՝ ասի՝ Յդամ ծնաւ Սէթ ըստ կեր պարանաց իւրոց, և ըստ պատկերի իւրում։ ։ Ծննդ. 5։3։

Իսկ եթէ այնպիսի պատկերն իցէ ոչ ըստ իրական գոյացութեն՝ այլ միայն՝ ըստ արտաքին պատահմանց ոմանց յօրինեալ՝ ասի արհեստական, պատահական, և անշունչ պատկեր։ ոյն դահեկանն, որ ըղ պատկեր կայսերն ունէր՝ ըստ ոմում։ ։ Ղուկ. 20։24։

Նայց եթէ պատկերն այն իցէ իւր ինչ նշան, որ Թողչ զինքն՝ զայլ ոք րիչ՝ և միւս ինչ ցուցանէ զգայարա նաց մերոց ասի՝ Օ եկաբան պատ կեր։ որպիսիք են՝ հնամայն քանդա կաւ

կաւ՝ նկարիւ, և գեղով յօրինել
կամ ձևայեալ պատկերը. և ոս կը
նիք, դրօշ՝ գիր, և այլ բազումք։
Ի յակոբի պատհական՝ և զեկա
ցան պատկերը՝ համայնքն յառա
ջանան՝ ի նշանին, և լուծանին ևս
՝ի նշանն։
Ոչ ասի անհատ շունչ՝ չա
չանչ՝ և գործիք իրաց. որ նախ
զինքն յայտանէ՝ և ցուցանէ, ապա
ի բերով և ինքեանմէ զոյզ միւս ինչ
զատեալ յ՝ինքենէն՝ յանդիմանելա
ցուցանէ մտաց մերոյ՝ կամ զգայ
արտաց մերոց։
Ոսկեղէն՝ զինչ ինչ անհատ, և
չաչանչ իրաց, ի յոյժ գեղազարդին
իր, և տաժանելի լինի՝ մեկնելն։
ՊԱՏԱՀԱԿ կամ ի զուտ ա
նէդ՝ կիզուտ եղական, կիմանել
միանգամայն և եղական։
Օգուտ անէդ պատկերն է Աիա
ծին Աստուած. Պատկեր
անէրևութին Աստ։ *

* Կող. 1. 5։

Օ՛ն
ունի

ունի յիմացողութիւնէ իբրեւ տպաւ
որեալ զնմանութիւնն ի ձանաչէ-
ցեալ իրէն. որպէս՝ Պետրոս ձա
նաչելով զվարդն՝ իսկոյն ունի տը
պաւորեալ յիմացողութենն իւր-
ումն զվարդի նմանութիւնն. որ ա
սի՝ պատկեր, և բան վարդին:

Ի սա այսմ և զայլ ամ իրաց ձա
նաչմանէն դատեա և յմն:

Ի յոյժ պայմանաւ դոյն ինչ նըշ
մարեա. Ի մեղապէտ՝ և աւձնի
մասան Ի՝ց՝ զիւր անպատրաստիլ կ-
ուելութենն անբռնանդակելի խմաս
տութեն անսահմանաբար բռնան
դակելով ծնանի անձաւ ծնըն-
դեաւթ զիւր անչափադիր պատ-
կերն, և Ի՝անն. բոլորովին ին-
քեանն նման հաւթ՝ դոյութ՝
բնաւթեամբ՝ խմաստութ, և զո
րութեամբ:

Պատկերն այն ի՛չ եական սպատ
կեր է օր. Ա՛ խածին Ի՝անն. Ո՛ր
ազգայթ է օր. Ա՛յս փաստայ. Ա՛ր
նոյնդ անձաւ. Կերպարան՝ և ձա
նաչմանէն դատեա և յմն:

նիք կենդանի, և նկարագիր հոյ
ական հուշեան։ ·
Եբ. ·1·3· Յոկ՝ պատկերք, զորս մեք յառաջ
եգեալ իրացն տպաւորեմք ի մտի
մերում, են փոփոխականք՝ պատա
հականք, և եղծանելիք։
Յատանօր՝ ձրի շնորհօք ամենառա
տին Յ. Յ պարգևեցաւ մեզ մարդ
կանցս այլմիւս սքանչանալի պատ
կեր, որ է Ուխտն, զի նոքաւ
պահպանիցի բազմութեն տահական
և եղծանելի պատկերացն. որք են
գրեալ բանք, գիտութիւնք, և այլ
ծնունդք մտաց մարդոյն. որք ի
գիրս էջք ի պահեստի եղեալք լի
նին առ ժամանակ ինչ։
Ի, ուղ միանգամայն՝ և եղական
պատկեր է միայն փրկչին մերոյ ()
Ծեալ. որ ոչ միայն ըստ Յ. ծուխեն
է չմարիտ անեղ պատկեր հօր
Յաստուծոյ. · այլև՝ ըստ որում
երևեցաւ մարմնով։ և պատ
·2 Կոր 4· 4·
·1 Տիմ 3· 16·
հական՝ և գերազանց պատկեր Յ.
տուծոյ քան զՅադամ. քի զի գրե
թէ բոլոր կատարելութիւնքն հօր
Յ.

Աստուծոյ դէմ յանդիման մարդե
ղութիւն իւրով ջնջեն երևեցոյց
աղդի մարդկան։ Որ տեսանէ զնա
(ասէր նոյն) ծեալ փրկիչն ։
զայն տեսանէ, որ առաքեացն կոչ
ՈՐ ետեան զնա փիլիպպէ՝ և տես
ջ Հայրն։

Յ. Ոմ
12. 45։

Յ. Ոմ
14. 9։

Ո՞ւստ եղական պատկերն՝ կամ է
գոյացական, որ ինքնակոյ գոյու
թիւն իւրովի կարէ գոլ. ոչ հրեշ
տակ՝ հոգի՝ և մարմին. կամ է պա
տահական, որ այլակոյ գոլով իւր
ովի ոչ կարէ գոլ՝ բայց կարօտանայ
գոյացութիւնն վ՚ն գոյութիւնէ իւրոյ.
ոմն՝ համայն զգալի պատահմունք
գոյն, ձև, լայն՝ և այլքն։
Գոյացական պատկերն է կամ հա
զեղէն միայն. կամ զուտ մարմնեղէն.
կամ հոգեղէն՝ և մարմնեղէն։
Հրեշտակք, և հոգիք մարդկան
են զուտ հոգեղէն պատկերք։
Արդն է հոգեղէն պատկեր մի
անգամայն և մարմնեղէն։ Որպէս
Ադամ զմարդն՝ ի պատկեր իւր։

Ա. Ոնն
1. 27։

Ա՛ռն մարդոյ չէ պարտ ծաճկել զգ-
դեսս իւր. վի պատկեր Ա՛ստ է։
ոմն գրէ Պօղոս։ ։
Ո՛ւստ մարմնեղէնն պատկեր է կամ
քնական, կամ արհեստական՝ և կամ
խորհրդական։
Բնականն յօրինեալ գտանի՝ իբր
նուէնեն՝ ի կենդանիս՝ ի քարս,
և ի տունկս։
Արհեստականն է որ արհեստաւ
որ հընարիւք՝ և գործեօք կերպա
րանի. ոմն պատկերք անուանոց՝ և
գուսոց յորդաբերալք՝ ի պատկե
րահանիս։
Խորհրդական՝ և հոգևոր պատ
կեր է ամ նշանակ՝ և կնիք արդա
րութեանն՝ և հաղորդութեանն
ընդ երկնային հնորհայն։
Ի՛նչ մայն օրէնք, զոհք՝ և արա
րողութիւնք էին պատարանին.
ոմն և համայն խորհուրդք, հրա
շագործութիք՝ և առակք Նոր
Պատարանին են պատկերք։
Պատահական պատկերն է կամ ի
մանալի, կամ զդալի։

Կա

* ա կոր
11. 7։

Նմանապէս պատկեր է քանն մատ-
ցած ին, համայն իմացուածք, ծա-
նօթութիւնք, և համայն ծնունդք
մտաց. որք են պատկերք իրաց։

Ո գալի պատահական պատկերն
է՝ համայն յատկանիշ հինգ ըզ-
գայարանացն, որք են. լոյս, գոյն՝
ձայն, համ, հոտ՝ շօշափելիք, մե-
ծութիւնք, ձև, թիւ շարժումն՝ և
հանդիստ, որք են պատկեր. որով
գամք՝ ի դիտութեի եական իրաց։

Յօդ երկրորդ։

Ո՞ր է էջն ճեմարանի պաշէն։

ԵՒ՝ ի զանազան պատճա-
ռաց գոլոյն պատկերաց՝
գլխաւորն է՝ զի դիւրաւ պատկե-
րօք՝ եթէ նշանակօք իւիք ձանաչիցի
Նախատիպն։

Բանդի (ըստ ոչնամիտ վարդա-
պետութեանն Մատասխրաց։)
Անկնար է սիրեցեալ՝ որ ոչ իցէ
յատաջձանաչեցեալ։ Եւ առանց
պատ

պատկերոյ՝ մանաւանդ որքան
եմք անտ՝ ի մարմնի. զոչինչ կարէ
որ բնականապէս Հանդիպել. իսկ
Հանդիպելին մարմնաւոր՝ կամ հո-
գևոր, և կիսոյլինչ։

Ոչ այն Ի՞նչ պարտական որքան
առ ամենեսեան յարգելիք, և մե
ծարելիք են, ոչխարք կայանան, և
թէ ոչ պատկերօք։

Ձևացեալ և գունաւորեալ տառքն.
յօգտաւոր՝ և հրաշագործակ բառքն.
նմանութիքն. առակքն՝ և արարո
ղութիւնքն. պինդ են. եթէ ոչ
պատկերք և նշմարունք պատկերոյ։

Օ՞րինչ է՝ որ Ի՞նչ իբր մարմնաւո
որ աչօք տեսանել. ականջօք լսել.
լեզուաւ խօսիլ ունչով՝ և բերա
նով հոտոտել. ոտիւք շրջիլ, ելանել, իջա
նել՝ հեռանալ՝ մերձենալ. ստրջա
նալ, թարկանալ՝ և տրտմիլ. եթէ
ոչ՝ պատկերաբանութիւն։

Տե՛ս վկայն Յովհ. 3.8. 6.6.
8.21. 11.5. Մատթ. 23.19, և
այլ անհամար տեղիք։ Տե՛ս զերգ
երգոյն Սաղոմոնի. զՅեսիա Յօ
հա

հանուս՝ և զհամայն Արարածս
կան գրեանս։
Ա՛յս՝ ամ Քրիստոնեայ Վա՛ղ
Խոչելութեն յառաջև հոգալ և
աշխատութիւն հոգեպես ( )ծեալ
Եկեղեցին երկիրպագանելոյ պաշ-
տե զնա. ապա մարմնոյ աշխարհի
և զգալի խնամարհութիւն՝ որում ար
ժանն է, մարմնապես երկիրպագա
նելով՝ պաշտե զնա մարմնապես,
ղի ոչ կարէ այլմնապես։
Վ՛ամբեաւ՝ Ի համայն ստեղծո-
ածս նշմարի Ք՛ս հպղորդ՝ և Ք՛ս
ազեկ պատկեր իմն՝ այսպէս։
Ամէն հրեշտակք՝ և մարդն իցեն
ըստ Ք՛ս պատկերին ստեղծեալ՝
և աշխարհութիւն ըստ Ք՛ծաշունչ
գրոցն՝ և ըստ հաւատոյ։
Ք՛ռած է Ք՛ծաբանին՝ որ է բն
կալեալ՝ և հոչակեալ աստուածա-
Ք՛ն Ք՛րին ընդածին բնութիւնն է
իբրեան ինքեան հաղորդօղ՝ և ըս-
փռօղ բարութեանն։
Ք՛Ի դ՝ Ք՛ծ, որ ինքնաբուն բա
րի է, և նոյն ինքն բարութի՛ն
աս

Զառեալն հաձութեան իւրով կամելով հաղորդակից արարածոց՝ և սիրել ինն զանապատ բարուքեան երանաւէտ կենացն, ինքեաց և նկարագրեաց անհասանելի կեր պիւ յիւրաքանչիւր արարածս՝ ըստ չափու՝ կարգի, և ըստ պատուոյ նոցա. զիւր պաշտելի՝ և երկիրպագելի պատկերն, կամ զնշմարանս պատկերին իւրոյ՝ որ է. Անսահմանելի միութիւնն. անքննելի եռանձնութիւնն, և այլ անբովանդակելի Ճայեին կատարելութիւնքն. զի նշմարելի պատկերաւն յայտնիցի արարածոց, և ինոցունց պաշտի ցի Աստուածն Ճ՝ ըստ չափու նոցին՝ և պարգևացն։

10 Ա՛ի՝ և միակ անձառելի Ճոյ ին էութիւնն զանազանեալ անհաղորդելի յատկութիւբ յերիս անձնաճարութիւն. միաբուն՝ և եռա դիմի իշխանութիւնն՝ զորինչ միան գամ առեղծ յաշխարհի. միով և երիւք կարգեաց, այսինքն. թոռ ով՝ կշռով՝ և չափով։ *

* Իմաս II. 21։

2. Ի՛ և երբեակ բարութիւնն արար զմեզ վերին հրեշտակային դասն՝ երբեակ աստիճանաւ զանազանեալ՝ որք են. Աերօբէք, քերօբէք, և աթոռք։

3. Ի՛սկ և զմեզ միջին դասն՝ երբեակ աստիճանաւ զանազանեալ՝ և են. Տէրութիւնք, իշխանութիւնք՝ և զօրութիւնք։

4. Օ՛երորդ՝ և զվերջին դասն և երբեակ աստիճանաւ զանազանեալ՝ արար. Պետութիւնք, հրեշտակապետք՝ և հրեշտակք։

5. Ի՛նձն՝ և երբեակն Ի՛ՆՁ ըստեղծ զմեզ մարդն Ի՛ադամ։ Նմանեայ իւ յերկուս տարածեայ, և ոչ ա բէլեաւ զերբեակութիւնն կատարեայ. այսպէս մնալով մնայ այս պատկերական միութիւնն՝ և երբեակութիւնն յորդւոյ յորդիս. ի՛հայր, ի՛մայր՝ և յորդի։

6. Ա՛ի մարդ՝ երբեակ մասն ունէին. բանական, զգայական՝ և անկական։

7. Ա՛ի բանական հոգի՝ երբեակ զօր

67

ՀԱՅԿ. ԳԻՏ. ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԱԿԱԴԵՄԻԱ.

զօրութիւն նորին. իմացողութիւն,
կամեցողութիւն, և յիշողութիւն:
8. Ի ծառ՝ երեսակ բեր նորին.
Տերև, ծաղիկ՝ և պտուղ:
9. Ի միջ՝ երեսակ յատկութի
նորին. Կոյն, համ, և հոտ:
10. Ի ժամանակ՝ երեսակ զանա
զանութիւն նորին. Ներկայ, ան
ցեալ՝ և ապագայ:
11. Ի մարմին՝ երեսակ յատկու
թիւն նորին. Ակնդն, միջ՝ վերջ:
12. Ի մեծութիւն՝ երեսակեա
մսան նորին. Երկայնութիւն, լայ
նութիւն, և խորութիւնիմբ քառ՝ բուին:
13. Ի էակ՝ և երեսակ յատկութի
նորին. Իմութիւն, քարութիւն
և ձևմարտութիւն:
14. Ի աշխարհ՝ երեսակ դար նո
րին. Ինութիւն, օրինաց՝ չնորհայ:
15. Ի անեղ՝ և նախատիպ աշ
խարհ՝ (Ա՛ծ.) երեսակ եղական՝
և պատկերացեալ աշխարհ նորին.
Երկնային, երկրային՝ և փոքր աշ
խարհ՝ որ է մարդ:
Ա՛յս պատկեր Ա՛յ, կամ նշոյլ և
նշմա

նշմարանք նորին հաղորդակցեալ
արարածոց, և ըստ չափու նոցին
և պատուոյ ընդ հանրօրէն ի հրեշ
տակս՝ ի մարդս՝ յանբանս, ի չքին
չաւորս՝ և յանշունչս սիրեցեալ։
Ո՛անաչեսցուք ուրեմն զ՚ի, սիրա
սիրան վերոյիշեալ Եղիական պատկե
րացն առ՚ի սիրել՝ և պաշտել զնա
՚ի բազում սրտի՝ և ամ զօրութ[ի]ւ։
Ա՚ազմադիմի իրք՝ և հակիրճ բազ
միցս լինին պատկերք այլ միւս իրայ
ոմն՝ Ա՚դամ պատկեր Ա՚ն. Փորա
ձօն՝ Աստանային, Ա՚րուեստիժ և
Ա՚րախտին՝ ոմն Ա՚դիպտոս Ա՚ժո
խոյն և պատկեր։
Ա՚Ա՚յլ՝ ի մէջ կարևոր պատկե
րացս յոյժ հարկաւոր՝ և գլխաւորքն
են Ա՚րոց, և Ա՚ահրից պատկերքն.
զի հաճատ իւրոյ է՝ և լուր ՚ի բա
նէն Ա՚րիստասի։ * այսինքն՝ * Հռո.
նախ սկանջք պարտին լսել ձայ 10.17։
նից՝ խօսից՝ և քարոզութ[ի]ւնց պատ
կերօք զհաճատն. ապա զսկանջսն
լսեալ հաճատն աչօք հայիլ՝ և ըն
թերնուլ՝ նաև ընդունիլ զայն ի
Սուրբ

Սուրբ և յ՚Ամենայն գրոց։

Գիրք են նախ պատկեր վէր ա
ջոյ. ապայ պատկեր մտաց. որպէս
քարոզութիւնք՝ և խօսք նախ ական
ջայ են պատկեր՝ ապայ մտային։
Ապա հետև միայն աչք ընտրեն զգ
դրեալս, և ականջք միայն զբար
բառս զանազանեն. ապա՝ գրածք
և բարբառածք պատկերանան՝ ի
միտս մարդկան։
Ուրեմն՝ համայն գիրք՝ և գրածք
որք են պատկերք աչայ՝ են և բա
ռիյ և խօսիյ պատկերք։
Համայն բառք, և բարբառք,
որք են պատկերք ականջայն՝ են և
պատկերք մտայածին բանիցն։
Համայն մտայածին բանք՝ և ի
մայոնածք՝ որք են իմանալի պատ
կերք մտային՝ են և պատկերք էա
կաց, և իրաց։
Զի՝ ամէն որ երբեք միևնոյն այսօր
կարայ, կամ կարասցէ առ յապայն
բնականապէս իմանալ զդիտաւո
րութիւնս մարդոյ ուրուք՝ և զգ
խորհուրդսն՝ առանց բառիյ՝ խօ
սիյ

սից՝ և թարբառոց պատկերացն.
կամ թէ՝ առանց գրոց, և գրեալ
թղթոց պատկերացն:

Ընդարձ՝ ոչնք: Սրբեմն՝ պատ
կերօք Հանապէմք՝ զորինչ միանգամ
Հանապէմք: Պատկերօք իմանամք
զնախատիպն: Պատկերօք գամք
ի գիտութիւն ամ եկայց: Պատ
կերօք գամք ի ծանօթութիւն թա
գաւորայ. իջե այնպիսի պատկեր
դեղջ՝ և ձևօք նկարեալ վո աչայ
կիմ խօսիլք Հառեալ՝ վասն ոսկան
ջայն. երկաքանչիւրն ե պատկեր.
որ զատ յինքեանե զայլմիւս լինչ՝ ոմ
Հայելի՝ մեզ յայտնե, և ծանուցա
նե. քեզ օրինակ. շաւիղ ոտից առն
ուրուք ի դաշտի բերե ի միտս մեր
ոչ միայն զշաւիղն ոտից, զոր տեսա
նեն աչք մեր. այլ մանաւանդ զայն
զմարդն, որ ընդ դաշտն Հանց:

Ընդ այսմ և զայլ զգալի պատկե
րացն իմն:

Կանդակայ Տիկնոջ ներքինին նոր
տե՛լ ի կառս՝ ընթեռնոյր զ՝ասայի
Արգարէն՝ ընթեռնոյր արգարև
բայց

բայց ոչ գիտէր՝ զոր ընթեռնոյրն.
գիտէր զպատակէր ընթերցուածոյն
այսինքն՝ գիտէր ըդէրն՝ և զգրոյ
ձեւն ըստ զօրութեանն. բայց ոչ գի
տէր զերն ըստ գրոյն նշանակեցեալ.
մինչև լուաւ զընդ գրով ծածկեալ
մեկնութիւնն՝ կամ զնախադաղա
փարն՝ ի վիլիպպոսէ։

*. Գոր. 8. 30։

Ասէ Աստուածաբանն. Եթէ էր
մարդն հոգեղէն՝ ոչ է հրեշտակ,
ինչ խոստանայր նմա զիւր հոգև
որ սպարգևան հոգևոր կերպիւ՝ և
պատկերաւ. բայց զի մարդն ի
հոգւոյ և ի մարմնոյ կայանայ. և
հոգին միաւորեալ ընդ մարմնոյն ի
մարմնի բնակի։ Ասէն ես զի ինչ
զիւր հոգևոր բարիսն և պաշտօնն
մարմնաւոր եղանակաւ, մարմնաւ
որ նմանութեամբ՝ և պատկերաւ
յայտնէ մարմնաւոր մարդոյն, և
հաղորդակից նման. որով մարդն՝
ի մարմնաւոր պատկերացն վերա
յեալ՝ ճանաչիցէ զինչ հոգևոր
հոգևոր բարեհաճութիւնն,
պատարեալքն վերանան ի մար
մնաւ

ինաւոր պատկերացն. բայց ոչ վայ
րագաստն, և աշխարհասէր մար
մնապաշտքն, Աստի Ներաքեալն
Պօղոս՝ զայրացեալ ի վէր Կորն
թացւոց տգիտութեանն՝ և տկա
րութեանն՝ գրէ. Այլ ես՝ եղբարք՝
ոչ կարացի խօսիլ ձեզ իբրև ընդ
հոգեւորս, այլ իբրև ընդ մարմնա
ւորս. իբրև ընդ տղայս ի Քրիս
զկաթն ջամբեցի ձեզ՝ և ոչ կեր
բակուր. զի և ոչեւս կարէիք. նա
և արդ իսկ՝ ոչ կարէք. Քանզի դեռ
մարմնաւոր էք, և ըստ մարդկան
գնայք։ Վասն որոյ Յովհաննէս
Աստուածաբան. խօթամիտս կոչէ
զնոսն Կորնթացիս. որք ոչ կարեն վե
րանալ ի նշանագրացն՝ և ի պատկե
րացս առ կիրճ՝ և ի հաստատուն
կերակուրն։

Այս արդ՝ ոմն ելանեմք ի տղայու
թենէ ի հաստատուն արիութիւն.
սակայն պարտիմք վերանալ չընդ
հօքն Քրիստոսի ի մարմնաւորն՝ և
որ նախատիպն, և մի մնալ միշտ
կա

1. Կոր. 3:
2. Հեբ. 5. 11։

կաթնկեր՝ և պատկերադէտ։

Յօդ երրորդ։

Ը.ուեօ՛ր ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ էին պարտէզ։

Ը.ստուածաշունչ գրեանցին են եռադիմի պատկերք՝ այսինքն՝ Օդալի՝ և արտաքին. Ը.եկնիչ. և Թարգմանիչ. Յ.ելագրօղ՝ և ինքնագլուխ պատկեր։

Ը.Ր տաքին պատկերն է կեղևեայ տարրական՝ և գունաւորեալ ձեւն տարւոյ՝ եւ թառից։ Ը.յսպիսի ձեւ կամ պատկեր նկարի՝ կամ տպի մարդկային արհեստիւք՝ ի վերայ ձեռագործ մագաղաթի՝ կամ թղթոյ։ Ը.պայ և սա արհեստակին ձեռօք այս պիսի՝ կամ այնպիսի ձեռագործ կա շեաւ. ոսկեզօծ՝ կամ անոսկի ձեռագործ պատանաւ՝ և կոճակաւ կապ մեալ զարդարի։ Ը.ստ այսմ, զո լորովին Ը.ճաշունչն է ձեռագործ և արհեստիւք փորեալ Պատկեր, պատկեր զգալի վէմ աչաց տեսուչն և լսոյ ականջացն։ Ը.կ

Արդ, ինչ պատկերն իմանալի է՝ շունչն զԱ-ծառունչ ընթերցողին՝ կամ մեկնողին։

Եթե ընթերցող մեկնիչն ունի զսահմանութիւն զիւր սիրոյն հարկ՝ և կամակոր շնչով կամի ոլոսալ յողդ յողդ՝ կամ փոփոխական անձինս. յայնժամ Աճառունչն կ՝ մանաւանդ ընդ միասուն՝ և պատուհասի պատկեր. քեզ՝ լուսոյ, և յուսոյ։

Եթե իսկ ինքնահաճ, և փառասէր. յայնժամ Աճառունչն է մոլութիւն՝ և մոլորութիւն պատկեր. քան զի՝ հոգւոյ կեցուցիչ, և առաջնորդութեան։

Իսկ՝ եթե Աճառնչն թարգմանն իցէ ընդհարձակ՝ երկիւղած՝ և Աճառեալ. յայնժամ Աճառունչն է լուսոյ՝ և յուսոյ, նաև՝ հոգւոյ կեցուցիչ՝ և առաջնորդութեան պատկեր։

Եւ Լաւդող կամ Առաջնորդող Աճառունչ զրոյն է միայն Ինքնաշարժ՝ Ինքնաշարժ Ինքնիշխան, և Ինքնազօր Աբ Ոգին. որ շունչ է՝ ուր կամի, ոլբան՝ և յորժամ ակն

ախորժէ. և միշտ օրհնեալ է յաւ-
իտեան. որ ասէ Պատկերը խաղա-
ղական Ճանապարհի, անփոփոխ
Ճշմարտութեամբ և յաւիտենական կե-
նայ. և՝ որ զանձառելի մարմնաւ
որ զանձառելի պատկերս՝ մարմնա-
յօդ մարդոյն յանդիման կայցէ.
զի՝ ի մարմնաւորը պատկերացն՝ ի
հոգևորս վերայուսցէ զինա:

Այնչափ յաստ համառօտեցաւ
թէ՝ յ՚Ճաշունչ գրեանս՝ քաց՝ ի
Ա. ելագրօղ Պատկերէն, որ է մի-
այն Յ՚մենամբ Հոգին՝ զորինչ մի-
անգամ ընթեռնումք, զորինչ մի
անգամ լսեմք՝ և զորինչ միանգամ
զմոռանամք. համայնն է զգալի՝
և իմանալի պատկեր. Ա. ի մարդն
(որ՝ ի հոգւոյ՝ և՝ ի մարմնոյ քաղ-
կանայ.) դիւրաւ այսպէս կարէ զգա
լի պատկերօք՝ և իմանալի նմանու
թեբ վերանալ՝ ի հոգևորս, և յ՚աս
տուածանմման պատկեր. նաև՝ ի
բարեհաճութիւն Յ՚մենամբ Հո-
գւոյն. որոյ շնորհօքն ընչաւորեալ
սուրբ սրբքն՝ խօսեցան, և գրեցին
զՅ՚Ճաշունչ Աստուածեան. Ա. ի

Աւետիս ասաց. զի պատկերն ոչ
պարտի ըստ բոլորին իւր նախատը
պին նմանիլ՝ այլ ըստ մասին, առաջ-
եալ՝ կամ նուազ. բայց ոչերբեք բո
լորովին. քանզի ուր գոյ բոլորովին
նմանութիւն, ոչ ասի՝ պատկեր,
կամ նմանութիւն. այլ նախատիպ
և նոյնութիւն: Այսրիմն ամ պատ
կեր այնպես պարտի նմանիլ իւր նա
խատիպին՝ զի և լոկ նմա անուանին:
Այլ ( ) բնական: Այդամ էր
պատկեր Քրիստոսի նմանութեամբ՝
և անմահութեամբ:
Նմանութեամբ էր պատկեր. զի ոմն
Այդամէր գլուխ Հայոց, նոյնպես
և Քրիստ է գլուխ Եկեղեցւոյն:
Այրպէս Այդամ ամ ծնունդ մեր
մահաւոր. նոյնպէս՝ Քրիստոսիւ ամ
ծնունդ հոգեւոր:
Այրպէս Այդամ եղև ի կոյս հողոյ,
նմանապէս և Քրիստ ծնաւ ի կոյս ար
գանտէ:
Անմահութեամբ Այդամէր պատկեր
Քրիստոսի. զի Այդամէր մարդ
հնչաւոր՝ ի շունչ կենդանի. իսկ
Քրիստ

Որ է Ընծայարդ հոգևոր ի հո-
գի կենդանարար։
Զի եր յերկրէ հողեղէն. իսկ
Որ երկնաւոր՝ և Տէր երկնից։ * ։ Կոր։ 15։45։
Զի արդ ուրեք սկիզբն մահուան. և
Օձեալն՝ աղբիւր կենաց. կամ թէ
Զի արդ աւետեաց մեռանիլն.
իսկ՝ Որ իսուսիւ ամենեքեան կեն- * ։ Կոր 15։22։
դանասցին։ * եւ այլն։
Ասէ՝ յորժամ ասի թէ՝ Հաբէլ
Նոյ՝ Աբրահամ, Այսհաք և այլք
էին պատկեր Քրի. զատ մասին մի
այն՝ և մասամբն իմանի. և ոչեր
թէք՝ զոլորովին, և ողջամբն։
Զանգի՝ ոչերբէք ասի՝ եւոչ կար
զմտաւաճել թէ՝ մարդն, որ է Ձրիշ
մարիտ պատկեր Ընչ, ինչ որպէս
Ընճ՝ մի բնութեամբ, և երրեակ
անձամբ. որ է անտանելի հայհոյ-
ութիւն. միթէ ժանտ որք չարաչա- * ։ Սաղմ 38։7։
շուրթն՝ ի պատկերի շրջելով * զայս
պիսի անլուր անիրաւօրէթիւնս բար
բանջիցեն։ Տէր տաստեացէ յանդիպի
սի ժանտաժայթն. ամէն։
Նաւ՝ և խոտք մեր յաղագս պատ
կե-

կերայ՝ ոչ կ՚ը քանդակաւ՝ նըկա
րիւ՝ և դեղով ձևացեալ պատկե
րացն. այլ մանաւանդ՝ ը՚ն խորհր
դաւոր՝ և հոգևոր պատկերաց ը՚ն
հոգւոյն. ապայ առանձն հարկանի
ևս ը՚ն նիւթեղէնն՝ զգալի՝ և մար
մնաւոր պատկերայ՝ ը՚ն մարմնոյն։

Ա՛ռաս այս ունի չորս յօդս։

1. Օ՚ինչ՝ և քանապատիկ է պատկերն։

2. Ո՚րան կ՚ը իցէ մեծարելի պատկերն։

3. Ո՚րդեօք ը՚ն ճաշուընչն իցէ պատկեր։

4. Ո՚ստիկութիւնք հակառակ կորդայն, և լուծմունք նոցին։

Յառաջ քան՝ հիւսեսցուք զիւրաքանչիւր՝ պատուխանի տալցեն հարցմանցս այնոքիկ, որք միտ ի մեզ ցածին պատկերի չոլչին. սակայն են պատկերապաշտք. և կարծեն զ՚ճայնն Աստուծոյ իմացուիլ ունել ընդ բառիւք՝ և ընդ թղթոյ։

1. Ո՚ր հոգածինն Ադամ արտաքոյ դրախտին ստեղծաւ. իսկ հո՚ղ

զաճինն Հայոց ի դրխտին ընդեղաւ։

2. Այր աղագաւ ոչ ասի. արար՝ կամ թէ՝ սահմն Տէր Աստուծ զկողն ի կին. այլ թէ՝ ընդեղաւ զկողն ի կին. և այս յամենայն օրինակս. քանզի Եբրայեցերէն էր. Յոհաբէն օկոմոնէն. Ալթինի եէվէհա՛վո. և Ինէլգօրէն եօ՛վէբ. որք միանգամ մեզ ընդեղաւ նշանակեն։

3. Ընդէր մարդն սահմնաւ հողջ յերկրէ՝ և ոչ Հայոյ։

4. Ոմն մարդոյն, և ոչ կնոջն ասացաւ. հողէիր և ի հողդարձցիս

5. Հիմ ոչ կոչեաց, այլ Հայոյ կոչեցաւ. Վասնք, եւ Այր առնեաց կենդանեաց։

6. Ասէր ի վերայ Ադամայ եարկ Տէր Աստուծ թմրութիւն. եւ այրաձգաւ առնու մի ի կողից նը, և ոչ միս, կամ այլմիւս ինչ յանդամոյն. եւ էր ի տեղի կողին ոչ եդ միս կոչ՝ այլ մտով ելից զայն տեղին

7. Եւառնէ այն խոնդակաձի՝ և խնդական Հայնն Ադամայ. Այս այժմիկ ոսկր յոսկերաց իմոց, և մարմ

մարմին՝ ի մալմնոյ իմմէ. Վ. Անչէ՛ կողն միայն էր առեալ՝ինմանէ, և ոչ բոլոր մարմինն։

Նմա՛ն ինքեան քաւարար, ասէ՝ ոչ գոլաստ հոգևոր՝ և խորհրդաւոր նախատիպ. այնպիսին արդարև՝ հաւատարի անապատոց սնոքանից։ *. Սաղմ 48.20.

Ադամն Ա. Ճաշուն՝ չէն բնաւորեալ բնական մարդկային մտացն՝ կ բո- լորովին պատկեր բնական. իսկ վեր ատին, և՝ի յոգւոյն ծնեալոյն. բո լորովին հոգի է, զոր ակն ոչ ետես և ունկն ոչ լուաւ, և՝ի սիրտ մարդ ոչ անկաւ։

Ադամ՝ նշանակէ՝ պատկեր։

Ադամ՝ նախ էր պատկեր նիւթական՝ և՝ի վերայ խաչին. ՝ի նորին կողէ շինուածն Եւայ, մայր ամենայն կենդանեաց էր պատկեր հաւատացեալ ժողովրդին՝ որ ծնաւ՝ի Քրիստոսէ կողէն. զոր զի- նէրն խոցեալ տիգաւ. և վաղվա ղակի եկն արիւն՝ և ջուր։ *. Յով. 19.34.

Ադամն, և ջրով կողէն Քրիս

տոսի՝ ազգ մարդկան չօրացել՝ որ
պէս խեցի, և կոչ՝ վերստին ծնա-
նի՝ կենդանանայ՝ նորոգի, և հարս
նանայ ընդ երկրորդ՝ և զարթեաւն
Ադամայ. նաև՝ Այր ամ կենդա
նեայ կոչի Աբրհամ՝ թէրեալ Ա-
դամն էր պատկեր խաչեալ Քրիս
տոսին. կոչն նորին՝ պատկեր եկե
ղեցւոյն Քրի. * Ապա հետև կոչա
հոս կրկին վտակաւն՝ շինել կանգ
նեցաւ կողածին եկեղեցին՝ իբրև
Այր ամենայն կենդանեայ։
Դարձեալ. Թէրեալ Ադամն էր
պատկեր (ըստ Թարգմանչացն)
մեղաք մեռեալ՝ և խորին քընով
Թէրեալ քնեւթեն ազգի մարդ-
կան։ Կոչն նորին՝ պատկեր անա
րատ մարդկային բնութեանն. զոր
Աստն Ա՛ գալստեամբ Աբ Հո-
գւոյն, և հոմանաւորութեն Օ
րութեն Նարեկացին՝ ի վերայ կու
սին Աստուածոյ. * Հատ յարենէ
նորին, և ինքեան արարել հարան՝
միաւորեաց ընդ իւրում Ա՛ծային ան
ձին. մեզ կեանք՝ և փրկութիւն

* Եփե
5. 32.

* Գա.
1. 35.

հոգւոց։ Որ ել՝ի հօրէ՝ և եկն յաշ- *. Յօհ.
խարհ։ Աթոռ զմայրն իւր, որ էր 16·28։
Հրեական ազգն, ուստի ել մար- *. Հռո
մնոյն ծագել՝ ծնել՝ և սնեալ էր։ 1·3։
Ահա թողեալ լիցի ձեզ տունդ ձեր
աւերակ։ Այս գնաց ընդ հարսին
իւրոյ. որ ի ժողով հեթանոսաց։
Աթոռ ղՀրէաստան երկիր. և եկն
միւսանգամ՝ ի Գալիլեայ։ *. Յօհ.
4·3։
Մատթ
4·13։
Ո՞վ էր պատէր Քրէ. և Տ պատճառն
պատէր Քրէ Աղեղեցոյն։
Ա՛Տցուք աստէն՝ ի տապանն՝ Աղամ
որոյ Ճառն լրացաք Տեառ։ *. Ծննդ
6·7։
Աւդ՝ ո՛վ հանգիստ, էր պատիկ ը
փրկչին մերոյ ըստ այսմ կերպի։
Որովհետև՝ միաք մարդոյ հաստա
տեալ էին՝ ի խնամն չարի՝ ի ման *. Ծննդ
կութէ իւրմէ։ * քաղցր երկայնմը 6·3։
տուեալ Աստ սահմանեաց հարիւր
քառասուներորդ ժամանակս ապաշխա
րութէ ամբարշտաց. և հրամայեաց՝ *. Ծննդ
եաց Աղամ կազմել զտապանն։ 6·2։
Աստ՝ անդիրջ միացեալ մարդկան Պետ
քնութեանն, ոչ կամեցաւ խմանալ 1·Պետ
զպատ 3·20։

զպատճառս Տասպանաշխնութեանն. մինչև Աստուած նոյիւ դադարեց յայց զամբարշտութիւնս զազրադործ ազգի մարդկան՝ ջնջելով զնոսա հասակ մարդոյ՝ և անասնոյ բայ՛ի յ՛ուրեք անձանցն, որք էին ՚ի տապանի։ *

*. Ծնն 7. 23։

Վասն որով իբրև Նահիճն Աբ՛ե՛ղ աշխարհս. 30 ամեայ գոլով (որ կ՛երրորդ քաժինն 120 ամայն.) շրջեր՝ և էր յաշխարհի. իսկ աշխարհս զնա ոչ ծանեաւ. * զերիս ամս և քարոզեաց, և հրաշագործ ծեաց՝ յորդորելով. Ա՛ինչդեռ ըզլոյսն ընդ ձեզ ունիք, հաւատացէք ՚ի լոյսն. * զի որդիք լուսոյ եղիջիք։ Բայց՝ ոչ հաւատացին ՚ինա. այլ մայն շրջամբք պատուհէին, և սիրոք նոցա հեռացեալ մեկուսի էին ՚ի նմանէ։ * Ա՛ւստի՝ առաջինքն, որք էին Հրեայքն՝ եղեն յետինք. * և յետինքն, այսինքն, Հեթանոսքն՝ եղեն առաջինք։ ՚Ի Հեթանոսացն չինեց գիւր մի միայն՝ այլ եկեղեցին որ է պատկեր նոյի տապանին.

* Ծ՛ն 9. 1.
* Յ՛ով 1. 10։
* Յ՛ով 12. 36։
* Մ՛ատ 15. 8.
* Մ՛ատ 19. 30։

ուր

ուր միայն գոյ փրկութիւն անձանց,
և արտաքոյ այս Տապանաւիկ եկե
ղեցւոյս ե կորուստ՝ և ջընջումն հա
մայն կենդանեաց։

Այծութիւն Տապանին. և սա մա
տեաւակ կենդանեացն, որք էին ի
նմա, էր պատկեր ընդունելութե և
կեղեցւոյն Քրիստոսի. և ընդա
նուր կոչմանն զանազան ազգաց և
ազանց յեկեղեցին Քի. որոյ փր
կութիւնն միայն Տապանաւիպ ե-
կեղեցեաւն ե. որ ե՝ամ՝ի Նոհա
Հատացելոյն յորսարան՝ և ապաւի
նարան՝ի ջրոյն, զոր երեղօձն՝ի
բերանոյ իւրմէ ջնետ կնոջն՝ զի ըն
կղմեսցէ զնա։ *. Յայտ 12. 15.

Արարէս Տապանն՝ի հողմայինս ա
հանայն վանեաւ՝ ոչերբեք ընկղմե
ցաւ. ապաե՝ և դրունք դժոխոյն
ոչերբեք կարասցեն յաղթահարել
զն՝կեղեցին Քի։ *. Մատ 16. 18.

Դարձեալ. Ա՛ւ արդեօք էր պատ
կեր՝ Նոյի այդի տնկելն՝ արբե-
արբենանալն, մերկանալն՝ խայտառա
կին՝ի Քամ որդւոյն իւրոյ՝ և սար

սա

սահելի անիծիւք անիծանելն զՀամայ տոհմն այնպէս՝ զի աղքատ
և տհմիւ լինիցի Յ. Յ ատելի՝ մարդ
կան խոտելի, Յ՝երկրի տատանել՝ *. Ծ. ՅՅ
և վարանեալ Յ. դարձուա՝ պատիւ 9. 20:
ապնելոյ, և խորին խորհրդոյ հայ
ելիւ:

Ր. Ի խոտա՝ երկրորդ Նոյ, Ձևմա
րիա Նայր վերստին ծննդեանն զը
կնի ընդհանուր հոգևոր ջրհեղե
ղին, և անկմանն ազգի մարդկան.
անկեաց այգի Ի տեղւոջ պարարտու
թեան.* յանպտղ պատեաց զնա. *Ե սալ
փորեաց Ինմա հընձան, անկեաց 5. 1:
որթ առնել, և այլ: (Որկ Ի՝ե
րասելոյս բառ է. նշանակէ զօրեղ
և ընտիր որթ.) Վ՝ տուրեմն՝ է
արք զբաժանին այգւոյն իւրոյ Ի
պարտիզին. արբեալ՝ երբ հոսէ
ին Ի՝նմանէ քրտունք իբրև զկայ
լակս արեան՝ ոտն ոտն հեղեալ
Յ՝երկիր: Ա՝երկայաւ Ի՝վեր խա
չին: Ի՝րեսաք այսպէս արարին և
անդոսնելով զնա՝ առին. զայս ա
պրեցոյց՝ ապրեցուսյե. և զանձն.

եթէ՝ դա է Աստուածոյ Որդի Աստուածոյ Նաթրեանն, Իմանապէս համայն հնդծաւոր Քրիստոնեայք ըլ ՚ըրե իյն անարգելով անարգեն վատթար գործովքն իւրեանց զՏէրն եւ զպատուիրանն Աստուծոյ։

Ղ. Ո՛նչ է՝ խելագարութիւն վիճ քայեալ. ամբարշտութիւն ուռուցեալ և ամբարտաւանութեամբ անկ զգամեալ աշտարակաշինութիւնն. եթէոչ՝ պատկեր ամանօրէն՝ և անիրաւ ապստամբութեն ընդդէմ Աստ, և Աստուածոյնոյն։ Այո՛, պատկեր թշնամութեան մարմնոյն ընդդէմ Հոգւոյն։ Աստի՝ այնպիսի մոլեգնեալքն՝ ի վերուստ կրեն զամբարիշտ ապստամբութե պատիժն. Հրնաշանդին կարեացն անարգութեանց. պաշտեն զարատածս, և մոռացաւին պատկերս. փոխանակ միաբանութեանն՝ կրեն տարաձայնութիւն. փոխանակ սիրոյն՝ ատելութիւն. ընդդէմ մեռանց՝ թշնամութիւն, չնութիւն պո-

*. Ղուկ 23. 35։

*. Յհննն 11։

*. Գ. առ 5. 19։

պատնկութիւն, պղծութիւն. հեր
ձուած. և այլ մեղութիւն.

Ա՛ստ Տուին Աբրահամեան՝ բազմապատիկ պատմութիւնք.

Այն Աբրահամու ի հայրե
նեացն Հրամանաւ Տեառն, որ ա
սէ ցնա. Ել դու յերկրէ քումմէ. որ էր կրակապաշտ, և կուա
պաշտ երկիրն Քաղդեացւոց. ի՛
պատուէր յԱՅ ապաստամբ եղեալ
ժողովրդեան, յԱզդէ քումմէ,
ասէ և ի տանէ հօրքոյ. և ևկ
յերկիր, զոր ցուցից քեզ.
Պատճէր Թէ Աբ փրձէ զմարդ
դոյ հաւատոյ, հնազանդութիւնն
և երկայնամիտ համբերութիւնն,
որպէս ասաց զԱբրահամն փոր
ձեսցէ՝ առանց անուանելոյ երկիր
ինչ կամ քաղաք, յոր պարտ էր
գնալ. այլ միայն ասէ. ևկ յերկիր
զոր ցուցից քեզ. Եւ արարիչ ըզ
քեզ յազգս մեծ. Պատճէր կոչ
մանն ՚ի թեթանոսաց ՚ի Քրիս հաւ
ատն. Պ՚սրձեալ՝ արարիչ զքեզ
յազգս մեծ. Ասէ տէրն, մեծ
թուս

* ծննդ. ԺԲ.

թուխ՝ մեծ իշխանութեբ, մեծ ի վերայ երկրի՝ և յերկինս. մեծ ծննդեամբ հանուր աշխարհի փրկչին ի զաւակէ քումմէ. և մեծ՝ հաճատացեալքն յ՚ամ ազգայ։

Եւ գնաց Աբրամ որպես խօսեցաւ ընդ նմա Տէր։ Պատկեր անկեղծահոր հաճատոյ։ Եւ օրհնեսցին ի քեզ՝ այսինքն, ի զաւակի քումմ, ըստ որում վայր։ յայտնապես երևի։ Եւ ի՛ր ի զաւակի՝ ասէ, և ոչ ի զաւակս. որովհետև բաց յԻսմայէլէ՝ Պարբեաւրա կինն Աբրահամու ծնաւ նմա բազում զաւակս՝ ըստ որում վայր դրի։

Դարձեալ Պատկեր ամենօրհնեալ փրկչին մերոյ. ոմն յայտնէ Աստուած պօղոս։ Աստի կրկին ա

ա Տէր. Եւ եմ Տէր Աստուած քո. հա
ճոյ լեր առաջի իմ, և լեր անբասիր. ոչ կոչեսցի անուն քո՝ այսուհետև Աբրամ (Հայր բարձրեալ) այլ եղիցի անուն քո Աբրահամ։ (Հայր բազմութեբ.) զի Հայր ազգաց բազմաց եդից զքեզ։

* Ծննդ 12. 4։
* Ծննդ 22. 18։
* Ծննդ 25։
* Գաղ 3. 16։
* Ծննդ 17. 1։

Պատկեր վերստին ամենօրհնեալ Ծնելոյն. որով մատանէ բազմութիւն ազգաց յԵրկինս. և որով օրհնին համայն ՃՀմարիտ հաւատացեալքն, և անիծանին համայն անհաւատքն, Թերահաւատքն, և անհլնազանդքն: Ասաի առ Ս. Աբրահամ. Օրհնեցից զօրհնիչս քո. և զանիծիչս քո անիծից. Ո՞ւնչ էր Աբրահամու ողջակէզն՝ որով զվիամօր՝ և զսիրելի որդին իւր մատուցանէր Ա. Ի. ողջակէզ. եթէ ոչ՝ երևեալ Պատկեր անգին՝ և պատուհասական պատրագին Վ. Ի. Ի վերայ խաչափայտին: Ա. կնպէս սիրեաց Ա. զաշխարհ, մինչև զորդին իւր Միածին ետ. զի ամ, որ հաւատայ ինձ, մի կորիցէ. այլ ընդհակառակն ունիցի զկեանս յաւիտենական: Ա. Բրահամ հաւատաց յԱ. զ, և սիրեաց զԱ. զ. վասն որոյ՝ հաւատովն մատոյց Ա. Ի իւր միամօր յողջակէզ: Ա. զ ևս սիրեաց զԱ. Բրահամ, և զորդին Ա. Բրահամու, որք էն ե րամ՝ ի վեր հաւատացելոցն. վասն որ

*. Գաղ 3. 8.

*. Ծնն 12. 3.

*. Ծնն 22.

*. Յովա 3. 16.

որոյ՝ եւ զՈւրդին իւր Ա՛իածին,
և այլն։ Ա՛հա ողջակէզն Ա՛բրահա-
մու անպատում պատիւը՝ անձա-
ռելի սիրոյն Ա՛ստուծոյ առ մարդն։

Ա՛ռ Ռեբեկայ՝ և Յակոբայ
ըստ նկարագրին՝ դրեալ կայ՝ ի սո՛ր *. ճ. ընն
Պէրս՝ թէ՝ ոչ Ասահակ ծերացեալ 27։
կոչէ զանդրանիկ որդին իւր Ա՛սաւ
և հրամայէ պատրաստել խորտիկս
յ՛որսոյ. զի կերեալ զնորա՛կն,
օրհնեսցէ զնա՝ մինչև եր մեռանի։
Ա՛սաւ Ռեբեկայ՝ պատրուակաւ
բանիւք՝ զգեցուցանելով զազնիւ
պատմուճանն Ա՛սաւայ, և զուլե-
նիան ագուցանելով՝ ի լերկ պարա-
նոցն, և ՚ի լերկ բազուկս կրասեր
որդւոյն իւրոյ Յակոբայ, առաքէ
առ ծերացեալն՝ և աչօք վատեալն
Ասահակ՝ տալ ուտել նմա, և առ
նուլ՝ինքնանէ զօրհնութիւնն հայ-
րական։ գնայ Յակոբ խորտիկքն
հանդերձ առ հայրն իւր Ասահակ՝
յորմէ հարցեալ թէ՝ ո՛վ ես դու՝ ո՛ր
դեակ։ Պատասխանէ Յակոբ սը
տուԹը. ես եմ Ա՛սաւ անդրանիկ
քո

քո. և Եհաւ զօրհնութիւնն, ըստ ո-
րում լուաւ՝ ի Հաւուն իւրում պատմի-

Օ՛ինչ պատկեր է Հաւուս. ար-
դարև՝ խորին, և խորհրդաւոր է
այս պատկեր. քանզի Ռեբեկայ
յոլի գոլով խաղացին. մանկունքն
ինամա. զարմացեալ ըսայս՝ Հարց
ի Տեառնէ թէ՝ ընդէր իցէ ինձ այս։
Ասէ ցնա Տէր. Երկու ազգք են
յարգանսն քումմ. և երկու ժողո-
վուրդք յորովայնէ քումմէ զատ-
սին. և երկայն կրտսերոյն ծառայ-
եսցէ, ըստ նկարագրին՝ Թուի թէ՝
արարքն Ռեբեկայ ընդ կրտսեր
որդւոյն իւրոյ էին ստուերք, և սա
տրանօք. բայց ոչինչ կերպիւ. այլ
համային աղդմամբ՝ և հրամանաւ
Տեառն, որ զկնոջէն՝ և զպատ-
կեր բանին պատմեաց Ռեբեկայ.
Յակոբ էր պատկեր Քրիստոսի.
որ Հարկ զինւրև զուլենի մերթան՝
այսինքն՝ բառնալով զմեզս օրդւոց
մարդկան մարդեղութեն իւրով
և առաց. Այս՝ թէպետ էին կրտսեր
որդին քո Յակոբ՝ սակայն այժմոյս
ըստ

* Ծննդ
25.22

ըստ ընտրութեանն Ա՛Յ, եմ ան-
դրանիկն քո Ա՛սաւ՝ այս ուլենի մեր
Թովք մարդեղութեամբ, զի բարձիցէ
զմեղս որդւոյ մարդկան. և ապա
պատմեաձանաւաւ՝ մարդկային անա-
րատ բնութեամբ, եղեալ անդրանիկ
ի մէջ եղբարցն իմոց՝ պատմել Դի
զանունքն. և ի մէջ եկեղեցւոյ օրհ
նել զքեզ: Ա՛հա յետինքն, որք են
կրտսեր Ա՛եթանոսքն, եղիցին առ
աջինք. և առաջինքն՝ որք էին ան
դրանիկ Ա՛սրայէլացիքն, եղիցին յե
տինք: Ա՛կեսցեն յարևելից, և յա
րևմտից. ի հիւսիսոյ՝ և ի հարաւ
ոյ. և բազմացին յարքայութեան
Ա՛Յ. իսկ անդրանիկ՝ և խոտոտիրտ
Ա՛սրայէլացիքն հանցին արտաքս
Ա՛նդ եղիցի լալ և կրճել ատա-
մանց. որպէս ասաւ ամբարձ
զձայն իւր, և էլաւ. պատկեր ան-
դրանկութեան Ա՛սրայէլացւոյ:
Ա՛ւ արդեօք Յակոբայ երկուտա-
սան որդւովք բազմացուցանել
զազգն Ա՛սրայէլի՝ էր պատկեր զի
Ա՛ն եկեսցեն Ա՛ռաքելովքն

քա

* Սաղմ 21. 22:

* Ղուկ 13. 30:

* Ծն 27. 38:

քարոզեաց զաւետարանն ՚ի ծագաց
մինչև ՚ի ծագս երկրի. և ելից հա
հատացեալք զտիեզերս, Ոչ միայն
մարիտ պատկեր. ոչ միայն այս, այլ
և՝ Տեսիլ սանդխատոյն՝ զոր հաեա
Յակոբ. եր պատկեր Ա՛ի. որ ա
սէ. Տեառնիկեք զերկինս՝ քացէ
և զհրեշտակս Ա՛յ, զի ելանիցեն՝
և իջանիցեն ՚ի վերայ որդւոյ մարդոյ
Բայց Յակոբ ծերացեալ՝ պատմէ
որդւոցն՝ բազմազան պատկերա-
կան Մարգարէութիւնս. մինչ-
անդ վասն գալստեան Փրկչին մե
ծի, երբ օրհնելով զՅուդա՝ ասէ:
Ո՛չ պակասեսցի ՚ի Յուդայ. մին-
չև եկեսցէ Նահանդերձեալն. և նա
է ակնկալութիւն ազգաց:
Ուր ասի. եկեսցէ Նահանդերձեալն.
Ոչ երբայեցւոյ լեզուաւ ասի. Նա-
ա՛ո Շիլօ, Ասաի Նահասերք կա
բալական արհեստին զայսպիսի հա
մարողական պատկեր յորինեն, զի
Նաւս շիլօ, և Ներխան, ըմ Ներ
ահ, Ոերբայեցւոյ գրոց հաճա-
րուին երկոքեան իմեն 158, այսպէս:
Ներ

*. Սաղմ 18.4:

*. Յոհ 1.51:

*. Ծննդ 49.10:

Ա՛ՀՄԳԻՐՆ Է 40. ՀԻՆ 300. ԵՕԴ 10.
ԽՒԹ 8. ՈՐՔ ՝ԻՄԻ ՎԱՅՐ ՀԱՒԱՔԵԱԼ՝
ԼԻՆԻՆ 358: ՝Ա՛ՄԱՆԱՆ. Ա՛ՕԴ ԳԻՐՆ
Է 10. ՔԻԹ 2. ԱԼԻՖ 1: ՀԻՆ 300. ԵՕԴ
10. ԼԱՄԴ 3 . ՀԷ 5. ՈՐՔ ՝ԻՄԻԱՒԻՆ
ԼԻՆԻՆ ԱՒ 358: Ա՛ՅՍՊԷՍ՝ Ա՛ՀԻՒԽՈՎ
ԵՒ ԵԱՔՕ ՀԻՕՆ ՁՈՒԳԱԹԻՒ ԵՆ ԱՌ
ՅԵՐԵՄԵԱՅԻՍ. ՈՐՔ ՄԻԱՅՆ ԶՔԱՂԱՂ-
ՁԱՅՆ ԳԻՐՆԻՆ ՀԱՄԱՐԵՆ, ՈՂՋՈՒՆ ԶՁԱՅՆ
ՆԱԽԱՏՈՒ ԿԷՏԱՆ: Ի՛ՆՉԵՒ ԻՄՔ Է ԱՐՈՒ-
ԵՍՏ Ա՛ԱՔԱԼԱԿԱՆ, ՅԱՌԱՋԿԱՒԱԼ
ՄԸՔՈՒՆ ՋԱՆԻՒ Ա՛ԱՔԻՆԱԿԱՆ:
Ո՛Վ ՄԻՒՍ ԿԵՐՊՈՎ Ա՛ԱՔԱԼԱՅ՝ ՈՉ ՓԱ
ՄԱՐՈՂԱԿԱՆ, ԱՅԼ Ո՛ՐԱԿԱԶՄԱԿԱՆ.
ՈՐՈՎ ՄԻՈՅ ԲԱՌԻ ԳՐՈՎՔՆ ՅՕՐԻՆԻՆ
ԱՅԼ ԲԱՌՔ. ՈՂ՝ ԻՍԱՀ ՝ԽՆԱՄԱՁ-
ԽԱՐՀԻԱ ՀԱՐ ՝ ԱՒ՝ ԽՕՏՈՒՆ ԱՆԱ
ՍՈՒՆ ՀԻՔ, ԵՒ ԱՅԼ ՍՈՑԻՆ ՆՄԱՆ ՝
Ո՛Վ Ո՛ՐԱԿԱԶՄԱԿԻՆ Ա՛ԱՔԱԼԱՅԻՒ՝
Ա՛ԱՔԱԼԱՔՆԵՐՔ ՅԱՐՄԱՐԵՆ ՝ԻՒՐՈՅ
Ա՛ՐԴԱՐԵԿԱՆ ԲԱՌԻՑՆ՝ Ա՛ԱՂՕ
Շ ԻԼՕՆ՝ ՁԱՅՍՊԻՍԻ ՀԻՒԱՆՁԱԾ ՝
Ա՛ՕԴ՝ ՅԵՇՈՒԱ. ՔԻԹ՝ ԲԻՆ. ԱԼԻՖ
ԵԼՕՆԱ ՀԻՆ ՀԱՐՄ. ԵՕԴ՝ ԽՕՏԱԼ.
ԼԱՄԴ՝ ԼԵՂԱՒԱՐ. ՀԷ՝ ՀԱՄԵՀԱՏԱ՝
Ա՛ՅՍ

Ա յինքն՝ Որ որդի Ադա ժո
ւսրայել բանից Ասիհին։
Ի աւետեաց աստանօր այսքան՝ վասն
համարոտական, և գրաւականաց
Աբրահամայ։ գարձցուք վերստին
ի շար բանից մերոց, և տեսցուք
զ Օսեայ Հառն։

Օ ինչ եր Ասելն զ Ասրայել
Այ՝ պիտոյն՝ և փարաճանի գե
րութենէն ազատել։ բազմազան
հրաշիւք ի ձեռն խաչանիշ գաւա
զանին առաջնորդելն նոցա Այ՝
պիտոյ, ի հերձէ ծովուն, և ի
յանապատին, տալով նոցա զօրինս։
արդարև՝ յայտնադիման պատ
կեր փրկչին մերոյ, որ իւրակեայ զո
ւմբ ի գժոխոյ, և ի բռնութենէ
Սատանայիկն։ ի ձեռն խաչին սըր
բոյ հերձեալ զծովատարած աշխար
հակալուծին անդընդաբերան վի
շապին։

Ա զնուազգայն պատկեր Հին Կտա
կարանին եր։ Պատն Պասեքին։
Ոսկ և իսկ անարատ Պատարա
գի փրկչին մերոյ պատկեր։ որ իբ
րև

* Ելից 14. 16.
* Ե ւ ելից 20։

* Ելից 12. 5։

րև զոչխար՝ Խսպանդ վարեցաւ։ Ա. Եսայ 53։ 7։
Գառն Աստ, որ քառնայ զմեղս աշ- Յովհ 1։19։
խարհի՝ Ա՛ն՝ անմեղ՝ անարատ, Հեբր 7։26։
զաւետ՝ ի մեղաւորաց, և բարձրա- Եսայ 53։9։
ցեալ քան զերկինս։ Ա՛ գտանիւր Հռովմ 8։46։
հնազանդ՝ ի բերան նորա։ Ա՛ն
ոչ կարօղեր ոք՝ յանդիմանել զնա
վասն մեղաց։ Գառն՝ որ յաղթեաց Յայտ 17։14։
տանեղջերուայ՝ գաղանին։ Արդ Ա Պետ 1։19։
պատուհասական արեամբն՝ փրկեցաք
՝ի բռնութենէ աներևոյթ Թագա-
Հօնին, և փոխեցաք ՝ի գերութենէ
յաղատութիւն։ Ար յերեկոյի ժա Գաղ 4։4։
մուն, այսինքն՝ իբրև եկն՝ լուսա-
ժամանակին։ Զնեաւ՝ ի վերայ
խաչափայտին. խորովեցաւ՝ ի չար-
չարանս մահու, և խոնարհեցոյց
զանձն՝ լեալ հնազանդ մահու Փիլիպ 2։8։
չափ։ Արդ արեամբն կրնքեալ՝ և
՝ի մեզայ մաքրեալ լինիք ամենայն
հաւատացեալ՝ ընդ դիմամարտ
դիմացն, Քրաւ երիվք ուտել զաղ
նարատ Գառն. ոչ ցրտացեալ՝ կամ
գաղջ սրտիւ, այլ՝ ջերմեռանդ, և
բորբոքեալ սիրով։ Ար՝ ուստ ըզ Յովհ
մար 6։55։

մարմին իմ, և ըմպէ զարիւն իմ,
ունի զկեանս յաւիտենականս: Եւ
*. 30՝ 19. 37: Ասէր Նորա. Ամի փչրեսցի: Զօտիք
ընդ մէջ ուտել նշանակէ մաքուր
սրտիւ, և մեծաւ պարկեշտութիւ
մատչել առ Նա: Զատուն Աւ
Աստ՝ որովհետև վանք պատկե
րի հընոյ Պասէքին հմանուօտեցաւ,
թուի գոլ՝ չանդէպ ժամանակ, և
տեղի գրելոյ կարծ՝ ի կարծոյ վանն
զգալի պատկերսայն, որք են յ՝ամե
նատուրք յաղորդութեանն:
Զգալի պատկերք Աբ յաղոր
դութեանն են մեծութիւն հայկն
գոյնն, համն, հոտն, ձևն, և այլ
պատահմունք հայկն: Սոյնպէս՝ որ
քանութիւնն՝ համն, հոտն, գոյնն՝
և այլ պատահմունք գինւոյն. որք
՝ի միասին ասին՝ զգալի, և խորհրդ
դականն պատկերք. քայց՝ Եութիւն
հայկն, որ հացութիւն ասի. և Եու
թիւն գինւոյն, որ գինութիւն՝ են և
ասին անզգալի գոյացութիւք. որպ
են համայն գոյացութիւքն անզգա
լիք: Աւրեմն՝ երբ անդրադարձ

թիւն յիշի՝ յուցանէ գոյա-
ցութիւն միոյ առ այլ գոյացութիւն.
կամ փոխարկումն բոլոր գոյացուե
միոյ առ միւս այլ գոյացութիւն:
Օրօրինակ: Երբ ասեմ գոյացա-
կան անբան, կամ անբանութիւն
ինչ՝ ի բանականութիւն փոխարկի՝
միայնոյ համային զգալի տեսակային
և պատկերացն փոխարկեալ անբա
նութեանն՝ ասի Ընդհանգոյացու-
թիւն, կամ գոյացական փոխարկումն:
Այս՝ որպես մեք Աբրահամեաց
հաստատապես հաւատամք՝ զի ի
խորհուրդ Աբ պատարագին՝ երբ
քահանայն՝ ըստ օրինի, և ըստ կար
գին արտաբերէ զՏերունի բանն
Սրբարարութեան ի վերնահայեցն՝
այսինքն՝ ԱՅՍ Է ԻՄ, և ԱՅ-
ՍՊԷՍ. նակին զօրութիւն Տեր
նի Սրբագործ բանիցն՝ բոլոր գոյ
ացութիւն հացին փոխարկի ՚ի Մ
մարմին. և բոլոր գոյացութիւն գի-
նւոյն յարիւն Մ փոխարկի:
Այլեմն կերպիւ ասի. Բոլոր հա-
ցութիւնն փոխարկի ՚ի մարմին Մ.
և

և բոլոր գինուԹիւնն փոխարկի յ՚արիւն Քրիստոսի. իսկ համային զգալն՝ և խորհրդական տեսակ՝ կամ պատկերք՝ եղեալ հացին, և գինւոյն, որպիսիք են՝ մեծուԹիւն, ոլքանուԹի, գոյն՝ ձև՝ համ, հոտ՝ և այլ զգալի պատահմունք, կամ պատկերք. մնան առանց հացուէ և գինուԹէ. կամ առանց գոյացուԹեան հացին, և առանց գոյացուԹէ գինւոյն։ Ա. Հնպիսաբար՝ զի ՚ի Ա֊ն ՀաղորդուԹէն յետ Ա֊ր բարար բանիցն՝ (որ և նուիրումն՝ և օրհնաձնագործուԹի ասի։) զոր ինչ միանգամ աչք տեսանեն. զոր-ինչ քիմք՝ կամ ունչք հոտոտեն, լե՛ զուն ձաշակէ; կամ այլ զգայարանք զգան. ոչ՛ հաց՝ և ոչ գինի. այլ՝ համային լոկ խորհրդական տեսակ և պատկերք հացին, և գինւոյն։ Քանզի՝ արդէն իսկ զօրուԹեամբ Տ֊րոյն բանիցն, և ձեռամբ օրհնաբեր քահանային եղև Ա֊նդրա֊ գոյացուԹիւն՝ կամ գոյացական փո֊ խարկումն հացին՝ և գինւոյն։

ցն ուրպէս՝ և զիարդ լինի ապաւէնս Աղդրագոյացութիւն։

Աչխիւք կերպիւ՝ պատճառանք Աչն Աբրոզիոս, եթէ ոչ՝ միայն զօրու Թիւ Տ֊ունի բանիւն՝ ձեռամբ օրինաւոր քահանայի։ Ասդն ասէնոյն Աչն, ամ խորհուրդ յերկնից ի լինել։ Տէր տեղաց՝ յերկինից * Ելից մանանայն։ Ար էր ասէ՝ և պատկեր Աարմնոյ Փրկչին մերոյ. զի որում՝ ինքն իւր ամենօրհնեալ բերանովն՝ վկայէ։ Ասկ եթէ ոք սակ. հացս այս, և գինին կ հաց հասակաց, և ոչ յերկնից իջեալ. պատասխանի Աչ Աարդապետան Թէ՝ իւրաւ կ ասացեալն՝ յառաջ քան զՏ֊ունի բանն խորհրդոյ, խակ զկինի բանիւն Աբրահամու ոչխս մինոյ հասարակ հայոցն Թէ, և ոչ հասակաւորի գինուԹիւն. այլ բոլորն լինի անդրագոյացեալ՝ ի մարմին՝ և յարիւն Քրիստոսի։

Դարձեալ՝ ուսուցանէ նոյն Աչն. որինչ միանգամ՝ ի խորհուրդ Աչ պատարագին կատարի՝ համայն կ

* Յով. 6. 50։

ե երգ, զուլուքիեն՝ գոհութիեան՝ և աղօթք առ Ա՛Ծ. քայց յորժամ գայ հաւանի քահանայն Ի Սրբա-
րարութիւնն, ոչևս իւրովի աղօթէ, կամ գոհանայ զԱ՛Ծ. այլ դի-
մաւ փրկչին վարի բանիւք ՅԻՆ-
ՆԻՆ այնորիկ, որում ամինչ է ա-
ղէ. Յանին այնորիկ, որ ասայ. ե
զնոցն լոյս՝ և եղև լոյս. եղիցի հաս
տատութիւն, և եղև. հաստատուե-
ալ արդ՝ եթէ բանիւ ՅԻՆՆԻՆ
յոչընչէ, և Ի չգոյէ Ի գոյութիւն
հաստատեցան արարածք. որքան
յաւէտ ազդարար լինի նոյն բանն՝
որով այսինչ գոյացութիւն փոխար
կիցի յայլ միւս գոյացութիւն. բստ ո
րումմեք հաւատամք թէ՝ փոխար
կի հացի, և գինւոյ գոյացութիւքն
Ի չՀմարիտս մասունն, և յարիւն
փրկչին մերոյ ( )ծելոյն. մնալով
սակայն սեռական գոյացութեանց՝ իբ-
րև պատկերք հացին, և գինւոյն,
Յոսիւի խորհրդական պատ
կերօք հացին՝ և գինւոյն, նաև՝ այլ
միւս մեծարելի պատկերօք իւրա-
քան

*. Յօհ
ւ. 3:

*. Ծննն
ւ. 3:

քանչիւր անձն հաճատացեալ նախ
բան հաղորդիլ տղայոյն հաճատոյ,
և տեսանել ըստ իւր պատկերացն՝ կամ
ընդ իւր հայելեաւն, և հաճատոյն
զմարմին և զարիւն Քրիստոսին. նաև՝
խոնարհեալ մարմնով՝ և հոգւով
երկիրպագանել նմա. երկրորդ՝ վե
րացեալ՝ և կատարեալ հաճատով
թևաւորի առ՚ի սիրել զնուր Փըր-
կիչն, և փարիլ զնովաւ. որպես ա
սէ Այր աստուածեան Դիոնէսիոս,
Ինչ տղայն է՝ իբրև զտղայ խոս-
սէ, իբրև զտղայ խորհի՝ իբրև
զտղայ համարէի. այլ յորժամ ե-
ղէ այր՝ զտղայութեանն՚ի բաց խա
փանեցի. Այժմ տեսանեմք՝ իբրև
ընդ հայելեաւ՝ կրկնէ նոյն Առա-
քեալն, այլ յայնժամ դէմ յանդի
մանս. այժմ խեղամուտ եմ փոքր՚ի
շատէ. այլ յայնժամ գիտայից՝ ան
և նայն ծանեաւ զիս։

Այդ՝ եթէ Այն պտղոյ՝ անօթն
ընտրութեանն, որոշեալն յԱստա-
ռանն Աւգ, Առաքեալն ոչ՚ի մարդ-
կանէ, եւ ոչ՚ի ձեռն մարդոյ. այլ՚ի

*. 1 Կոր
13. 11։

*. Գաղ 1.

*. 2 Կոր 12. 4.

'ի ձեռն· ՅԵՐԵ· յափշտակեալն մինչև յերրորդ երկինս, և 'ի դը-
րախտն· ուր՝ զանձուելի բանս լսե-
աւ, զորս ոչ պարտ մարդոյ խօսիլ·
նա ոչ դատապարտէ զպատկերս·
այլ մանաւանդ՝ զհողածինն մարդոյ
դիտութիւնն գօրով 'ի հոգեղէնն
արկար մտքին՝ նմանեցուցանէ տը-
ղայական խօսիցն, տղայական խոր-
հրդոցն, տղայական գիտութեանն՝
և հայելոյն· զի՞արդ ուրեմն՝ Նա
ուաքերձք խօթամիտքն յանդգնին
'ի բաց խափանել զտղայական պատ-
կերսն, և դատապարտել զմիամիտ
պատկերամերձսն· միայն կամին
դեմ յանդիման Թարգ պատկերաց
աեւանել զ'ն, ըստ խատիպն· որովհե-
տև ինքեանք իսկ յածեալք ց'այգ
և ցերեկ տղայաբար ընդ պատկերսն
տառիւ՝ և բառիւ՝ գուշակօրէն ընդ
կամիսր՝ և կամակոր յօժարութեան
խորհածեմ պատկերս, կիմ խորտուբի
լսեն՝ խարբասելով զմիտս մտերիմ
հաւատացելոցն·

Բայց աստանօր՝ Ակր համաձայ-
նու-

Նուագեան Պատկերացն յաջմէ՝ և յահեկէ հապճեպ քարշէ զմեզ առ ի լուծանել նախ զառարկութենն յականատակութեան. ապայ թողու զմեզ ըզ հաձոյն՝ և ձահի առ Ա՛ս տուճածաշունչ պատկերն.

Այլ ուրեմն

Ծող Ձորրորդ։

Ամարկուել ի Հակառակորդին, և լուծմունք նոցին։

Բ՛ռնեն՝ ի վերայ մերս առաքեալն Թանաքիքն, և առարկեն։ Դրեալ է. Ա՛ի արասցես դու քեզ կուռս՝ ըստ ամենայնի որինչ է՛երկինս ի վերոյ, և որինչ է՛երկրի ի խոնարհ. և որինչ է՛ջուրս ի ներքոյ երկրի։ Ա՛ի երկիրպագանիցես նոցա, և մի պաշտիցես զնոս. զի Ես Տ՛ն Ա՛ստուած քո, և այլն։

Պա

* Ելից 20. 4։

Պատասխանի բազմապատկաբար.

Նախ ասեմք թէ այսօր շնորհք
Փրկչին ոչնչ ի հաճատացելոցն է,
որ զձեռագործս մարդկան, և կամ
զարարածս իբրև զի՛ճ պաշտել մե-
ծարել, և երկիրպագանել նոցա:
Այսպէս համայն Արիստոնեայքս
օծութեքն Հոգւոյն Սրբոյ՝ աներ-
բայ գիտեմք. զի Հոգի է Ի՛ճ, և
երկիրպագուաց նորա հոգւով՝ և
ճշմարտութեբ պարտ է երկիրպա-
գանել: Պարտ է հոգւով՝ և մի՛
տօք կալ յաղօթս. հոգւով՝ և մի՛
տօք ասել սաղմոս: Գիտեմք և՝
զի հաճատացելոցս (որքան կամք՝
և կեամք մատչեալ կենցաղի:) ի
կրկին Պաշտօն, և պատիւ Ի՛ճա-
պաշտուե. Ներքին, և արտաքին.
կամ Հոգևոր և մարմնաւոր:
Հոգևորն է աներևոյթ, և անըզ
գալի՝ հաճատալ զԻ՛ճ, հաճատալ
Ի՛ր, և հաճատալ յԻ՛ճ՝ կատա-
րեալ յուսով՝ և ջերմեռանդ. որ
ասի Կենդանի հաճատ. իսկ ար
տաքին Ի՛ճ պաշտութիւնն է երևելի
և

*. Յօհ
4. 24:
*. 1 Կոր
14. 15:

և զգալի. բանալ՝ զդլուխ՝ խոնարհ
հիլ մարմնով՝ ծունկս՝ դնել՝ զաչս
՝ի վեր համբառնալ՝ երդել՝ հեծել
ընթեռնուլ՝ և այլ բազմադիմի մեր
մեսաւոր բարեպաշտութեանք գործ։
Ո այսպիսի կրկին պաշտօնեայ Ա. ռա
քեալն ևս յիշատակէ յորժամ գը
րէ. Ա. Ե. ես՝ ՚ի ղբաթրք, ոչ կարացի
խօսիլ ձեզ իբրև ընդ հոգևորս,
այլ իբրև ընդ մարմնաւորս։ Ի
րև տղայոց ՚ի Ա. ՚ով զկաթն ջամբե
ցի ձեզ՝ և ոչ զկերակուր. զի ոչևս
կարէիք. նաև՝ արդ իսկ ոչ կարէք.
քանզի դեռ մարմնաւորք էք։
Ի րկրորդ պատասխանի՝ և հարա
զատ իմացումն Ա. ծայրին պատգա
մին կարճ՝ ի կարճոյ մեկնի. և այ
սու լուծմամբս՝ գրեթէ համայն
այսպիսի առարկութիւնք լուծա
նին, և արմատաբի խլին։
Ա. սեմ Ցը Ա. ՚ծ քո. իբր թէ սասա
յէ. Ա. սեմ միայն Ա. ՚ծ քո, և
չիք այլոք. Ա. ՚ով Ցը. և՝ ոչգոյ այլ
բայ յինէն ոչգոյ Ա. ՚ծ, Ա. սեմ Ա. ՚ծ
որ Ա. ն։ Ա. նոքին ՚ի Երուսաղէմ Ա. ստե
քա

*. 1 Կոր 11. 7։
*. Գործ 21. 5։
*. 1 Կոր 3։
*. Ն սայ 45. 5։
*. Եսիա 3. 14։

քա։ Եւս Ես, որով կեան, շար-
ժին, և եմն համայն արարածք։
Եւս Ես-Տէր. Ես Ամենակալ
Ես Աստուածն Իսրայէլ. Եւս Ես Դատաւոր
Յեղիա, Տէր Զարմրեալ։
Ես զի այլ Ես ունիմ ի հաճ
ատացեալսն՝ քան ի միոյն միայնոյն
Տարրից արարածոց։
Ընդէն զիս Հանապազ՝ մնա-
նալոյ այնու ի սէր. Ի արաս
ցես դու քեզ կուռս, և այլն։
Այլ՝ առարկութիւնս այս է յոյժ
տկար, յերջոհաս՝ ձեռնատ, և ան-
ոտն։ Վասնզի եթէ Ես հրամայէ
մի արասցես կուռս, այսինքն՝ մի ա-
րասցես քանդակած՝ փորած, և տա
շած արձանս. զիարդ նոյն ինքն ան
փոփոխ Ես հրամայէ Մովսէսի։
Արասցես երկուս Ի ըօքէս ոսկիս
Ձախարակեայս. այսինքն՝ խառա
տաքաշ. և ըօքէքն՝ տարածեալ
Թևօք զերեսս յանդիման միմեանց
ունիցին։ Եւս և. Կոփեա
դու քեզ երկուս տախտակս քարէ
զինա։ Վասնեալ Այս դու քեզ

*. Գործ 17. 28։

*. Եղ. 25. 18։

*. 2 Օրի 10։

օձ. և՝ դիցես ընա՝ ի վերայ նշանա- *. Թ. ոս. 21. 8:
կի. և եղիցի յորժամ հարկանիցէ
օձ զմարդ, ամօձահար՝ որ տեսա
նիցէ զնա, կեցցէ. և այլն:
Ամենապէս. Ասացես ինձ Սըր
բութիւն ընծայ, զոր ցուցից քեզ՝ ի
լերինն. օրինակ՝ խորանին, և օրի- *. Եւ այլ 25. 8:
նակ ամենայնոյ նորա:
Օ՛ինչ էին ոսկի քրօքերքն, քարե-
ղէնն տախտակքն պինձի օձն, և
խորանն Սրբութիւն. եթէ ոչ պատ
կեր, արձան, և նմանութիւն. և
այս հրամանաւ, և խրատու Ջ՛ն:
Աւրեմն՝ Ջ՛ն ուստ ոչ արգելու զշի
նուածս արձանաց, և պատկերաց.
այլ պատուելն զնոսա իբրև զՋ՛ն.
զոր ոչք՝ ի Կրիստոնէիցն առնէ,
և ոչ զմուսաէածէ:
Այլ այս միակ պատասխանին բաւ
ական ընդդէմ համայն առարկու
թեանցն՝ ակառակորդաց սահելով
թէ՝ Պատգամն Ջ՛ծայինն է միայն
պատուիրան հրաժարման կամ
նայն տեսակ կռապաշտութեանց. և
պատուիրան յանձնառականն մի՝ և
մի

միակ Ա.Ճավայելուչ պաշտօնին, և
պատուոյն. ոչ է ընդդէմ նիւթաւ
որ պատկե րագործութեանն և
մանրմնուոր պատուոյն ըզ պատկերիդ։
Արդարև. Նարազատագոյն իմա
ցումն և զօրութիւն պատգամին ոչ է
մի արասցես դու. այլ է քառն այն

ՎԱՆՕ. և կ պատուէր։
Ա՛ի դարձոյս կինէն, և մի յարմա-
րեսցես ՎԱՆՕ փորուածով կիր
այլ նմանութիւք պաշտելի ինչ՝ քան
կինէն. զի ես եմ (իսկոյն զպատ
ճառն ասէ։) Տէր Ա.Ծ քո։ Ուրեմն
իսկական իմացումն պատգամին է.
մի դառնար կինէն. մի սիրեր զայլ
ինչ առաւել քան զիս. տուր զՍ՛ա
տուծոյն Ա.Յ, և զԱյսերն Այս
սեր. զի եթէ զարտաքոյ առաւել
սիրելով պաշտեսցես զիս, լինիս
ապստամբ կինէն, և կռապաշտ ան
էր աղգն, որ Թիկամբ դարձեալ
կինէն՝ յօժարակամ հաճանութիւք
ծառայելով սիրէր՝ և պաշտէր առ
առաջօք, քահանայ՝ մաղքոմի, և քա-
մոսի։ Ա՛ստ լռեմք զայնպիսի կռա
պաշ

պաշտուԹէ՛ն, զորմէ * Պօղոս գրէ։ * Եփես. 5.5. Կող. 3.5.

Ա՛նդրէ՛ իսկապէս խօսելով յայտ-
ժամանակի՛ ի մէջ հաւատացելոցն
ոչըք երևելի կռապաշտ, ոչըք պատ-
կերապաշտ. բայց՝ ըստ աներևու-
Թին, որ զազրագոյնն է. քարՀոր
լռելն՝ քան Թէ ձառելն. զի ՅԻՀ
միայն, որ՝ քննիչ է մտաց՝ և խոր
Հրդոյ սրտից. ասէ՝ Ա՛ծ նախան
ձոտ, որ հատուցանէ զմեղս Հարանց
որդւոց. յերիս և՛ ի չորս աղգս ա
տելեաց իւրոց, և այլն։

Պրպտէս ընութիւնն է ապականու
Թիւն զուգս կայան հաւատոյն. սոյն
պէս կռապաշտուԹիւնն է խոնգա
րումն Ա՛ծային սիրոյն՝ Հնազանդե
լով մանաւանդ արարածոց՝ քան Թէ
Ա՛րարչին իւրոց. ևայն ոչ եԹէ Հրամայելով պա
տուիրեն որդւոյն. Ա՛րդեաւ իմ ա՛ն
րեն, ես քո ծնօղ Հայր, պաշտպան
և միշտ խնամակալ յամ կարիս քո,
Եր ինձ միշտ ուն կնդիր, և Հնա-
զանդ Հրամանաց իմոց։ Ա՛ստ
ա՛ն ինձ առանց ձանձրուԹեան,

Ո գոյշ լեր ՚ի վերաձորելոյ զինս։
Մի երեա զսիրելիսն իմ, և ոչ զատեր
լիսն իմ, Ո երախտիս՝ և զհամայն
յինէն ընկալեալ պարգևսն մի մո
ռասար։ Ինդրեա յինէն համար
ձակ յուսով զպետս անձին քո։
Հաճատա ինձ. յուսա յիս, և սի
րեա զիս՝ իբրև զծնօղ հայր քո։
Ո՛վ արասցես քեզ զայլ հայր քան
յինէն. մի հնազանդիցիս այլում
ումեք՝ իբրև հօր. մի երթիցես զգ
հետ առն ուրուք օտարի իբրև հօր
Ո՛վ հաւատասցես ումեք իբրև ինձ.
մի յուսասցիս յայլոք՝ և մի սիրես
ոչ զոք՝ իբրև զիս. զի ես եմ մի
այն քո ծնօղ հայր։
Ասէ որդին՝ ապաքէն արարեալ ըզ
հայրական պատուէրսն, հեռի ա
րասցէ՝ զանձն իւր ՚ի հօրէն՝ յարե
լով զինքն ՚ի թշնամիսն ծնօղ հօրն
իւրոյ. ոչ ապաքէն այնպիսի որդին
է ձեմարիտ ասպատամբ ՚ի ծնօղ հօ
րէն, համապաշտ՝ և կռապաշտ. զի
զանձն՝ և զիամն իւր արար կնքեան
առանձին քուրմ, և պաշտօն։

Ո՛ստ

°. Սաղմ 72. 27։

Ա՛ր
Ի՛ւրաքանչիւր խոչընդոտիքն մեր։
Ի՛ր ձրի, և ընդվզիլը բամբասանն զմեզ
մարձակիմք արարածոց տալ՝ որպ
և ոչ ուրեք զԱ՛ծային պատիւն հա
պաղութիւն, ծառայութիւն, և
պաշտօն մատուցանիմք ըստ կարի՝
և տկարութե՛ն մերում. ոչ երբեք՝
Ա՛յլ յայտնիք։
Ա՛ստ այսմ օրինակի՝ բազումք էին
և ա՛յժմ հաճատակելոյն կամա
պաշտք, և կռապաշտք՝ բայց միայն
Ա՛ռարկեն վե՛րստին Անանկուիքն.
բայց նոյն պիտոյանեաւն լուծանին։
Կրեալ ի՛ Ա՛ուրբ ։ () Երկնա։
Այս եմ՝ Տէր Ա՛ծ ձեր. մի առնիցէք
ձեզ ձեռագործս, կամ դրօշեալս. և
մի կանգնիցէք ձեզ արձանս, և մի
քար կոթող դնիցէք յ՛երկրի ձե
րում երկիրպագանել նմա. Այս եմ
Տէր Ա՛ծ ձեր։ Ա՛րդեօք՝ ընդդէմ
օրինացն են, որք ձեռագործ ար
ձանս կանգնեն՝ և երկիրպագանեն։
Ա՛յրաւ՝ և կարձառօտակի պա
տասխանեմք. մեզ ոչ գոյ այլ Ա՛ծ,
բայ՛ի միոյն՝ Ա՛յ. որոյ ամ՛ երկիր
պաղութիւն, ծառայութիւն, և
պաշտօն մատուցանիմք ըստ կարի՝
և տկարութե՛ն մերում. ոչ երբեք՝

*. Ղևտ 26։

*. 1 Ողհ 8. 4։

Ա՛ր առնիցեք զՆ.Օ գրօշեալ՝
կամ տապաճ՝ և փորուած ձեռա
գործս առ՛ի պահել զնոսա իբրև
զԱ՛Ճ. զոր քաւ՛լիցի՝ և զմոռաս ա-
ծեն՛ի մէջ հաւատացելոցս։
Սին նման ասեմք սակս կանգուն
արձանաց՝ կամ կանգուն սեանց. և
կոթող քարանց՝ որ ե կանգուն քա
րեայ հայելիկ նշան. զի ոչ երբեք՝
և ոչ ուրեք ՛ի մէջ հաւատացելոցս
այսօր պահին իբրև զԱ՛Ճ այսպի
սի ձեռագործք։
Եւ որքան ձեռագործ պատկերք
յ՛ամուրեք կանգնեալ դնիցին (մա
նաւանդ յարևմտեան աշխարհի.)
յ՛եկեղեցիս՝ յապարանս՝ և ՛ի բու
րաստանս մեծամեծաց, ՛ի հրապա
րակս, և ՛ի փողոցս յամենևեքին. և
նաև քանդակեալ արձանք՝ սիւնք՝
կոթողք, և նմա՝ իրաւի կուռք պատ
կերք. հաշուեա՛լ թէ՝ անթուելիք։
Զոսկէ ժպրհիցէ յոսիաբան որ բա
ջաղել. ուրեմն մեք են կռապաշտք.
Ո՛չ սատեսցէ՛ ինձ. զի ոչ առնեն
զայնոսիկ՝ իբր ինքեանց պաշտելիս

քայլ՝ այլևայլ իրաց յիշատակս։
Այդ՝ հրճարտկան պատուիրանն.
մի առնիցէք. մի կանգնիցէք, և մի
դնիցէք ի վա՛ր Ձ ավետարանչ պաշ
տօնին՝ և պաշտամանն. և ոչ տակա
նիւթաւոր՝ և մարմնաւոր ձեռա
գործին։
Կրկին անգամ դիմեն ՚ի վե՛ր մեր
խոչընդոտ ընդդիմադարձքն՝ և ·· Յօր
դատիրհարկանելով՝ փուընչեն։ · 39· 21։
Ա՛ղէ հաճատացելոցս քնաւին չէ
պարտ կորանալ՝ խանարհիլ ծունր
դնել՝ և երկիրպագանել պատկե-
րաց. զի է երևելի պաշտօն կռա-
պաշտութեան՝ ըստ Աբ Վ. րոյ։
Այժմ պատասխանի ըստ Տ՛րունեցոյն.
Ա՛ծ են հաճատք ձեր. եղիցի ձեզ՝
որպէս ՚ և կամիք դ։ Այլ ·· Մատ
առանց ա՛մ հակառակուելոյ ե. նկա 15· 28։
րեալ՝ և քանդակել պատկերք՝ ո՛չ
և հընչեալ ձայնք, կա՛մ բառք ստու
գիւ են զգալի պատկերք. վասն ա
յայ՝ են նկարեալքն. առակ ական-
ջալ՝ հընչեալքն զգալի պատկերք։
Այդ՝ եթե պատկերաց ոչէ պարտ
ար

փրա
և զգալի պատկերաց գիտութիւք
մայմանն Պօղոսի էր. զի բնական
Պատճառ բուկացողական զար
առնեն. զի ամ կամենակը * տգէտ
5. 13: * Հեբր
է բանին արդարութեան. քանզի
տղայ կ՚, այլ Թուի ըլ՚այն
պիսիքն իսկն Հայհատաշտ. ոմն
նք կատարատու անուանեն զմեզ.
Ի՚ղուկ. կրկնեալ անգամ եղուկ.
Ո՚վ յաճախագնոտ բարձրայօնութե
ւ. ո՚ երբեք, և ուրեք ի՚մէջ հաճա
տայելոյն գտանի, որ ոչ գիտայցէ
* 1 Կոր 8. 4. թէ՝ ոչինչ են՝ կռուածք յ՚աշխարհի
Օ՚ այրացեալ Պօղոսի ի՚վէր ամ
բարտաւանութենն ոմանց՝ գրէ,
Պ՚իտութեն հպարտացուցանէ. այլ
սէր շինէ. Որ սիրէ զՈ՚ՉՆ, նա է
* 1 Կորն 8: տեղեկացեալ՝ ի՚նմանէ. *

փքացեալքն գայթակղութիւն տայ
ին կամ նեղեսցի՝ և տկարիմաց հաւ
ատացելոցն՝ քամահելով զնա իբրև
զ յիմարս։ Ասէ՝ զինքն զայրաց
մանն, յանդիմանէ Ներսէսեան։
Դու ինձ ես, որ դատես զայլոյ ծա *. Հռ.
ռայ. իւրում Տեառն կայ՝ կամ ան 14.4.
կանի, թայց կացցէ. զի կարող է
Տէր հաստատել զնա։ Իւրաքան
չիւրոք զիւր միտս հաստեացէ. այս է
իւրաքանչիւրն ստուգել՝ և սրբել
ունելի հաւատով զսիրտս իւր՝ և
զկաշխատանս. զի առանց հաւատոյ *. Հբ.
անհնար է՝ հաճոյ լինել Աստ. և 11.6.
ամենչ՝ որ՝ ոչ է հաւատոյ է, մեղք *. Հռ.
են. իսկ հաւատն սիրով յաջողել՝ 14.23.
կամ գործակցեալ՝ կարող է ինչ ի
Քրիստոս. իսկ՝ հաւատ առանց սի *. Գաղ
րոյ գործոյն մեռեալ է։ 5.6.

Ազգ բարեպաշտ հաւատացեալ *. Յակ
բաւէ կերպիւիւք կալ ընդ մպատ 2.20.
կերայ պատուհասն առանց Թերա
հաւատուԹեան. զի նոյն իսկ հաւ
ատն՝ է պատկեր յուսացեալ իրաց։ *. Հբր
Ամենայն յ՛այսմ պատճառէ բարե 11.
պաշտն

պաշտն ոչ զօրէ ընդդիմանալ պատ
կերայ մեծարանացն. այլև (ըստ
որում վկայն ի Թզթահամարի 16
յիչեցաւ.) զի Ս. ծ անձառելի կեր
պիւ նկարագրելով կընքեաց յիւր-
աքանչիւր արարածս զիւր պաշտե
լի՝ և երկիրպագելի պատկերն ըս
չափու՝ և կարգի նոցա.

Ալեքսիոս՝ ովոք ընդդիմանայ սբ պատ
կերայ մեծարանացն. ընդդիմանայ
նախ պատկերին Ս. Յ. երկրորդ
Ս. Հոգւոյն՝ զոր Ս. Հայրն՝ և Որդին՝ քա
րեպես կարգեաց զսբ սովորութիւն
սբ պատկերայ. երրորդ՝ հակա
ռակի սբ հաւատոյն. զիե պատկեր
յուսայեալ բարեացն. չորրորդ՝
լինի անընդունակ Ս. Ճաշուն չգրոց
ստոյգ իմացողութեանն՝ և Ս. Ծայ
ին սիրոյն. զի քան, և ձառ Ս. Ծա
շուն չ գրոյն է պատկեր Ս. Ծային
սիրոյն. հինգերորդ՝ լինի գող և
ծաց խորթատէմ մոլութեանց, և
մոլորութեանց.

Ս. հա պատուղ ընդվայր՝ և ջնաստա-
կար

կար դպրութեանն սուտակասպա-
սի եղբարցն պատկերատիպ. որք
ձրի անարգին զաբ պատկերն որ
նոտիանումամբ կռապաշտութեան,
տան գայթակղութիւն կամենկեր՝
և աղաւնասուն հաւատացելոց. և
ինքեանք յամառեալք մնան կամա
պաշտք։

Ա թեա կաթին՝ ասէ Ամաստունն,
և եղիցի իւղ. ապա եթէ կարի ՚. Ա՚ա
ձմերայես զպտուղն՝ ելանէ արիւն։ 30. 33.
Այդ ուրեմն՝ Աերն համաձայնու
թիւն պատկերաց. զի մի՞ ոք վրի-
պեալ՝ ինպատուակէն՝ և շեղել յ՚ու
ղիղ շաւղէն՝ նաճակոծիսի՝ թշուա
ռօրէն՝ ի հաճատս։ ՚. ՚ ՚ի՚մ
Ա՚աւետի այսքան սակս Ա՚զարկա ՚. ՚ ՚ի՚
բանիցն. զի ընդեմ Ա՚աքառելոցն
ոչ բանիւ, այլ գանիւ պիտ՚ խանի։
Ա՚առնամք այսուհետև մեք առ
տէն՝ ի թեղ Ա՚ճաշուն՚ խորհրդա
կան պատկերացն։
Ա՚անդի ձառ Ա՚ի գրոց ըստ խորհր-
դոյ պատկերացն՝ ե յիշատակ ա՚ք
զևս զուարճանալի. և առաւել ըստ
մեր

մերովք ժամանակօք եղեալ բարե-
պաշտին յոյժ յոյժ նախանձելի՝ և
զկնեացն իսկևիսկ բաղձալի։
Ինդիրք հայցմանցս ամա՛ն բարե
պաշտ Ընթերցասիրացդ ե՝ զիմ
տաղտկացեալ՝ի կրկնաբան հիւսուած
ածոյս, թանձասիցեն զմեզ։
Ի ամանուտաբար մինչեւ՝ աստ ասա
ցեալ է թէ՝ Ի ին Կատակրանն ու
նի զստուերս՝ և զպատկերս հանդերձ
ձեալ՝ բարեաց, և ոչ զնոյն կերպա
րան իրացն։ Ա՛ստ ստուերն է պատ
կեր մարմնոյ ուրուք. ապա՛ս Ի ին
Կատակրանն է պատկեր Փրկչին։
Ե՛. Յոպիսի պատկերք Ի ին Կա տա
կարանին կան են անձինք մարդոց,
կամ են իրք՝ և անյք։
Ի մէջ գլխաւոր մարդոցն համա
րին Ա՛դամ. Նոյ. Ա՛բէլքիսեդեկ.
Ի սահակ. Յ ակոբ. Մ՛ովսէս. Յե
սու. Մ ամսօն. Դ աւիթ. Մ աղո
մոն. Յ ովհան, և համայն անդրա
նիկ զաւակունքն։ Ի ին և սա պատկերք
Փրկչին Ք՛ ահանայքն. Մ՛ելխիսե
դեկ, կամ Ա՛զօրեանքն։ Ի ամայն
ըստ

Ե՛բր
10։

Ը Ո Ր Ի Ն Ա Ց Ս Ո Ւ Ր Բ Խ Ո Ր Ա Ն . Ի Ւ Լ Ի Ա
Տ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն . Պ Ա Տ Ա Ե Ր Ն . Ա Ի Ւ Ն Ն Հ Ր Ե Ղ
Ե Ւ Ա Մ Ե Ն Ց . Ա Ր Ա Մ Ի Ր Ծ Ո Ն Ի Ն . Ա Ն Ա Ա
Ն Ա Յ Ա Ն . Ո Ր Ս Ո Ւ Բ Ն Գ Ո Ւ Խ Ե Ա Լ Ի Վ Ի Մ Ի Ն .
Ո Ձ Ն Պ Ա Տ Ճ Ի Ւ , Ե Ւ Ա Յ Լ Գ Ր Ե Թ Ե Կ Հ Ա Մ
Ա Յ Ն Հ Ի Ն Ո Ր Ի Ն Ա Ց Ս Ո Ւ Ր Բ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ
Ղ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ք Ն :

Ա Ի Ն Հ Ն Ա Ք Ա Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Մ Ե Ր Ո Վ Հ Ր Ձ Ռ Ո Ւ Ե Ա Լ Ք Գ Ա Ռ Ն Ա Մ Ք Ա Ն Դ Ր Ի Ն Յ Ո Ւ Յ Ա Ց
Ն Ե Լ Ե Կ Զ Ի Ա Ր Դ Տ Ի Ր Ն Մ Ե Ր Փ Ր Կ Ի Չ
Ա Խ Ա Ր Հ Ի Ի Ւ Ր Կ Ե Ր Պ Ա Ր Ա Ն Է Ր Ա Յ Ն ,
Ե Ւ Ձ Հ Մ Ա Ր Տ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն պ Ա Տ Ա Կ Ե Ր Ա Յ Ն .
Ա Յ Ս Ի Ն Ք Ն Ա Ս Ո Ւ Հ Ե Ր Ա Կ Ա Ն Ո Ր Ի Ն Ա Ց Ն
Ձ Հ Մ Ա Ր Ի Տ Մ Ա Ր Մ Ի Ն :

Օ ս կ ե ա լ ս ի մ դ ո ւ կ ա տ ա ր ե ա ի վ
ք ա շ խ ո ղ ի մ ա ս տ ո ւ Թ Ե Ա Ն Ե Ւ Հ Ն ա ր Հ ա յ
Ա Ր Ժ Ա Ն Ա Ս Ո Ւ Ր Բ Ա Գ ի :

Ա ղ ո ւ մ ա յ է ն ջ օ ծ մ ա մ բ ա ե ք ա յ .
չ ի ը ն ի ա յ ա յ է հ ա ա է ա ղ ա յ :

Ասկիզբն արարողութ ասէն ասել ընդ Պօղոսի. Այլ մարդն առաջինն Ադամ՝ իշունչ կենդանի. Այր կրկրդ՝ Ադամ՝ ի հոգի կենդաներ: Երկրաբանն որդի Ա. Յ. առաջինն ստեղծմամբ. ի ժամանակի. երկրորդն՝ անձառ, և անժամանակ ծննդեամբ: Ո ապացուցմունս նորա ի պատմութենէ:

Երկրաբանն հող կարմիր. առաջինն՝ ի կարմիր հողոյ ստեղծեալ. և՝ զի ի բերայեցերին Ադամ շառագունի՝ և կարմրանալ նշանակէ. երկրորդն՝ կարմրացեալ չար չարանաց արեամբն: Այդր կարմիր են ձորձք քո իբրև՝ և այլն:

Երկրաբանն կատարեալ իմաստուն. առաջինն այնքան իմաստուն՝ զի հոչեաց անուն ամենայնի՝ և ամ թուչնոց երկնից, և ամ գազանաց վայրի. երկ

*. Ա կոր 15.45:
*. Ղ. կ 3.38. Ծ նն 1.7:
*. Ե սայ 53.8:
*. Ե սայ 63.2: Ցայն 19.13:
*. Ծննն 2.20:

երկրորդն է՝ յորում՝ամ գանձք ի-
մաստութեան՝ և գիտութեան ծած-
կեալ՝ կան։

Ա.դամն առաջին յաւուրն վեցե-
րորդի ստեղծաւ՝ ի պատկեր՝ Ա.Յ
Ա.դամն երկրորդ՝ մերձ վեցերորդ
աշխարհիս դարուն երևեցաւ առ ի
վերստին նորոգել զապականեալն
պատկեր։

Ա.ռաջինն էր Տիրոջ դրախտին,
Ա.ռանց աշխարհի, և Իշխան հա-
մայն արարածոց։ *

Երկրորդն եր ընդհանուր աշխար
հի՝ Տ՚ն, երկնից՝ և երկրի։ Ընդ
ամ ծագաւ՝ երկրի ժառանգաւոր
Իշխան։

Ա.ռաջինն հրամանաւն Ա.Յ պահա
պան, և՝ գործունեայ դրախտին
փափկութեան։

Երկրորդն՝ սահմանադրութեան*
Ա.Յ սրբեւ սրբութեաբ աւազանին
քանիւ զնոր եկեղեցին. որ է Ձիմա
րիտ պատեզ՝ և դրախտ՝ Ա.Յ։
Ա.ռաջինն՝ Տ՚ովմին իւրոյ Ա.ստուա
ծոյ. Վ.ահանայ, և Ա՚արքայ։

* Կոզ 2. 3։

* Ծննդ 1. 27։

* Ծննդ 1. 28։

* Սաղմ 23։

* Սաղմ 2. 8։

* Ծննդ 2. 15։

* Հռ 1. 4։

* Երդ 4. 12։

Ա. Յայտ 1. 6.

Ա. Գնդն 2. 2.

Ա. Գնն 4.

Ա. Մատ 15. 38.

Ա. Եսայ 53. 10.

Ա. Հռ. 5. 12.

Ա. Կոր 15. 49.

Ա. Յհ. 1. 1.

Ա. Յհ. 1. 3.

Ա. Յհ. 1. 4.

Ա. Յհ. 1. 5.

Ա. Յհ. 1. 6.

Ա. Յհ. 1. 7.

Ա. Յհ. 1. 8.

Ա. Յհ. 1. 9.

Ա. Յհ. 1. 10.

Ա. Յհ. 1. 11.

Ա. Յհ. 1. 12.

Ա. Յհ. 1.

* Ա. Կոր. 5. 29.

րոց, * և ՚ի տրտմութեանց ձեռացմէ՝ և յերկիւղ. զոր անէծ ՏԷր Ա՛ծ. Ա յր վերայ գեղեցիկ լսեք ըհ ակնարկութիւն Ա՛ք Ա՛արգապետան Ա՛օսէս Խօրենացին. Պատմութեան յառաջին հատորումն. Պրակ 3. Յղի՞ Նայի. այսպէս։

Ա՛ր եղև ոչ հանգիստ, այլ՝ ջըն ջումն որինչ ինանգամ՝ ի վե՛ր երկրի։ Ինձ թուի՝ ասէ մեծիմաստ Վ՚ըր թաօրն, հանգուցանել՝ դադարեցուցանելն է. իսկ դադարեցուցանելն՝ զամբարշտութի՛ն, և զչարիս՝ սատակմամբ մարդկան զաղբատոր ծաց գարուն երկրորդի։ Վ՚անգի գեղեցկաբար ասացեալ՝ ՚ի գործոց մերոց, որ է՝ յանօրէնութենէ. և ՚ի տրտմութենէն ձեռացմէ, որովք կատարեմք զպղծութիւնս, Նայց՝ կրկնէ նոյն Ա՛ն, և հանգչին արդարք՝ ըստ այսմ Ա՛արգարէութե՛ն ոչ ամենեքին, այլ՝ կատարելքն յա ռաքելնութե՛ն ոգւոյ. յորժամ չարիք ոչն հեղեղաւ ջրհեղեղ մաքրին, իբրև առ՝ Նայիս մնչեալքն ՚ի չարիս։

Ա՛ար

Նարգեալ նոյն Աքն գեղեցիկ մը տածութիւն բերեալ հարցախնդրել թէ ընդէր Նոյ միայն Արդար ա- նուաննէ յորջորջի. իսկ վերայլոյն ամենեցուն պարզաբար ասէ թէ՝ Նահապետ Նոյն ինքն պատասխանէ թէ՝ մեծարեաց զնա Աստուած՝ իբր զ- յայտնի, և զիշանաւոր՝ և արժա- նաւոր ժառանգ հայրենականացն առաքինութեանց։ Ցրմատ Աստուած Աբրեամ՝ Նոյ, որ նշանակէ հան- գիստ՝ ըստ պատկերի Քրիստոսի։

Ո՞ր որպէս Նոյ ի ջրհեղեղին հան դոյլ և դադարեցոյց զմարմնաւոր ամբարշտութիւնս մարդկան. սա- պէս՝ և Քրիստոս, որ Թարգմանի Խըր կիւ՝ ի Նորումն փրկեաց զժողո- վուրդ իւր ի մեղացն իւրեանց։

Նոյ կոչի արդար՝ կատարել յազգիսանդ իւրում, և հաճոյ Աստ- ուծոյ՝ բայց արդարութիւնն ոչ էր բը նական, այլ՝ ի հաւատոյն։

Վասն որոյ և արդար. Ոչ այլ ինչ քո՝ և արդարոյն այնորիկ. նահ- ապետն արդար քնութեամբն, և իս- կու

* Մատ. 1·21։
* Ծննդ. 6·9։
* Հեբր. 11·7։
* Մատ. 27·19։

կուԹէն անմեղ՝ անապրատ՝ ի մե-
ղաւորաց։

Այլ եգիտ հնարս առաջի Տն Ա-
ստուծոյ. նմանապէս և Այլ։

Այլ էր արդարութեն քարոզ.
նմանապէս և Այլ։

Երկաքանչիւրոյ քարոզութիւնն
ըստ ունկանեալ՝ հեռուէ սարսափե
լի վրէժխնդրութիւն. առաջնոյն՝
հեղեղաւ ջուրց. երկրորդին սրով
և հրով զօրացն։ Երկաքանչիւրն Տ ապանաշէն. ա
ռաջինն՝ նիւԹաւոր տապանի. երկ
րորդն՝ հոգեւոր տապանի, որ է՝ ժո
ղով հաւատացելոցն։

Այլ յ'ի բուժ տապանի. չինեաց
ներքնատունս, միջնատունս՝ և վեր
նատունս։ Այ եղեւկազունեղբօրն
Փրկիչն մեր յ'ակեղեցւոջ իւրում
եդ՝ և ետ բազմաստիճան կարգս
Հաւատոյ, Արդարեւոյ, և այլ-
նոսա՝ ի տան Աստուծոյ՝ որ իմոյ ասէ՝ օԹե
վանք բազումք են։

Այլ հաւ ի տապան իւր զամ տե
սակ անասնոց. նաև ի Եւայ՝ և ի

* Եբրա 7·26։
* Ծննդ 6·8։
* Ղուկ 2·4, 52։
* 2 Պե 2·5։
* Մատ 1·14։
* Ծննդ 7·17։
* Ղուկ 13·35։
* Ծնն 6·16։
* 1 Կոր 12·28։
* Յով 14·2։
* Ծննդ 7·8։

'ի Քրամայ զաւակացն։ Նոյնպէս՝ և Յե ընդունի յեկեղեցի իւր զամ
*. Գաղ 3. 27. աղգ մարդկան. Երեայս՝ և Հե
թանոս. ազատս՝ և ծառայս, հա
րազատս՝ և կեղծաւորս։
Երկաքանչիւրոյ տապանն ունի յո
*. Մատ 13. 47. րեան, և յարդ. զբաբիս, և խո
տանս։ *
Երկաքանչիւրն ի պիտոյիցն Նորա
գիչ. առաջինն մարմնաւոր պիտոյ
ից. իսկ Յե՝ հոգևորին։
Պատգանքն արտաքոյ տապանին մի
մեանց չարաչար թշնամիք. իսկ 'ի
տապանի միահաղոյն հընազանդիմք
Նոյի։ Յե ոչ միայն դևք՝ հողմք և
ծով հընազանդին. այլև՝ համայն
աղգ բարբարոսք արտաքոյ հօտին
Քրիստի միմեանց անհաչա թշնա
*. Գաղ 5. 15. միք՝ զիրեարս՝ խածանելին. քայց
*. Ես 11. 6. միաւորեալք 'ի մի հօտ Քրի, նբրև
գայլ ընդ գառինն՝ Ձարակեն, և
ինձ առուլոյ մանկանչին՝ և այլն։
*. Ծնն. 8. 20. Երկաքանչիւրն մատոյց Աստ պա
տարագս. առաջինն՝ զանասունս
հինդանիս 'ի նշան գոհութեան.
իսկ

Իսկ Յո՛ ոչ արեամբ անանձնոց սըր-
դոց՝ կամ թըռչնոց սրբոց մատոյց
զպատարագն*. այլ՝ սե՛ւ և անարատ
արեամբն՝ իւրով՝ ի ձեռն Հոգւոյն*,
Ո՛չ եդ յանսխն աղեղն՝ պատկեր
յաւիտենական ուխտի ընդ Ամե-
նեսին*. Յո՛ եդ՝ և ետ Պատկեր ըն-
ծայրածաւալ երկիր զՅո՛ Մկըր-
տուԹիւնն, և զՈ՛մնասուրբ Հա-
ղորդուԹիւնն՝ ի պատկեր յաւիտե-
նական կենացն։

*. Ծննդ 8. 20։
*. Հբր 9. 14։
*. Ծննդ 9. 13։
*. 1 Պե 3. 21։

Ա՛ոյ արձակեաց աղաւնին՝ ի տապա-
նէն. որ ընդ երեկս դարձաւ՝ առ-
նա՝ ուն՝ ելով տերև ձիթենւոյ շիւղ
՝ի բերանի իւրում։

Յո՛ Փրկիչն մեր, և ընդհանուր
աշխարհի՝ ի կատարած յաւրէնացն
իւրոց՝ առաքե՛ զՀոգին իւր Սո՛,
որ երբեք զաղաւնի իջեալն ի վե-
րայ՝ նորա։

Մ

*. Ծննդ 8. 10։
*. Գոր 2. 2։
*. Մատ 3. 16։

Ա՛ն ձառեալն ձառ. Մ ելթխանգե կան.
Ա՛ւրքայ, Ք անանայ յաւիտենա կան։
Ա՛ւրդար՝ Թագաւոր և խոստաղա կան.
Ա՛նոյր և անմայր աղգս աւետման։

Ի՛ն

Անբսկիզբն աւետրց յանվախճանականն.
Առաւածոյ Որդւոյն Պատկերական:

Բանելին Պօղոս՝ պատկե
րացուցանելով զԱՀելքն
սեղեկ ընդ Քրիստոսի,
տայ նմա վեց գլխաւոր նմանութիս.

Ը Ինուան:
Ս Պաշտօնին:
Տ Ննդեան:
Տոհմին:

Ընդկիզբն՝ և անվախճան կենաց:
Վարահանայ մշտնջենաւոր:

Վանդի՝ ԱՀելքիսեդեկ ըստ անու
անն* Թարգմանի. Ինագաւոր ար
դարութեան. ըստ պաշտօնին՝ Թա
գաւոր Սաղեմայ, իբր խաղաղու
Թե. ըստ Ծննդեան՝ անհայր, և
անմայր. այսինքն՝ Ոչ Ի՛ր ոչխա
սի զնորին Ծնողացն. նոյնպէս և ա
ոչ լինի յիշատակ զաւր՝ Ի նախնեաց
նորին. որոյ ոչ սկիզբն աւետրց՝ և
ոչ կատարած կենացն. Ի վախճա
նի. կայ՝ և մնայ քահանայ մշտնջե
նաւոր: Ե 5 Ի, մա

* Հ Հբր 7. 2.

Նմանապէս և փրկիչն մեր՝ որ
դին Աստուծոյ՝ ճշմարիտ Յաղաւոր
արդարութեան. որ ըստ Մարգա
րէին առնէ իրաւունս տնանկին՝ և
յանդիմանէ զխոնարհս երկրի.
Նա հարցէ բանիւ բերանոյ իւրոյ՝
և Հոգւով շրթանց իւրոց սատա
կեսցէ զամբարիշտս. * Նա եղիցի * Ես ասյ
արդարութեան ածեալ ընդ մէջ իւր. 11. 4.
Սիրեցեր զարդարութիւն, և ա
տեցեր զանօրէնութիւն. *
Նա՛ և Յաղաւոր խաղաղութեան * Սաղ
ըստ նոյն Մարգարէին. Նունն 44. 8.
կոչեցաւ Իրեշտակ մեծի խորհրդոյ * Ես ասյ
դոյ. սքանչելի. խորհրդակից. Նա. 9, 6.
հզօր Հայր. Իշխան. Իայր հանդերձեալ
աշխարհին. Նա բուն օրինակ կ.
Իայր Խաղաղութեան. որ ըստ Հու
թեանն՝ մի, և նոյն կ. Քրիստոս
կ հանդերձեալ աշխարհն՝ եթէպէ
խաղաղութիւն.
Նա Ոչ անհայր ընդ մարդկունեն,
և անմայր ըստ Նծութեանն.
Զանազի՝ որպէս Մարդ. Նայ, եր ան- * Ղուկ
մայր. իսկ՝ որպէս մարդ. յաւայաւ 1. 35.
Իսկ Յոգւոյն Սրբոյ. Տոհ * Մաա
1. 18 20

Տուհին ՅՆ ըն մարդկութենն՝ յոյզ գէն Աստուած. քայց ըն Ի՛նծուէն Աղգատուհին՝ ո պատմեցէ։

Ինսկիզբն է Յիսուս՝ և անվախ չան։ Ես եմ առաջին, և՝ վերջին կայ ինչ կայ Ի՛ն ահնայ միջնորդնաւ որ. Դու ես քահնայ յաւիտեան ըստ կարգին Մելքիսեդեկի։

Ոչ որպես Մելքիսեդեկ եր քահանայ ոչ նիւթեղէն իւղով օծեալ ըստ Հարօնեան քահանայիցն. ոչ յայլմէ ընկալեալ զկարգ քահանայութեանն. և ոչ այլում ումեք թո ղեալ զկարգ քահանայութեանն։

Ապա՝ փրկիչ Ահանայն մեր ոչ նիւթեղէն իւղով օծաւ, այլ ոգի Ի՛ն Յոգւով Սրբով՝ առաւել քան զընկերսն։ Յոգի Տեառն՝ ի վերայ իմ. վասն որոյ՝ և օծ իսկ զիս։

Ի՛ս քահանայ միայն երդմամբն Ի՛. Յ. Ի՛ս ըդուաւ Տէր և ոչ ես զղջասցի թէ՝ Դու ես քահանայ յաւիտեան։ Ո՛ր ուրեմն ունի զքահանայութի՛ն Յ. Ի՛ս ըստ առնոց անցանելոյ։

Ա՛յսև

* Մատ 1։
* Ես 53. 8։
* Յայտ 1. 8։
* Սաղմ 109. 4։
* Սաղմ 44. 8։
* Ես 61։
* Սաղմ 109. 4։
* Հեբր 7. 24։

Լաւն Աստ ըստ վերոնիշ կերպին, բնութեան և Հմմարիտ անհայը, և անմայը. իսկ Աելքիսեդեկ ասի անհայր՝ և անմայր ըստ պատմութեան Աբ Դրայն. սակս այլև այլ խորին ակնարկութեանց, զորս Ընծարեալ՝ և հոգեկիր արանց ակնարկութեանն թողումք։

Յօսէփ պարկեր Յիսուսի։

Ընքնաղ դիմաց չէ ինչ պէս տոյ.
Ձեռն շըպարիչ՝ կամ դեղ գեղոյ։
Ոչ ինչն Յօսէփ է տուի խընկոյ.
Եւ Հառագայթ վերինն լուսոյ։

Յօսէփն էր անդրանիկ որդի գեղեցիկ։ Ծննդ. 30, 20
լին. և Յն՝ Արհամու քերկրելոյն՝ անդրանիկ * Ղուկ. 1, 28
ամէնօրհնեալ Որդի։

Յօսէփն էր առաքել սիրելի որդի * Ծննդ. 37, 3
քան զայլ ամ որդիսն՝ Հօրն իւրոյ
Յակոբայ. և Յն՝ գեղեցիկ տեսլեամբ՝ քան զամ որդիս մարդկան։ * Սաղմ 44, 3

Լաւն այնքան իմաստուն՝ և խոր Հրդական. զի ուներ յանձին իւրաւմ

ում զոգի՝ Ա. Յ. միևչդի Փարաւօն
կոչեաց զնա Փսոմփեթոմիփանէ, կի
Ա. գիպտացւոց լեզուաւ Փսոնթօն-
փանիկ. ՚ի՝ գաղտնեաց, և ապա
գայիչ յայտնող. և ՚ի՝ն. ամենայն
գանձք իմաստուԹե, և գիտուԹե
ծածկեալ կան: Ա. ստէն՝ Խորհրդ
գակիչ քարոզի: Որ միայն կ ար-
ժանի առնուլ զիւրն, և բանալ
զկնիք նր: Որ միայն ունի զիակնս
Ա. աւԹի. բանայ՝ և ոչոք՝ կ, որ
փակէ. փակէ՝ և ոչոք կ՝ որ բանայ:
Յօսէփ ՚ի հօրէն առաքեցաւ տես-
անել՝ զեղբարսն ՚ի դաշտի. իսկ
՚ի՝ն առաքեցաւ առ ոչխարս կորու
սեալս տանն Իսրա:
Յօսէփ երեսնամեայ գոլով՝ մեծա-
րեցաւ՝ յարքունի իշխանուԹիւն.
և ՚ի՝ն երեսնամեայ՝ սկսաւ հրաշա
գործել՝ և քարոզել:
Յօսէփայ տուաւ Ա. սանեԹ կոյսն
՚ի կնուԹիւն՝. ՚ի՝ տուաւ երամ
Ա. սէատացելոցն. իբրև կոյս հարսն
առ՚ի սիրել՝ մաքրել՝ և փրկել զնա
Օ՜ամ, զոր տայ ինձ Հայր՝ առ
իս

°. ԾՆՆ 41. 38:
°. ԿՈՂ 2. 3:
°. ՑՍՂ 5. 9:
°. ՑՅՈ 3. 7:
°. ԾՆՆ 37. 14:
°. ՄԱԱ 15. 24:
°. ԾՆՆ 41. 46:
°. ՂՈՒ 3. 23:
°. ԾՆՆ 41. 45:
°. ԵՐԳ 1. 7:
°. ԻԿՈՐ 11. 3:

իս եկեսցէ. և որ գայ առ իս՝ ոչ հա
նիւց զնա արտաքս։ *

Յովսէփ՝ իշորեկնոյ շահեմարանացն
հրէից ուսմունս զսովու կարօտեալն՝
և՝ զազգայինս իւր. նմանապէս և
Յե կերակրէ՝ զունկնդիրս իւր ոչ
միայն մարմնաւոր ուսուելոք, այլև
հոգևորաւն։

Յովսէփ՝ իբանտի գոլով կալանաւո
որ՝ ընդ իւրով իշխանութեն ունէր
զբանտն՝ և զբանտարգելեալսն.
ևս՝ մխիթարէր զընդ իւր եղեալ կա
լանաւորսն՝ գուշակէ զազատուի
տակառապետին՝ որ՝ կայր՝ ի բան
տի. և Յե՝ ի յետին իւրում ունայ
նութեն՝ ի վերայ խաչին՝ էր Տէր
մահուան՝ և գերեզմանին. ըսփո
փէ ևս զաշակերտն մերձ ինքեան կա
խեալ՝ ասելով՝ ցնա. Ա՛մէն ասեմ
քեզ. այսօր ընդ իս իցես՝ ի դրախտին։

Ընդ Յովսէփայ արդ աղերսանց ո
խանային՝ ոչ միայն պետափրէս, և
նորին՝ վաճառոտ կինն. այլև հարա
զատ եղբարքն՝ զխորհուրդ վատ՝ ի
մէջ առին սպանանել զնա։ Յե ևս
յիւր

* Յօհա 6. 37։
* Ղնն 41. 55։
* Յօհա 6։
* Ղնն 39. 22։
* Ղնն 40. 13։
* Ղու 23. 43։
* Ղնն 39։
* Ղնն 37. 18։

*. Յօհ 1. 11. Յիւրոյն՝ եկն. և իւրքն զնա ոչ ըն-
կալան. դարձեալ իւրքն՝ պատուէր
*. Յօհ 11. 57. եառուն կալնուլ զնա:
Յօսեփայ եղբարքն մերկացին զ-
ծաղկեայ պատմուճանն՝ ինմանէ
ընկեցին զնա՝ի գուբ. վաճառե-
ցին զնա քսան դահեկանի. ի զուցին
յԱ. գիպտոս՝ ի ծառայութիւն. Ս-
նարհ արարին՝ ի կապանս զոտոնը.
*. Ծնն 37. 23. և այլն: Յե և և՝ փախստական
*. Սաղմ 104. 16. տարեալ՝ լինի յԱ. գիպտոս. վա-
*. Մատ 2. 14: Ճառի երեսուն՝ արծաթի. մերկա
*. Մտթ 26. 15: նայ, և դնի՝ ի կնքել գերեզմանին:
Յօսէփ՝ Թէպէտ դաժանաբար ե-
ղև խեթիկեալ՝ և եղջերահարեալ
յարանց ազեղնաւորաց. սակայն
բարձու բազկաւ, և հզօր զօրու՝
ոչմիայն ի կամ՚ն նայ փրկեցաւ. այլև
*. Ծնն 41. 42. յերկրորդ կառս՝ փարաւ՚ոնի նըս-
տաւ և առաջի իւր Ա. բրիք քարո-
զեցաւ. որ՝ խոնարհեալ երկիր-
պագուԹիւն. նաև՝ երԹ՚այք առ
Յօսէփ. և զորինչ ասիցէ ձեզ. ա-
րասջիք. ՚ի փարաւ՚ոնէ հրամայե-
ցաւ: Յե նմանապէս՝ Թէպէտ էր

'ի գլորումն * և 'ի կանգնումն. սա
կայն՝ հզօր բազկաւն, և ինքնիշխան
զօրութեամբ յարեաւ 'ի կնքել * գե
րեզմանին. որով էառ ամէն իշխա-
նութիւն * յերկինս՝ և յերկրի: Ա՛ն
ոյց՝ Ա՛ծ առաքեալս * բարձրա-
ցոյց զնա. և չնորհեաց նմա անուն
որ 'ի վերոյ քան զամէն անուն.
յ՛անուն Յի՛սուսի ամէն ծունր կրկի-
նեսցի երկնաւորաց, և այլն:

* Ղբ. 2, 34:
* Մ ատ. 28. 6
* Մ ատ. 28. 18
* Փիլ. 2. 9:

Ա՛օսէս պապիրը Ա՛եւէայէ:

Ա՛ռակեր գոլն Ա՛օսէսի՝ վկայէ նոյն Ա՛ծայինն ա-
րանն՝ ասելով. Ա՛ար-
գարէ յարուցից * նոցա յեղբարց
իւրեանց ի մէջ ի նէ. զքեզ. և այլ:
Ա՛յն 'ի թղթահամար 27 ասա-
ցաւ թէ՝ Պատկերն այնպէս պարտ
է նմանիլ իւր նախատիպին՝ զի իցէ
և նման աննմանի. որպէս այստ ասի
ի բրեզքեզ. այսինքն՝ ոմն Ա՛օսէս
կատարեալ մարդ էր, նոյնպէս և
Ա՛ծ

* Օրէ. 18. 18

Ա. Ճամարդ, և Աարդ աճ։ Ա՛ա
եր միայն վեմ շինեալ տանն, և Ա՛ա
Ճարտարապետ։ Ա՛ա հաճատարիմ
տնտես՝ և պաշտօնեայ տանն. Ա՛ա
հարազատ Տէր, և Որդի՝ ի վերայ
տան իւրոյ. * որոյ տունն մեք իսկ *. Հեբ 3. 6.
եմք։ Այլ այսպէս նմանին։
Ասէս իսկոյն յետ իւր ծննդեան
եդեալ * դնի փարաւօնեան մահա *. Ելից 2. 21.
բեր հրոսակին. Վասն՝ իսկոյն ըզ
նի ծննդեանն իւրոյ՝ ելանէ հրա-
ման՝ ի Հերովդեայ * կորուսանել *. Մա 2. 16.
զՕ()ծեալն։ Այսպէսակոյն՝ երկա-
քանչիւրն վերնայինն խնամածուքն
ազատ Միան, զի իցէ Աւրէնսդիրն
և փրկիչ ժողովրդեանն Ա՛յ։
Ասէս արծէր * զնաշինս. և Տէրն *. Ելից 2.
մեր ես հովիւ * քաջ՝ որ դնէ զանձն *. Յօհ 10. 11.
իւր ի վերայ ոչխարաց։
Ասէս էր այր այժ հեզ քան զնա *. Թուա 12. 3.
մարդիկ, * որք էին ի վեր երկրի.
և փրկիչն մեր ինքն իսկ վկայէ զին *. Մատ 11. 29.
քենէ՝ ասելով. Ուսարուք * յինէն
զի հեզ եմ, և խոնարհ սրտիւ։
Ասէս վարժեցաւ Ա՛Ր խնաստուք

Ա. գիպատացւոյ. և էր * զօրաւոր քա
նիւք՝ և գործովք. և փրկիչն աշ
խարհի այնպէս վարդապետէր՝ զի
զարմանային * ժողովուրդն. քան
զի իբրև իշխանութիւն ունէր ուսուցանէր
և ոչ պէս Ա. պիրքն՝ և փարիսեցիքն
Ա՝օսէս բազմադիմի հրաշս գործեաց
առ՝ի հաստատել զիւր կոչումն. և
փրկիչն մեր հրաշագործեաց * առ
՝ի յայտնել զփառս իւր։

* . Գող 7 . 22 .

* . Մատ 7 . 29 :

* . Յօհա 2 . 11 :

Ա՝րկաքանչիւրն ե Ա՝ռաքեալ Ա՝Յ.
առաջինն՝ առ՝ի փրկել զիւր ժողո՝
վուրդն ՝ի մարմնաւոր գերութենէն
փարաւոնի * . Ա՝րկրորդն՝ ՝ի փըր
կել զհին Ա՝Յ ի մեղայ իւրեանց,
և ՝ի հոգևոր գերութենէն Սատա՝
նային * ։

* . Ես ելից 3 . 10 .

* . Մ ա 1 . 21 .

Ա՝օսէս իբրև պատգամաւորեր՝ի Ա՝ի
նայ լեռնէն՝ առեալ յ՝Ա՝Յ զաղա՝
տութենէ աՀետիան * պատմէ ժողո՝
վրդեանն . իսկ մեր Ա՝օսէան իբրև
Ա՝իածին Ա՝րդի՝ առեալ զաՀեսա
րանն ՝ի ծոցոյ Հօրն * պատմէ մեզ ։

* . Ես ելից 4 . 30 .

* . Յօհա 1 . 18 .

Ա՝օսէսի օրէնքն գրեցան ՝ի քարե
ղէն տախտակս * . իսկ փրկչինն ՝ի
սրտս

* . 2 Օր 10 .

տախտակս սրտի մարմնեղէնս, և՛ ի միաս * կամ՝ ի խորհուրդս։

*, 2 Կոր 3. 3։

*, Յօհ 1, 17։

Ո՛րպէսզի՝ ի ձեռն * Աստուծոյ տուած՝ որ ուսուցանէ զիրաւն, և զայն իրաւն. նաև՝ որ ինչպիսի՝ անգամ հայի կառուցանէ Ա. Ծայրն կամացն, սահմանիկ սպառնալեօք յանդիմանէ. շնորհք իսկ՝ և ճշմարտութիւն՝ ի ձեռն՝ և այլն։ Վասն զի՝ Օրէնքն մեր ոչ էր սոսկ մարդ. որ հայի * լրեաս. այլ Ա. Ճ, և Աստի Ա. Յ, որ հայի՝ ի խորհուրդս։ Ոչ էր այն Աստուած՝ որում անհրնար էր տեսանել զմարդոց սիրտս, և օրինաքն օգնական լինել հոգւոյ. այլ՝ և, որոյ՝ և լաւագոյն Աստուածպետ Անջնորդ և երաշխաւոր *. ուսոյց պահեստականն. որ է մեծ ուրախութիւն, ոչ հին խմոր չարութեան՝ և անպգամութեան. այլ՝ նոր զանդուածն * ըստ պուղութեան, և ճշմարտութեան. հաւատ ընդ սիրոյ շաղկապել՝ զըզ քացելոցն, և՛ ի Քն հաստատացելոցն պատրաստեալ մեզայ Թողութիւն անձանց փրկութիւն, և մշանջենաւոր կեանք։ Ա՛մէն։

*, Հեբր 7, 22. 9, 15։

* 1 Կորն 5. 7, 8։

Ա՛օսէս շինեաց * զխորանն՝ եւ օրէ *. Եւ.ի 25.40։
նակին, զոր ետես ՚ի լերինն, և ՚ի ս
րայէլի եղոյց զհամայն հանգամանս
կահից՝ սպասուց, և գործեացն.
իսկ Տէրն մեր զերկնային խորանի
կատարել օրինակն և կանօնն իւր
ՎԻ ՄԻԱՍՄԻՕՔ ուսոյց։ *

Ա՛օսէս հրամանաւ Տ՚ն հաստատեաց *. Մ.ա 5.3։
զ Օահիկն. մատոյց զոհս՝ և սրսը 22.37։
կէլ * ցանեաւ զարիւնն զժողովրդը- Ց օհան 4.24։
դեամբն՝ ասէ. այս է արիւն ուխ *. Եվից 12.և 24
տին, զոր ուխտեաց Տ՚ր ընդ ձեզ. և 8։
մեր Ա՛օսէս իւրովի կարգեաց զկեն
սատու ընթրիսն * որ է Կենդանա *. Մ.ա 26.26։
րար Խորհուրդն Սուրբ Հաղորդու
թեան. զանձն իւր մատոյց ՚ի պա
տարագ. որոյ արեամբն * միայն զը *. Հե 9.14։
տանի փրկութիւն անձանց։

Ա՛օսէս յառաջքան զհռչակել օրի
նացն՝ քառասուն տիւ, և 40 գիշեր *. Օր 9.9։
էր միայն ՚ի Ս. որեբ լերինն * ոչ է
կեր, և ոչ էարբ. փրկիչն ծի և՛ս՝
յառաջքան զհրաշագործութիւն՝
և քարոզութիւնն սկսանել յ՚ա
նապատի՝ պահեաց զքառասուն
տիւ * և զքառասուն գիշեր։ Ա՛օ *. Մ.ա 4.9։

Ա՛օսէս բարձրացոյց զօձն յ՛անապատի. և օձահարքն՝ որք հայէին՛ ի նա, անշնաս ինային՛ ի խածմանէն օձիցն *. Վա՛ տ լինքն բարձրացաւ՛ ի վերայ խաչին * և մեզաւորքն՛ ի հայիլ պատկերի Իսրայէլին՝ բժշկին ի խածմանէ դժոխայիցն օձին։

Ա՛օսէս էառ * կին զեթաւն Ի՛թո-պացի. Փրկիչն աշխարհի ընդ ինք եան զուդեաց զազգն Ա՛եթանոմ՝ մեզօքն սևացեալ. ուստի երգէ * Սեաւ եմ ես, և գեղեցիկ։

Ա՛օսէս ծանեաւ * զկ՛ին դէմ յան-դիման. և զկ՛ին ոչոք ետես երբեք բայց Ա՛նուծ ինն Ա՛րդւոյ։ *

Ա՛օսէս ի Ա՛ինայ լերին այնքան էր երեսօքն փառաւորեալ * մինչ մեր-ձենալ՛ ինա երկեան որդիքն Ի՛սր. Ցրե՛ մեր՛ ի Ա՛ստուած * լերին այն պէս պայծառացաւ դիմաւ՝ մինչ ա շակերտքն զարհուրե՛լ ոչ գիտեին՝ զի՛նչ խօսիլ։

Ա՛օսէս հրամանաւ Ցե՛ն կացոյց փո խան ինքե՛ն * զորդին Ն՛աւեայ. և Փրկիչն մեր Ի՛ուդայի կացոյց ինքե՛ն

յա

*. Թիւ. 21. 9։
*. Յօհ. 3. 14։
*. Թիւ. 12։
*. Եբր. 1. 4։
*. 2 Օր. 34. 10։
*. Յօհ. 1. 18։
*. Ելից. 34. 30։
*. Մատ. 17. 6։
*. Ես. 27. 18։

յաջորդ * և իմոխանորդ զորդին յո
նանու՝ կամ Նար Աւնայ,
Աւսէս ի՛ Նաբաս լերինն վախճա
նի. * և Տէրն մեր ի Կողգոթայ
բլրին արձակէ զՀոգին: *

Ա. Աստէն թողեալ մեր զՊատակ
րաբանութիւն Հաւետայ որդւոյն՝
և Յամնունին, փութասցուք առ
Դաւիթ, և առ Յաղօմոն,
Դաւիթն Ջինաղ Պատիէր:

Դաւիթ արքայն տիպ Փրկչա կան.
քան զայլ պատկերն չըքնաղա կան:
Որդի էհ Հսուեայ՝ խարտեաշն ծը նեալ,
յ՛այնմ արմատոյն Փրկիչն ան բեալ:
Երկաքանչիւրն երիւք պըճ նեալ,
Տէսղ՝ արքայ՝ և Տէառն Օ ծեալ:
Ա ճահայր Դաւիթ ցե ղեալ,
Ա ճամօր Հայր ևս եր գեալ:

Ա. Հայր քաջ՝ և իմ
կապէս Դաւիթ ձայ
նեցաւ, նաև՝ Հայր
Ա. Ճամօրն Մարիամու. զի աներ կ
քայ լինի Փրկիչն մեր, և Մարի
ամ Մայր նորին յոյժ մերձաւորէն՝
և յոյժ յայտնապէս շառաւիղեալ

հուա

* Մատ. 16. 18:

* Օր 34:

* Մատ. 27. 33:

Դաւ-
թեն, և համայն Տնօրինութեն-
քաղաքն Յերմ, քան զայլ քա-
նդ քաղաքն Յերմ, քան զայլ քա-
թաձեր ընդհանուր Լշին օծեալ՝
Փրկիչն աշխարհի՝ ի միջնջենաւոր
ղեմ քաղաքի Հաստատուեայ. սոյնպէս
օծեալ * զարքունին իւր Յերուսա-
Դաւիթ՝ ի Տեառնէ թէւր Լշի
քարոզել։ *
մեայ՝ սկսանի հրաշիւքն հանդերձ
րել սկսաւ. և Տէրն մեր երեմնա-
Դաւիթ երեսնամեայ * թագաւո-
մնալովն՝ որպէս Դաւիթն. այլ
Լծ գոլով՝ եղև յովսափատ ոչ
ժողովրդեանն Լյ. Փրկիչն մեր
Դաւիթ՝ ի խաչնարածէ լինի հովիւ
ղաքս՝ իբրև Տեառն քարոզու *
թեն, և համայն Տնօրինութեն-
Դաւ-

* Ա սա 21, 5
* Ե սայ 11
* Ե զեկ 34. 23
* Ա թա 16. 12
հռչակի՝ ի Դաւիթայ. ուստի երև
ելն պատկեր ( ) ծնելոյն Դաւիթ,
քան զայլսն. երկոքեանն Դաւիթ
ցեալ * խորհրդոյն. և երկոքեանն
յեսսեան. առաջինն որդի, և երկ
րորդն՝ անտի՝ գրկեալ ծաղիկ։ *
* Ա պե 5. 4
* Ա պե 2. 25
* Ջ թա 5. 4
* Ղուկ 3. 23
* Ջ թա 5. 6

Դաւիթ՝ երբ ի թագաւոր հղև
օծեալ ընկալաւ ի վերայ իւր զՀոգի * Տեառն խաղացեալ. մերթ
փրկիչն՝ Յոգւով Սրբով առաւել
քան զընկերան օծեալ՝ և յոյժ վե-
րայ էջ * աղաւնակերպ Սբ Յո-
գին. Յոյժ վերայ հանգեաւ * Յո
գի իմաստութեան, և հանճարոյ։
Դաւիթ որպես այր պատերազմող
զառիւծ՝ և * զարջ կալեալ զփողիկն
սատակէր, և արիաբար * դիմեալ
ի վերայ Գողիաթ հսկային՝ պարս
տաքարիւ կոթծանեաց զգօտին։
Տէրն մեր՝ ոնգս անյաղթ առիւծն
Յ աս
Յաղթական * Դաւթի. ոչխարին
մենամարտեալ ընդդէմ լեգէոնայ
քանիւ քերանոյ իւրոյ գահավիժեց
զանդնդայինն * Գողիաթ, այլև
նոյն ինքն հզօր Սատանայ է։ *
Սաւուղ բարկացեալ Դաւթի՝ ա
ռաքեաց կրկին անգամ, և երեքկին
հրեշտակս * ուղիղ զԴաւիթ. իսկ
հրեշտակքն՝ մոռացեալ զհրամանն
Թագաւորին՝ մարգարէանային ի
մէջ մարգարէից։ Վոյնպէս՝ յոր
ժա

1 Թա 16 · 13։
Մատ 3 · 16։
Եսայ 11 · 2։
1 Թա 16 · 17։
1 Թա 17 · 49։
Յ այտ 5 · 5։
Մատ 4 · 10։
Եսայի 9 · 6։
1 Թա 19 · 20

Ժամ քահանայապետքն, և փարի
սեցիքն * առաքեցին սպասաւորս
զի կալցեն զՅԻՇՈՒՆ. իսկ նոքա անդրէն
դարձեալ՝ և՝ ի մեծամեծացն հար
ցեալ թէ՝ ընդէր ոչ ածիք զնա այսր՝
պատասխանեն. ոչ երբեք այնպէս խօ
սեցաւ մարդ, որպէս այրն այն։
Վասն[իլ] քննարերգութեանն * հան
գուցանէր զայսահարն Սաւուղ.
և փրկիչն աշխարհի սքանչացան
բանիւն իւրով՝ * կուրացեալ տեսանել
տայր, կաղից գնալ՝ բորոտից սրբ
ել՝ խլից լսել՝ մեռելոց յառնել։
Վասն[իլ] եհան զՅ ապականակ Տ[ն]
յօտար վայրէ, և եդ՝ ի տեղւոջ իս
կականի. * և շինեաց զսեղան յ՝օ
տար կալոջ՝ ՅՀ, Ոռնեայ յեբուսա
կացոյն. * ՅԵՐՆ մեր ՂՒՃային օրի
նաց Աշմարտութիւնն՝ ի դպրաց՝ և
փարիսեցւոց մոլար մեկնութեամբն
խանգարեալ՝ և աղաւաղեալ՝ կար-
գեաց * զՀարազատ իմացումն. և
շինեաց զեկեղեցի իւր՝ ի մէջ օտար
և հեթանոս ազգին. ուստի նոյն

ՂԻ 6 Ղ

աւր եկեղեցին յորջորջի Աթոռ

°. Յ°հ 7·32։

°. Ա թա 16·23։

°. Մատ 11, 5։

*2 թա 6. 17։

*2 թա 24, 25։

°. Մ ա 5։ 6։ 7։

ղիկէ, որ՝ Ընդհանուր Ակեղեցի.
քանզի ոչ սիրատուէք Աւայր անխոր
աիր գրկէ զանձինս ամ ազգաց։

Աղօթն Սաղոմոնի Արքայի։

Եւարդ՝ Սաղոման կ տիսլ՝
և պատկեր փրկչին։

Նախ քստանուհան. *Նա ծնաւ * 2 Թա
Դաւիթ որդի, և կոչեաց զանուն նր 12.24։
Սաղոմոն. որնշանակէ խաղաղարար։
*Քանզի Սաղոմոն կ անուն նր * Մ նա
(ասէ Դաւիթ ի թագաւորութեան Ցն։) 22.9։
և զհաւատարմութիւն, և զհանդարտ-
դութիւն տայ ի վերայ Իսրայէլի
յաւուրս նորա։
Դարձեալ ասէ Դիր. *և Ցէր * 2 Թա
սիրեաց զնա. և առաքեաց ի ձեռն 12.24։
Նաթանայ Մարգրէի. և կոչեաց
զանուն Յեդեդի, կամ բարեաց՝
Յեդիդ-եահ. որ՝ Սիրելի Ես։
Երկրորդ՝ զի էր Սաղոմն որդի * 3 Թա
Դաւթի, և Մաագաւոր Իւր։* 4.1։
Երրորդ՝ Սաղոման կոչեցաւ որդի
Ես, *Ես եղէց նմա ի Հայր, և * 2 Թա
նա եղիցի ինձ յորդի. Որ 7.14։

Չորրորդ՝ Սաղմոնէր իմաստուն,
և փառաւոր։ *Ո՛հա եւս քեզ
*· 3 Թագ 3· 12· սիրտ իմաստուն և հանճարեղ. ըստ
մեծութիւն, և զփառս.
Հինգերորդ՝ Սաղմոն չինեաց զըստ
*· 3 Թագ 6· 1· Տաճար Տ՛ն. *յորմէ չորրորդի
թագաւորելոյ Սաղմոնի՝ իւղեցաւ
Իւղի շինել զՏ՛ուն Տ՛ն։
Վեցերորդ՝ Սաղմոն աղօթիւք՝
և պաղատանօք հուժիլ Ո՛չ շինել
Տաճարն։ *
*· 3 Թագ 10· Յօթներորդ՝ Տիկինն Սաբայ
եկն լսել զիմաստութիւնն Սաղո-
մոնի
Ը. Ո՛հաւասիկ փրկիչն մեր Աշմա
*Նախ 2, 14· րիտ Սաղմոնն, կամ Խաղաղարար։ *Ա՛ա կ՛խաղաղութիւն մեր՝ ասէ
Ո՛սաքեաանն, որ արար զերկու-
սեանն մի։
*Մատ 3· 17· Ո՛հաւասիկ՝ Աշմարիտն Յեդիդ-
եահ։ *Ա՛ա կ՛Որդի իմ Սիրելի.
ընդ որ հաճեցայ։
Վերստին Աշմարիտ Խաղաղու-
*Յօհ 14· 27· Թիւն կ՛, որ ասաց. *զխաղաղութի՛ն
Թողում ձեզ. զխաղաղութի՛ն իմ
տամ ձեզ։ Ա՛ա կ՛

"Ա՛ա՛կ խաղաղութիւն մեր, որ ա-
րար զերկուսեանն մի. և զմիջնորմն
ցանկոյն քակեաց զթշնամութիւն
'ի մարմնի իւրում, և այլն.
Լ.կն՝ ասէ տարանեաց զխաղաղու
թիւն ձեզ հեռաւորաց, և զխաղա
ղութիւն մերձաւորաց. և այլն.
Մինչ մեռանէն միջնորմն ցանկոյն
սակս մեղաց՝ և յանցանաց մարդ
կան, որք բաժանէին 'ի մէջ Լ.Յ՝
և 'ի մէջ մարդկան. զոր քակեաց
Լ.Ճ 'ի մարմնի իւրում՝ և եղև
փրկիչն Յս մեզ խաղաղութիւն.
զի հաշտեցոյց զմեզ ընդ Հօր Լ.Յ.
արար երկուսեանն մի. այսինքն՝
զի նոյնն լինէր Լ.Ճ՝ և Լ. արդ:
Լ.ևլք մեռանեն. զմիջնորմն ցանկոյն,
և զթշնամութիւնն սակս ատելու
թեան, և թշնամութեան, որ
բոլբոքեալ արծարծէր 'ի մէջ
Հրէից՝ և Հեթանոսաց. զայսպի
սի, թշնամութիւն՝ և զմիջնորմն
ցանկոյն փրկիչն մեր քակեալ՝ խա
փանեաց, և արար զերկուսեան տա
րաձայն՝ և անհաշտ ազգսն հաշտ
տալ

* Եփ. 2. 14:

տալ միով հաճատով, և միով կրօ-
նիս պաշտել զմի Փրկիչ Յի-
սուս Ազգին Հրեայոցմ՝ որք էին հե-
ռաւորք սակս կռապաշտութեան.
և ազգին Հրէից, որք ունէին զՕ-
րէնն՝ և Ճայիւն պաշտօնն՝ և կրօնն,
եկն աւետարանել զխաղաղութիւն։
Ի՛ր Փրկիչն մեր. Ն՛ա ի՛ր ա՛ջո-
րեայք՝ Իվերայ տանն Յակոբայ
*. Ղու I·33։ ի յաւիտեան. և Թագաւորութիւ-
նորա վախճան մի լիցի։
*. Հռո I·3· Ն՛և որդի՝ Աստծի ձշմարտապէս.
ի՛ւանն որդւոյ իւրոյ եղելոյ՝ գրէ
Ա՛ռաքեալն. ի՛նչ աստիճակ Աստծի
ըստ մարմնոյ. այսինքն ըստ ժա-
մանակի ծննդեանն։
Ն՛երկու կոյրքն Երիքովի՝ թէպէտ
մարմնաւոր աչքն էին կոյրք, սա-
կայն ի՛ վերուստ մտօքն լուսաւո-
րեալք՝ թայարձակ դաւանութիւն
*. Մ ա 20·31։ առաքեցին Տէր Յիսուսի
Աստուածութեան։

զՅեսուհն՝ լսելոյ համայն ժողո-
վրդեանն մեծ հաճատոմբն աղաղա-
կէն։ Ոգորմեաց ինձ Տէր, Որդի
Դաւիթ. դուստր իմ չարաչար
սոսկաբար։
Ե. Դարձեալ փրկիչ Ծեսն
մեր կ՚աներկբայ Որդի Ա.Յ գե-
րազանցապէս քան զԱաղմոն։
Օ՛ի նա էր միայն որդեգրութիւ՛
որդի Ա.Յ կոչեցեալ՝ ըստ պատ-
կերին։
Լսակ՝ ըստ Ճշմարտութեանն՝ կա-
տարի՝ իվերոյ փրկչին մերոյ. ոմն
մեկնի Ա.ռաքեալն։ Յ՛ո երբեք
ասաց Տէրետակաց իւրոց. ես եղէց
նման ի հայր, և նա եղիցի ինձ
յ՛որդի
Օ՛այս վկայէ Տոյնինքն Տայր Ա.Ծ,
փառաւորելով՝ և պատուելով
զԱրդին իւր ի մէջ մարդկան։
Դա կ՚իմ Որդի Սիրելի։
Ա կայէ զինքն Տոյնինքն Արդին,
յ՛աճախ կոչելով զԱ.ստուած.
ՅԻՍՈՒՍ ԻՒՐ։
Օ՛այս եաես՝ և վկայեաց փրկչի
Մկր

* Մ ար 7 · 26։

* Մաա 3 · 17։

* Մ ։ և 26 · 39 և այլ։

* Հեբ 1 · 5։

Ա կրտօղն ։ Ա՛ւ ես տեսի, և
վկայեցի թէ՝ Սա է Որդին Ա՛ստ։
Ա՛յսպէս գաւանի Ա՛ռաքեալն
Պետրոս ։ «Դու ես Քրիստոս՝ Որդի
Ա՛ստուծոյ կենդանւոյ։
Ա՛մանապէս Հարիւրապետան հա
ւատացեալ խոստովանի ։ Ա՛ռա-
րև՝ Ա՛ստուծոյ Որդի էր Սա։
Այն և այլ բազում վկայութիւնք
ի՛ Հին, և ի՛ Նոր Կտակարանս ։
որք Հիմարտեն զ Քրիստին մեր
Որդի Աստուծոյ Ա՛ստ. բայց՝ աստանօր
այսքան բաւեսցի մեզ ի՛ Հաս
տատութիւն ։

Շ. Քրիստին մեր է Ներկայքն Աստ,
և Յաւիտեան Հոր ։ ուստի
գերազանցէ անբաժանելն Յաղթութիւնն քան զ Աղօթն սպաս
կերն Քրիստին Յաղթե ։ որով
Հետև ՚ի Նմա ամենայն գանձք Ի
մաստութեան՝ և գիտութե ծած
կեալ կան ։

Ա աղօթնի Յաղթութի՛ն էր պար
գև, ոչ այլոց զիւր Յաղթութի՛ն
տալ բաւէր, և ոչ էր սրտագէտ,
Բայց

*։ Յօհ
1։34։

* Մատ
16։16։

* Մատ
27։54։

*։ Կող
2։3։

Այլ՝ փրկչին խմաստութիւնն կ՚առանձին, և ընդածին. յ՚այլս ևս հեղուլ զիւր խմաստութիւն քաւեհանել՝ ինքն իսկ գիտէր՝ զինչ կբերէր ի մարդն։

* Յովհ 2.25։

Ո անսահմանելի փառահեղութիւնն փրկչին մերոյ՝ վկայէ նոյն ինքն իւր ամենօրհնել քերանովն։

* Մատ 11.27։

Ամ ինչ տուաւ ինձ ի Հօրէ իմմէ։

Տուաւ ինձ ամենայն իշխանութիւն յ՚երկինս, և յ՚երկրի։

* Մատ 28.18։

Ե. Փրկիչն մեր շինեաց տաճար՝ ոչ նիւթեղէն ոտն Աղօմոն զիւրն շինեաց տաճար զանապատն, և պատուհական փայտիւք, քարամբք, ոսկւով՝ և արծաթով. այլ կենդանի բարն շինեաց տաճար հոգևոր, որոյ քարինքն են կենդանիք, և բանականք։

* Ա Պետ 2.5։

Այս դուք իբրև զվէմս կենդանինս շինիք տաճար։

Կենսատու Տէրն մեր ասէ։

* Յովհ 14.23։

Ոք սիրէ զիս, զբանն իմ պահեսցէ, և Հայր իմ սիրեսցէ զնա

զնա. և առնա եկեսցուք, և օրհե
ւանս առնմա արասցուք։
Ընօրէն ընտրութիւն քարոզել տաս
տիւք։ * Ա՛հ գիտէք՝ զի մարմինք
ձեր Տաճար են Հոգւոյն Սրբոյ՝
որ ի ձեզ, զոր ունիք յԱստ. և
այլն։
Յայսմանէ ծանեան զԱխոյ
եանն, Պաշկն դուք Տաճար
Աստ կենդանւոյ եք. որպես և
ասաց Աստ թէ՝ բնակեցայց ի նոսա,
և գնացից ի նոսա, և այլն։
Այս Հոգևոր տաճարս կեցու
ցիչն մեր արեամբն իւրով ած
րար, և նուիրեաց զնա Աստ
ուած երկնաւորի ամենասքանչ
ազօթիւքն, որոյ սկիզբն կ՛։
Ա՛մէն՝ հասեալ կ՛ժամ. փա
ռաւորեա զՍրդի քո, զի և Սրդի
քո փառաւորեսցէ զքեզ. և այլն։
Սրով մատնեցէ Տէրն մեր սակս
աշակերտաց իւրոց, և համայն ըն
տիր Տաճատացելոցն։

զանա
վանն Հոգևոր տաճարին զանա
Պաշտօնեայս կարգեաց Տէրն մեր

* ՝. 1 կոր 6. 19։

* ՝. 2 կոր 6. 16։

* ՝. Յօհ 17։

զանս, և գերազանցս քանզ Աազ-
մնեին. քանզի՝ եթ զոմանս Ա.ռա
քեալս, զոմանս Ա՛արգարէս, զո-
մանս Ա.՛Հետասանիչս, զոմանս Հո
վիւս՝ և վարդապետս. և այլն։ *. Եփե
4. 11։

Է. Ա՛թէ զչխոյն Ա՛արաւոյ եկն
՛ի ծագումն լսել զիմաստութիւնն
Աազոմնի. ահա մեծ քան զԱա-
զոմն է՛ աստ՝ ոչ միայն՝ զի ՛ի ծնա
նիլն Փրկչին Ա՛ոդք յ՛Ա.րևելից *. Մ՝ ա
գան երկիրպագանել նմա։ 2. 2։
Ա՛յ միայն՝ զի ոմանք Հ՛եթանոսք *. Յ՝ո
կամեցան տեսանել զՅ՛ետն։ 12. 20։
Ա՛յ միայն՝ զի Կանդակաւոյ Տ՛իկնոջ *. Գ՝ո
ներքինին ՛Իւ՛ա հաւատաց։ 8. 37։
Ա՛յ միայն զի Կուռնէլիոս Հ՛ա- *. Գ՝ո
րիւրապետն տամբ իւրով ՛Իփըր 10։
կիչն հաւատաց։
Ա՛յ միայն զի ասէ Ա՛եղուկիչն աշ- *. Յ՝ո
խարհի. ՛Ա.յլևս ոչխարք են իմ, 10. 16։
որք ոչ են յ՛այսմ գաւթէ. զայն
և պարտ է՛ ինձ ածել այսր։
Ա՛յլ մանաւանդ զորիւն է՛. զի բա-
զումք յ՛արևելից՝ և յ՛արևմտից *. Մ՝ա
եկեսցեն. և բազմեսցին ընդ Ա.բրա 8. 11։
համ, և այլն։ Յ՝ոհաննէս

Յովհան Մարգարէն կ՚ելլայ անապատէն Փրկչին մեծ-
ութեան պատկեր փրկչին մեծ-
ութեան։ Նշան մի տացի նմա, քայց նը-
շանն Յովհաննու Մարգարէին։
Նախ քան անուանն. զի երկա-
քանչիւրն կ՚Յովհան. առաջինն՝ ըստ
անուան. աշխարհակերպչն ըստ
բնութեան կ՚Յովհան, այսինքն՝
աղաւնի։

Ընկերդ՝ երկաքանչիւրն կոչի
սգաւոր ըստ Աւրէնն։ Նա՝ ի փոր
վիշապ ձկանն՝ այր տառապեալ
և տարակուսեալ. սա այր մի՝ ի
հարուածս՝ և գիտէ համբերել
յաւուց։

Ընկերդ՝ երկաքանչիւրն Մարգա-
րէ, և Քարոզ ապաշխարութեան,
նա՝ ի նմանէ քաղաք մեծ առա-
քեալ զապաշխարութիւն քարո-
զել։ * Սա Մարգարէն այն Մեծ
Յառաքեալ՝ ի Տէրէ քարոզել.
Ապաշխարեցէք. զի մերձեալ կ՚
արքայութիւն երկնից։

Ընդդէմդ՝ երկաքանչիւրն ընկալան
զկամայական, կամ կամաւոր մահ՝
և նուէր։ Յովհան

* Մատ 12. 39։

* Մ ա 4. 17։

Յովհան կամեցեալ յերթալոյ ՚ի
փախչիլ՝ մտանէ ՚ինաւ նաւել ՚ի
Յարոխա։ Սաստիկ հողմ առաքի
վերուստ մինչ նաւն ոչ հանդուր
ժէր ընդդէմ հողմոյն. ուստի
նաւավարքն յերկիւղ մեծ եր-
կեան, զի նաւն ՚ի խորտակմանն
վտանգի կայր, և Յովհան իջեալ
՚ի խորշ մի, կամ յանկիւնն մի նա-
ւին ննջէր, և խորդայր։
Ոյժ նաւապետն առնա, և ասէ.
զի՞նչ ՚ես այդ, զի խորդաս. արի՛.
կարդա՛ զՅերս Ո՛ճ քո, և այլն։
Պատասխանի տայ Յովհան,
և ասէ. առէ՛ք, ընկեցէ՛ք զիս ՚ի
ծովդ, և դադարեսցէ ՚ի ձէնջ
ծովդ։

Յովնա
1. 12.

Ասէին՝ յորժամ ալիք յանցա-
նացն ազգի մարդկան բռնացեալ
և դիզացեալ էին, նաև՝ Ո՛ճ մե-
ծաւ սրտմտութեամբ բարկացեալ
՚ի վերայ յանցանացն. Փրկիչն
աշխարհի կամաւոր յօժարութեա՛
զանձն իւր մատոյց ՚ի մահ. ինչպա
նաւթիւն ածելով դնել վնա, և
միւս

Յհ. 8 օ 10. 18.

միւսանգամ առնուլ զանձն իւր։ Այսպիսի պատուիրան ետու ես առաքելոցդ։ Եւ միւսանգամ նոյն ինքն երկիցն մեր լուիլոյ ամենեցունց ասէ ցՀպատաւորն, արք երկու, եւ սուտերկու, ջահիւք՝ եւ լապտերօք եւ եկեալ էին ըմբռնել զնա ա

Յհ. 8 օ 18. 5.

ռաջնորդութեամբն Յուդայի։ Ես եմ, զոր խնդրէիք զիս։ Երկաքանչիւրոյ մահուան եղանակն զարհուրելի՝ եւ սասանելի Հրամանաւ Տ՚ն ի վիշապ ձկանէ կլանի, և՝ ի փորոյ ձկանն աղաղակեալ ասէ։ *Ա՚երժեցայ յ՚աչաց քոց։ ՅոկՏ՚ն մեր։ խնայարհեալ զանձն, լեալ հընազանդ մահու

Յհ. 8 օ 2. 5.

Փիլ. 2.

չափ, և մահու խաչի։ * Երբ՝ ի մահուանէ կլեալ, և յ՚Ադ լքեալ՝ ի խաչին ձայնիւ մեծաւ գոչէ։ Ա՚ծ իմ, Ա՚ծ իմ, ընդէ՞ր

*Մտթ. 27. 46.

Թողեր զիս։ Յոհան ընկեցեալ՝ ի ծո ձկդադարէ

*Յոնա 1. 15.

ծովն՝ ի խռովուԹենէ իւրմէ։ * Տէրն մեր մահուամբն իւրով ցա ծոյց՝ և հանդարտեցոյց զբարկու

Թիւն

թիւն Հօրն։ * Պատապարտեաց զմեզ։ * Կործանեաց զսրտմտու-
թիւն սատանային։ *
Յօնան տակս փրկութեան ընկե-
րացն ՚ի ծովին ընկեցաւ։
Յե, որ Թարգմանի Փրկիչ՝ ինքն
անարատ գոլով՝ ոչ եկն պաշտօն
առնուլ այլ պաշտել, և տալ
զանձն իւր փրկանս փոխանակ
բազմաց։ *
Յօնան եր ՚ի փոր կիտին զերիս
տիւս, և զերիս գիշերս *
Փրկչին համայնից համանապէս եր
՚ի գերեզմանի զերիս տիւս, և զե-
րիս գիշերս։
Պատել աւուր մասին փոխանակ
գոլորին։ Ասաւ երկու աշա-
կերտացն, որք յԵրուսաղէմ տր-
մադին երթային յՄմաւուս,
ասէին ցՅէրն. Մեք ակնուն էաք
թէ՝ նա է, որ փրկելոց էր զԻս-
րայէլ. այլև՝ հանդերձ այսու ամե-
նայնիւ, այս Երրորդ օր է յոր
մէհետէ այն գործեցաւ։ *
Ամին ասել ընդՅե ուղեկից ա
շա

* Եփ 2.16։
* Հռո 8.3։
* Կող 2.15
* Մատ 20.28։
* Մատ 12.8։
* Ղուկ 24.21։

ակնելոցն թէ՝ Յո՛վ, աղօրացին մատնեցա՛ ի դատաստան մահու, և հանեալ եղե՛ ի խաչ. այս եր- կոտրդ օր է՛, յորմէ հետէ այսպիսի անցք անցին յԻ՛Հմ քաղաքի։

Յովհան հրամայեաց Տ՚ն ի փորոյ ձկանն ամփողջ մարմնով, և անտա- սան անդամքն ի լեամսաք Թաբանի։ Նարդք աշխարհակեցուցչին ոչ խոր- տակեցան, և ոչ ոսկր նորա փշրե- ցաւ։

*. Յհ՚ա 19·33։

Ոչ փոր երկրի ժուժեաց ունել զինա առաւել քան զերիս աւուրս։

*. Սաղ. 15·10։

Ո՛րանցի՛ ոչ էր պարտ մարմնոյ նո- ր՚ն տեսանել զապականութի՛ն։

Յովհան ի փորոյ վիշապ՚ն ոչ եղ առանց օրհնութեան փրկչին իւրոյ։

*. Յօն 2·2, 10

Թաւ՚ուի թէ և Տ՚ն մեր ոչ եղ ի դերեզմանէն առանց յաղթողա- կան օրհնութեան։ Ա՛ւր կ՚յաղ- թեսցէ քո՝ ո՛վ մահ. ուր խայ- թեսցէ քո՝ ո՛վ դժոխք. ընկլաւ մահ

*. Ա Կորն 15·55։

Ո վսեաց 13·14։

ի յաղթութի՛ւն։

կամեցաւ երթալ առ Յինուէս-
յիան՝ ի բրև առ ողջս ի եթանո-
սաց քարոզել եթէ ոչ՝ յետ յա-
րութեանն ի փորոյ կիտին։ * Յովնա
3·4։

Տէր մեր, Փրկիչ և Ծեալ գո-
լով ըստ մարդկութեանն ի երբայ
եցին՝ յետ յարութեանն իւրոյ,
Թողեալ՝ լքեալ դիմադարձ ի րէ
կին, դառնայ՝ ի ձեռն Յ. առաքելոցն * Գոր
քարոզել ի եթանոսաց։ 13·46։

Ա. յոչափ՝ այսքան բաւական կ՛.
երբ ընթերցօղն քաջ Ա. ըսիր է.
Օ. ի տառ, և բառ համընթաց կ՛.
իւրաքանչիւրն պատկեր լոկ է։
Տ առից՝ բառից ծասկօղն չիք է.
բայց հոգեկիրն այս եթ իք է։
Ա. երն է՝ առիթ մարդոյ մահ ւանւ։
իսկ լուրջ ոգին ազնիւ ան ւանւ.
Ա. ստէն այլ նիւթ ըսկըսա նիւ։
օձն սկըզբնէի համառօ տիւ

Ա. ՏԻՐԷԷ Յ'ՈՐԾԱՄ ԿԱՐԿԱՆԷՐ ՕՁ ՊՂՈՒՐ, ԿՈՅԷՐ ԸՆԴ ՕՁՆ ՊՂՆՁԻ, ԱՂԱՂԱՐ.

ՕՁՆ պղնձի, որոյ բոլորձաւն գրեալ կայ. եր Եւաղիմի պատկեր։ Ալմն հրնայեալ և կամակոր օձին, կամ սատանայինն էր պատկեր. որ անհրնարին հարուածովք էհար զազգն մարդկան։ Արկղրդ էր պատկեր հրաշունչ սողոնն կենդանւոյն. որ սատակեր զսպստամբ և զբամբասող ժողովուրդն Իսրայէլի։ Արկղրդ էր պատկեր նոյն փրկչին մերոյ, որ ասէ. Իպէս Որպէս բարձրացոյց զօձն յանապատի. նոյնպէս բարձրանալ պարտի Որդի մարդոյ։ Վարձեալ օձն էր պղնձի, և կայ ոչն արձանացեալ. Ցերն մեր է՝ հաստատուն, և ոչնի զոտս նման պղնձի ի հնոցի հրաշեկ։ այսինքն՝ անյաղթ, և ամենազօր

Ե 7 ընդդէմ

* Թուոց 21. 8.
* Գ Թագ 3. 5.
* Թուոց 21. 9.
* Ցովհ 3. 14.
* Յայտ 1. 15.

ընդդէմ իւր Թշնամեացն։
ՃԻ. Ո՛ձն պղնձի էր փայլուն՝ և
բոցաձաձանչ։ Ո՞ւ կ՚լոյս փա-
ռաց * օրն երկնաւորի։ * և
նշոյլ միանձնաւոր լուսոյն։ *
ՃԻ. Ո՛ձն էր անիծեալ յ՚Ա.Յ։ *
և Ո՞ւ եղև վասն մեր անկծք։ *
ՃԻ. Ո՛ձն պղնձի ոչ էր բնական օձ՝
և ոչ ծննդական, այլ՝ ձուլածու,
և արհեստական կենդանի օձին նը-
մանն կերպարանեալ. արտաքուստ
ձևացեալ օձ առանց թունի, և ա-
ռանց խայթոցի։ Ցերն մեր ոչ էր
մարդածին, այլ՝ կուսածին, և՚ի
Հոգւոյն Ս րբոյ ծնեալ. առաքե-
ցաւ ՚ինմանութիւն մարմնոյ մե-
ղաց։ * ՚ինմանութիւն մարդկան
եղեալ՝ և կերպարանօք գտեալ
իբրև զմարդ։ * Այլ անարատ
և ամբիծ։ *

Ե. Այրկաքանչիւրն ի բարձրացեալ
՚ի վերայ նշանակի։ Այրկաքան-
չիւրն միայն ՚ի մէջ Իսրայէլացւոցն
գտաւ. այլ ոչ գոյ փրկութիւն, եթէ ոչ՝
՚ի հնազանդել Այնմ։

* Հռ. 1. 3։
* Իսա. 7. 26։
* Ծն. 3. 14։
* Գաղ. 3. 13։
* Հռ. 8. 3։
* Փիլ. 2. 7։
* 1 Պետ. 1. 19։

Ը. Երկաբանչիւրն էր համայնից երևելի՝ և տեսուչ. զի բաւէին ամենեքեան տեսանել. նոքք մարմնոյ՝ և զգալի աչօքն միայն, սաքա մարճնաւորը, հոգևորը, և հաւատոյ աչօքն:

Թ. Երկաբանչիւրն կ' պատկեր սակրա վերատին ստանալոյ զառողջութիւնն: նոցայն՝ զմարմնաւորն և եթե. *Ի՛մ օձահարը, որ տեսանի ոչ զնա կեցցէ: և ս. *Ի՛ռաքեց զբանն իւր, և բժշկեաց զնոսա, և փրկեաց զնոսա յ՛ապականութենէնք իւրեանց: Իսկ վերս կ' սակս վերատին ծննդեան, և հոգևորն նորոգմանն: *Ի՛մ, որ հաւատայ՛ ի նա, ոչ կորիցէ, այլ ընկալցի զկեանսն յաւիտենական: *Ի՛սոկ այսինչ հետևի: Որպէս՛ ի՛ նշանն համայն օձահարք ժողովուրդն զղջացեալ՝ գան առ Ի՛սս՝ և խոստովանեալ զկրկնապատիկ յանցանսն՝ ասեն. *Ա՛եզաք. զի խօսեցաք զբար զՏեառնէ, և զքէն: Ա՛րդ կայ յ՛աղօթս առՏ և

*. Թու 21. 8:
*. Սաղմ 106. 20:
*. Յօհ 4. 15:
*. Թու 21, 7:

և թարձեալ ի միջնոջ զօձսդ։ * Թուոց 21.7։

Հնձառաջամասին հարեալսատ միամբ տուեալ մարմնաւոր աչօքն ոսկա նեն զպղնձի օձն՝ և բուժին ի մահ ճնաւոր օձահարութենէն. Հայեին ի պղնձի արձանն, և տեսանէին զձուլածու պատկերն. քժշկին ի մահաբեր վիրացն։

Այնպես ի Քրիստոս եամ՛ոք, և իւրաքանչիւր Քրիստոսեան ի դէմ ժոխային օձին վիրաւորեալ՝ և չ՛ա մենաչար պատրողէն ախտիւք, և գալշ ախտիւք ծրդեալ՝ խակին ջա նայեն գալ ի միտս իւր, զղջանալ ի սիրտս իւր, երթալ առ ուսս քա նի Պատաւորին. Պ՚ր սրտիւ՝ և անկեղծաւոր հաւատով զնմ խոյ թուածս օձին առաջի նորա քա ցեալ խոստովանիլ՝ և ինդրել ի նմանէ զսպեղանս վիրացն իւրոց. ապայ ուրոյն ուրեք մենայեալ գտնձ՛ի վերայ ծնկայ իւրոց և դեալ առաջի պատկերին խաչելու թեան Քրիստոսիկին։ (նայե պատկերն քանդակեալ կայ այլևայլ

նկարիւք արձնեալ.) և խոնարհել մարմնով, կորացեալ աչօք երկիր-պագանել նմա հոգւով՝ և ճշմար-տութեամբ, մարմնով միանգա-մայն՝ և հոգւով։

Վ. անզի՝ միայն մարմնով, և զգայ արտանօք առանց հաւատոյ, առանց սրտի աչացն երկիրպագանելն՝ կ՝ գործ սանդիտուան, անտեղի, և անօգտի։

Ի. սկ մարմնով միանգամայն, և հո գւոյ՝ կամ հաւատոյ աչօք երկիր-պագանելն՝ կ՝ գործ իրաւի Վ. ըխս տոսեան, թաթաղուն, զեղուն, և նալելի, նաեւս՝ հաւատով լի։

Ա. Տանօր խրախս հանդիսա ցեալ.
զի ճառ տրպիչն արձանա ցեալ։
Թարց պատկերային ոչինչ պաշտել։
Ա. րց պատկերային ոչինչ ծառեալ.
Ա՛րշուն ձրպատն անստ փայթուցել.
և խըրտիլակն յ՝ամօթ ճայթել։
պատկերատեացն պատճասի ըեալ։
զի յ՝ տհատուին համաճայ նեալ։
յ՝ աճատ՝ և յոյս տը ղայս ցեալ.
ոը

որ տարերաց չոյժ ընդմա նեաւ։

Յ՝ամէնան պատկերասաէն հարկէր
ցո՛ւ ի մարդմին հոգին բնա կեաւ։

Ցայժմ պատկերասաէն հարկէր
հոգեաց՝ այսպէս ծայրատ հասարակ բնա
կան բանականութիւն, ո՛չ ի ցոյս

* Ե՛ւ բեր
11.6.9

Ա՝.Ա.ըզպատկեր հեթանոսաց քարոզել,*
Ա՝.ուանց հաճատոց անհնար է՛ հա
ճել լինել Ա՝.Յ. այլ հաճատալ սո
ւրբ ժան է՛ այնմ, որ մերձենայ առ
Ա՝ստուած թէ՛ է՛ Ա՝.Ջ. և որք խըն
դրեն զնա՝ լինի պարգեւատու։
Այնպէս՝ առանց պատկերացն անհր
նար է՛ հաճոյ լինել Ա՝.Յ. այլ պատ
կերօք հարկ է՛ մերձենալ թէ՛ է՛
Ա՝.Ջ. և որք պատկերօք խնդրեն
զնա, լինի նոցա պարգեւատու Ա՝.Ջ։
Ա՝ստուածն հայեցեալ բնական բանա
կանութիւնն, որ առ. յոչընչէ
ոչինչ լինի։ զինարդ ընդունիլ կարէ
զատեղծուածն աշխարհի յոչընչէ
գոլ։ եթէ ոչ՝ պատկերօք, կամ հա
ճատոլք։

* Հեբ. 11. 3։ * Յաւատովք իմանամք հաստատեալ զյաւիտեանն բանիւ Աստուծոյ, յանեղեւութիւնէ ղերեւելիսս եղեալ։ Ո՛հարդ՝ * եկայց արեգակն ի մէջ երկնից, և ոչ խաղայց ընդ արեւմտեաս մինչև ցկատարումն աւուր միոյ, այս. որպէս Աստուած զի արիւն դարձաւ անդրէն յետս զառաջն առաւիւաոք։ եթէ ոչ՝ հրաշիւք, կամ պատուիրօք։

* Յոան 19. 24։ * Ո՛հարդ՝ * հուր էջ՝ և սեղայց յերկինս ոստոստ որ միայն ջրային, և ծանր ըզբօսանայն պատուհանի, ոչ հրայինն, և թեթև զբօսանայն. զի սոքա ընդածին բնութենէն թեթև գոլով՝ միշտ ելանեն, և ոչ իջանեն։

Ո՛րպէս՝ հրաշիւք եղև, կամ պատուիրօք։

Ո՛հիւիք ջուրն, որ բնութեամբն ցրտի՝ և հոսանուտ, կարէ որպէս զքար ընդալ, և ընդահեակ պարսպել։ * որպէս ընթեռնումք ի Մատ. 3։ եթէ ոչ՝ հրաշիւք, կամ պատուիրօք։

* Ելից 14. 22։ Յեսու 3. 16։

Ո՛հարդ կարէ ոք բնական բանս կանուխ

կանուխ եամբն ի միտառնուլ թէ՝
Արդեօք Ա. Ճամարդն ծնաւ յանա
րատ կուսէն։ կամ թէ. Արդեօք
Որդին Ա. Յ եղև որդի մարդոյ։
Ա՛թէ ոչ՝ անձառելի հրաշիւք, և
Գ՛րովք Արբովք։
Օ իմն՝ պատկերատեսին կարէ
զմտաւածել թէ՝ Ա՛ահուամբն
Ծելոյն եղև հոգևոր ծնունդ
աղգայ։ Ա՛թէ ոչ՝ հաւատովք,
Ա՛ր Գ՛րովք, և պատկերօք։
Օ իմն՝ կարէ ոք թէքով արարել
կաւ՝ *և ծեփեալ ի վէր ծնկ կոյր * Յօհ
աչացն՝ լուսաւորել զաչսն կուրին։* 9։6։
զի թուի բնականապէս այնպիսի
թէքով արարեալ կաւն մանաւանդ
գոլ լուսագործութեանն առիթ, քան
թէ՝ լուսաւորութեանն աչաց։
Ա՛րեմն՝ ասելի է՛ թէ՝ այնպիսին
եղև հրաշիք, հաւատովք, և պատ
կերօք։
Յ՛իմարդեօք՝ Ա՛մենայն իրկիչն մեր
օրհնաբանել բերանովն բազմիցս
վկայութեամբն հաստատեաց։ * Ղուկ
Յաւատքդ կեցուսին զքեզ։ * 17։19։
Ա՛թէ

Եթէ ոչ՝ այնպէս հաճոյ Թուեցաւ ամենասուրբ բարեաց նորա՝ ղորդիս մարդկան յ'երկինս՝ իվեր հանել. հաւատովք, յուսովք, մարդարէութեամբք, և այլ պարզևօք. որք են, և ասին պատկերք, ըստ այսմ սարեասի։

Ի ստեղծոյն։ * Նաւատն կ' հաս տատուկին, և յանդիմանուկն յուսացեալ իրացն, որք ոչն երևին։ Ընդ՝ յորժամ՝ ի հանդերձելումն գիտասցուք զյուսացեալ իրսն դեմ յանդիման՝ որպէս նայն ծանեաւ զանպսխի իրսն. վերջասցին հաւատքն, յոյսն, հրաշագործութիւնքն մարդարէութիւնքն, լեզուաց գիտութիւնքն, և այլ պատկերական պարգևքն։

° Հեբր 11.

Ի վախճանի՝ ըստ նոյն Առաքելոյն. * Եթէ ինչ գիտութի՝ խափանեսցին. բայց՝ Սէր ոչ կիցեն՝ խափանեսցին. եթէ մարգարէութիւնք իցեն՝ խափանեսցին. եթէ լեզուք՝ լռեսցեն. եթէ գիտութի՝ խափանեսցի. եթէ ինչն լեզուք՝ լռեսցեն. եթէ մարգարէութիւնք իցեն՝ խափանեսցին. բայց՝ Սէր ոչ երբեք անկանի։

° 1 Կոր 13. 8.

Աստ այսքան համառօտակի բաւական

կան ի վան ծայրաքաղ հաստատուն
թեանն սահական՝ և անյողոդական
պատկերացոյն. աստի սկիզբնաւորեա
ցուք դոյն ինչ խօսել սակս ճնայա
կան՝ և անանց Ա. ըիստոսեան սի
րաբուղխն պատուհիրանին, որ ի՝
Սէրն։

Սէրն սէրելով հշդնջենակէ ընդ սէրե
լոյն ինաւորի։

Ա. ուաջ քան զաշխարհս կոչեցան, և տիեզերա
գրաւ պատուհիրանաւքն
ցուցին Ա. դամայ՝ի վայելուչ դրախ
տին փափկութեանն. յետ զլուծ
մանն Ա. դամայ յայսմ աշխարհի
գործ
աշխարհիս։ Ա՛ն՝ զկնի փրկա

գործ գալստեանն Քրիստոսի փրկչին
մերոյ. նաև՝ ի հանդերձեալ երա
նահիտ յերկնից արքայութիւնն.
յԱյժմիկնջ պահանջեցեալ և՛ի
միկնջ առ Աջ մատուցեալ պաշտօ
նատարութիւնն կամաց՝ և առաջին
պատուիրանն այն։

Աէրեայես չՏԲ Աջ ։ յամպէ ։
ն. և յամանէ ։ և յամպօ
նէնէ ։ և յամդայ ։ *

Ոսկի դար խօզա խուդալանդ
խուդրա,
կզ հինմ դիլըթ.
վը կզ հինմ ջանըթ.
վը կզ հինմ թըվանայի խուդ.
վը կզ հինմ թըսադըխըրըթ։

Ուար սկնըն Ալլահա մօհբանթ
էդար սըն,
բինթուն զանըրն իկ՝։
վը բինթուն ջանըրն իկ՝.
վը թամամ զվաթըրն իկ.
վը թամամ ֆիքըրըն իկ։

Ա՛ր

Ը. Յ՚ս եր, ե՛. և եղիցի Ը. Ճաղէր
քաղցր լուծն, և փոքրոգի բեռն
՚ի վերայ մարգկային բնութեանն:
Ը. յս միակ՝ և միայնակ Տէրակուռ
աճանդն, ուխտագրեալ առհաւ
ատչեայն, և գրաճական հրնազան
դուխիւնն:
Ը. յսու միայն Ճանաչիմք իբրև հա
րազատ, և անաբատ սրտիւ պաշ
տօնատարք Ը. մենակալ Ը. գնայիկն:
Ը. յսու նմանիմք Ը. Յ, կեամք, և
յենումք յ՚Ը. վերանամք, և միա
հորիմք ընդ Ը. Յ. զդուշանամք ՚ի
յօրինազանցութենէ, նախանձիմք
զնախանձ Տ՚ն Ը. մենակալին, հա
մարձակ յուսով խնդրեմք յ՚Ը. Յ
զպետս հոգւոյ, և զինչս մարմնոյ:
Ե՚թէ կամիմք սիրել յ՚Ը. Յ, սի
րեցուք զ՚Ը. հաստուցուք սի
րով զսեր՝ սիրով սիրողին զմեզ
Ը. Յ. *Վ՚ասն զի՝ նախ նա սի
րեաց զմեզ:
Վ՚անզի՝ յսուսէ քան զանժամա
նակ յաւիտեանն՝ ոչ իւիք կեր
պիւ կարօտեալ եղականացս.

*Ա՚ն

Ա՝ն բաղումք սիրոյն, որով սիրեաց զմեզ. և վասն անձառելի բարեհաճութեանն յետ ստեղծագործութեանն եւս ստեղծագործութեանն հրեշտակայն. ինքնիշխան յօժարութեամբ կամեցաւ ստեղծանել զմարդն ըստ պատկերի՝ և ընդմանութեանն իւրում, կարօղ, իմաստուն, բարի, անձնիշխան, և ընդունակ ամենայն առաքինութեանց. Այլ եւս * լինիլ յորդիս մարդկան։

* Առա. 1. 31.

Որ՝ արար զմարդն ի բանական հոգւոյ՝ իբր ինքեան իւր մանպատիկեր, սիրօղ, վայելօղ, և ժառանգորդ մեծութեան փառացն. և ի հաղանութեայ մարմնոյ, որ վայելեսցէ ի դեղեցկազան, յան պատում, յընկալուչ, ի տեսուչ և յըզգալի ստեղծուածոցս, կացոյց եւս զնա ՅԵր, և իշխան արարածոց։ * Յիրեցէք, և իշխեցէք ձըկանց ծովու, և այլն։

* Ծննդ. 1. 28.

Որ անձառելի շնորհաբաշխ բարերարութեան գաչն, և ուխ

տա

տադրութիւնն եր, կ՛, և եղիցի։
Պաշտել զԱ՛Ծ՝ իբրև զՏ՛Ն ընդոյ՝
և զինչան համայն արարածոց։
*Դնել՝ իբրև զկնիք ՚ի վերայ * Եր՛ 8.6։
ձերոյ. Իբրև զմատանի ՚ի վերայ
բազկի ձերոյ զՏիրունի աւանդն,
զուխտադրեալ առ հաւատչեայն
Սիրոյ, և զգրաւական ընդ ձեռն
գութեան պատուիրանն։

ՌԱ՛յ՝ աւաղ մեծի ՚ի շուառու
թեանս, Ստունկանեալ Ա՛դամայ
զԱ՛ստուածային Սիրոյ՝ և ընդ
զանդաւթեան պատուիրանացն, ի
րաւայի հատուցմամբ՝ հրամանաւ
ահեղ ընդ զօրին ընկեցեալ ՚ի դրախ
տին՝ իբր ուխտադրուժ, պատուի
րանազանց, և օրինակործան. պար
տասեալ յԱ՛Ծակուռ Սիրոյն, և
պատրաստեալ ՚ի վայրաքարշ մեղ
կութիւնս. Թողեալ՝ լքեալ՝ մատ
նեցեալ իբր յաւոյ, վշտաց՝ տագ
նապաց՝ տարակուսանաց՝ ծառայու * Հռ՛ 1.26։
թեանց՝ * և ՚ի պէսպէս կարիս ան
արգութեանց. ինչան գոլով արա
րածոյ

րածոյ՝ իշխեցաւ ՚ի բնութեան ձառ
անաստնական ախտից. քանզի զ Ա.
րարչին Սիրոյ պաշտօնատուրութիւն
ընդ եղծանելի արարածոցս փո-
խանակեաց։

Ա. Առանօր՝ սկսաւ ընդլայնիլ
Ա՚ստուածակուռ պատուիրանի ցան
կըն. Աստի Ա՚ճաշուն տառք,
օրէնք՝ հրամանք՝ պատուիրանք՝
կանոնք՝ դատաստանք՝ սեփիլք՝ ըս
պառնալիք՝ խոստմունք՝ և այլ հր
րաժարական՝ և յանձնառական
դիրք, բաղուածք տուեան՝ զի էին ի-
բրև միջնորդ՝ գործիք՝ և դաստի
արակ՝ մանաւանդ ՚ի հարկէ՝ և մա-
սամբ ՚ի պիտառութենէ առ ՚ի վե
րստին նորոգել՝ զաղտարտեալ՝ և ըզ
խանգարեցեալ առաջին Սիրոյ՝ և
ընդհանդուրթեան պատուիրանն.
փոխանակել զեղծանելեայ ստու
թիւնն ընդ Ա՚ճային Ա՚շմարտու
թեանն՝ և զլայնատարած հեռաք մի
լորեալ ցանկապատատ մարդն՝ զա
պականեալն ցանկութէ խաբէու
թեանն

թեանն՝ քարշել յԱ.Ճամբայ պաշ
տօնատարութիւնն։

Ա՝ինչև եկն * լրումն ժ՝ինամեայն։ * գ.աշ. 4.4։
ըստ Ա.Ճային քարեհաճութեանն՝
և ինքնիշխան յառաջադրութենն՝
առաքեցաւ Աւրդին Ա.Յ՝ եղեալն
՝ի կնոջէ ՝ինամանութի մարմնոյ մե
ղայ՝ և մնեալն ընդ օրինօք վասն
մեղայ. զի դատապարտեալ զմեղս
՝ի մարմնի անդ՝ դնեսցէ զնա՝ որք
ընդ օրինօք՝ և մեղօք էին. յանդի
մն լինելով ՝ի զօրին իբրև բարեխօս
Ա՝իջնորդ՝ Խաղաղարար՝ և ՝Հաշ
տարար ՝ի մէջ մարդկային զան
դուածոյս բարկացեալ Ա.ստուծոյն՝
և ուխտադրուժ եղելի մարդոյն։

՝Այլ եղև առաքումն Աւրդւոյն Ա.Յ՝ որ
պէս Ա՝իջնորդ ՝Հաշտարարութեան.

կացուցանողին՝ պատշաճ էր և հաշ
տարար միջնորդութեան Նարե
խօսին զոլ համարժան՝ և համա
շուք պատուոյ երկաքանչիւրոյն։

Նարկացեալն՝ երնոյն ինքն Ա.Ջ՝
անքաւ՝ անչափ՝ և անհուն բարու
թիւն։

Նարկացուցանողն էր ստեղծու
ած մարդ՝ ուխտադրժոյ անչափ սի
րոյն՝ անհնազանդ անհուն բարու
թեանն՝ ապստամբ յԱ.Ջ ծայրին ան
բաւութենէն՝ պատժապարտ մա -
հու և հաւասար անբանից։ *

Սաղմ. ՁԳ. 13։

Նարկացեալն՝ մարդն թիւրհնազանդու
թեամբ՝ և ստուգակատեալ անհնա
զանդութեամբն անյարդեաց և
բարկացոյց զԱ.Ջ. աստէն՝ պարտ
էր նմա Ա.Ջ ամերձութեամբ՝ և խո
նարհել հնազանդութեամբ հաշտիլ
ընդ Ա.ստուծոյ։

Ա.Ո այսպիսի հաշտարար՝ և միջ
նորդական բանիւ խօսութեան պա
տուոն լոկ մարդն ոչ բաւէր ժամա
նել. զի էր անարժան՝ և անընդու
նակ անսահման վճարական բաւ

ականատրուԹեանն յանցանաց.
ըստ որում մեկնէ Ը նորհալին։

Վանդն կարեօք բնուԹԷ էին.
և քրԺըշկել ոչ կարաս ցին։
Օ՜ի ըստ հըղօր ցաՀոյ վի րին.
հըկօր դեղոյ պիտանայ լին.
Օ՜ր ըզդաժեալ տըկար մարմին.
ապաքինել ոչ բաւ էին։

Ա՜յլ՝ ոչ սոսկ Ը՜ծուԹեանն էր
գործ. գալով անընդունակ խոնար
հեալ հընազանդուԹեանն։
Ա՜րեմն՝ հարկիւ պիտանանայր
Ը՜ծամարդ անձն ու. համարԺան,
և համաշունք ընդ Ը՜ծուԹիւն. զի
ծեալ մարդկային տկարուԹիւս * * Հե
կարօղ չարչարակից լինիլ տկարու 7.28։
Թեանս մերոյ. որ էջեր անմահ
Ը՜ծ, և խոնարհեալ հընազանդ
Ը՜ստուծոյ մինչև ի մահ։ Ա՜յլ
նոյն Ը նորհալին։

Ա՜ստուածդ մինչև ի մահ։
Ա՜յլ

Լ՝հեղ ըզ հաղիցն մեր ախոին.
ֆոխեալ ՚ի հեռանէն առաքին:

Ր.Ս տանօր ահա Յանն Ր.Ճ, ըզ
անպարագրելի Ր.Ճային, և անե-
զականն բնութեանն միշտ ՚ի ծոցոյ
Հօր անորոշելի, որով ամ՚ինչ ե
ղև, որ ինչ եղևն. վասն մերոյս
փրկութեան խոնարհեալ՝ իջեալ
յ՚երկինից մտանել յ՚արգանտ ան
արատ Կուսին մաքրութեան հա
ճեցաւ. հովանաւորութեամբ զո
րութեան Ա.արձրելոյն յղացեալ
անսերմնօրէն ՚ի յ՚Ա.գուստն Սրբոյ.
առեալ յ՚արիւնէ ամենամաքուր
Կուսին. կերպացեալ զմերս ՚ի զան
գուածոյն Ա.դամայ՝ բայց ՚ի մե
ղաց. անձառելի, և անչափելի
միաւորութիւք ընդ իւրում Ր.Ճու
թեանն միաւորեալ՝ հարսնացոյց
զմարդկայինն՝ ըստ իւրում Պատ
կերի ստեղծեցեալ՝ բնութիւնս. և
եղև Ր.Ճն կատարեալ՝ մարդ կա
տարեալ, մարմնով՝ հոգւով՝ մտօք
և ամենայնիւ, որինչ է ՚ի մարդ.

Ձմար

Աշմարտապես, և ոչ կարծեօք. ըստ
Առաքելն Պետրոսի։

Որ՝նն անմարմին ըլ էու Թէ.
Եղև մարմին Աշխմարտու Թէ։
Եւ նոյն Աստուած, որ ի՝ յ՝ո քէ.
Եղև որդի առ Ի՝ո քէ։
Որ՝ուն պահեալ անյեղլ պէս.
Եւ զիմն առեալ ըստուգա պէս։
Ա՝շմարտապես էառ մարմին.
Ը՝ծ, և Ա՝արդ մի երկո քին։
Երկուս ասել դարձեալ բնու Թի՝ն.
վասըն յ՝երկուց գոլ միու Թի՝ն։
Ո՝չ այս օտար Աշմարտու Թիւն.
Թէ՝չը բաժանեն յ՝երկուս ըզմիութն։

Որ՝տեղ յ՝առաջ քան Թէ յ՝երկ-
ըարձ Ա՝առն գործոյս մերոյ չու-
արասյուք. Թուի տեղի գոլ՝ և ա
ռիթ, նաև՝ հարկ դոյն ինչ գրելոյ
զառ՝ի ամենասիգչակ բանասիրիս
Որո՝ն, բաւէն, և գնորին ա-
ծանչելոյն՝ Ներսէսիւն ։
Ի՝նդրոյ մերազնեայ չքնաղիմա
յն ուրուք Ա՝ճաղդի բանասիրի։
Որ ուն

Ի ումն ուրեմն՝ ոմն և այլ յո-
լով օտար բառք, խօսք՝ ի չ այկա
կան խօսս, և՝ ի լեզուս սպրդեալ՝ և
ընդելացեալ՝ այսօր գրեթէ իբր
ընտանի մեզ երևին։
Նմ այս՝ ոչ հաճանութ՝ մերով.
այլ՝ վկայութեամբ յոդնադիմի
լեզուագէտ քահ Ա արդապետաց.
Եևս վկայութ՝ Ա՝ չ օրն մերոյ
Ա՝ օսեսի Խորենացւոյն, եռասեռ
Ա՝ արդապետին. որպէս պատմէ՝ ի
գեղգեղեալ վիպասանութենն իւ
րում. Ա՝ զգաբանութիւն Տ ոհմին
Յ աբեթեան։
Ա՝ ր յայտնադիմին լեալ ցուցա
նէ զեկամուտս՝ ի չ այոց երկիրս
մուծեալ՝ և սպրդեալ չ՝ ազգէն
Ռ անանայւոց՝ թղթհ համար 72։
Ա՝ զգէն չ եբրայեցւոց. 80։
չ՝ Ա՝ զգէն Ա՝ ռրւոց 81։
չ՝ Ա՝ զգէն Ա՝ արաց՝ 96։
չ՝ Ա՝ զգէն Ա՝ ըշակունեաց՝ և պար
թևաց. 112։
չ՝ ազգէն Ա՝ մատունեաց. 224։
և չ՝ ազգէն Ա՝ ենայ. թղթհ՝ի 269։

Ըստ հեաւելին սակաւ բառք յօտար ազգաց սպրդեալք ի հաստակ ցուցիանս, և ի լեզուս Հայոց։

Բառք Ասորեցւոց։

Բգոյշ.	Ձղօպուր. պօսոք.
Ող.	տիւս։
գշաթ,	բուրդ։
Խօլ.	աւազ։
Վրդում.	զաֆրան։
յատաւօտ.	երեկոյք. լուսախաւն։
Ծոմ.	պաք. պահեց. պահ։
շաբաթ.	հանդիստ։
Պատան.	հակառակ։
Պատար.	արբանեակ։
Շ արակ.	շէնայ։
պանդամ.	քան։
շպար.	հաձիլ։
Պադիշ.	օրան. որոյ. դիզեաւլ։
Բուն.	հանձար։

Բառք Պարսից։

Օրէն.	իրաւ։

Պուրի. դոյլ։
Չադամ. անդամ։
Վահանայ. քաշիչ։
Վարտես. թուղթ։
Սաթս. հարկ։
Պրակ. բաժանած։
Մատ. սրճակ։
Մարդմանց. մեհկնել. արտադրել։
Վարօղ. ուսուցիչ և ուսուցանող։

Բառք Ազրբայջանայ։

Նհատ. կտոր
Բազե. քաջհաւ։
Խաղալ. գծել։
Մաքա. թիկունք։
Ջօղաղ. գողակ։
Խաբ. պատմել։
Մամ. դիւրահաղ։
Նիշակ. գեղարդ։
Նափթա. քրայինն ձիւթ։

Բառք ընդ պատմեալ և պարզեալ։

Ըղի. շոր։
Բախտ. դիպուածք։

բառ

Ա. աղ. քեր:
Ա. ընկեր. սպիտակսերմն:
Ա. ակլայ. ոլոռն:
Ա. եպակ. ապրիշումեղկն:
Ա. բախտ. բուրաստան:
Ա. բամ. ըռտակ:
Ա. աշտ. տափարակ:

Բառ Յոնաց:

Ա. ըքայ. պետ. իշխան:
Ա. ի. քայց. իսկ:
Ա. ոմ. միանգամայն:
Ա. ատրիարգ. Կահապետ:
Ա. աճուղիկոս ընդ հանուր:
Ա. պիսկոպոս. դէտ:
Ա. երիսմա. քահանայութիւն. ածագ:
Ա. աղմնա. երգ. նուագ:
Ա. իւրակի. Տէրունի:
Տ. ոխոս. վարչ. շահ:
Տ. նակ. տաճտակ:
Տ. օրոս. յիմար:
Կ. անոն. կարգ. ծէս:
Յ. իւլե. նիւթ:
Կ. ափմայ. կողմն. նահանգ:

Բ. րա

և այլ անթուելի օտար բառք ըս
պրդեալ մուծանն, ի հայկական
խօսս ի հեթանոսացոց, ի Բաղ
դեացւոց, Ն. Բաբելաց, Պարսից,
Պարթևաց՝ կամ Յունաց. ըստ
որում հայկազեան բանասէրն
ներհուն ստուգաբանութեան կարէ
քննել և քերթել զօտարոտի
բառսն։

Վասն կ ասելն բանալ զմիտս մեր
ի վերայ բառիս Նուն, ուստի ա
ծանոյն բնութիւն. և այս պարզո
րէն, կարճօրէն, առանց պատրուճ
ակի, և առանց այլայլութեան։

Նոյն, օտար է բզուկ. նշանա
կէ խմացաւ, զմտաւէսած, մտօք կ
տես։ Որին ածանցեալն բնութի
նշանակէ հանձար, խմաստութի,
և զգուշութիւն։

Վասն յայտնի կ բանասէրն է
զոճագիտաց, զի նատուրա յառա
ջագոյն առ Հայեին ի բայէն
Նայեցայ. այսինքն՝ ծնանիմ. ոմն
և

և Յունաց Փիլիս յառաջանայ ի
բայէն Փիլօ. որև՝ ծնանիմ, կամ
յառաջածեմ նշանակէ։

Ա.Ստէն յայտնապիսման երևի
ըստուգաբանութիւն Ա.ՈՒՆ,
ՆԱ.ՏՈՒրա, և Փիլիս բա-
ռիցն։

Դ.Ըրձեալ Անանգիտոք համայն
աղանց քաջ գիտեն զի բառք ըստ
հաճութեան, և կամայ մարդկան
նշանակեն։

Ա.ստէն՝ Փիլիս. Ա, ատուրա, ունի
և բնութիւն յօրինադիմի նշանա-
կութիւնս ունին, զորս այլոյ թո
ղումք սպարասպանդ արանց.

ՈՒ.ոչխետև այս այսպէս է առ
համայն Անանականս, և մեր կար
ծուիմն մեկնեալ զԱՒՆ, բա-
ռին ստուգաբանութիւնն, ուստի
ածանցի բնութիւն. Յուշեսցուք
աստէն խաղաղութիւն ի լինդիրս
թէ՝ զինչ իցէ էութիւն, զինչ
գոյութիւն, զինչ ծնեալութիւն,
կամ բնութիւն, և զինչ անձն։

Սբ. Աստուածածին Կոյսն Մ. Ծին.
Յորմէ ծընաւ Բանն Աւետ Ծին.
Սուրբ գիտեմք զ. ընծայ Թիւն.
և զ. Բանին Ընկերու Թիւն.

Թէ ոչ՝ նէ եղէ էութիւն, և այլ վերջ
գեալ բառոյն:

ՈՐ ԱՍՏԱՆԱՅՆ ՆԵՐՀՈՒՆ ՈՒ

սուրբ հաւատոյ քա-
նասիրեն. ծնեալ է, կամ ընդ
և անձն տարաբաժատ տարբերութիւ
յիւրեւոյ զանազանին, եթէ ըստ
Հնոմանն, և եթէ ըստ սահմանին:
Ըստ անհոմանն տարաբաժատի
անձն ի բնութենէ. զի առ Հայր
ասի Ընձն. առ Յոյնս Պրո-
սօպօն. առ Լատինս՝ Պերսօնա.
առ Ասորիս՝ Կնում. և առ
Ըրաբս՝ Ըղնում:
Նոյնպէս՝ առ մեզ բնութիւն, կամ
ծնեալ է. առ Յոյնս՝ Փի-
զիս

զիս. առ Աստուած՝ նատուրա. առ Աստուած՝ քիմնօ, և առ Աստուած թարբիաթ։

Աստուած՝ տիտղոս առաւել ազգային անձն՝ ի բնութենէն ըստ սահմանին. և այս մանաւանդ ապա առ իմաստասէրս արս, որք նոքա կոչեն՝ թէ գիտնչ իցէ Աստուած. գոյութիւն, բնութիւն, և էութիւն կայութիւն, կամ անձն. ուրեմն և մեք աստանօր համառօտաբար դիտցուք զԱստուածութեան, և գոյութենէ, զբնութեան՝ և զէութենակայութենէ, կամ անձին սահմանանն, զի քարշ ոք՝ ի միտս՝ի սուտ աջակայ խնդիրս։

Աստուածութիւն ուրեմն ասի սահման էին. այսինքն՝ որ ինչ միանգամ կ՝ կամ արդարև կարէ լինել։

Աստուածդիմի կ՝ էութիւնն, Աստուած՝ և Աստուածական. ըստ իրին՝ և ըստ մտածութեան. ըստ ինքեան՝ և ըստ պատահման. զօրութեամբ՝ և ներգործութեամբ էութիւն։

Գոյութիւն կ՝ ներգործութիւն, սահմանադրութիւն, և Աստուածական ինն.

ինն. որով զօրութեամբ եղեալ էութիւնն գոյանայ, կայանայ, և ի սպատճառացն յառաջածեալ արտադրի, և լինի արտակացութիւն, և արտադոյութեամբ էութիւն։

Որպէս՝ ի քառամեայ գաւերկ անծին զաճակն ասի զօրութեամբ էութիւն. զի այնպիսի զսճակն՝ թէև կարօղ իցէ գոյանալ, բայց տակաւին ոչ ունի զիւր գոյութին։

Իսկ յերեսնամեայ կնոջէ ծնեալ զաճակն ասի ներգործութիւն էութիւն, կամ գոյացեալ էութի, որ յառաջն էր միայն կացեալ էութիւն։

Այնպէս՝ ծաղկունք, և պտուղք գոլով ի ձմեռնային ժամուն միայն զօրութիւն էութիւնք, ի գարնան, յամառան, և յաշնան ժամանակս յիւրոց պատճառացն յառաջածեալք՝ լինին ներգործութեամբ էութիւնք, կամ գոյացեալ ծաղկունք, և պտուղք, որք ի ձմեռան ժամանակին կացեալք էին։

Աւրեմն՝ վարդն ՚ի ձմեռան ժա-
մանակի ասի՝ զօրութիւն էութիւն,
կամ, հացեալ վարդ. իսկ ՚ի գար
նանն՝ ներգործութիւն էութիւն,
կամ գոյացեալ վարդ։

Էութիւն յոլով նշանակութիւն
ունի. զի երբեմն նշանակէ զէու
թիւնն սահմանեալ. երբեմն ըզ
քառադիմի պատճառս. երբեմն
զքառադիմի խառնուճածս. երբեմն
զծնունդս իրաց. երբեմն զսկիզբն
շարժման, և դադարման յ՚այնս,
յ՚որս է՛ ինքեամբ՝ և ոչ սպատա-
մամբ. երբեմն զանեղ բնութիւն,
որ է՛ Աստ, անհաս, անսահման,
անշնչին, և ամենևին պարզ ա-
ռանց խառնութեան իրիք. եր-
բեմն նշանակէ զէութիւն լինի ՚ի
նիւթոյ՝ և ՚ի տեսակէ յօդեալ՝ ոչ
մարդկութիւնն է՛ բնութիւն մար-
դոյ. զի ՚ի հոգւոյ՝ և ՚ի մարմնոյ է՛
յօդեալ. իբր ՚ի նիւթոյ՝ և ՚ի տե-
սակէ։

Էնթակայութիւն (որև էնթա-
գոյութիւն, էնթակացութի՛, էն-
թա

թակայացուԹիւն, անհատ և եր
քեմն դէմ, կամ անձն և սա ասի.)
նշանակէ ըստ անուանն զկերպիւ
իմիք գոլն ի ներքոյ իրի.
որպէս հիմն տան՝ որմոյն ենԹա-
կայուԹիւն ասի։

Նշանակէ երբեմն զըստինքեան
լրացեալ գոլն, ԹէԹև յ՛այլմէ ենԹա
կայուԹեամբ կախեալ լինի. ոյն
օրինակ, որ ըստ ինքեան լրացեալ գոյ՝
թայց ենԹակայուԹիւն հիմանն։

Նշանակէ զըստինքեան գոլն լրացեալ՝ անկախ, և անհա-
ղորդ յ՛այլ միւս ենԹակայուԹեանց։

Նա այսմ երրորդի նշանակու
Թեան՝ ենԹակայուԹիւնն հատա
րակ ամ գոյացեալ էիցէ՝ սահմանի
եղանակ գոյացական, որով գոյա
ցուԹիւն ինչ՝ կամ բնուԹիւն
միւրնեան ինքեան թաղկացեալ,
յ՛այլ միւս ենԹակայուԹենէ լինի
անհաղորդելի, կամ գոյացուԹէ։

Նձն և սա ի՛ անհաղորդելի են-
ԹակայուԹիւն՝ թայց միայն բանա
կան՝ իմացական՝ և մտաւոր գոյա
ցու

յուԼեանցն՝ կամ քնուԼեանցն՝ ոչ
երբեք անքանիցն հաստարակ։
Աստի ասեմք՝ անձն Պետրոսի.
անձն Անդրէասի՝ անձինք Յա-
նաքր ԶրերդուԼեանն. և ոչ եր
բեք ասի՝ անձն քարի՝ անձն փայ
տի՝ անձն ձիոյ. այլ միայն՝ էնԼա
կայուԼիւն քարի՝ էնԼակայուԼեն
փայտի՝ էնԼակայուԼեի ձիոյ՝ և այլն։
ՊիտեԼի կ՚ ասես. զանազանի
անձն յէնԼակայուԼենէն՝ որում
տեսակին Իսեռէն. զի էնԼակայու
Լիւնն կ՚ հաստարակ ամ քանակին՝
և անբան գոյից. իսկ անձն միայն
մտաւոր՝ և քանական էիցն կ՚ հա
ստարակ. ոչ երբեք՝ և ոչ ուրեք ան
քանիցն՝ ըստ որում վէրոդէյաւ։
Ասդ՝ եԼիէ տարբերուԼիւն՝ ի
մէջ անձին՝ և քնուԼեան ըստ ամ
Ասէ Ասդաստեսաց՝ և իմաստա
սէր արանց՝ նաև յԱճային՝ և՝ ի
Ասէ գրոյն բռնադատեալք. Հաճա
ստալ պարտիմք՝ Թէ ոչ՝ վերիպէլ
Ասէ Հաճստոյն՝ անկանիմք յա
մԼաԼի սխալանս՝ ըստորում քա

զուսք ՚ի Հնոյն ստերիւ բեալք կոր
ծանեցան, զի ոչ կարային զանձն
՚ի բնութենէն զանազանել Ա.տո՛ւ
Ա, եստուր ՚ի Վ.ա տեսանելով
զերկու բնութիս դոլ՝ զԱ.ծայինն,
և զմարդկայինն. ասաց և զեր-
կուս անձինս դոլ։
Ա.ՀաւքԷս՝ հակադարձօրէն՝ տե
սեալ զմի անձն ՚ի Վ.ա, շփոթեաց
զբնութիւնսն ՚ի միութիւն։
Ա.սքէլ ուսեալ թէ մի Ի բնու
թիւն միոյն Ա.Յ, ուրեմն ասաց՝
և մի անձն Ի միոյն Ա.Յ։
Իսկ Ա.բիոս լեալ վերահասու՝
թէ երեք են անձինք յԱ.Ծ. խս
կոյն կայցոյց՝ ասէ ուրեմն երեք
են և բնութիւնք յԱ.Ծ։
Ա.ստանօր յարայոյց՝ և ասէ
ցոյց բանիւ տեսցուք թէ իցէ տար
բերութիւն ՚ի մէջ անձին՝ և բնու
թեանն։
Ա, ա՛խ. եթէ անձն՝ և բնութի
նոյնային, և ոչ երբեք տարբերին
իւր արդեօք հաւատալ պարտ՚ևան
զիցիմք՝ թէ յԱ.Ծ դոյ մի բնու
թիւն

թիւն, և երեք անձինք։
Եթէ մի է բնութիւն միոյն Աստ-
ուածութեան և մի է անձն՝ ըստ Սաբէլի.
և ոչ երեք անձինք։
Իսկ եթէ երեք են անձինք յԱստ-
ուածութեան և երեք են բնութիւնք՝ ըստ
Արիոսի, և ոչ մի բնութիւն ըստ
ուղղափառ Հաւատոյն։
Որովհետև անձն՝ և բնութիւն մի,
և նոյն՝ իր գոլ ասեն. կամ, եթէ
անձն առանց բնութեան ոչինչ
գոլ ասեն, ուրեմն երկու Աստուծոյն
անձինք են աներևոյթք. զի մի բնու-
թեան մի անձն է բաւական. զինչ
ուրեմն անձն Որդւոյ, և անձն
Հոգւոյն Սրբոյ։
Երկրորդ՝ եթէ անձն ոչ տար
բերիւր ի բնութենէն. այնքան
լինէին բնութիւնքն, որքան և ան
ձինքն. և անդրադարձօրէն՝ այն
քան լինէին անձինքն, որքան և
բնութիւնքն. որ է յոյժ անտեղի՝
և կատականաց արժանի։
Օ՛ի ամ գոյացեալ, անզգայ, և
զգայական, անբան, և բանական
հակ

եակք ունին զայլևայլ սեռիս, և
տեսակաւ տարբեր բերել բնութիւն.
քայց ոչ զանձն, եթէ ոչ միայն
բանական իմացական՝ և մտաւոր
բնութիւնքն՝ և բնաւորեալ հա-
կիքն. ուրեմն այլ է բնութիւն, և
այլ անձն։

Պարձեալ՝ ազարը հաղարաց
իրեշտակքն, որք պաշտեն զԱ՛ծ,
և բիւրք բիւրուցն՝ որքկան առա-
ջի Ա՛.Յ, զմի՝ և զնոյն բնութիւն
համանմանապէս ունին. այսինքն՝
զգայացութիւն անմարմին, զիմա-
ցական, զանձնիշխան, մշտաշարժ,
զանմահ, և զապաստաւոր Ա՛.Յ. որ
է բնութիւն իւրաքանչիւր հրեշտա
կացն։

Ուրեմն համօրէն իրեշտակքն ու
նին և այ զմի՝ և զնոյն անձն
Ո՛րպէս ուրեմն զանազանին ի մի
մեանց իրեշտակքն
եթէ ոչ՝ տարբերական անձամբ.
որով Ա՛ լիցին ոչ է՛ Ա՛ աֆայէլ՝
և ոչ Գաբրիէլն Ուրիէլ. ուրեմն
այլ է՛ անձն, և այլ է՛ բնութի

Լ. Թէ այնքան է՛ անձն, որքան է՛ բնութիւն, յ՚Ի՛ճ է՛ մի, միակ, սոսկ, և սպարզ բնութիւն. ուրեմն յ՚Ի՛ճ է՛ մի, միակ, սոսկ՝ և սպարզ անձն. որ է՛ Պաբելեան։

Լ. Ես՝ յ՚ստեղծուճածս գոյ անշարժ՝ անդգայ և անբան բնութիւն. ուրեմն և անձն անշուրջ, անդգայ, և անբան գոյ յ՚ստեղծուճածս. որ է՛ յոյժ ծիծաղելի, և յ՚անդիմանալի։

Պ. Երստին՝ եթէ այնքան են բնութիւնք, որքան՝ անձինք. յ՚Ի՛ճ՝ ըստ Քրիստոնեայ հաւատոյն, երեք են անձինք. ուրեմն յ՚Ի՛ճ են երեք բնութիւնք. որ է՛ Արիոսական։

Լ. Ես՝ յ՚երիս տեղիս միայն գրտանի անձն. այսինքն՝ յ՚Ի՛ճ, ՚ի Քրեշտակս, և ՚ի մարդս. Պատասխանուրեմն յ՚այս երիս տեղիս միայն գտանի բնութիւն. որ է՛ անլուր իմաստութիւն. ապաուրեմն այլ է՛ բնութիւն, և այլ անձն. զի կարէ՛ բնութիւն լինիլ առանց անձին, թէպէտ ոչ անդրադարձողին։

Լ.

Այն արդ՝ տարբերի անձն ՚ի բը
նութենէն. նախ՝ զի ամ գոյացեալ
էութիւնք ունին զբնութի. բայց
միայն գոյացեալ մտաւոր բնու-
թիւնքն զանձինս ունին. և ոչ ան
քան, և անմիտ բնութիւնքն։

Օ ի նախ՚ էանաչն. ապայ՝ գոյա
նալն. երրորդ՝ բնութիւն ունելն՝
չորրորդ՝ մտաւորելն. հինգերորդ՝
անձնաւորելն, և յատկանալն։

Երկրորդ՝ զի Ա.նձն միայն Ա.ս
տուծոյ պատշաճի, նաև իմացա-
կան, և բանական ստեղծուածոց.
բայց՝ բնութենն համօրէն ամ կից։

Երրորդ՝ զի բնութիւնն զօրու
թեամբ՝ կամ ներգործութ՚ք հա
ղորդելի կ՚ բազում անհատից.
բայց Ա.նձն կ՚ ամենևին ընդ այլ
միւս անձին անհաղորդելի։

Ա.յսպէս բնութիւն Ա.ծային հա
ղորդի երից Ա.նձանցն. զի Հայր
ունի զԱ.ծային բնութիւն, ոչ
Որդին, և Հոգին Ա՛ր. բայց
Ա.ծային անձինքն ոչ հաղորդին
իրերաց. զի Հայր ոչ առաքի. և

ոչ

ոչ Աստուած անձին ասի, և ոչ Տէր
գին Աստուած ծնանի. այլ միայն Տէր
անձին, միայն Աստուծոյ ծնեալ, և
միայն Տէր Աստուած կոչեալ:
Այնպէս՝ Տէրական բնութիւն
Հաղորդի համայն անհատ Տէրու-
թեան. բայց՝ ոչ Աստուածն:
Աստուածային բնութիւնն հաղոր-
դի համայն անհատ մարդոյն:
բայց՝ ոչ Աստուածն:
Ահա այժմ սարսափ իմն զարհ ի
անշունչ, անզգայ, և անբան բը
նութեանցն:
Աւրեմն Աստուածն տարբերակաւոր զա
նազանութիւնն ի բնութենէն է.
զի ոչ բնութիւնն՝ այլ միայն անձն
ասի յայլմէ անհաղորդելի. նաև՝
նմա առաք, արարք, և իրակութիւնք
միւսոյ անհաղորդելի էնթակայու
թեանցն՝ և անձանցն համարելք
լինին, և ոչ հաղորդելի բնութեան.
և այս մանաւանդ պատճա-
ճառ, ըստ որում օրինակաւ
յուցանի:
Այ երբեք՝ և ոչ ուրեք ասի. պե
տրոս

տրոսի բնութիւնն էկեր, խարբ, ընկողմանեցաւ, հիւանդացաւ, և խոցեցաւ- այլ թէ՝ անձն Պետրոսի էկեր, խարբ, խոցեցաւ, և տրտմեցաւ. Ասաի տրտում է ան ձըն իմ, ասայ Փրկիչն մեր, և ոչ՝ տրտում է բնութիւն իմ: Ապէս՝ ոչ ասի բարձոք · Ամ՚ սան չան բնութիւնն՝ լսեր՝ հոտոտեր, տեսանէր, և շաղոքորթեր· Ամ թէ՝ Ալեկսանդրի Յլագլուխ ձիոյ բնութիւնն որոտալով՝ ի դաշտի՝ զօրութէն դափրհատանէր, բարկութէն ղերկիր ապականէր, ՚ի փողէն վաշվաշ կար դայր, և ՚ի հեռաստանէ զհոտ սպառերազմի առեալ՝ վազս առնէր, և փռնչայր· բայց ասի՝ թէ Ամ սան չան, և Յլագլուխ ձիոյ էն- թակայութիւնն, կամ թէ Ամ սանն, և Յլագլուխն զայս՝ և զայս ինչ առնէին:

Ոանզի յատուկ անուանքն ՚ի մէջ տաճորս զանձն նշանակեն, իսկ յ՚անմիտս՝ և յ՚անբանս զենթակայութիւնն: Ա. յո

Ա. յսպէս՝ ոչ ասի թէ բնութիւն մարդոյ ծնանի, սնանի, աճի՝ և զարգանայ. կամ թէ մարդկային բնութիւնն ատէ ջմեղս հեռանայ 'ի մոլութենանէ, զհետ առաքինութեանց երթայ, սիրէ զԱ՛Ծ, և օրհնէ զՏԸ. այլ թէ՝ անձն մարդոյն ծնանի, սնանի, և զարգանայ. և թէ՝ մարդկային անձն ատէ ջմեղս՝ հեռանայ 'ի մոլութենանէ, զհետ առաքինութեանց երթայ, սիրէ զԱ՛Ծ՝ և օրհնէ զՏԸ. ուստի ասեմ՝ օրհնեա՛ անձն իմ զՏԸ, և ոչ՝ օրհնեա՛ բնութիւն, կամ մարդկութի՛ւն իմ զՏԸ. Ալրեմն մի՛շտ՝ և յաւիտեան իրաւ է ասացեալն. Ա՛ռաք, արարք, և իրակութիւնք անհաղորդելի ենթակայութեանցն՝ և անձանցն համարելք լինին, և ոչ հաղորդելի բնութեանն. և այս մանաւանդ ապէս՝ յ'ատեղծուածս.

Ո՛վ բնութիւնն կ' հասարակ բազմայ, որք սեռիւ՝ և տեսակաւ տուբերին. իսկ անձն յ'այլմէ ամէն հա

հատեալ՝ կ՛անհատ չ՛իւրմէ։
Ընդ եթէ ոք ձեռնարկեալ չ՛եղ
ծանելն զասացեալս մեր՝ առաւր
կիցէ այսպէս։
Ուր ոչ գոյ Ընձն. անդ եւս ոչ գոյ
բնութիւն։
Ուր ոչ գոյ բնութիւն. անդ եւս
ոչ գոյ անձն։
Ընձն՝ եւ բնութի թարց միմեանց
ոչ կարեն ենթագոյանալ։
Ընձն առանց բնութե ոչինչ կ՛։
Բնութի առանց անձին՝ ոչինչ կ՛։
Ուրեմն այս, այդ, ընդհանուր։
Այսու պատասխանեմք՝ թէ առա
ջինն, երկրորդն՝ եւ հինգերորդն
են այսպանելի՝ եւ ծիծաղելի առաւր
կութիւնք։
Երկրորդ ուսիր թէ՝ զի՛նչ նշա
նակէ կ՛՝ գոյ՝ եւ գտանի։
Երրորդ պատասխանեմք այսմ,
եւ ամին նման քառեալ՝ եւ ձեռնաւր
կեալ առաւրկութեանցն յարաց գոյց
քանիւ։
Ուր ոչ գոյ կարողութիւն ոչ գոյ
կամեցողութիւն. ուրեմն կարո-
ղու

ղութիւն՝ և կամեցողութիւն ոչ տարբերին ի միմեանց։ Այսպէս Աստուր ոչ գոյ կամեցողութիւն, անդ և ոչ գոյ քարութիւն։

Աստուր ոչ գոյ կենդանութիւն, անդ և ոչ մարդութիւն, հնութիւն իշխութիւն՝ խոզութիւն՝ միտութիւն։ և այլն։

Աստուր ոչ գոյ գոյացութիւն՝ անդ և ոչ մարմին։

Անդ ոչ գոյ սեռ՝ և տեսակ՝ և ոչ տարբերութիւն գոյ։

Անդ ոչ գոյ հուր՝ և ոչ ջերմութիւն՝ կամ ծուխ։

Անդ ոչ գոյ շարժումն՝ և ոչ ժամանակ։

Անդ ոչ գոյ քանակութիւն՝ և ոչ շարժումն՝ կամ ժամանակ։

Անդ ոչ գոյ տեղի՝ շարժումն՝ և ժամանակ՝ և ոչ մարմին գոյ։

Ինչոյ գունոյն. չգոյանայ գուն նաւորեալն։

Ինչոյ ծնողին. չգոյանայ զաւակն։

Ինչոյ Տ՚ն. չգոյանայ ծառն։

Աստուր ոչ հաւասար՝ անդ և ոչ ան հաւասար։ Աստուր

Ասր ոչ հնթակայ՝ անդ և ոչ պա
տահմունք։
Ասր ոչ լոյս՝ կամ գոյն՝ անդ և ոչ
տեսութիւն։
Ասր ոչ ձայն՝ կամ հնչումն՝ անդ
և ոչ լուր։
Ասր ոչ հոտ՝ անդ և ոչ հոտառու
թիւն։
Ասր ոչ համ, անդ և ոչ ճաշակ։
Ասր ոչ շօշափելիք՝ անդ և ոչ շո
շափք։
Ասր ոչ Ա՛րեգակն՝ անդ և ոչ արև։
Ասր ոչ հոգի՝ անդ և ոչ զգայուիք՝
կամ զօրութիւնք։
Ասր ոչ իր՝ անդ և ոչ գիտութիւն։
Ասր ոչ բան՝ անդ և ոչ բառ։
Ասր ոչ բառ՝ անդ և ոչ գիր։
Ասր ոչ գիր՝ անդ և ոչ գրիչ։
Ասր ոչ գրիչ՝ անդ և ոչ գիր։
Ասրեայն գիր՝ և գրիչ՝ նաև ց՛այս
վայր համարեցեալքն ոչ տարբե
րին ի միմեանց։
Ա՛պա ասրեայն հիւանդական՝ և
յոյժ սխալական առաքինութիւն է
ասել. ասր ոչ գոյ անձն՝ անդ և ա
ոչ

ոչ գոյ բնութիւն. և անդրադարձ
ձօրէն՝ ուր ոչ գոյ բնութի՝ անդ
ևս ոչ գոյ անձն. ուրեմն անձն՝ և
բնութիւն՝ ի միմեանց ոչ տարբե
րին՝ կամ թարգ միմեանց ոչ կա-
րէն ենթադրեալ։

Ա. Ընդ ինձ լսեր իրաւի. և ուրդ ապա
տասխանի։

Ա. Ի մի բնութիւնն գոլով՝ չան
ձինս ունի քանիս։

Ա. Ամարդն մի անձն գոլով. բնու
թիւնս ունի քանիս։

Ա. Ինչի ընդհակայութիւն մի ունե
լով՝ քանի՞ բնութիւս ունի։

Ա. Այս ինչ դժդ ունելով զմի ենթա
կայութիւն՝ զորքան բնութիւնս
ունի։

Ա. Յոպէս զաս՝ ի համայն անհա-
տից ասա։

Ուրեմն նախ իմա զինչ է էու
թիւն՝ գոյութիւն՝ ենթակայու
թիւն՝ և անձն. նաև՝ զինչ ևր
շանակէ է, և գոյ. ապա մուտ՝ ի
հանդէս լսանի. զի մի երևիցիս
անլուծայ ձեռօք շշափել զսրբու-
թիւնս։

Ա. Անշի

Վ. անգի խօսելոյ զՏնօրէնսու-
թենէն Վ. ի ըստ ուղղափառ հա-
ւատոյն՝ կարէ իրաւապէս ասել։
Ը. Ջ չարչարեցաւ, խաչեցաւ՝ մե-
ռաւ, և յարեաւ։ Եւ՝ Վ. ս կ՛
անչարչար՝ ոչ խաչի՝ ոչ մեռանի՝
և ոչ յառնէ։
Ը. Ջ կ՛ մարդ՝ չարչարելի՝ և եղա-
կան. և Վ. ս կ՛ Ը. Ջ, անմահ, ան-
չարչարելի, և անեղ. բայց իմն՝
որպէսն։
Բայց՝ ամբաւ չտօրէն ասի. Ը. ս-
տուածաւթիւն Վ. ի ծնաւ՝ ի Կու-
սէն, չարչարեցաւ։
Նա՝ մարդկութիւնն Վ. ի կ՛ մըշ-
տնջենաւոր, և այլն։
Ոչ միայն կ՛ ամբարշտութիւն՝ նա-
և՝ զարհուրելի մեհնութիւն Հեր-
ձուածական, և բաժանողական
աղանդ։

Ընդունելի մարդկան դատարկացել.
ախտիւք կապեալ կարկա մի.
Աւտիճ կենացդ յանձին կալեալ.
պարապաբեթքն անըզ գայլ.
Յանելանել շահիլն ան կեալ.
ի սուրբ գործոց վերջո տի.
Օրհնն բարեաց խոպառ լըքել.
աստանդական թափա ռի.
Իբր ի ծովին ալեկո ծեալ.
աստի յանվայր դեգե րի.
Նահի յայլ կոյս մոլի ար բեալ.
սողուն ախտիւքն ըզբա ղի.
Հայց աստ և անդ թափուրմնալ.
զի վարանմամբ դանգա ղի.
Ա՜ստ ընդ իս ողբա ցեք.
եղբարք ցաւա կից.
Օ՜ ախմար անձինս տե սէք.
որ դժոխա կից.
Օ՜ ի բանսարկուն ո խայ.
որպէս թռուցա լից.
Ի գուբն քարշել ջան նայ.
ինքեան լըծա կից.
Արտաց յաւէժ որ սայ.

Թու

Թուլաց զուգա կից.
Ոսկան մեր անըզ գայ.
մեզ ըզգայա կից.
Օգայիւք ըզմեզ որ սայ.
զի վտանկա լից.
Ստէն Սամսան պարտեալ.
ի Թըշճառալից.
Ընտիրն Դաւիթ յաղթեալ.
լինի պատժակից.
Եւ Սաղոմն անկեալ.
յոյժ ամօթալից:
Պատրանք գարշելոյն.
ուռկան զազրոտոյն.
որ անհանգիստ դարան գործէ.
Ի կորուստ մարդոյն:
Ընտես ի ա չայ.
անլուր ական ջայ.
բայց յաւէտ ուռկանէ.
զհոգիս աղքա տայ:
Յորս անձանց ե ռայ.
Ի շանթել փուռ թայ.
մըխեալ ընտիւք նա հարկանէ.
և զհարեալն որսայ:
Ընքուն թըշնա մի.
և անյագ կոշ նի.
որ

որ ջայգեստանս խանգարէ.
գաղան ամէհի։
Սատանայն ցա սեալ։
՚ի մարդն կատա ղեալ։
որպէս առիւծ յածեալ գոչէ.
զի ղթոյն իւր ժայթեալ։
Բարք մարդոյն խախտեալ։
յարմատոյն չէ ղեալ։
որպէս ոչխար մոլեալ քայ լէ.
՚ի սահմանն քե րեալ։

ՓԱՌԱՔԱԼՈՒ ՊԱՏՃ

ՆԱԻՈՒ ՓԱՅԼ ՓԱՌՈՒ

ՀԵ ԴՈՒ ԹՒՒՆՆ ՅՇ ԿՀ

Ա. բիաբանը քացայայտեալ՝ և ջատագովեալ ի Նովսիա, և ի մասն գարեխին։

ԳԼՈՒԽ. Ա։

Յաղագս առաջին՝ և ամենամեծ խոստմանն, զոր արար Աստ ի պարտիզն Դրախտին, կամ ի Նրբաթին Քաղիոռնեացն։

ՊՐԱԿ. Ա։

ԱՌԱՔԵԼԸ կը-
րօշն Ա՛ծ, որ մեծն է ողորմութեբ || . և առատ
քար զմարդն ի սկզբանէ ի պատ
կեր և ի նմանութեբ իւր . ըստ
ի հշմա

|| Եփես. 2. 4.

‖Եփես. 2. 24։

‖Ջաք. 6. 13։

‖Ծննդ. 3. 14։

ի չհնամարհատ սրբութենէ, և յարդա
րութենէն ‖ . կամ ՝ ի գիտութենէ՝ և
՝ ի ծանօթութենէ Ա. բարձին իւրոյ ‖ ։
Ա. ապէն մարդն գոլով անկեալ՝ և
զայն տէրունի պատկերն կորու
սեալ, ոչ կթադր ընդերկար տագ
նապիլ՝ և տատանիլ, այլ՝ փութով
յետ անկմանն զայն մեծ պատգամ
ընդունայն հռչակեաց. որով զիւր
յաւիտենական ‖ խորհուրդն խա
ղաղութեան յայտնեաց՝ և ծանոյց։

Պրակ. Ի։

Ա. յս մեծ պատգամն ընդունայ, և
յայտնութէն յաւաջադրութեանն
Ա. Ի. նաև խորհուրդ խաղաղու
թեանն ՝ ի յիդէմ դրախտին յայտ
նեալ գրէ մեզ Մովսէս ՝ ի գիրսն ‖ .
յայսպէս։ Փոխանակ զի արարեր
, դու զայն, անիծեալ լիջի՛ր դու
, յամենայնոյն, և յամ գազանաց
, երկրի. ՝ ի վերայ լանջաց, և որո
, վայնի քոյ գնասցես. և հող կերի
, ցեա զամ աւուրս կենաց քոց։

Ի։

,Այս եղիցի Թշնամութիւն ՚ի մէջ
,կնոջդ, և ՚ի մէջ զաւակի քո՝ և ՚ի
,մէջ զաւակի նորա. նա սպասես
,ցկէ քում գլխոյ, և դու սպասես
,ցես նմա գայրուսպարիւ։
,Բոլոր օրինակի վերոյ ճառն գրի։
,Արհեստս դու զայդ արարեր.
,այդպէս անիծեալ լինիր դու ՚ի
,վերայ ամ անասնոց, և ՚ի վերայ
,ամ գազանաց դաշտին. ՚ի վերայ
,որովայնի քոյ գնասցես, և փոշի
,կերիցես զամ աւուրս կենաց քոց։
,Այս ես եղիցի Թշնամութիւն ՚ի մէջ
,քոյ՝ և ՚ի մէջ այս կնոջ, և ՚ի մէջ
,քո զաւակին, և ՚ի մէջ նորին զաւ
,ակի. նա խորտակեսցէ զգլուխ
,քո, և դու խորտակեսցես զգար
շապարն նորա։
Աստուածօր նոյն ինքն Աստուած ա
ռաջին քարոզող և հռչակող չնոր
հացն և նաև հրեշտակ խաղաղու թե։

Պրսակ. Կ։

Յայսմ մեծ պատգամի կան զո-
վան

վանդակեալ՝ զորինչ միանգամ Ա.
տուճածաշունչ՝ եթէ տաւն մեզ քա
րոզել վասն թշուառութեանս քնու
թեան մերոյ։ Ա. ի խլամանութեան
սատանային՝ և մեղացն։ Ա. ի խոր
հրդոյ խաղաղութեան։ Ա. ի ուխտին
ընորհաց։ Ա. ի միջնորդնաւոր՝ և ան
փոխոխ կտակին Ա. Յ։ Ա. ի նոր
կտակարանի միջնորդին, և պա
տուհասին ուխտին։ Ա. սան գալս
տեան՝ և յայտնութեանն փրկչին՝ ի
մարմնի։ Ա. ի չարչարանացն՝ և մա
հուանն նորին։ Ա. սան յաղթութեանն
և փառաւորեալ յաղթանակութեանն։
Ա. սան ուննայնացուցելոյ մեզաց, և
սատանային։ Ա. սան Ա. Յ արդա
րութեանն՝ և ձգմարիտ սրբութեա
քութեանն։ Ա. սան փրկութեան
մարդկան, և յարութեանն մեռելոցն։
Ա. սան աշակերտութեանն, և միխի
թարութեանն հաստատ ընտրեալ որդւոցն
Ա. ստուծոյ։

Ա. դարձ՝ որինչ միանգամ Ա. ի
յառաջագոյն՝ ի ձեռն մարգարէ
ից, և առանձին Ա. Յ գրուելոց սըր
բոյ

թուլք խոստացաւ ։ ‖ ՚ի վախճան աւուրցս խօսեցաւ, և այլ ։ ‖

‖ Հռ. Ը. 1. 2։

‖ Հբր. 1։

Պրակ. Գ։

Ը.Մենաղօրն Ը.Ջ ուրեմն, որ զայս ամենայն պատգամ հռչակեաց ՚ի դէմ թշնամեացն, ոչ ասէ յ՚օձն ծածկաբար, այլ յայտնի անդիմանն ընդդէմ ՀՐՀ, ՚ինչ կորուստ, և ՚ի կոր ծանուածին հռչակէ. և ես եդից թշնամութի, և այլն։ Ը.յսինքն կ՚ես ՅԵՀՈՎԱՅ էլծիմ, որ ընդ քեզ խօսիմ, եդից թշնամութի, և այլն։ ես ՅԵՀՈՎԱՅ անձամբ անձին, և ինքնին արարիչ։ Այս զքեզ կործանեցից, և ապականեցից։

Պրակ. Ե։

Ը.ՐԴ՝ այս մեծ պատգամաւն աւետեացն նախ յուցանէ ՏՐՆ ՅԵՀՈՎԱՅ Թէ՝ սատանային, որ ընդ օձն զևայ պատրեաց՝ լինելոյ եղծանելի, և գլուխն կոխելի։ Երկրորդ՝ յու

ցուցանէ Թէ՝ մարդն, որ մեղաւոր
ծառայ մեղաց՝ և սատանայական եղեւ.
վերստին յայս Թշուառ կենացս
ընդարձակ՝ և ողորմութեամբ Ք.ս-
տուծոյն մերոյ փրկեացի, և նորո-
գեսցի: Ք. անդէն ինքն ՅԵՀՕՎԱՅ
, զիսկ Թշնամութի՛ն միջէ կտրէն,
, և օձին. ՛ի միջ զաւակի օձին, և
, կտրէն զաւակի, և այլն: Ք. յոյս
մարդն ոչ ևս լինի քարեկամ աշ-
խարհիս՝ և սատանային. որ կ Թշ
Յակ. 4. 4 ‖ նամութիւն առ Ք.ջ ‖. իսկ՝ լինի
նա Թշնամի սատանային՝ և աշխար
հիս. սակայն, քարեկամ Ք.ի՛
Ք. յո՛ քանզի այնոքիկ զայնպիսի ի
մայրումն տան, ոչ Թէ՝ ասէր Տէրն.
ես ՛ի քաղմաց զոմանս որք արարիցէ
վերստին ծնայց, և ՛ի կենս տուայց՝

Պրակ. Ը:

Տակաւին Ք.ջ ցուցանէ այս աւե
տեաց պատգամաւս Թէ՝ այսպիսի
փրկութիւնն ոչ ևս անկեալ մար
դոյն՝ էին կատարել ՛ի ձեռն ան
ձին

ձին ուրուք · որ իբր Ի՛Ն, և մարդ
աստէն մեզ յառաջադրի · Լինի
, նա իբրև զԻ՛Ն բացայայտեալ ·
, զի նա խորտակէ զօձի գլուխն · և
, այս կ գործ Ի՛Ն · և Ն՛Ե Ի՛Ն ևս ‖ Հռո·
, զաղուէթե (‖ ասէ պ՛ողոս ·) խոր 16· 20·
, տակեսցէ զսատանայ ընդ ոտիւք
, ձերոք մերձ ընդ մերձ · Լ՛ոկ՝ և
սոսկ զաՀակի կնոջն անհնար կ՛ր
առնել զայդպիսի գործ · քանզի
նոյն ինքն կինն, և համայն մար-
դիք ընդ նմա յաղթեալ՝ և պար-
տեալ կայիր յ՛օձէն · Ն՛Ե որ միան
գամ՝ի սատանայէն, որ կ՛ հինօձն,
յաղթեալ՝ և պարտեալ գտանի,
նա ո՛չ կարէ յաղթահարել զսատա
նայն · Ա՛ր ընդ վիշապին պատե-
րազմի, նմա պարտ կ գոյ Ա՛ի-քա- ‖ Յայտ·
էլ, ո՛վ ոմն Ի՛Ն · և Ի՛Նանման ‖ · 12· 7·
նմա պարտ կ գոլ հղօրագոյն քան
զՀզօր վառեալն, զի յաղթեսցէ ըզ
վառեալ Հզօրին, և զսպատառազինեա ‖ Ղուկ·
թիւն նր՛ հանցէ ‖ · նաև՝ ասէ Ի՛Ն · 11· 22·
ես եդից զթշնամութիւն, և այլ · ու
րեմն կ՛ձմարիտ Ի՛Ն, որ զայսպի-
սիսա

սիսա ասէնք։ Լինի և նա իբրև
Աշմարիտ մարդ բայց պատճառ
մեզ, ըստ որում նմա հարկաւոր
եր լինել քանզի զաշակ կնոջ նա
անուանի։ Եւ պատշաճ եր Ա.Յ
արդարութեն՝ զի մարդկային բը
նութենն, որ իբր մեղանչական՝ և
որ մեղուցեալն եր՝ մեզայ փոխա
րէնն հատուցանէր, նորա գալշա
պարն կոխատիլ պարտեր՝ ի սատա
նայէն, և այսպէս իւր երկնաւոր
յօրն հնազանդիլ մինչև ի մահ,
մահու ջախ, և մահու խաչի ||։

||Փիլիպ. 2. 8։

Վ ըստ որոյ ոչ եր պարտնմն միայն լի
նիլն հաշատասր Ա.Յ, այլ և պարտ
եր նմա առնուլ զկերպարանս ծա
ռայի, ընդմանութիւն մարդկան լի
նիլ։ Վ, մա պարտեր արեամբն իւ
րով հաստատել զայն յաշխատեն
կան, և անփոփոխ կտակն։ ուրեմն
ի հարկէ պարտեր և նմա կցորդիլ
և հաղորդիլ արեան՝ և մաքսնոյ ||։

||Հեբր. 2. 14։

Պրակ. Ժ։

Ա.ՐԴ՝ ի զաշտակէ եղեալ Ա.սիհն՝
զոր ած

զոր ասաց Ն.Ջ խոստանալ Թէ՝ խոր
տակեսցէ զգլուխ օձին, այսպէս կ՝
գոլ Ն.Ջ՝ և մարդ միաձորեալ՝ի մի
անձն։ Եւ՝ պարտ կ՝ ըստ խոստմանն || Յօհ.
զի լուծցէ զգործս սատանայի։ || ՟3։ 8
որ կ՝ զգլուխ օձին խորտակել։ Այլ՝
մնհամեմատ իւրով խափանել զայն՝
որ զիշխանութիւն մահուն ունէր, || Հեբր.
որ կ՝ սատնայն, ըստ ասացելոյ Պօղ. || ՟2։ 14։
բոյն Պօղոսի։ Այս այսպէս անկաւ
(արտաքսեցաւ) վիշապն մեծ, որ կ՝
օձն առաջին, և հինն. որ անուա
նեալ կոչի բեելզեբուղ, և սատնայ՝ || Յայտ.
որ մոլորեցուցանէ զամենայն երկիր։ || ՟12։ 9։
Վտասցէ նա՛ի վերայ լանջացն, և
որովայնին. ոչ վերամբարձ՝ և կան
գուն իբրև յաղթող. բայց վայրա
քարշ՝ և կորակոր իբրև հնազեալ
գառաձեան։ Ասէ նա հող՝ գործե || Եփես.
լով յորդիսն ապստամբութեանէ։ || ՟2։ 4։
իսկ՛ի յընտրեալն ոչ կարէ մերձե
նալ. և չար առնայ ոչ մերձենայ։ || Յօհ.
Վ.Ա., որ կ՝ գլուխ, խորտակեսցէ զ || ՟5։ 18։
գլուխ սատանային, կամ հնազեալ
օձին, զիշխանութեն նորին յատեղ
տակեսցէ

ակ
զգաստացարն։ Վ. Լուսո օձին լինի
ոչ Տ Ընդ ընդդ օձին (խորտակեսցե
զաւակին , որ Ի Սեհն։ Վ. ու)
Վանդի օձն սպասէ գաշտապարի
պատուով լինի պահակեալ ։
ցե. խակ զկնի վերատին փառաք , և
վասն աւետեցուն զմահ Ճաշակես
բանայ մահուն. զի չնորհաքն Ի՛
հեալ քան զկրեշտակս վեր չարչա
փառս իւր ։ լայլ փոքրմի խոնար
եր չարչարիլ , և այսպէս մտանել ի
պատգամաւս՝ զի Սեհի պարտ
Եւ ոչ նսեմանալար ցուցանի այսու

Պրակ · Ը ։

յաղթեցին նմա արեամբ գառինն ։
տուէ՝ և ի դիշերի։ Եւ նոքայ
սերն զնոցանէ առաջի Ի՛ ի
օրհնէր նորա . զի անկաւ չարա
թիւն Ի՛ մերոյ , և իշխանութի
րութի , և փրկութի , և սրբայու
սել անդամոցն Ի՛ն . այլ երկև զօ
տակեաց։ Վ ՚ոչ կարէ նա միա

Յայտ. 12. 10։

Ղուկ. 24. 26։

Ա Պաղ. 3. 6։

կոխեալ խնկևխնկ, և առաւանայն պարտեալ։ քայց ոչ առանց գոր ծոյ, առանց քրտանց՝ և չարչարա նաց խորտակողին։ զի ինքն խոր տակօղն, որ զգլուխ օձին ընդ ո տիւքն կոխատե, և խորտակէ, լինի յ՚օձէն ընդ դարշապարն խածեալ՝ և խայթեալ։

Պրակ. ԼՈ։

Ա՚րդ՝ խոստացեալ զաւկն, որ կ՚ա՚ռիւ այս յ՚այսմ պատգամի կոչի ա ռանձին իմն անուամբ զաւակ կնոջ և ոչ՝ զաւակ առն. զի յայտնեացի Թէ՝ խոստացեալ զաւակն, այսինքն՝ Ա՚ռիւն ոչ կ՚ա՚ռնուր, և ոչ պար տական առաւանային, ըստ որում էին համայն որդիքն Ա՚դամայ, որք՝ ի կամայ մարմնոյ, և՚ի կա մայ առն ծնան. քայց նմա պարտ էր լինիլ ՚ի՚ բաց, անմեղ, անարատ, և զաւեալ՝ ՚ի մեղաւորացն։ Եւ այս սկս Ա՚մմանուէլ ընդ մեզ Ա՚ստ. ՚ի՚ ուսէն ծնեալ։ Թէպէտ զար մանք

‖ Հեբր. 7. 26։

‖ Եսայի 7. 14

մանք, և հաւատասքանչ լինի՝ ի վե՛ր եր
կրի. բայց առ Յ. ոչ տկարանայ
Ղուկ. ա. 37. համ բան || . զի որ զմարդն առաջին
յ՚ոչընչէ ստեղծն առանց հօր, և
մօր. ընդէր ոչ կարէր սակս որ-
դւոյն իւրոյ յարմարել՝ և կազմել
մարմին մի յ՚որովայնի կուսին ա
ռանց օգնականութե՛ան առն։ Ա. յո՛.
այսպէս պարտ էր Ա՛սեհի լինել.
քանզի նման պարտէր լինիլ առանց
Հեբր. է. 3. հօր ըստ մարդկութե՛ն, որ էր ա
ռանց մօր ըստ Ա՛ծութե՛ան || ։

Պրակ. ՀՈ։

Դարձեալ՝ Ա՛սեհն, որ զօձի գը
լուխն կոխէ, անուճանի կնոջ զաւ
ակ. աստէն ուսանիմք թէ՝ արդա
րև որ սրբէն, և որք սրբին ՚ի միո
Հեբր. բ. 11. ջէ են || . զի են միանգամայն հա
մայնք զաՀակք կնոջ, այսինքն՝ ա
րեան, և մարմնոյ հաղորդք || ։ Ա՚ն
որպ՝ նա ունի գլուխ զաՀակ կնոջ, ա
նուանելն ընդհանուր մարմնոյ իւր
եկեղեցւոյն, կոխատէ՝ և ջախջա
խէ

խե զօձի գլուխն ։ Ա, մանաւանդ
Ա.ծն ամենազօր խոստացաւ Ա.բրա
համու թէ՝ Ի քում զաւակի անմ
մարդ երկիր օրհնել. այսու առան
ձին լինի զաւակ իմանալի կ՝ի յԱ.
բրահամ, յորում, և որով համայն
զաւակքն, և տոհմականքն Ա.բրա
համու լինին օրհնեցեալք ։ Վասն
որոյ Ա.ռաքեալն հեթանոսացեալ ազնուին || Գաղ.
զաւակն Ա.բրահամու անուանէ 3. 16.
ՎԱՐՈՍՏՈՍ || . Եթէ թէ՝ նա ի
ցե գլուխ համայն զաւակացն Ա.բրա
համու ։ Եւ այսպէս Աւետիսն կ
զաւակ կնոջն, և օրհնել զաւակն
Ա.բրահամու. պատճառ փրկութեանն || Հեբր.
յաւիտենից || . և առաջնորդ փրկ 5. 9.
2. 10.
կութեան ։

Պրակ. ԻԱ.

Ա այց զաւակքն Ա.բրահամու ըստ
մարմնոյ, որք Ասրայէլացիք անուա
նին, որոց է օրդեգրութիւնն, և || Հռո.
փառքն, և կտակարանն, և այլն || . 9. 4.
են անմիտք՝ և հեղգասիրտք առ ի
հաւա

Ղուկ. 24. 25.

հաւատալ ։ մանաւանդ եթէ իւրեանց նոցա խոստաստրտութիւն, և անհաւատարմութիւնն ի վերայ այս մեծ, և առաջին խոստմանն, զի ինչպէս չ՚այսօր ապիտութեան ոչ ընդունին զոլ խոստումն Աստուծոյ։ Այնպէս զի նոքա զօձն իբրև բնական օձ, և ոչ ուսանելոյ խնամոյն ։ Այնպէս զաւակ կինոջ ոչ իբրև Աստուծոյ խոստացեալ խնամեան։ այլ բնական զաւակ կանանց ցեղի մարդկան։ Այնպէս թշնամութիւնն յիշեալ այսպէս՝ իմացեալ լինի սակս թշնամութեանն ի մէջ բնական օձին և մարդկան ցեղին։

Պրակ. ԺՈՒ։

Ասկայն այս հետևեալ բանիւքս երևի յայտնապէս զի այն օձն ոչ էր լոկ՝ սոսկ, և հասարակ օձ։ Այլ զի օձն այն սպարզ, և իմացողական ձայնիւ խօսեցաւ։ Երկրորդ՝ օձն այն խօսեր զԱՅ, և զՃային բանէն, և զհրամանէն։ խօսեր առակ

սակս նմանութեանն Ա. Յ, և գի-
տութեան քարոյն։ Արդարդ՝
օձն այն խօսեր զԱ. Յ հայհոյո-
րէն, անզգամ քեքանով՝ և թշնա
մարար յօժարութեաբ՝ առ Ա.Ճ։
Արդ՝ օձն՝ որ անասուն իմն էր,
արդարև ոչ կարէր խօսիլ. և ոչ
սակս բարձրեալ իրոյ քարքառել՝
կամ ընդդիմ Ա. Յ հայհոյել։
Զորդորդ՝ օձն էր նշանակես հնա
զանդ՝ և իշխեցեալ՝ իմարդոյն յան
մեղ դարուն, ոյր այլ համայն գա
զանք, և անասունք. զի յայնժամ
ասաց Ա.Ճ մարդոյն։ Իշխեցի՛ք ձը
կանց ծովու, և թռչնոց երկնից՝ և
ամ անասանոց, և ամ սողնոց, որք
սողին՝ի վերայ երկրի։ արդարև ‖ Ծննս.
իշխանութիւնն մարդոյն՝ի վե՛ր ա ա. 28։
րարածոց էր մասամբ, կամ իբր
մասամբ պատկեր Ա. Յ՝ ոյր յայն-
ժամ տիրաբար իշխանութիւնն կա
տարեալ էր, և ոչինչ անասուն կա
րող էր մարդոյն հակառակ կալ.
հետևապես և ոչ օձն կարէր ապա
տամբիլ՝ և թշնամութիւն վարիլ
ընդ

ընդ մարդոյն առ ի ղրկել զնա ի մարմին, և ի հոգի. ըսա որում ա րար աստ այս օձս։ Ինգեբորդ եթէ լոկ, և սուակ օձ էր. հետևի թէ օձն իմաստնագոյն է քան զմարդն. այս է անտեղի ինձ. թէ պետ օձն էր (յարուս) խորամանկ։ բայց ոչ ունէր պատկեր Ա.Յ, ունի մարդն ունէր։ Ա.ըդ՝ ձշգրիտ պատկերն Ա.Յ կայանայ գլխովին ի ձշմարիտ գիտութեան, արքու թեան, և արդարութե։ Ա եցե րորդ՝ երևի և ս յանիծիցին, և պատ ժոյն, զոր Ա.Ձ ետ օձին. զի օձն այն ոչ էր լոկ, հասարակ, և մերկ օձ։ Վ.անդի ասէ Ա.Ձ յ՝օձն. փո խանակ զի արարեր դու զայն՝ ա նիծեալ լիջիր յ՝ամ անասնոց՝ և յ՝ամ գազանաց երկրի. ի վերայ լանջից, և որովայնի քոյ գնաս և ցես. և հող կերիցես զամ աւուրս կենաց քոց։ Ա.ըդարև՝ այսպիսի անհնձք ոչ բարձոք յարմարին ի վերայ լոկ օձին. զի օձն ոչ է՝ անի ծեալ յ՝ամ անասնոց, և յ՝ամ գա

Ա.Ծ.ՆՆ. 3։

զանազ երկրի՝ այնու զի նա գնայ
ի վերայ որովայնին, և ոչ զոտս ու
նի, նաև՝ հող ուտէ։ Վանդի և
ձկունք գնան, կամ լողան ի վե
րայ որովայնի իւրեանց, և ոչ զոտս
ունին, նաև՝ կենցաղնին ի ջրով, և
օդով։ Նմանապէս և հաւք զաճաղ
և հող ուտեն, թէև այլ կերա
կուրս ունիցին։ Եւ ոմն համարձակի
հակառակիլ թէ՝ օձն զայլ ուտե
լիս ոչ ունի, կամ ոչ ուտէ՝ թէև
գտանէ։ Ընդդէմ այսոցիկ յայտնի
մանէ, զի օձն այն ոչ էր լոկ օձ այլ
էր սատանայն, որ օձիւն խօսէր։
Վասն զի թէ մերկ օձէր, զան
քըն այն։ Եւ ես եդից թշնամութի
ի միջի քո, և այնն։ տիրանայիցն
և կաղանայիցն։ քանզի մարդն ոչ
աւելի թշնամութի ունի ընդ օձին,
քանզի՝ ընդ մնացեալ անասնոցն կա
տաղի չանն, և սիրեւեկտոզ գայլին
կամ ընդ այլ յափշտակիչ գազա
նացն։ նաև՝ թոյն օձին թափեալ
ի թոյնէ՝ չջնասի ի մարդոց։
ոչ ևս երկնչին, գարշին՝ զի և թշ
նամանեն զօձն։ Պրակ

Պրակ. ՀՈ.

Ի նդ վայր ուրեմն մեք ընդերկար յամենամք ի հակաճառել, և ի մեկնել զմոլար կարծիսն յայսմ ժամանակի եղեալ խստասիրտ՝ և անհաճատ հրէիցն. ոչք միայն լոկ՝ և սոսկ օձ կամին մեկնել զայս օձ: քանզի արդէն մեք բաճականանիմ ցուցաք մեր յառաջեդեալս ծանր քանիւք՝ և առարկութիւք՝ անհնարին դոլ թէ՝ այն օձն լոկ օձ լեալ իցէ: Այս՝ ոմանք ի նոցա հին՝ և անուճանիլի աբիւն և ս խոստովանին՝ զի սատանայն օձիւն խօսեցաւ: Այս Աստի աբէն էզրա յայսմ քննաբանի մեկնութեանն: Այլ այլքն ասեն թէ՝ սատանն է՝ Այլ երկն և զբանան Աստի Աբի Ադիսին, որ ասացեալ է՝ Ապա հետև ստոյգ լինի՝ զի ոչնչ օձնի բանական իմացութեամբ՝ քան ի մարդոյն, սպարտիմք ասել թէ՝ օձն՝ ոչ Աստուածային իշխութիւն, ոչ ինքեանք խօսեց այն բայց հրեշտակ մինոքօք:

Ապա

Ուրեմն ըստ կարծեացն Աստի Աբի Ա
դիսային էր հրեշտակ՝ որ օձիւն խօ
սեցաւ. Հետևանաբար ոչ բարի՝ այլ
չար հրեշտակ՝ հայհոյիչ Ս. Յ, և
որ խնդրէրն ապականել զմարդ
ի մօրմին և՛ի հոգի. Ս. Յո Աբի
Ովսէս Նգիսատային, որ այլի
նեապէս Այմմնիդէս ասէ. Ի Ո
րէ ներքոյիմ, որ Ի Եդրաշ ա
սացեալ թէ՝ օձն այնքան մեծ
էր՝ ոչ ուղտի, և էր համեստեալ.
իսկ հեծեալն էր՝ որ զևայ պատ
րեաց՝ և մոլորեցոյց. և նոյնն է
զեալ Ամմահէլ՝ որ է Աստան,
Ս. Յո Ամմահէլ և Աստան յաճ
ելոյ ասել նա.) խնդրէր և այ
գեղուլ զԱբրահամու ուխտեալ
պարտուցն հնազանդութիւնն՝ զի
ղորդին իւր Իսահակ Ս. Յ մատու
ցանէր, Ոյնն կոչէ ասելով թէ՝
խմաստունքն Ի Եդրաշ ասեն,
յորժամ օձն եկն Ի պատրել՝ և
Ի մոլորեցուցանել զևայ, յայնժա
Ամմահէլն էր Ինսա հեծել. իսկ
Ս. Ճ ծաղը արար զերկոսեանն,

զհե

• չհեծեալն, և զուղտն • Կ՚ասէ ամենա
պէս գրէ Ա՛աբէ Ա՛անասէ բէնէ խս
րայէլ՝ ՚ի գիրս խուր չիգա յարու
• թեան մեռելոցն։ Յատորչ։ զի
• 10։ Կ՚անգիր Ա՛դամ աղատէ ըս
• տեղծեալ՝ և մինչ յեդեմն դրախ
• տին գործէր՝ անձնիշխանութիւն
• եղև զարդարեալ։ Ուկ Ա՛ամմաէլ՝
• կամ Ա՛ատանայն չարաչինեալ ամր
• դոյն սակս այնպիսի փաղչոյն այլա
• կերպեաց զինքն յ՚օձ մի՝ և այն
• քան մոլորեցոյց զԱ՛դամ, որ ՚ի
• մեղս անկաւ։ Ա՛յնպիսի վկայու
թիւնս կարեմք հաւաքել ՚ի Ա՛ա
բէ Ա՛եխայէն՝ և յ՚այլ քաղուամ
հին Ա՛աբիցն առ ՚ի յուցանել զի
և ինքեանք հին Ա՛աբիքն սակս
այս օձին ոչ լուկ՝ և մերկ օձ իմացան։
Կ՚այլ մեզ բաւէ քաղել զայսքան
վկայութիւնս յոմանց Ա՛աբից՝ և
ծանր քանք՝ զորս տուաք մեք։ վ՚ա
որոյ՝ ընդվայր կ՚առաւել ձառել։
Ա՛ւրեմն քալ յայտնի կ՚ որ օձն
այն ոչ էր մերկ՝ լուկ՝ և սոսկ օձ։ այլ
էր հին օձն, որ կ՚սատանայն։

Պրակ։ Ա։ Գ՚։

Ա. Ըդ՝ յուցեալ, և պարզեալ թէ՝ օձն այն ոչ էր միայն լոկ օձ. այլ Աչմարիտ օձ, և հին օձն սատան՝ նո վաւ խօսեալ՝ և զմարդն մոլորեցու ցեալ: Յայտնի ևս ըստնոյն երին՝ որ ամա խոստացեալ զաճակն ոչ հա մայն ցեղ մարդկան՝ իսկ այլմանա ուանձին զաճակ, որ է Աւետն՝ նո րին փոխարէն իմանալի է: քանզի զաճակն այն կոխեցոյ զգլուխ օձին որ է սատանայ. զորոյ գլուխն յաղ թահարելն է գործ, և պարծանք Ա. Յ. ըստորում վերն ի թիւ 6. 7. յուցաք:

Պրակ. Ի. Ն:

Ա. Յո՛ անհնարին իմն է՛ իմանալ փոխարէն խոստացեալ զաճակին զոչ համայն ցեղ մարդկան. ըստորում անհաճատութիւն ՚ի րեխին կամի: քանզի յայնժամ պարտ էր մարդոց միշտ յաղթահարել զօձան՝ զգլուխ նորին կոխատել՝ և սպանանել. թէ ոչ՝ և ոչ յայսմ խոստմանս պատանի Աչմարտութիւն. ուր սակայն գոն

զոն համայն խոստմունքն Աստ-
ծոյ. այո՛. և արդարև. ոչ և ինքեանք
յրկայքն խոստովան լինին՝ և ըս-
դունին։ Ասյց արդ՝ փորձիւ գի-
տեմք՝ զի բազում մարդիք յօձիկն.
և ոչ օձք՝ ի մարդոյն սպանանին՝
և յաղթահարին։ Աստեն հարկիւ
հետևի՝ զի խոստացեալ զաճախն՝
այլևայն առանձին զաճակ, այսինքն՝
Աստեղն, պարտ է՛ իմանալ՝ որ զհին
օձի, և սատանի գլուխն կոխիցէ՝ և
ջախջախիցէ։ Աստի և արգուամբ
Յովհաննէս, և այլ ևս բուսաղե-
ւեան Թարգմանքն՝ որք Թէպետ
զանազանին՝ ի ձևմարիտ՝ և յուղիղ
իմացուածոյն Ասծաւնչ գրոցն,
սակայն երկոքեանքն զայս խոստ
մանն բանան մեկնեն՝ ի վեր Աստե-
ղաբային։ Ասասուածէլ՝ եթէ հա
մայն ցեղ մարդկան փոխանակ
խոստացեալ զաճակին պարտ է՛ ի
մանալ. և՝ եթէ իմացուածք խոստ
մանն էին՝ զի բնական մարդիքն
խորհակեսցեն, և սպանցեն զգլուխս
բնական օձիկն. ծն. ա՛. զի՛նչ
մխիթա

միխիթարութիւն ուներ Ա. դամ, և
հևայ յ'այսպիսի խոստմանէ։ զի՛նչ
օգուտ եր աստի՛նց՝ թէ համայն
ցեղ մարդկան ունի թշնամութիւն
ընդ համայն ցեղ օձիցն, և կոխա-
տէ զգլուխնասցին։ կարեր արդեօք
այդ վնաց մեղաց վիրաւորեալսիրտն
վերստին բժշկել։ կարի՛ր այդ ըզ
նոցին սարսափել խղճմտանս հան
դուցանել՝ և զսիրտս անձինան ըս
փոփել։ զԱ. յ բարկութիւնն ցա-
ծուցանել՝ և զանէծս բառնալ։
'ի մահո՛ւանէ, և 'ի դատապարտու
թէն փրկել զնո՛ր, և հաշտեցուցա-
նել։ Ա. ըդարև՝ նոքա ոչ կարէին
յ'այսմ խոստմանէ դոյն լինչ միխի-
թարութիւն անձանց իւրեանց յու
սալ։ Ա՛րեմն Ա. դամ, և յ հևայ
զկնի անկմանն զոչինչ բոլորովին
սփոփանս. այլ՝ իբրև անմխիթար
մարդիք 'ի մեղս իւրեանց մեռան.
զոր արդարև յ'րեսայք ոչ կամին,
և ոչ բաւ՛ն ասել։ վ'ասորոյ՝ հարկիւ
հետևի թէ՝ զայլ լինչ լա՛ւագոյն՝ և
սրբաշնագոյն քան թէ՝ զկոխումն

քնա

քննական օձի դէմսոյն ՚ի քննական
մարդկին ելեալ՝ յայսմ խոստմանս
խոստանայ Տէր Ա.Ծ, այսի՛ Աստուած.
որ զաստանն խորտակելոց է՛ր, և
զմարդն ՚ի մեղաց՝ և յանիծից
փրկելոց, և ընդ հաշտութեամբն
Ա.յ բերելոց. զորպիսի խոստումն
առաջին մեր նախահարքն Ա.դամ
և Հ.եւայ յանձանց իւրեանց մոխ
թարութիւն սեպհականեցին հաճ
ատով. Ոչ նոքա՝ սոյնպէս և ՚ի յ
Ա.բահամ. Իսահակ՝ և Յակոբ՝
նաև՝ այլ Հին Կտակարանի հարքն
հաճատով փրկեցան.

Պրակ. Ի.Ը:

Ա.ւ արդ՝ արդեօք Ա.դամ՝ և
Հ.եւայ՝ առաջին ծնօղք՝ և նախնի
քըն մեր վերահասու եղեն այս մեծ
խոստման պատգամին՝ և հաճա
տուն եղեն ընդունակք՝ և՝ ան
ոի յոյս կենաց՝ և փրկութեանն ընկա
լան. Երևի յայտնապէս ՚ի հետևեալ
մայ

մայ ընթեռնուսմբ՝ զինեա զկնի ուխ
տիւ պատգամին՝ զիւր կինն՝ երբ
առ ինքն՝ ածեալ բերաւ՝ կոչեաց
իշայ՝ որ՝ այրուհի՝ և կին։ Ա.ս-
տէն յաւել ևս ՚ի վայ անուանել.
զի նա եղիցի՝ այր ամ կենդանեցի։
Ա.րդարև ամ մարդիք ՚ի ՚ևայոյ
ծնանի՝ և յաւաջ եկին. ուստի հևայ
էր մայր ամ կենդանեաց. այսինքն՝
ամ մարդկան ՚ի ըսկզբանէ արարա
ծոց յորժամ առ Ա.դամ ածաւ։
Գ.իտելի է՝ այստ՝ զի Ա.դամ զիւր
կինն անուանեաց ՚ի ևայ. ոչ երբ
ածաւ առ նա. ոչ յորժամ օրհ-
նեաց զնոսա զ Ա.ծ՝ բազմանալ՝
և լնուլ զերկիր. և ոչ իսկոյն յետ
անկմանն. այլ զկնի խոստման
պատգամին եղեւ։ Ա.բրեամն հար-
կիւ զայլ իմն զաւակ՝ քանզի ընդ
կան բազմանալոյն ետես Ա.դամ.
այսինքն՝ զկենդանարար զաւակն
Ա.ստ. որ է՝ կեանք։ և կենդա-
նարար ՚ոդի։ և ըստ մարմնոյն՝
և զաւակ կնոջն Ա.րդեօք Ա.դա
և ՚ի ևայ երկոքեանն էին վ՚ն յան

ցա

|| Յօհ.
14. 6.
|| Կոչ.
3. 4.
|| Կորն.
15. 45.

պատ
րեալ՝ եղև վերահասու խոստմանն
Աստ
ծոյ։ Եւ ոգւովն Աստ
ուծոյ լրա
ցաւ
եալ՝ ասէ. Ես եմ Տէր Աստուած քո
որ հանի զքեզ յերկրէն Եգիպտացւոց
ի տանէ ծառայութեան։ Մի՛ ունիցիս
այլ աստուածս յերեսաց իմոց։ Մի՛
արասցես քեզ կուռս եւ զամենայն
նմանութիւն որ յերկինս յերից եւ
որ ի վերայ երկրի ներքոյ եւ որ ի
ջրոց ներքոյ երկրի։ Մի՛ երկրպագի
ցես նոցա եւ մի՛ պաշտեսցես զնոսա։
Ես եմ Տէր Աստուած քո զի նախանձ
աւոր եմ ես։ Որ հատուցանեմ զան
օրէնս հարցն ի վերայ որդւոցն ի
երրորդ եւ ի չորրորդ ազգս ատելեաց
զիս։ Եւ որ առնեմ ողորմութիւն ի
հազարս սիրելեաց զիս եւ պահեցելոց
զպատուիրանս իմ։ Ոչ առնուցուս
զանուն Տեառն Աստուծոյ քո ի զուր։
Զի ոչ սրբեսցէ Տէր զայն որ առնուն
զանուն Տեառն Աստուծոյ իւրոյ ի զուր։
Յիշեա զաւուրս հանգստեան սրբել
զնա։ Վեց աւուրս գործեսցես եւ
արասցես զամենայն գործս քո։ Եւ
յաւուրսն եւթներորդի հանգիստ է
Տեառն Աստուծոյ քո։ Ոչ արասցես
ամենայն գործ ի նմա դու եւ որդի
քո եւ դուստր քո եւ ծառայ քո եւ
աղախին քո եւ անասունք քո եւ
պանդուխտ որ է ի դրունս քո։ Զի
ի վեց աւուրս արար Տէր զերկինս
եւ զերկիր եւ զծովս եւ զամենայն
որ ինչ ի նոսա են եւ հանգեաւ յաւուրն
եւթներորդի։ Վասն այնորիկ օրհնեաց
Տէր զաւուրն եւթներորդի եւ սրբեաց
զնա։ Պատուեա զհայր քո եւ զմայր
քո զի երկայնակեաց լիցիս ի վերայ
երկրի զոր Տէր Աստուած քո տայ
քեզ։ Մի՛ սպանաներ։ Մի՛ շնար։
Մի՛ գողանար։ Մի՛ ստեր ի վկայու
թիւն ընդ ընկերի քում։ Մի՛ ցանկա
նար զկին ընկերի քում։ Մի՛ ցանկա
նար զտուն ընկերի քում։ Մի՛ զհող
նորա։ Մի՛ զծառայ նորա։ Մի՛ զաղ
ախին նորա։ Մի՛ զեզն նորա։ Մի՛
զէշ նորա։ Եւ ոչ զամենայն որ ինչ
ընկերի քում են։ Զայս ամենայն
բանս խօսեցաւ Տէր առ ամենայն
ժողովուրդն ի լերինն ի միջոյ հրոյն
ամպոյն եւ մառախղոյն ձայնիւ մե
ծաւ եւ ոչ յաւելաւ։ Եւ գրեաց զնոսա
ի տախտակս երկոսին քարեղինս։
Եւ ետ զնոսա ինձ։ Եւ դուք երբ
լուարուք ձայնին ի միջոյ խաւարին
եւ լերինն հրով բորբոքեալ մերձե
ցարուք առ իս ամենայն իշխանքն
ցեղից ձերոց եւ երիցունք ձեր։ Եւ
ասացէք. Ահա ցուցին մեզ Տէր Աս
տուած մեր զփառս իւր եւ զմեծու
թիւն իւր եւ զձայն նորա լուարուք
ի միջոյ հրոյն։ Այսօր տեսաք զի
խօսեցաւ Տէր ընդ մարդոյ եւ կեցցէ
մարդն։ Եւ արդ ընդէ՞ր մեռանիցուք
զի կիզցէ զմեզ հուրս մեծ այս։ Եթէ
մեք լուիցուք զձայն Տեառն Աստ
ուծոյ մերոյ ի միջոյ հրոյն մեռա
նիցուք։ Զի ո՞ է մարդ որ լուաւ
զձայն Աստուծոյ կենդանւոյ խօսե
ցելոյ ի միջոյ հրոյ որպէս մեք եւ
կեցցէ։ Մատիր դու եւ լուր զամե
նայն զոր ասիցէ Տէր Աստուած մեր
եւ դու խօսեսցիս առ մեզ զամենայն
զոր ասիցէ Տէր Աստուած մեր առ
քեզ եւ լուարուք եւ առնիցուք։ Եւ
լուաւ Տէր զձայն բանից ձերոց յոր
ժամ խօսէիք ընդ իս եւ ասէ Տէր
ցիս։ Լուայ զձայն բանից ժողովրդեան
այսորիկ զոր խօսեցան ընդ քեզ։ Լաւ
ասացին ամենայնքն զոր խօսեցան։
Ո՛վ թէ լիցի այսպիսի միտք նոցա
յիս երկնչել զիս եւ պահել զամե
նայն պատուիրանս իմ ամենայն աւուր
զի նոցա եւ որդւոցն նոցա յաւիտեան
բարի լիցի։ Երթ ասա նոցա դարձի
ցին ի վրանս իւրեանց։ Եւ դու կաց
ընդ իս եւ ասացից քեզ զամենայն
պատուիրանս եւ զարդարութիւնս եւ
զդատաստանս զոր ուսուսցես նոցա
եւ արասցեն յերկրին զոր ես տամ
նոցա ժառանգել զայն։ Եւ պահեսցէք
եւ առնիցէք որպէս պատուիրեաց Տէր
Աստուած ձեր ձեզ։ Մի՛ խոտորեսջիք
ոչ յաջմէ եւ ոչ յահեկէ։ Ընդ ճանա
պարհ զոր պատուիրեաց Տէր Աստուած
ձեր ձեզ գնասջիք զի կեցցէք եւ բա
րի լիցի ձեզ եւ երկայնակեաց լիցիք
ի վերայ երկրի զոր ժառանգիցէք։
Եւ սա է պատուէր եւ արդարութիւն
զոր պատուիրեաց Տէր Աստուած ձեր
ուսուցանել ձեզ առնել ի երկրին յոր
դուք անցանէք անկեալ ընդ իշխանու
թիւն

պատգամին՝ զիւր կինն իրաւա-
քար կարօղ էր նա անուանել
Հայ Այր ամ կենդանեայ։
Ա՞ զի Ա. կարգեալ էր՝ ինձա-
նէ զաւակի՝ իկեանս սրբեալ՝ և
սահմանեալ։ Այո՛ նա եղև Այր
ամ կենդանեայ. ոչ միայն համայն
կենդանեայ՝ Եւ իրկելոյն՝ այլև նո՛
որ կենդանացուցանէ և կեցուցա-
նէ. ‖ զի որ սրբէն՝ և որք սրբին ‖ Հբ. 2. IX.
՚ի միոջէ են ամենեքեան։ Ա. մեռե-
քեան են զաւակ կնոջ. ոչ միայն ն՛
են զաւակ կնոջն՝ ՚ի մէջ որոց՝ և
մէջ սատանայիւն ԹշնամուԹի՝ և
դաւ Յ՚Ա. Յ. այլևս նա՝ որ զօձի
գլուխն կոխատէ՝ և զաւակ կնոջն.
Ա. յոյժ Հայ իրաւանի և Այր
ամ կենդանեայ անուանել՝ եԹէ
կենդանարար զաւակին, և ԹէՀ ոչ
կենդանի զաւակ լինէր։ Ա. յոպիսի
գոլով՝ աստէն քաջ յայտնի է, որ
Ա. դամ խոստման պատգամն իմա
ցաւ, և հաւատով ընկալաւ՝ հա՛
աստեալ փրկարար Յուսոյն չնոր
յէ.

ցկե, և իշխանութիւն մահուն եղիջ-
ցի կենդանարար զաւակ կինոջ. զոր
Տէրն մեր յայնմ մեծ աւետեաց
պատգամուն խոստացաւ, զի ըզ
գլուխ օձին կոխիցէ։

Պրակ. Ի.

Անաբէին ուրեմն բաջադանք են. և
յայժ ծիծաղելիք, զորս Նաբէքն
, ի դէպս Ա. Հ. Հննաց ուր Հննաց
, ասեն այսպէս։ Ն.դամ զիւր
, կնոջ անունն Հաւայ՝ կամ Հաւա
, անուանեաց. քանզի սա ինքն մե
, ղաւ՝ և արար՝ զի Ն.դամ ևս մե
, ղանչէր։ Ն. յոպէս Ն.դամ ոչ ևս
, կամեցաւ զիւր կինն փառաւորա
, նումամբ Աշոյ այրուհի, անուա
, ել՝ ըստ որում յառաջագոյն ք
, զեղանչէրն. իսկ միւս այլ անու
, ամբ անուանէ՝ այսինքն՝ Հեւան
, քանզի կանայք յաճախ կարկա
, ին՝ և շատախօս լինին։ Ա. այն
, կ՝ խօսիլ կարկաչել։ և շատախօս
լինիլ

, լինիլ։ Եւ սակս նորին կարկաչմանն
, և շատախօս լինելոյն , եղև նա
, մայր ընդհանուր աշխարհի։ Եթէ
, նա այնքան կարկաչմունս , և շա
, տախօսութիւնս ընդ օձին ոչ էր
, արարեալ՝ ոչ լինէր նա մայր ընդ
, հանուր աշխարհի։

Այլ զի Ա.դամ կամեցաւ զպնուա
կանութիւն նորին Եւայ, կամ
Եւայ անուամբն ոչ նուաստ առ
նել՝ այլ մանաւանդ կամի զպնու
ագոյն, և գեղեցկագոյն պատուոյ
անուն տալ նմա, քանզ յառաջա
գոյնն, յորժամ ածաւ առ Ա.դամ։
վասն որոյ՝ նախ անուանէ զնա Եւայ.
յետ այնորիկ՝ յորժամ խոստման
պատգամն կատարեալ էր՝ անուա
նէ զնա՝ այսու կապակցութեամբ՝ զի
նախ մայր ամ կենդանեաց. այն,
աստանօր Ա.ծայրն նման եղեալ
խոտոմն, զի նորին զսաւակն զօձի
գլուխն կոխիցէ, և եղծցէ՝ և զսա
ւակ նորին կեսցէ։ Եւ թէպէտ Ա.դամ
զԵւայ էր անուանեալ՝ զնորին
պնուականութիւնն նուաստ արար

ցէ.

ցէք. քանզի՝ մեղանչեալ՝ և կարկա
չեալքը ընդօձին. ըստորում ոը
ղանջեն, պարտէր իսկոյն երբ ըն
օձին կարկաչմամբն իւրով մեղան-
չեալն էր այնքան դառնագին ա-
ռանց մնալոյ՝ մինչև խոստման պատ
գամն կատարեալն էր։ Նայց գի
տելիք զի Ա.գամ զ՝Հայ անուա
նեաց՝ ոչ նոյն ժամայն առ անկ-
մանն, իսկ զկնի ընդունելութեն
խոստման. ուստի յայտնի կ՝ թէ՝
Ա.գամ զնա Հայ անուանել էր, զի
գեղեցկագոյն պատուոյ անուամ-
բըն՝ քարձր-արասցէ զնա. յայտնի
նշան ևս կ՝, զի Ա.գամ զուխտի
պատգամն ՚ի միտ-եառ, և հաւա-
տումն ընկալաւ, ըստորում մեք
վերն յայտ արարաք։ Նաւասաւա
ել՝ անուանդ Յաւհ (Հայ) յառա
ջանայ ՚ի բառէն Յաեաղ. այ՝
կէ՝ վերստին կենդանացնել. ուս
ուի յառաջանայ անունն այն՝ Յա
ւհ (Հայ) կեանք՝ և կենդանի.
զի եղև, ըստորում քուն օրինակն
ասէ՝ էմոլեաւ, մայր ամ կենդա-
նեաց.

նեաց։ ուրեմն ծիծաղելի ռաբինա
կան թաքաղանք են, կարծիքն ՚ի
վերայ Աստուած անուանն ՚ի բեր
Ա՛հ-էնահ, ուր-էննահ վերն ձա
ռեալ. այս ընդդէմ ձշմարտու-
թեանն է, և ընդդէմ իմացած-ին
Յոգւոյն Սրբոյ։ քանզի Ա՛դամ
չնա Յ՚Եւայ անուանեաց. զի չնա
թարձր-արարոյէ, և աշխուատողն.
և զիւր հաւատն այսպէս յայտ-
նեաց է, և ծանուսցէ։

Պրակ. ԺԱ։

Ա՛րդ՝ ցուցեալ մեր, և յայտարա
րեալ զի Ա՛դամ զաւետեաց պատ
գամն իմացաւ, և հաւատովն ընկա
լաւ. կամիմք յառաջել զբանս մեր
վասն Յ՚Եւայի, Թէ նա ոչ Ա՛դամ
խոստման պատգամն ևս իմացաւ՝
և հաւատով ընկալաւ։ ընդ Թեու-
նումք ՚ի բերս։ Թէ՝ Յ՚Եւայ՝ յոր
ժամ զիւր անդրանիկ որդին ծը
նաւ, անուանեաց Կայէն, և ասէ.
ստացայ մարդ Ա՛ստ։ ըստ բուն օրի
նակին

|| ծնն. 4. 1.

նահկին. զայրն՝ զՏէրն ստացայ. զմտաւածելով առանց ուրուք կար ծեաց, թէ՝ ինքն խոստացեալ զաւակն, որ կոխելոցդ զօձի գլուխն՝ ստացեալ էր՝ ի կայէն։ Ա.Կպետ ուրեմն՝ մոլոր էր՝ Եւայ ըստ համեմատութեան. զի խոստացեալ միայն պարտէր՝ ի կնոջէ լինել զաւակ առանց կամայ առն. ոչ՝ ի համար ց. ցուցաք. սակայն սպասեաս և երբեմն թէ՝ Եւայ զիմացուածք և զօրութիւն խոստացեալ պատգամին քաջ իմացեալ էր, իբր թէ՝ անձն այն՝ որ զօձի գլուխն կոխելոց կ՚ը, պարտէր նմա միանգամայն Ա.ձ և մարդ լինել. ուր և ցուցանէ զուժգին խնդութիւնն սրտի իւրոյ՝ ի վէր խոստացեալ զաւակին, զոր ինքն արդէն կարծէ ունել՝ ասելովն. ստացայ մարդ Ա.է. իբր թէ՝ նա ասէր, զորինչ միանգամ մեզ յ՚ադին դրախտին Ա.ձ խոստացաւ՝ ո րով ես՝ և իմ որդիքն (զաւակքն) ողջ՝ ի գնացս իմ հաւատոյն շրջին՝ կենդանասցին, զայս խոստացեալ

Պրակ. Ի.Թ։

Ասահն ուրեմն երևի յայտնանալ զի երկոքեանն, Ադամ և Եւայ զխոստման պատգամն իմացան, և են հաճատուկ փրկեալք, ոչպես հա մայն հարք, և հաճատացեալք Եւին Կտակարանին՝ եթէ յառաջ քան զօրհնան, և թէ՝ ինեբքոյ օրինա ցըն, որպես և մեք՝ ինեբքոյ Հնոր հայն. բայց սակայն՝ այսու գանա գանութիւնք. զի կայան Եւարըն յա ռաջ քան զօրհնան՝ առաքել երա նելն, և հանգիստ եղև քան թէ կայանն նոցա, որք էին՝ ինեբքոյ օրինայ։ քանզի նոքք յառաջ քան զօրհնա, էին առանց լծոյ օրինացն՝ և հակառակ ձեռագրին։ ոչ էին՝ ի յիշատակս մեղացն։ || վասն որոյ

|| Հեբ. 10. 3։

բարեխաղաղութիւն օրինացն, ոչ նոքա, որք էին՝ ինեբքոյ օրինայ՝ քանզի նոքա յառաջ քան զօրհնան՝ ոչ էին ի յիշատակս մեղացն։ վասն որոյ

խարհի

կաւին
էր եկեալ։ և վիւր պատշաճարն տա-
էր, վի զաւակ կնոջն տակաւին ոչ
ոչ էր եղծել։ քանզի յայտնի լինի
կաւին ոչ էր կոխատեալ՝ որ կ իշ-
խանութեի տտտանային, և մեղայն
րեալք։ և այսպէս օձի գլուխն տա-
թէ՝ յանցանքն դեռ չէին վճա-
նոցա ոչ գոյր հակառակ ձեռագիր
դիւրաւ վերուհասու լինիլ՝ թէպէտ
մին պատճառանի, տասէն կարէին
և ըստ պատշաճին յիշելին զնոսա
Ա. այլ՝ եթէ նոքա ի միտս գային՝
արդէն էր դատապարտեալ։
րեանց ոչ թէ՝ մեղքն ի մարմնի
րէնս կեցին։ Ա. Ճպաշտութեե իւ
Ա ուրեմն Ի արքն յաւաղ քան զօ-
անդ ոչ գոյ յիշատակ մեղացն։
նացն մեղքն մեռեալէին։ || այսինքն՝
եթէ ոչ գոն օրէնք. զի առանց օրի
մեղացն տակաւին չէր հատուցեալ
ոչինչ պահանջի տակս քաւութե
նէ, մեղք ոչ համարին. իբր թէ՝
լինէ || այսինքն՝ ոչ || օրէնս || մեղ
ուր ոչ են օրէնք, և ոչ յանցանք

|| Հռ. ո. 4. 15. 5. 13.

|| Հռ. ո. 7. 8.

հաւին չէր տուեալ ի խայթոյ օ-
ձին՝ որով նմա պարտէր կոխատել
զգլուխ օձին։ Այլ որոյ յառաջ
քան զմահն Ա. ի կարելիս էր՝ եւ
մատուցանելի պատարագ վասն մե
ղացն. զի օրինաք ինքեանց անկան,
եղեալ դրոշմուն ձեռագրին իրա-
ւամբ ի նոցանէ պահանջելի է, որ
քան խոստացեալ զաւակին ոչ էր ե
կեալ՝ եւ վճռ մեղացն հատուցեալ։
Ա. յարդ՝ ի կայանի ընդհատ նո
րոյս կտակի։ Այլ եւս է թառնալի
լուծ հաւատացեալ որդւոյն Ա. Յ.
ինոցանէ ոչինչ կարելի է պահան
ջել սակս խոստովանութեանն նոցին
յանցանացն՝ իբր թէ յանցանքն
տակաւին չեղեալ քաւեալ։ Վասն զի
նոքա հարկաւորեալ լինին՝ ուրա
նալ զանոյշ թուրմին պատրագն,
զոր Ա. ի օրն մատոյց։ Եւ ունին
նոքա կատարեալ խղճմտանս յաի,
նոքա գիտեն՝ զի յանցանքն իւր-
եանց քաւեալ է։ Տէս՝ այսէ զա
նազանութիւն ի մէջ հաւատացե-
ղոյն յառաջ քան զօրէնսն, եւ ի
հեթ

հներքոյ օրհնացին, և ի միջ նոյ որք
Ս. հետևրանաւեն են, բայց համայնքն
են հաւատոյն ի խոստայել զաւ
ակն փրկեալք։

Գլուխ. Ի։

Ի վախճանի, և ի վճար բանիս,
կարօղ եմք արձանագրել յայս
մեծ, և յառաջին խոստմանէս՝ որ
յադին դրախտին եղև, զայս վերը
կարար ուսմունս՝ խափոխանս մեր։
Ա՛ախ՝ ընդ-ածին մարդկային ա
պականութիւն, որով մարդն քնու
թիւ օտարացեալ յԱ.Յ, և՝ սա
տանայինն բարեկամ։ քանզի ի միջ
որոյ եդեալ լինի թշնամութիւն, ի
միջ նոյ պարտ է՝ հարկիւ մեծ հա
զորդակցութիւն, և բարեկամու
թիւն լեալ գոլ։
Ի երկրորդ՝ ց կարուցի մարդկան
առ ի դարձուցանել զինքն առ Ա.Ծ
և սուրբ լինիլ. քանզի Ա.Յ պարտ
է՝ թշնամութիւն դնել. նա յաջողել
ի մեզ զկամին, և զառնելն, գրե
Ա.ռաքեալն ։

Ի երորդ՝

‖ Փիլ.
2. 13։

Երրորդ՝ զի գոյ անպակաս. մնա
ցական, և երկդխմի զաւակ ի վե՛ր
երկրի. որ է՛ զաւակ օձին, կա՛մ վի
շապին, և իւր հրեշտակքն || . որք
ոչ պահեցին զիւրեանց իշխանու՛
թիւնն. (որք ոչ կացին ի ճշմար
տութեան ||:) և՝ որք միանգամ
ի հօրէ սատանայէ եմք || . և՝ որք
միանգամ զմեզ առնեն || . ևն որ
դիք սատանայի, թէպէտ ի միոյ
կնոջէ լսեն ծնեալք: Գոյ և՝
զաւակ կնոջ, այսինքն՝ որք ոչ յա՛
րենէ, և ոչ ի կամաց մարմնոյ, և
ոչ ի կամայն առն, այլ յԱ՛Ս Ծը
նան ||: և՝ որք միանգամ յԱ՛Ս
ձանաչեցան, հրաւիրեցան, կոչե
ցան, արդարք և փառաւորք արա
րան ||: և յաշխարհէ սատի՛ճն ||:
Ա՛ւ ի՛մեջ այս երկդխմի զաւակիս
գոյ անխափան պատերազմ:

|| Յայտ. 12. 7:

|| Յուդա 6:

|| 2 Պե. 2. 4:

|| Յով. 8. 44:

|| 1 Յով. 3. 8:

|| Յով. 1. 13:

|| Հռո. 8. 30:

|| Յով. 17. 16:

Երրորդ՝ զի գոյ անպակաս. մնա
ցական, և երկդխմի զաւակ ի վե՛ր
երկրի. որ է՛ զաւակ օձին, կա՛մ վի
շապին, և իւր հրեշտակքն || . որք
ոչ պահեցին զիւրեանց իշխանու՛
թիւնն. (որք ոչ կացին ի ճշմար
տութեան ||:) և՝ որք միանգամ
ի հօրէ սատանայէ եմք || . և՝ որք
միանգամ զմեզ առնեն || . ևն որ
դիք սատանայի, թէպէտ ի միոյ
կնոջէ լսեն ծնեալք: Գոյ և՝
զաւակ կնոջ, այսինքն՝ որք ոչ յա՛
րենէ, և ոչ ի կամաց մարմնոյ, և
ոչ ի կամայն առն, այլ յԱ՛Ս Ծը
նան ||: և՝ որք միանգամ յԱ՛Ս
ձանաչեցան, հրաւիրեցան, կոչե
ցան, արդարք և փառաւորք արա
րան ||: և յաշխարհէ սատի՛ճն ||:
Ա՛ւ ի՛մեջ այս երկդխմի զաւակիս
գոյ անխափան պատերազմ:

Ինգերորդ Ա. մեռնակարօղ զօրութիւնն Ա.Յ վէտ դարձմանին մարդոյն։ նա դնէ թշնամութիւն ի մէջ սատանային, և մեր։ նա՝ որ Ա.Ծ խաղաղութեան, և սիրոյ ՝։ և մեր խաղաղութիւն ։ առնէ՝ և դործէ թշնամութիւն։ նա իւր ամենազօր՝ և Ա.Ձայն կարողութեամբն արասցէ՝ զի մեք զմեզ, սատանայն՝ և զիշխանութիւն խաւարին առեցուք, և զմեզ քարշեսցէ (տրկեսցէ) ՝ի ձեռս թշնամեացն մերոց։ առ ՝ի պաշտել զնա ստրկարարութեամբ, և սրբութեամբ ։ Ա.ստուածոր ամենակալ զորին Ա.Յ հաճոյ լիցի, զի նորին շնորհօքն զսատանայն՝ և զմեզ ա տելի արասցէ մեզ, նաև՝ վաւերացէ զմեզ իբրև Աշմարիտ թշնամիս ընդդէմ իշխանութեանն խաւարին. զի մեք կարօղ լիցեմք սատանալը զղ խաղաղութիւն ընդ Ա.Յ։ և այս այսպէս։ Խաղաղութիւնն Ա.Յ, որ ՝ի վեր է ՝քան զամ միտս՝ պահեսցէ զսիրտս մեր՝ և զմիտս մեր ՝ի Ա.Ս

Ա. ամէն։

|| 2 Կորն. 13. 11։

|| Ես վե. 2. 14։

|| Ղուկ. 1. 74. 75։

|| Փիլ. 4. 7։

Կոր. ԺԱ.

Ա ման մարգարէութեանն Այ՛ , ահագին
պէս Յաւօթայ ՚ի վերայ իւր յերկին բանիցն | Ծ ընն.
ուր անօր գոյացանէ ըսէ՝ Այ՛ , ահագինն 44. 10.
այս բանիւքս՝ Աստուած Ն. Յ. վերայ պըր
ուներէր, ասէ Պաւղոսեան Առեհին խօսե
ցաւ, և մարգարէացաւ. Եւ ըսէ՝ փոխանակ
Շէլ՝ Առեհն, և փոխանակ Շէբէօ
ապրուանէ Պաւղոսն, կամ գաճապաղն է՛ նմա
նալի. Նաեւ ըսէ այս բոլոր մարգարէութիւնն
՚ի վերայ Յ է՛ , ապօրէնացոյն կապարեցաւ,
ըսէ հայհոյմամբ ՚ի վերայ Քրիստոսին գալըս
պատճառ Հրէիցն, որ՛ սա ամհամառութեամբ, և
չապաշխարէ, և ըսէ եւս հայհոյմամբ ՚ի վերայ
այլ ըրկակաց պարագային, որ՛ սա նախա
գուշակին ՚ի վերայ Առեհին:

Ա՛ի՛ պահապետդ եղեւոն ՚ի Յորդան, և մի՛
պեսս չ՚երանացուցու, ինչպես եհիսոյեն հանդերձ
Հեալչն. և նա է՛ անհիալուխիւն Հրէից
Նոսայ:

Ա ԱՒՐԻՐ նահապետաց Յա
կոբ՝ յետ բազում փորձա
նաց

նայ Հաւատոյն, յուսոյն, և համ
բերութեանն յաւուրս իւր, իմա
նալով յետոյ զի գնալոց էր ի Հա
նապարհ համայն մեղաց, վասն որոյ
կոչէ զորդիսն իւր, և ասէ Ք. Ե
խօսի ց՚նոսա այնպիսի բանիւք՝ ո
րովք ոչ միայն զիւր յոյսն ծանու
ցանէ, այլև՝ որինչ միանգամ նոցա
՚ի վախճանի աւուրց պատահելոցն
էր ‖ Ք. Աւուրք վախճանի են իմա ‖ ճնն.
նալիք ՚ի մէնջ սակս աւուրցն Ա՛ած 49. 1.
հին. զի նովաւ լցան աւուրքն ա
կընկալութեան, և փոխարկեցան
յաւուրս Ք. վեհապանին։
Որ՚նեալով նա զՀամ որդիսն իւր՝
բայց առանձնակ ց՚վերամբարձ
լինի՝ և բարձրուղիղ եղանակաւ
զորդին իւր Յուդայ։ ասելով ց՚նա
Յուդա, զքեզ օրհնեսցեն եղբարք
քո. ՚իբրեւ զառիւծ։ Յուդա, դու
լինիցիս, զքեզ օրհնեսցեն եղբարք
քո, այսինքն՝ զքեզ քարոզել հրա
մայեսցեն, և ըստ անուանդ քում
Յուդայեանք անուանիցին. կամ՝
առաւել ևս՝ քեզ Ք. օրհնեսցեն
նոքա

Յու-
միայն յարքունի իշխանութեանն
ջի քո որդիք հօր քոյ։ Այս ոչ
խոնարհեսցեն զինքեանս առա-
դանիցեն քեզ որդիք հօր քոյ։ և
նաև՝ ասէ ցՅուդայ. և երկիրպա-
քարոյն իբրում, և էք իշխան նոյ։
Յուդաս զօրաւորէր ուժովն յեղ
դաս ունէր զգօրագլխութիւն ։ ‖ ։ Մն.
նու. յ՝որոմ պատերազմի Յու- ։ ե. ։ ։

Յուդայէ, որով իշխելոյն էր ի վերայ բովանդակ Իշխ. քայց՝ մա-
նաւանդաւն ի վերայ Սեռ ազգային։ Պարձեալ՝ նմանապէս զնա
կորուստն առիւծու. այս ևս ոչ միայն
երևի ի վերայ ուժեղ զօրութեն
Յուդայի. այլ գլխովին ի վերայ
հզօր նահատակին Սեռ ազգին.
Որ սա ի Յուդայէ յառաջադայ
իւր պարտ էր, և Քրիստոսին զօրութեն
զնմա թշնամին իւր հարկանել և
ի պարտութիւն մատանել։ Նաև
ինքեանըզոյ պատուհանդան ոտից իւ-
րոց դնել։ Որոյ Սեռն ի
անուանանեալ. Յաղթող առիւծն
յազգէն Յուդայ։ Ո՛ր անչափ
իւր հեզութեն և ցաւակրութեն
ի չարչարանս իւր, և ի մահն. սա
պէս ևս բազմիցս ի գիրս Հայտ-
նութեան, և յայլ ազանազան տե-
ղիս Քրիստոսէ գրոյն գառն ա-
նուանի։ Այլ սակս նորին յա-
րութեանն, և հրճուանդեցուցա
նելոյն զիւր թշնամին, ասի Ա-
ռիւծ։ Այն որ նահատեաց յա
ռաջա

Սաղ. 88. 21։

Սաղ. 109. 1.

Յայտ. 5. 5։

ռաջանալով օրհնել զՅուդայ՝ ասէ. գայիսոն՝ ի Յուդայ մի պա
կասեսցի, և մի պետ յերանացն՝ մինչև եկեսցէ նմա հանդերձեալն,
և նա է ակնկալութիւն հեթանոսաց։ այս բանքս ոչ միայն առասպան՝ ինձ
հապետեն որպէս՝ ի գործակատարութ
և՝ ի հայրական օրհնութիւն՝ իւր
որդւոցն իւրոց. քայց՝ մանաւանդ
դապէս իբրև առաքեալ ինն մար-
գարէութիւն, և յայտնութիւն
դալստեանն Տեն Աստուծոյ առաք-
ձին փչմամբն Յուդայն Աբր յ
ուրանօր ունիմք մեք նախ զիրն՝
զորմէ խօսի, այսինքն՝ Ծ իլօ. եր
կրորդ՝ որինչ ասի զնմանէ։

Պրակ. Ա։

յ Ա. ռաջին առեղծուածն գայ իրն՝ զոր-
մէ խօսի, է՝ Ծ իլօ։ Պոխանակ
շիլօի ոչ պատահիմք իմանալ զԱա
ւիթ, կամ զքաղաքն Ծ իլօ. ըստ
մեզ՝ Սիլօն։ որպէս Ա. թէոդորոս
մոլորեալ կարծէ. և ոչ Ա. քիա Ա ի
լօնա

Ծննն. 48. 16։
Եւկց. 3. 2։
23. 20։
Մաղ. 3. 1։
Թգ. 11. 29։

լծնացին, որ ի ձանապարհին հան-
դիպեալ Յերօբովամայ գուշա-
կեաց նմա թէ՝ լինելոց էր նա թա-
գաւոր ի վերայ տասն ցեղիցն Ի-ս
րայէլի. ըստ որում ասաբի և զեկի
աս յայժ յիմարօրէն մոլորի ի դիրս
իւր Խխթունի. Ի այլ՝ զարքային
Ասեիաս, զորև բռնզումք Ի-ա-
մուդական ասաբիքն ինքեանք խոս
տովանին, և երեքեան Թարգու-
միմ միաբերան համաձայնին:
Վ անզի եթէ շիլօ յառաջանայ ի
թառէն շալախ, որէ՝ առաքեալ.
այսպէս Ասեհն է՝ ձշմարիտն շիլօ.
զի նա է՝ առաքեալն ի Յօրէ; ա-
ռաքել առ ի առնել զկամն Յօրն
իւրոյ երկնաւորի: այր աղագաւ
Ասեհն ի եբրայական լեզուէսն
Ասլաք անուանի, որէ՝ հրեշտակ՝
դեսպան, աւետաւոր, պատգամա
բեր՝ որ յ՛ումեք լինի առաքեալ:
Եւ ի վէր այսր տեսեալ Ասսխի՝
ասիլ յ՛Ցէ. Ա՛ղաչեմ զքեզ Տի՛ր.
առ քեզ ի ձեռն գայլոք զօրաւոր,
զոր առաքիցես: ի լուսն օրինա-
կինէ՛

Ա՛ղ. 39. 10:

Ելից. 4. 13:

կինք։ ով Տէր. գոնէ առաքեա
ի ձեռն նր, զոր առաքիցես. Ա.յս
պես փափաքելով ի Տէ, Ա.յ մեր
ող. զի գոնեայ մարթիցէ առա
քել զիրկին՝ առ ի փրկել զա
րայել յ՝Ա.գիպտոսէ, զոր Ա.ծ ըն
խոստմանն իւրոյ՝ առաքելոցեր ի
կատարած ժամանակի, առ ի փըր
կել զհամայն ազգսն Ա.յ ի
հոգևոր Ա.գիպտոսէն արեամբն
իւրով։ ի գիրս Յեսուվկ ա
դաշ՝ երկայքն խոստովանին, որ
Ա՝օսէս՝ || վն փրկութեն ունի, ի || Եւթ.
ձեռն Ա՝սեհին տեսեալ՝ ասացին։ 4. 13։
Թ.եպետ նոքա յատկանայ ղբանան
բըեադ Թիշբեխ, ի ձեռն նր, զոր
առաքիցես, վն Ա.ղիայի մեկնեն,
սակայն երևի, նաև բառականաւ
յայտնի լինի՝, զի նք զայն իմանան
վան Ա.ղիայի այնպես զի սա ըստ
մըլար կարծեացն նց, եկեսցէ, և
առ երեայն առաքեսցի սակաւ ինչ
յառաջ քան զգալուստն Ա՝սեհին
կարապետել՝ ծանուցանել, և աւե
տել Ա՝ծի զաւետեանական փրկութիւն
ի

ի ձեռն Մովսիսի։ Եւ անքն յեսու կուտ ոչ ապաշխին էին։ Վասն որոյ ‖ Եւ ելից. 3. 10. օրհնեալն Ես ասէր ցՄովսէս ‖ Ել ակ առաքեսցիս զքեզ առ փարաւոն. եւ յետոյ Մովսէս ասէ ‖ Ես ‖ Եւ ելից. 4. 13. զաչեմ զգ քեզ։ առաքեա Թերևս ի ձեռն նը, զոր առաքելոցես. այսինքն՝ ի ձեռն առն այնորիկ, զոր յապագն առաքելոցես։ զի զՄեղ աղատիցէ միանգամեանաւոր ազատութեբ, բայց րուա՝ Իրէայքն՝ իմանան, և մեկ նեն. յայնժամ օրհնեալն Ես, կրկնեալ ասէ ցՄովսէս. արդարև՝ ոչ ասացի քեզ, գնա, ես առաքեցից զքեզ առ Մեղ. բայց առ փարաւոն, և զայրն այն, զոր յապագն առաքելոցես առ Մեղ բայց օրուա՝ ‖ Մաղ. 4. 5. գրեալ է՝ ‖։ Ես առաքեմ ձեզ զԱրգարէն, մինչ չև եկեալ լիցի օրն Տն մեծ՝ և երևելոյ, ահաւորի։

գիստ

Եւ թէ Շ լիցի զղխեալ յառաջագոյ ի բառէն՝ շալաշ. որ է հան

գիտ, և խաղաղութիւն. այսպէս
և Աստուն ե՛ ճշմարիտ չիլը. զի
նաեր մեր խաղաղութիւն. քարո
զեացն մեզ աւետարանաւն, զխա
ղաղուի երկոսեննայն հեռաւորացն՝
և մերձաւորացն՝ և զՔրիստոսի պա
տուիրանացն, որք էին օրէնք, մահու
ամբն իւրով՝ և հեղմամբն արեան
՝ի վերայ խաչափայտին մեռոյց՝ և
քակեալ ոնաձնացոյց. նաև՝ զեր
կոսեանն, զհրէայն, և զհեթա
նոսն անձամբն իւրով հաշտեցոյց
ընդ Ա.Յ. նա տայ մեզ զխաղաղու
թիւն ընդ Ա.Յ, և զհանգստութի
՝ի խղճմտանս. զխաղաղութիւն
յ՝անխթիցն, և ՝ի դատապարտու
թենէն. արդ՝ ոչինչ դատապարտու
թիւն կ՝այնոցիկ, որք են ՝ի Ք.Ե
Յս || : Ա.յսուհետև արդարե_ || Հռ.
ցեալք հաւատով՝ և ՝ի հաւատոց 8.1.
անտի՝ կալցուք. ունիմք զխաղա_
ղութիւն առ Ա.Ծ ՝ի ձեռն Տ.Ն մերոյ
Յի Ք.ի: Տայ նա ժողովրդեան
իւրում զհանգստութի յամ աշ
խատանաց, և ծառայութեանց:

Ել

Ա՛ր միայն՝ ի մեղաց, այլև յ՛աշխա
տանաց, և՝ ի ծառայութենանց օրի
նացն։ Ար է մուտ՝ ի Հանգիստ նո՛ր,
և նա հանգեաւ յ՛իւրոց գործոց
անտի, որպէս և Ա՛ստ յ՛իւրայոցն։
Տայ նա զհանգստութի՛ն, և զնա
զաղութի՛ն յ՛ամ թշնամեաց մերոց.
որք ընդ մեզ հակամարտին։ Որը
կէ նա զնո՛ւ՝ ի ձեռաց թշնամեաց,
և ամ առելեաց նո՛ւ, առ՝ ի պաշտել
զնա առանց երկիւղի. այլ աղա
գաւ՝ կ՛նա իշխան խաղաղութե՛ան։ ‖ Եսա.
9. 6.

Ա՛յդարև՝ եթէ ընդդէմ ՚ի՛ր կէ ին
կամիցէ մեզ կաբալական եղանա
կաւ էր ակել՝ և՝ ի գործ մտանել՝
ըստորում նո՛ւ ոաբէքն սովոր են
առնել՝ իրաւի կարօղ եմք ցուցա
նել նո՛ւ ի տառէին Ա՛ի՛ր քառն,
որ Ա՛սէն կ՛ աշխարհիս խաղաղա
րարն. գլխովին զի նա զխաղաղու
թի՛ն ընդ հեթանոսացն խօսեցա՛ւ.
և տայէ. Վ՛ անդի անուն Ա՛ի՛ր
քառ՝ւք տառ՝ւք գրի՛ Հեբրայե
կան լեզուաւն՝ այսինքն՝ շի՛ն՝ եօդ՝
լամդ՝ հէ. իբրև՝ ի՛ր՝ շի՛ն՝
ժդ 14 Ա՛դդ՝

Ա՛րդ՝ եթէ իւրաքանչիւր գրով՝
ըստ գաբաւական եղանակին կամի
ցինք զբան իմն յարմարել՝ լինի
շին տառն շալօմ. խաղաղութիւն.
և տառն յեօդ տառն յեդաբար՝
խօսեցայ. և տառն լամէդ՝ լադոյ
իմ. հեթանոսացն. և տառն յ՚ե,
յա Ա՛աշեահ, Ա՛սեհն. որ՛, շա
լօմ յեդաբար լա դոյիմ հա Ա՛ա-
շեահ. այսինքն՝ զխաղաղութիւն
խօսեայի յ՚եթանոսացն. և անուանն
Ը հիօհ յետոյս ընդհանրով առ-
նէ՝ զնոյն իմացուածն, և զնոյն բառ.
հա Ա՛աշեահ լադոյիմ յեդաբեր
շալօմ. Ա՛սեհն խօսեցայ ընդ յ՚ե-
թանոսաց զխաղաղութիւն, կամ թէ՝
այսպէս և այլ շիլօն. հա Ա՛աշեահ յե
թէն շալօմ՚լը յամնօ. Ա՛սեհն տա
ցէ աղէկն իւրոյ զխաղաղութիւն,
Ա՛րդարև՝ երբ՝ ի կաբալայարմար
իրահէն՝ զոչինչ յ՚Ա՛ճաշունչ գը-
րոյն կամակորեսցուք, և ոչ բռնա
բար բռնաբառեսցի զօրութիւն նո
րին. այս և այս ոչ հակառակի ճշմար
տութիւնն, և ոչ հաճոյացոյ կարդին՝

ըստ

ըստ օրում հասարակօրէն առաքինա-
կան գաբաւան առնէ : Ա. յոպէս
իրն, որ ընդ այսպիսի ելաբանայու-
Թիւն ի բառէն շիլօ ի միջնջ ցու-
ցեալ հիմնարկեալ գոյ յ Ա. Ծա-
շունչ գիրս. քանզի այսպէս գոյ ի || Ջաք.
Օ աքարիայ : || Ա. զեռաղաղութի՛ 9. 10.
խօսեցայ նա ընդ ձեզ եւ Թանոռաց :
ըստ մեզ՝ և խաղաղութի՛ յ՝ազգաց :
Ա. այս համարնի ընդ Ձչմարտու-
Թեանն՝ և ընդ հաւատոյ կանոնին :
Ա՛այլ մեք ոչ կեցեալ՝ Թիկունս
տայուք ի զառիջանել եղեգնեա
գ՝ աբաւայի գաւազանին. կամ՝ ի
գ՝ աբաւայ յարմարեն, քայլ՝ կե-
նուՄք մեք, և չինեալ կանգնիմք
ի վերայ հաստատուն հիման Ա՛ռա
քելոյն. և մարգարէիցն, որոյ գլ-
լուխ անկեանն՝ ի՛ Ա՛յն Ցե || Եփ.
2: 20:

Պրակ. Գ.

Ա. ես եթէ շիլօ՝ ըստ կարծեաց ո-
մանց՝ յառաջանայ ի շիլօհ. ըստ || Ես. սա.
8. 6:
մեզ Սիլով կամ Սելոմ || զորմէ
ծնեալ

'ի ծնեալ կոյրն լուսացեալ՝ սեաւանէր ‖ Յով. 9. 7.
ուստի ոչք կամին որ շիլօ զապաքէն
նուէիւն, և զառողջուէիւն նշանա
կէ. այսպէս և Աստեղն Ջնմարիտն
շիլօ. զի նա՝ բժշկէ զբեկեալ սիրտս
և պատէ զնմա վէրս նոյ ‖. վասն այս ‖ Սաղ.
րիկ Աստեղն օծաւ և առաքեցաւ 146. 3.
յԱՒ, բժշկել զբեկեալս սրտիւք,
ոյր ազազաւ կոչի նա հոգեւոր բը ‖ Մատ.
ժիշկ ‖. նորին բանն բժշկէ. Ա՛ռա 9. 11.
քեայ զբանիւբ՝ և բժշկեաց զնա ‖.
Նորին շունչն բժշկէ. Օրհուէիւն ‖ Սաղ.
բազում ելանէր 'ի նմանէ, և բը 106. 20.
ժշկէր զամենեսեան ‖. Ա երբ նորին ‖ Ղու.
բժշկեն. զի նր վիրաքն բժշկե 6. 19.
ցաք ‖. նորա Աբրհամն բժշկէ. քզմի ‖ Ես.
Աբրհամն 3ին Աստ Ա ըդեոյ նորա 53. 5.
սրբէք զմեզ յ'ամէ մեղաց ‖. Աբրա ‖ Յով.
րև Աստեղն բժշկէ 'ի թաթրթիլա 1. 7.
կան. միայն ասէ յանդամալոյծն.
առ զմահիճս քո, և երթ 'ի տուն
քո ‖. և նա առ ժամայն առողջա ‖ Մատ.
ցաւ. Ա թացեալ յեր մերձեցաւ 9. 6.
յաչս կուրացն. և վաղվաղակի
տեսին ‖. յԱրտոտն ասէ, Ամիմ. ‖ Մատ.
սրբեաց 20. 34.

սրբեաց (՚ի՝ մաքրիր.) և վաղվա
ղակի սրբեցաւ ՚ինմանէ բորոտու-
թիւնն ։ Ա.ժշկէ և զաշակերտսն
մանաւանդ հիւանդութեան, աւ-
ուրս մարդեղութեանն իւրոյ. սակս
բժշկեաց զոմն, որ ուղեւորասան
եր հիւանդ՝ և կարկամեալ ։
և զայլ միւս այր, որ երեսուն և
ութ ամ էր ՚ի հիւանդութեան
իւրում ։

Մատ. 8. 3.
Ղուկ. 13. 12.
Յով. 5. 5.

Պրակ. Գ.

Ա.ւ թէ շիտ բղխեալ յատաջա
գայի ՚ի շիտ. զատ որում (՚ի՝ նքեան՝
և ուսոյ Սաղոմոն յեսուքի կամին. որ
նշանակի՝ որոյ է կիր ուբն է. Ա.յսպէ
ս և Ա՚ստեղն է Ձիմարիտ շիտ. Օ ի
՚ինմանէ՝ և նուաւս, և ՚ինոյն՝ ա
մենայնինչ ։ Ա.մենայնինչ նուաւս
եղև ։ և այս ամ գործեաց վե՛ր իւր
և ՚ի փառս իւր ։ Նուաւս երկինք
հաստատեցան ։ և սոքա սատանն
վ՚իտաս ՚ընդ ։ Նա տիրէ գօրուեց
ծուղուս. զխոտորութիւս ալեաց ՚ն՚ր,
նա ցաճուցանէ ։ Օ՚ այս անձամբ
անձին

Մատ. 11. 36.
Յով. 1. 3.
Ես. 16. 4.
Սաղմ. 12. 5.
Սաղմ. 18.
Սաղմ. 88. 9.

անձին իւրում արար նա յաւուրս
մարդեղութեանն իւրում. յորժամ
աշակերտքն իւր խռովեալք, և ա
հաբեկեալք էին ՝ի ծփել ալեացն
ծովու. և պետրոս տեսեալ զՀողին
սաստիկ առ ահին բակտաւ ընկղ
մել ||: Ա. յո. երկինք աթոռ ին
են, և երկիր պատուհանդան ոտից
նորա ||: Ա. որպէս երկիր լցիւ իւ
րով ||: Ա. ասէ այսօրիկ՝ Հրեշտակ
ուխտին, որ ի Սինէն, յորժամ
երևեցաւ Ա. աբրահամու: և ՝ի նմա
նէ երկիրպագեալէր ՝ի վէր երկրի
աստէն անուանեցաւ նա յԱ. բրա
համ՝ Պատաւոր ամ երկրի ||:
Պ. ոլով նայն. որում պատկանի որ
ինչ միանգամ գոյ, ամի իշխէ, զա
մենայնն գաւառ, և ամենեցուն հլու
մայէ:

Մատ. 14. 30:
Ե սա. 66:
Սաղ. 23:
Ծն. 18. 25:

Պրակ. Ա.

Ա. ւ թէ ինչ ևս՝ զի շիլօ, պաշտա
տական՝ ըստ որում ումանք կար
ծեն պաշտպանական, աճանցել
յաւաջագոյն ՝ի բառէն՝ շայի_լօ.
այսինքն

այսինքն՝ նորա է պարգև, և ժա-
ն և Աստուն ձշմարիտ շինո. Քրիս-
նման թագաւորք, և իղձիք պաշտա-
տակատս, և զընծայս բերցեն.
Ա. թագաւորք Արաբայ, և Սաբայ
պատարագս բերցեն նմա || Ա. Ես՝
Ես, մա տունս իշխանութեն, և պա-
տիւ, և արքայութիւն. և ամ՝ ամ
գըբ՝ և աղինք, և լեզուք նմա ծա-
ռայեսցեն || Ա. Այո՛, նմա ընդրհե-
ցաւ անուն, որ իւերկ քան զամ
անուն || Ա. Այո՛, նմա տուաւ ամ
իշխանութեն յերկինս՝ և յերկրի ||
ըստ այսմ ուրեմն՝ նորա է պաշտպա
տակատն. զի նա է բաժանօղն ամ
ձրի պարգևացն. քանզի՝ նա ոչ է
միայն Պարգևն Աստուծոյ || այլև՝ նոյն
Տուօղն Աստուծոյ. նա տայ մեզ՝ որինչ
միանգամ հարկաւոր է մեզ վա-
կենայ՝ և փրկութեն || Յորժամ եղ
ի բարձունս. գրե Պօղ Առաքեալն
գերեաց զգերութեն, և եա պար
գևս մարդկան || Ես՝ եա զոմանս
առաքեալս, զոմանս մարգարէս,
զոմանս Աւետարանիչս, զոմանս

Սաղ. 71. 10.

Դան. 7. 14.

Փիլ. 2. 9.

Մատ. 28. 18.

Յով. 4. 10.

Ես. 4. 8. 11.

հո

Հովհ. Ա. 49. Նա եւ ձայն մեծ պաշտատականաց յ'իւր Աբ Արդեւոյն ի վերայ ամ-
մարանոյ. ըստ Յովելեկնին || : Նմանա- || Յով.
պէս արար ամ աղգաց Տէր, եւ ըստ 2. 28:
դատաստանաց իւր ոչ յայտնեաց
նոցա || : || Սաղ.
147. 9.
10:

Պրակ. Ը:

Ականջ պետական՝ եւ ատուգա-
գոյն

դոյն կարծիք իմանալմանն է, որ շի
ը յառաջեալ բղխի ի բառէն շիլ.
որ նշանակէ զաղտ ծին, և պտուղ
կամ թէ՝ ի բառէն շիլեահ. որ
նշանակէ մաշկեակն և մորթեակն
յորում երեխայն եդեալ կայ, և
ծնանի. այսպէս և երբեմն այսու
բառիւս շիլեահ իմանալ լինի նոյն
ինքն զաճակն։ Այլ այս դնի
շիլօղ հանդերձ տառիւն, գոլով
նշան իգական սեռի, որ նշանակէ
պտուղ կամ զորգի կնոջ այնորիկ
այսինքն՝ պայն՝ որ և՛ զաճակ կնոջն՝
առանց տուրք և կցորդ յաւել-
մանն առն։ Որդւոյ՝ այսպիսի
ինչ զղջ ումեք կարէ ասել՝ եթէ
ոչ զՅնէ Աստուծոյ. քանզի
նա միայն է՝ զաճակ կնոջն ըստ խոստ
մանն Ա. Յ։ Ա՛ւ ա եղև ի կնոջէ։
բայց՝ ոչ ի կամաց մարմնոյ՝ և ոչ
ի կամաց առն։ այլ զգօրութիւն
Հոգւոյն Սրբոյ։ Ի Աբգարէն խօսե
լով զայսմանէ ծննդենէ, և զմար
գեղութենէ Աստուծին՝ առանձին ինն
և մեծ

Օբդ. 2 28. 57։

Ծնն. 3. 15։
Գաղ. 4. 4։
Յհ. 1. 13։
Ղուկ. 1. 35։
Եսա. 7. 14։

և մեծ հիացողութիւնը ասէ՝ հաստա
տեաց Տ՛ը զիրկութիւն ի ձեռա
տունկն նորա. դրչաղալութիւնք կ՛
եղեալ նորա. փոխանակ՝ ի ձեռա
տունկն նոր, կամ՝ ի բացատունկն
նոր: Լսակ՝ ի բուն օրինակս գրի.
Տ՛ը հաստեղծ զնոր ինչ. Կինն շրջ
ջապատեսցէ զայրն: Ի եբրայե
ցւոց լեզուէաւ փոխանակ՝ բառին՝
կինն. դնի նեքեթահ, այսինքն՝ էգ
նոյն բառն նշանակէ և զմաքուր
կոյս, և զաճակ անմեղ՝ որ է իգա
կան ցեղի: Ի դարև զարմացման
արժան է՛, զի կոյս մաքուր ան
սերմն զայրն այն, զայն հզօրն: ըս
օրում՝ ի բնա գրի եղեալ դնի,
դեթեր՝ այսինքն՝ այր՝ արի՝ և հզօր
որ է՛ Աստեղն, պարփակեացէ, և
ծնցի: Ի յո. այնքան սքանչանալի
գործ է՛, որ գերազանձ է՛ քան զամ
ենայնումն: քանզի է՛ խորհուրդ
Ի ծագաշտութեանէ, որ յայտնի իսկ
մեծ է՛: Սաղմոսն՝ թէպէտ իմաս
տուն եր քան զամ որդիս մարդ-
կան. և հանճարեղ քան զամե-
նայնն

Տ լմ. 3. 16.

նայնն յառաջ քան զնա, և զկնի նորա ‖ սակայն ոչ կարաց զայսպէս մեծ խորհուրդս զձանաչելոյն առն այսր չգոր Աստուծոյն՝ ի մա քուր կուսի առանց սերման առն գտանել՝ կամ ճանաչել ‖ : Իսկ այս զարմանալի, և անհնարին երևի մարդկան՝ այլ ոչ Ա. Հ ոչ ևս անհրնարին. Վասնզի առ Ա. Հ ամենայն զօրաւորէ ‖ : Ա. Հ՝ Տէրն մեր՝ որ ստեղծ զմարդն առանց հօր՝ և մօր, ընդէր ոչ կարասցէ պատրաստել՝ և յարմարել մարմին սակս Աստուծոյն յարգանաւոր կուսին առանց առն սերման և օգնութեանն զայր ումն: Ա. յո. այսպէս արժան էր Աստուծոյն լինել. զի նա չիշէ, կնոջն այնորիկ օրդի՝ առանց հօր պարտէր գոլ. որ ըստ Հ. ծայրն բը նութենն է Աստուծոյ. և պտղնաւոր էր սակս իրկադործութեան մարդկան՝ ըստ յաբիահենական սահմանին Հ. Յ. Յիսուսեան Թատրգումն մեկ նեկ զբառն չիշէ՝ զբըլիր բընծոյն. փոքրիկն յ'ևւր օրդւոցն. և Թուի այս

Նայնն յառաջ քան զնա, և զկնի նորա ‖ սակայն ոչ կարաց զայսպէս մեծ խորհուրդս զձանաչելոյն առն այսր չգոր Աստուծոյն՝ ի մա քուր կուսի առանց սերման առն գտանել՝ կամ ճանաչել ‖ : Իսկ այս զարմանալի, և անհնարին երևի մարդկան՝ այլ ոչ Ա. Հ ոչ ևս անհրնարին. Վասնզի առ Ա. Հ ամենայն զօրաւորէ ‖ : Ա. Հ՝ Տէրն մեր՝ որ ստեղծ զմարդն առանց հօր՝ և մօր, ընդէր ոչ կարասցէ պատրաստել՝ և յարմարել մարմին սակս Աստուծոյն յարգանաւոր կուսին առանց առն սերման և օգնութեանն զայր ումն: Ա. յո. այսպէս արժան էր Աստուծոյն լինել. զի նա չիշէ, կնոջն այնորիկ օրդի՝ առանց հօր պարտէր գոլ. որ ըստ Հ. ծայրն բը նութենն է Աստուծոյ. և պտղնաւոր էր սակս իրկադործութեան մարդկան՝ ըստ յաբիահենական սահմանին Հ. Յ. Յիսուսեան Թատրգումն մեկ նեկ զբառն չիշէ՝ զբըլիր բընծոյն. փոքրիկն յ'ևւր օրդւոցն. և Թուի այս

‖ 3թգ. 3. 12.

‖ Ը ա. 30. 19.

‖ Մաա. 19. 26.

այս լեր՝ այս ընդ համախոհ լինիր կարծեացն՝ որք յառաջ քեզնէն ըզբառն շիլօ՝ ի բառէն շիլ՝ կամ՝ ի շիլ լիահ. ոչ և այլ բազում ռաբինիք զայս նոյն բառս այսպէս իմանան։

Պրակ. Լ։

Ասուցիչ ոմն՝ ի մեկնել Լ.ճաչն՝ չին՝ փոխանակ շիլօ բառին՝ եդ զբառն չ՝ զօր, Լ.րի. և այս ոչ զան յարմար իմաստուն ոչ վատ նշա նակութիւն ունի. քանզի նա կ՝ հր զօր, և արի. ՚իվերայ որոյ, և որով ՏՀ եդ զօգնութի՛ իւր։ Ալէ միայն նա զօրութի՛ Լ.ն. այլ կա րօղն և հզօրն Լ.ճ. Լ.ճային զօ րութիւնն յաղթահարեաց զսատա նայն, և զգլուխ նորին, այսինքն՝ զղօրութիւն նորին խորտակեաց. նման ոչ է մարթ, նա ոչ կարէ տա կուճին վերամբարձ ձեմել իբրև յաղթօղ յաղթանակի, այլ կոտո գլուխ ՚ի վերայ լանջային՝ և օրո վայնին, ոտ խորամանկ գաճաճա նի. և ուստի նա կոտղ՝ գործելով յոր

յ՚որդիքն ապստամբութենէ, որք են միայն իբր հող՝ փոշի, և կըղկղան երկրի. իսկ բարեպաշտ առաքինի Աբդիէլն Ա. Յ, յ՚որս մերձենալ ոչ իշխէ։ Ա. յո՛, իբր Ա. Ճայ || յն զօրութեանն խափանեց զմահն՝ ‖ յօհ. 16. 33։ և յաղթեաց աշխարհի ‖. վասն այ || ա սա. 9ա 6։ որիկ՝ Ի զօրն այն Ա՚սեհ էլ դի՚ քօր անուանի, որ կ՚ Ա՚Ճ Ի զօր ‖ Ա. և այսպէս յայտնապէս տեսա՚ նեմք. իբէ զի շիլօ նշանակիցէ հղօր կամ ներկ պարգևն. կի՛, որոյ կ. կամ թէ՝ նշանակիցէ զրժշկութի՛, կամ զհաղաղութի՛, և այլն. պարտ ասիմք միշտ՝ և յամօթս իմանալ թէ՝ իբէ Տէրն մեր, և Ա՚սեհ Ա՚ղքայն։

Պրակ. Ր։

Ա՚նդվայր ուրեմն իմն է, և անտե՚ղի յամենայն մեր աստ երկարակեաց հակաձառելոյ՝ և հերքելոյ զմոլի կարծիսն ոմանց և արդեն՚ կան խստապարանոց հրեից՝ որք վասն շիլօ կամին մեկնել՝ իվերայ նաբօ

ա, աբոգոդոնոսորայ, կամ՝ ի վերայ այլոյ ուրուք մանաւանդ՝ քանզի ի վերայ Սահմանին. վասն զի ոչ միայն մինչև յաստ հերքեցանն զօրութիւնք և նշանակութիւնք շիլո բառին. այլև անձամբ սոյնն Յակոբ արգումանի, և ի պետական Աբրահամն ի Յակոբ մեռանի. ի Յակոբմոդական գիրս Սանհեդրին, գլ. 11. որ խելիկ անուանի. Ի աբի Յոհաննես լինի հարցեալ. Զի՝ և որով անուամբ կոչեսցի Սահմանն. պատասխան ի նմա. շիլո՝ կոչեսցի նա. ըստ որում գրեալ է՝ Վասյանն ի Յուդայէ մի պակասեսցի, և մի՝ պետ յերանայ ներ մինչև եկեսցէ հանդերձեալն (շիլո) Զոյն ներ անուանեն զՍահմանն յայտ յանդիման, և պարզաբար անուամբ շիլո ի շաբաթի առաւր ծրհնութիւնս. (Թուղթ. 9. եչ 1. տուն 6։ յԱ. մատեղոդամի։) ուր երդեալ բարեբանեն բարեաց զշաբաթապահն, և ի միջ այլեայլ բարեացն՝ և

||Ծ. նն. 49. ԼԹ։

և զնոսա փրկիչն, Աստուն եկեսցէ. ասեն, որոյ անուանն կ՚ելլէ այսոսիկ՝ գերազանցեալ յուցանեն զնա՝ ի ձեռն կաթուլիկան արհեստին՝ համարելով զայս երկու բառիցս Թիւմն եաթօ շիլօ. եկեսցէ շիլօ՝ որ այսու բառիւքս Աստուն կ՚, զմեծաձայնելի. քանզի Ցառքն՝ որք կայանան ի եաթօ շիլօ՝ ըստ իւրոյ սակաւ գրոց համարողութեանն՝ զնոյն թիւ առնեն՝ զորպիսի առնեն տառքն՝ որք կան յանուանն Աստուն՝ եթէ երեքհարիւր յիսուն ութ։ Ա. յոտ՝ ըստ այսմ կարգի։

եօդ	10։	մեմ	40։
քեֆ	2։	շին	300։
ալեֆ	1։	եօդ	10։
շին	300։	խեթ	8։
եօդ	10։		358։
լամեդ ..	30։		
հե	5։		
	358։		

Ա. յո՛ · այլք յառաջանան և սա-
առել

հրէից
կան խստասպառնոց՝ և խստիւ
քել՝ և հակաձառել ընդ արդեամբ
ուրեմն յամենամբ՝ ի մերժել՝ հեր
մարգարէական քանից ցուցանեն
զնոյն անունն Յն. որ աղագաւ
ռաջեալ գերազանցեն՝ զի այսր
Աստուծոյ. այլ. են ոմանք՝ որք յա
խոստովանին՝ զի փոխարէն շիլոհ քա
Աթիքն՝ ի Ալմուդ գրեանս
Արգումիմ՝ նուագ՝ և անուանի
ւաջին տաւ քառին եաքօ՝ ի՛ յետ.
առաջին տաւ քառին շիլօ՝ ի՛ շին.
առաջին տաւ քառին ուէլօ՝ ի՛
վաւ. Ա. յս երեքեան տառքս՝ ի
միասին լծեալք՝ լինին Յեշու. որ
ի՛ Յն. Ա. ւ ըստ որում ինքեանք
Աստուածի՝ նուագ՝ և անուանի
Աթիքն՝ ի Ալմուդ գրեանս
խոստովանին՝ զի փոխարէն շիլոհ քա
ռին ոչ այլինչ իմանալի կ՛, քան ոչ՝
Աստուածն. այլ. են ոմանք՝ որք յա
ռաջեալ գերազանցեն՝ զի այսր
մարգարէական քանից ցուցանեն
զնոյն անունն Յն. որ աղագաւ
ուրեմն յամենամբ՝ ի մերժել՝ հեր
քել՝ և հակաձառել ընդ արդեամբ
ւաւել՝ և ինքեանք ցուցանեն՝ ոմն՝
վարդապետն Հորընբէք՝ և Պէկ-
սիս՝ ի գալատինու գրոցն. մինչ
Աստուած՝ աղաղաշ անուանեալ՝ ա
սէ՝ թէ՝ Աստուածն Եզուս անուա
նիցի յայսպիսի երից քառից յեա
քօ շիլօ ուէլօ. եկեսցէ շիլօ՝ և առ
նայ՝ Ադանզի ասեն նք. առա-
ջինն տառ քառին եաքօ՝ ի՛ յետ.
առաջինն տառ քառին շիլօ՝ ի՛ շին.
առաջինն տառ քառին ուէլօ՝ ի՛
վաւ. Ա. յս երեքեան տառքս՝ ի
միասին լծեալք՝ լինին Յեշու. որ
ի՛ Յն. Ա. ւ ըստ որում ինքեանք
Աստուածի՝ նուագ՝ և անուանի
Աթիքն՝ ի Ալմուդ գրեանս
խոստովանին՝ զի փոխարէն շիլոհ քա
ռին ոչ այլինչ իմանալի կ՛, քան ոչ՝
Աստուածն. այլ. են ոմանք՝ որք յա
ռաջեալ գերազանցեն՝ զի այսր
մարգարէական քանից ցուցանեն
զնոյն անունն Յն. որ աղագաւ
ուրեմն յամենամբ՝ ի մերժել՝ հեր
քել՝ և հակաձառել ընդ արդեամբ
ւաւել՝ և ինքեանք ցուցանեն՝ ոմն՝
վարդապետն Հորընբէք՝ և Պէկ-
սիս՝ ի գալատինու գրոցն. մինչ

հրեից։ արձակել ուղևորեացուք
մինաւանդ առ իւրեանց սեպհա-
կան Աստուածն՝ և վարդապետան.
ուստի բաւականապէս տեսանել
կարասցեն՝ զի այս նոյն Շիլո Աը
սերնդ։

Աստիպէտ մեծ մասն այս առուր առ
դենականս հրեից զայս անուն
Իեշու՝ յի՝ յն՝ ոչ կամին անուա
նել՝ կամ եթէ անուանեն՝ յոյժ
հայհոյօրէն ընդդէմ Յ. անուա
նեն։ քանզի փոխարէն իւրոց տա
ւին քաջաղեն նոքա՝ իեմախ՝ այ
սինքն՝ ջնջեսցի։ փոխարէն շին
տաւին՝ շեմ՝ այսինքն անուն նո
փոխարէն վաս տաւին՝ վը զիքրօ
այսինքն՝ և յիշատակ նո։ ՚Ես՝
մի համարիր զոյս զայս մեղս գու
ես ոչ գիտեն՝ զի՛նչ գործեն նք։

2 Օսի. 25. 6։

Պրակ. Ա։

Գլխոյն Ես 15
49 րեշտակ՝ և փ րկիչ ։ և յ՛այսմ
անուանէ Աը ՚ն՝ ահասպետն՝ ը-
նդ այս խոստացեալ շիլո՝ Աեհն՝
Ծննդ. 48. 16։

գլխոջ՝ տուն 18։ փրկութիւն տն.
ըստ որում ծերունին Սիմէոն առ
նէ || փրկութիւն քո. ի բնադրի || Ղուկ.
եդեալ կայ՝ լիշու յաթիքա. որ՝ 2. 30.
ի վերայ քո էր՝ Սիվիթի էհօ
վահ. որ է, սպասեմ, ինամ, ու
տէր։ և երուսաղէմեան Թարգումն
այսպէս յիւրում մեկնողական պար
զաբանութեանն զայս 18 երորդ
տունս՝ այսպէս մեկնէ, Այրն մեր
Յահիօբ ասէ. Ո՛չ ապասեալ ինձ
անձն իմ փրկութենէն Յովասեանն
Դեդէօնի, զի այսչ ժամանակաւ
ուր. և ոչ՝ փրկութենէն Սաւիխոնի՝
զի այսչ եղծանելի. քայց՝ փրկու
թենէն, զորմէ դուդ ասացեր բա
նիւդ քով՝ որէ՛, Սիմէոն, որ է
կեցեալ առ քո ժողովուրդ՝ որդիսն
Իշի. այսմ փրկութեան սպասէ
անձն իմ, և ակնուսնի։ ընդ այսպի
սի բանիւք Սա Երուսաղէմեան
բաւականապէս խոստովանի՝ որ
փոխարէն լիշու յաթիքա Սիմէոն.
կամ փրկութիւնն՝ ի ձեռն Սիմէոնի
սպասեալ մեկնէր։ Այս Սիմէոն ա
ռնուն

Ընտի, որ զօրացոյց զ՚ուրայիկ։
Ընտի հովիւ, վկայ Իւէ։ Հովիւն
Իւէի՛ Աստուած. վասն այդորիկ զի
նա զհամայն Ուրայիկն Ա՚Յ հո-
գայ, տածէ՝ և դարմանէ իւր մար
մնոյն՝ և արեամբն ‖ Յով. ՚Ա՚Յ վկայն
Իւէ՝ որպէս և՝ զօրութիւն՝ և հաս-
տատութիւն Իւէի. որով Ա՚Յ Ուրա-
յիկն այնպէս հաստատեալ՝ և
պաշտպանեալ է՝, որ նոյն դժոխոց
դրունքն ոչ բաւեն յաղթահարել
զնա ‖։

‖ Յով. 6. 55։

‖ Մատ. 16. 18։

Պրակ. Ի։

Յաւաջեալ ուրեմն տեսցուք մեք
զերկրորդ տեղին թէ՝ զինչ ինչ լի
նի աստուեալ վասն Ը իլօհին. և
այս է՝ եաթօ. եկեսցէ՝ Ա՚անխաւ
եկն նա՛ ի Ա՚իրայէ առ՚ի խօսիլ
զաստուածամն ուխտին։ Տէ՛ ի Ա՚մե-
նայն եկն, և երևեցաւ ՚ի Ա՚կերայ-
ց՚Յեսու ասէ. Ես զօրավար եմ
զօրու Տն, և այժմ եկի ‖։ այսինքն

‖ Յես. 5. 14։

կատարածեալ լինուլ զիմ խոս-
տումն: Ուայց այս գալուստս շի-
լօհինն, որ այսու խոստացեալ լինի,
և կանխաւ ասացեալ՝ երբ Յակօբ ա-
սէ՝ եաթօ, եկեսցէ. կ՚երդուրն այլ
իմն գալուստ: Ուրաջինն գալուստ
նորին՝ իվերայ Ասինայի՝ էր իբրև
պատրաստուելիւն մի այսր խոստա
ցեալ գալստեանն՝ զորմէ ասէ նա-
հապետն խօսի: Ուրդ՝ առ՝ իբար
ընդ վերահասու լինիլ գալստե-
ան Շիլօհին, զորմէ աստ՝ իմեր քնա
բանիս ձառեալ լինի. տեսցուք
՝ի միասին, և մտադիր լիցուք:

1. Տեղին, ուստի Ասէհն, կամ
Շիլօ լինի եկեալ:
2. Տեղին՝ և անձինք, յորս գայ-
ցէ Ասէհն:
3. Կերպարանն, որով խոստացեալ
Ասէհն եկեսցէ:
4. Ազախձանն, ընդ որ նմա պարտ
կ՚գալն:
5. Ամանակին. երբ նմա պարտ
կ՚գալն:
6. Ինչ կ՚հետևելոց ՝ի գալըս-

տեանն

տեառն Աստուծոյ, այսինքն՝ հնազանդութիւնն Յեթանոսաց։

Պրակ. Ժ. Ա.

Ասէ տեղւոյն թէ՝ ուստի՛ գալոց Աստուածն. ոչ՝ գալոց՝ ի Դամասկոս, ՚ի միջոց ըսդոտ՝ և ախտակ ժէտ մարգոյ՝ ուրանօր հնա՝ ըստ սահմանին Թ. ամսուդին. հնաւ, և ցահովք յատկ մինչև ց՚ժամանակն իւրոյ գալստեան։ Թ. ամսուդ Սահ հեդրին գլ. ԺԱ. որ խնկեք յորջորջին։ Ա. այլ՝ եկեսցէ յերկնից. Ա՛վ եղ յերկինս, և էջ. զորս Աբ Ա. ռաքեանն պօղոս և ցուցան նէ. ՚ի գրոցն Սաղմոսաց. Այր աղաղաւ ՚ի Աբ Ա. ռաքելոյն անուն՝ անի, Տէր յերկնից. և՚ի Օաքարեայ՝ Ա. րեգակն ՚ի բարձանց Տէս և։ Ա. յմ. պարտ կ՛ զի գայցէ նա յԱ. յ։ ՚ի Աեթլեհէմ քաղաքէ։ զոր և Ա. հանայա սպետքն՝ և Ա. պիրքն առաջի երօ դէս խոստովանէին։ Պարտ՝ նմա գալ

Ամա. 30. 4։
Եփես. 4. 9։
Սաղ. 67. 19։
Կորն. 15 47։
Ղուկ. 1. 78։
Սաղ. 4. 2։
Օրէ. 18. 15։
Մալա. 5. 2։
Մատ. 2. 5։

գալ յարմատոյն և ի ցեղէն Յու
դայ. ըստ որում Աբ՝ և ահապետան
Յակոբ նշանակութիւն յուցանէ
բանիւքն բնաբանի մերոյ, որպէս
և ինաստացեալ բանիցն ի վեր
տանց 8. 9. ի զաւակէ Դաւթի։
և ի մաքուր կաւոյ։ Ընդ այս
յղասցի, և այլն։ Եսայի. 7. 14.

Պրակ. Ի՛Ն։

Ասէ տէրոյն. յորո Աւետն էր
գալոց՝ ի Սիոն. և եկեսցէ ի
սիոնէ (իսիոն) փրկիչ։ և ուրաց
լեր դուստր սիոնի. ահա թագաւոր
քո գայ առ քեզ։ ի տաճարն.
յանկարծակի եկեսցէ ի տաճար
իւր Տէր։ և զկնի եկեսցէ
յերուսաղէմ, զի լցցի այսպէս
գրեալն ի մարգարէին. և ի ժա
մանակին յայնմիկ կոչեսցեն զն
րուսաղէմ աթոռ Տեն։ Ասէ
ասէ անձանցն, առ որս գալոց է,
Իսրայէլ։ Ա՛ստուծոյ՝ փրկիչ
Ինձ է՝ անուշանեալ։ և փառք
Ինձ։ Եկեսցէ նմա առ իւրան։
յիւրան

||2 Թագ. 7. 12։ ||Սաղմ. 131. 11։ ||Երե. 23. 5։ ||Եսա. 59. 20։ ||Զաք. 9. 9։ ||Մաղ. 3. 1։ ||Եզե. 3. 17։ ||Եսա. 49. 7։ ||Ղուկ. 2. 32։

յ՛իւրան եկն || : Նաև՝ առ Յեթա
Նոսա ՚ի ձեռն Ս. Հետարանի քարո
զութեանն. վասն այսորիկ ասէ տ
Յեթանոսացդ կոչի || :

Պրակ · ԻԹ ·

Այլ՝ սակս պատկերի նորին, ո-
րով եկն. այն ոչ կ՛երպարան՝ ըն
որում յուսալնումն երևեցաւ կեր
պարանի Աստուծոյ ՚ի վառեալ մո
րենւոջն || : կամ ՚ի յ՛ամպս հան
դերձ հրով՝ որոտմամբ, և փայլա
տակմամբ. որպես ՚ի Սինայ լե-
րին || : Այլ՝ մարմնով՝ և ՚ի մար
մնի, հաստատեաւ ընելով || : ի քննագրի
եդեալ է. Ծակեալ ականջք. զոր
Տէրաքեան անուանէ՝ Աարմին
Սակայն՝ Թէպէտ գոլոյ եր մարմ
նով՝ և կատարուն մարմնով. իսկ՝
նորին գալուստն ոչ եր արիքուստ
փառաւորեալ՝ և աշխարհական պըշ-
նանօք՝ ըստ որում Ս. Լեհպքն ցնո
րեալ երազեկ. այլ՝ աղքատ և հեզ՝
ծեալ ՚ի վերայ էշոյ

Ես. 49. 6.
Ղուկ. 3. 32.
Ես. 53. 11.
Զաք. 9. 9.
Ես. 52. 14.
Ես. 3. 3.
Ես. 19.
Աղ. 39. 8.
Հեբ. 10. 5.

նի նորա տեսիլ՝ ոչ փառք, և ոչ
գեղեցկութիւն. այլ՝ անարգ, և նուա-
ստեալ քան զամ՝ որդւոցն մարդ-
կան (այսինքն՝ իւր արտաքին կեր-
պարանօքն.) այր մի՝ ի հարուածս՝ ‖ Եսա.
և գիտեհ համբերել ցաւոց ‖ և այլ ‖ 53. 2. 3.
լինի նա սուգիս՝ որ ե արդար ‖: ‖ Ջաք.
և գեղեցիկ տեսլեամբ քան զամ ‖ 9. 9.
որդիս մարդկան ‖. և մեծ փառաւք. ‖ Սաղ.
զի երևեսցին փառքն Տն ‖. Այր- ‖ 44. 3.
ամով՝ և՝ի մարմնի ‖. այլ՝ Աստուած՝ ‖ Եսա.
և՝ի Աստուծմ՝ լինի Աստուն, և ‖ 40. 5.
կոչի՝ Իմմանուէլ, ընդ մեզ Աստուած ‖: ‖ Տիմ.
այր աղագաւ՝ լինի կոչեալ Յի- ‖ 3. 16.
ռաքելոյն՝ Տէրն փառաց ‖: Այս ‖ Եսա.
և ես՝ պատճառն լիցի՝ ընկր մեծ և ‖ 7. 14.
զև փառք տան վերջինի՝ քան զառա- ‖ 1 Կորն.
ջինն ‖: այս է՝, զի Իմմանուէլ՝ ‖ 2. 8.
Աստեղն, Տէրն փառաց յայտնիցի ‖ Անգ.
երևեցաւ, և իւր փառքն զայս ‖ 2. 10.
երկրորդ տուեալ լցոյց ‖: ուսուցա ‖ Անգ.
նելով՝ ինձոյն տանն. Վանդի այլ ‖ 2. 8.
պէս ոչ իշխէք կերպիւ տապարին երկ
րորդ նմանիւր ընտրելոյն՝ ոչ
հարըստութեանն, ոչ շինուածոյքն
կամ

կամ այլ հանդամանաքն. նաև յոյժ
փոքրակի երևի՝ երկրորդն քան
զառաջինն գերազանց լինելը. ի՛ն
քեանք՝ երեսաց խոստովանին Թէ՝
Ի՛ւմ ալմուդական կ՛րոջն Յու-
մա, որ հինգ պետական, և գլխաւո-
որ իրք յ՛երկրորդ տաճարին ա-
մայեալ Թողեալ՝ և լքեալ էղեն,
որք էինն՝ ի յ՛առաջնումն, այ-
ւ. Ա՛րիմ, և Ա՛ումիմ: յանդիման
նուԹեն, և ճշմարտուԹեն. ուստի
լինէր հարցումն և պատասխանի
յ՛Ի՛յ սակս առնելեցն՝ և Թողլեցն՝
2. Լ՛ուծ ղօդէշ. ոմն հուր. առ՛ի
ծախել ղզոհսն:
3. Լ՛րոն հաբերիԹ. տապանակ
կտակին, հանդերձ փառահռչակ
Լ՛ծային երևմանն:
4. Շ՛աբինահ. իսկական քնաւոր
Թիւնն Լ՛աստուծոյ:
5. Ա՛ուձախ հա՛նըքռուահ. շունչ՝
և ոգի մարդարէուԹեանց: Լ՛յս
ուշ ևս գոյր յ՛երկրորդ տաճարումն՝
քանզի՝ զկնի Ա՛ղաքէայ մարդա
րէին՝ Ա՛արգարէ ուշ ևս գոյր:

Ի գիրս Անհեդրինն կցորդի եւս
թէ՝ Ած իւղն օծման, որով թա
գաւորք՝ եւ քահանայապետք օծել
լինէին, ոչ գտաւ յերկրորդ տա
ճարումն։ Ած այսոյիկ՝ եւայլ քա
զում արտաքին հանգամանացն՝
փառք, և պարծանք երկրորդ տա
ճարին էին յոյժ նուաղունք քան
թէ՝ առաջնոյն. Այլ՝ որովհե
տև առաջին տաճարին փառքն
էին ստուերական պատկերք, և
փառք. իսկ յերկրորդումն՝ Տէրն
փառաց անձամբն երևեցաւ՝ որ
աղագաւ՝ իրաւանց՝ և չմարտուք
երկրորդ տաճարի փառքն էին
յոյժ մեծամեծ քան զառաջնոյն։

Պրակ. ԻԹ։

Յառաջեալ մեր սակս վախճանի
գալստեանն Աստուծոյ, թէ՝ ընդէր
հարկ էր գալուստ նորին։ Ա. յա
ւս ոչ՝, զի զմեզ իշխանաս, և
Տեառս առնէր. կիր բազում վայ
ելս ունիմք, և աղօղուիմք յայսմ
կեան

կենցաղումն տայր, ըստ որում մարմնասէր իսրայելացիքն երազեն. զի Ա. ըքայութիւն նորին չէ յայսմ աշխարհի։ Եւ՝ վիճակ հաւատացեալոցն է, զնեղութիւն ունել յաշխարհի աստ։ Այլ գալուստն Մեսիային է՝ խոստացեալ վասն այն՝ զի արասցէ զկամն իւր երկնաւոր Հօրն։ Այս. աւետարանել աղքատաց՝ և հեղոց. բժշկել զբեկեալս սրտիւք. տալ սգաւորաց Սիոնի փառս։ Այ. աւել զամբարշտութիւնս, մատուցանել զյաւիտեան նախանձ արդարութիւն. կնքել զտեսիլ՝ և զմարգարէութիւն. և օծանել զՍրբութիւնն սրբութեանց։ Այլ ոչ զմեղաւորս յապաշխարութիւն։ և փրկել։ լինիլ փրկութիւն ոչ ինչ մինչև՝ ի ծագս երկրի. ասել կապելոյ թէ՝ ելէք, և որք ի խաւարին եցեն, թէ յայտնեցարուք։

Պրակ. Ժ.

Ի սկզբն ժամանակի, յորժամ գա

լոց

լոց կ՚Աներկն. ՚ի բնաբանի մերում
ոք նահապետն յոյժ պատկան քա
նիւ իբր մատամբ ցուցանէ՝ յ՚ա
սելն. Ա՚ր պակասեսցի իշխան ՚ի
Յուդայ, և մի պետ յ՚երանից
նորա, մինչև եկեսցէ նմա ՚ին
դերձեալն. ՚Ի մայրումն բանիս կ՚.
պի շնքհտ, առքունի գաւազանն,
կամ Ա՚ալքին վը Շ՚ալտին. Թա
գաւորք՝ և իշխանք՝ ըստ օրում
Յ՚արգում Յ՚ովաթանն ասէ. և
Ա՚նխոկէկ, այսինքն օրէնսդիրն ՚ի
Ա՚անհեդրումն, որ կ՚՚երկից մեծ
ժողովն, և վերատեսուչ էր ՚ի յոս
դայ սակս իրաւանց, և դատաստա
նի ՚ի միջ առն, մերձաւոր և ընկե
րին գործուածիւնք։ Ա՚յդ՝ երկա
քանչիւր այս իրագործուածիս՝ որ
քունի գայսոնն, և օրինադրուին,
ոչ էր պակասելոց ՚ի Յուդայէ յա
ռաջ քան զ յայսոնուածն գալստե
Ա՚սեհին։ Վ՚անզի Յուդաս ոչ
էր կորուսանելոց զայս երկաքան
չիւր երեւելի պաշտօնս՝ մինչև շիլ
գայր. իսկ յառաջ քան զգալուստ
յ՚ան

Հանդերձելոյն, տակաւին զերկո
օեանն միանգամայն ոչ էր կորու
սանելոց. Շ Եբէտ, Ա՝ գաւա
զանն, կամ՝ գայսոսն արքունի ար
գարև՝ պակասիկի Թերևս յառաջ
քան զգալուստն Ա՝սեհին, որովհե
տև Ա՝սեհն, ըստ խոստման բանին
գալոց է՝ յարմատոյն Յեսսեայ ||
երբ գերբայական տունն Դաւթի
յոյժ անկեալ՝ և՝ի Թագէն կապ
տեալ էին. զի այսպէս՝ զանկեալ խո
րանն Դաւթի կանգնեսցէ || որ
և ոս հարկիւ սպառած՝ կանխել և յա
ռաջանալ. գայցէ Ա՝սեհն, զոր
ակն Դաւթի ըստ մարմնոյ || Դ
Դաւթէ մարթ իցէ գալն, հե՛զ
աղքատ, և այլն || Վ՝անգի փառա
հեղ Թագաւորի որդին ոչ լինին ըն
կալեալ՝ի գոմի, և ոչ իջուցեալ՝ի
մարի. ուր եղեն մի, և եկն աւետին ||
ըստ որում, Ա՝ագաւորին մերոյ
փառաց, Յի Վ՝ի, հանդիպեցաւ
նըմն Դաւթի յոյժ խոնարհիլ՝ ո
րով այս մեծ Թագաւորս՝ խոնար
հեալ

Ղուկ. ։ ։ ։

հեաւ դիմաւ՝ ի Նաւթայ՝ ըստ
խոստման բանին, յառաջանայր։
Նայր սակայն՝ Եխոքէկն, ՝ի՛
օրէնստուն ՝ի Յանհեդրուածն՝ կամ
՝ի մեծ Հրէայական ժողովուածն,
տակաւին վարէր զիւր հրամանն.
զի Հրէայական իշխանութեանն
պարտէր ՝ի կայի գոլ՝ ոչ և տա-
ճարին. Նոյա հարկէր առանձին
ինն ժողովուրդ լինիլ՝ որ զառան-
ձին օրէնսն ուսանէին, և ըստ այնոցիկ
նոքա կեային՝ եթէ յԵկեղեցական
կարգս՝ և եթէ յաշխարհական ի-
րաւունս, որովհետև Եսեհի գա
լուստն հանդերձեալ էր առ իբան
ըստ խոստման բանին, և առ իւր
տաճարն՝ լցուցանել զնոցին փա-
ռաքն իւրովք։ Եւ Եխոքէկ
իսկ օրէնստուն՝ խոստովանի ծնեալ
լոս ևս զի, յ՚իւր մեկնողական
Թարգմանութեանն՝ փոխարէն Ե՛կ
խոքէկ դնէ Յաֆրա, որ նշանակէ
Փրիչ՝ այսինքն՝ Պիր, որ դնէ,
և ասէ իրաւունս. ասացս ևս և՛ զօ
րութեն, և յատուկ նշանակութեն
բառին

Եսա. 59. 20։ Հագդ. 2. 8։

բառին Եզեքիէլ, Վասն զի աճ-
անցեաւ բառս այս Եզեքիէլ յա-
ռաջանայ յ'արմատոյն, և՝ ինձախա
գաղափարէն Ստակ. որ նշանա
կէ գրել՝ գաղափարել՝ օրինակել՝
փորել՝ փորագրել՝ նկարել՝ և քան
դակել. ուստի յառաջանայ Ստօկ,
այսինքն հրաման, իրաւ, և օրէն
ընդունեալ Եզեքիէլ, հրամանա
տու, իրաւարար, և օրինադէտ՝ և
օրինատու նշանակէ: Ա ՚ծորոյ՝ Ին
մեր Ա՚ծ Եզեքիէլ կոչի, յորժամ
եկեղեցին ասէ. Յեհովայ Ջեբաո
նու, Տէր դատաւոր մեր. Յեհո
վայ Մեխոքենու, Տէր իշխան մեր,
կամ օրինատու մեր Յեհովայ Մալ
քենու, Տէր թագաւոր մեր||: Ա՚յս Եսա.
պէս Տէրն Ա՚ծ կոչի մեր դատաւ 33. 22.
որ՝ Թագաւոր, և Մեխոքէկ՝ կամ
օրինատու. քանզի միայն Տէր Ա՚ծ
կ՚ միակ օրինատու, որ զօրէնս իւր
մեզ դնէ, և տայ:

Պրակ. ԻՕ:

Ա այս Մեխոքէկ՝ ասէ՝ զբ նահա
պետն

պետն ի մեր քնաքանի՝ տեղւոյ մի՛
տայէ, ի բաց մի՛ լինիցի, և մի՛ պա
կասեցնի Տիբէն ոտագլաւ, ի մի
ջոց ոտից նորա։ Այսու ոչ կամի ա
սել թէ՝ մէխօքէկ, և օրէնաստուն
շառաւիղեալ՝ և ծնեալ էր ի Յու
դայէ, ըստ որում ուսուցիչ ոմն
կարծէ. թէպէտ այսպիսի խօսել
կերպ յաճախասպէս գտանի։
Եւ զաղտն ելեալ ի միջոց իւրմէ։
ի քնագրի՛կ. ի միջոց ոտից նորա։
Եւ այլախօս փոխանակութեա
սի վասն նոյն ծնեալ աղտին, և
զարմին։ Այդ սակայն՝ բառքն
այնոքիկ՝ Տիբէն ոտագլաւ, այսինքն
՝ի միջոց ոտից նորա՝ յայսմ՝ քնա
քանի մերում, Եւ այսպէս կարելի էն
մեկնիլ՝ կամ առնանիլ. քանզի մէ
խօքէկն՝ կամ օրէնաստուն ոչ էր մի
այն ի Յուդայէ, այլև ի Աբի
րայ։ այսինքն՝ ի Բանասէի ցե
ղէն, որոյ անդրանիկ որդին էր
մաքիր։ Եւա՝ էր օրէնաստու ի ցե
ղէն Յուդայ, և յորդւոյն Յարոնի
եայ, և յորդւոյն Յարոնի
որում անուանի Աբի ոմն յայտ
նանի

Դատ. 5. 14.

Օրհ 17. 9. 31. 9.

նամ վկայէ՝ ասելով. մեծաձեւ
մանն՝ ի Յանհեդրուէն էր՝ ի քա
հանայիցն, և՝ ի ղեւտականացն. ըն
որում և սա երևի ստուգել՝ ի՝ կոր
կատակարանի գրոցն ‖։ Ի գեմա
րայ. գլ. 11. յ Ի. տեառնէն. Թղթա
համար 104. և 106։ զնի վկայու
թիւն՝ թէ՝ ի յետակայիցն իւա
զուհէլայ, որև՝ Յոթոր ասի, աներ
մօսէի, մադիանու քուրմ ‖։ գը
տանիւր՝ ի մէջ Ի. տեառնէն, կամ օ
րէնստուս Ի. յո. և ս ի Յանայ՝
և յ ի սաքարայ ցեղէցն։ Ի ս ակա
ի սաքարայ վկայէ բահալ իատու
րիմ թէ՝ մեծ մասն ի ցեղէ յ ա
տեառն նստեալ էն։ Ի. յո. մէ
խոզբէկն, կամ օրէնստուն էր յ ա
մենայն ցեղէն Ի Շ ի. զորս իրէ
այ քն ինքեանք խոստովանաբար
վկայեն ի Յալմուդական. գիրք
Յանհեդրէն. գլ. ։ ի ստորում
նոյնն հաւանանօրէն երևի և ս ի
գրոցն ‖։ Ի րաւ ի մն իսկ՝ զի ի
Յուդայի ցեղէն յ ատեառն նըս
տեալ էն՝ ըստ որում ինքն յուդայ

և ս

Մատ. 26 59։
Յօհ. 11. 47։ 56. 12 10։

Եւից. 2. 18։ 18. 1։

Թագ. 11. 16. 24։

ԺԶ 16

քրն
փրկչին։ Այսպէս և մեկնին քանզի
Ցն, յառաջադոյն քան զիշխուստ
իմիջ ազգին, ի վերայ լերինն սինա
էր սովորութիւն նստիլն, և դատել
նացն, կամ յ'ոչ ըստ սահմա-
այսինքն՝ 'ինորա երկրի սահմա-
կուսասցի 'ի միջոյ ոտիցն Յուդայ,
կասեսցի, կամ ոչ հեռասկաւ մե
տուն, որ կ՝, Այնհեդրինն ոչ պա
ւմայուած քանին կ՝, զի օրէնքս
այլ՝ 'ի Աահմանայ երկրին յուդայ
'ի ծննդենէ, կամ 'ի ցեղէն նորին,
ոտիցն, այնպէս իմանալ՝ իբր թէ՝
սիկ, Այ՝ իբրեն ռազալաւ, 'ի միջոյ նո
գաւ՝ ոչ կ՝ պարտ զբաւան այնո
քրմ վերն յուդայ։ Այլ աղա
չիւր և ատհմանկանութենէն. ըստ
քանչիւր Այ՝ ի ցեղէն, յ'իւրաքան
սանեմք՝ զի օրէնատուն կ՝ յ'իւրա
շառաւիղեալ էին. որովհետև տե
ըսըրապէս՝ և ըստ ամի՝ 'ի յուդայէ
տէն ոչ յուշանի թէ՝ օրէնատուն
քեկ՝ կամ օրէնատու իմ՝ Այ՝ այ՝ աս
իմ՝ 'ի Այնագրին. Յուդա մէխո
և ս. որպէս ‖ Յուդա թագաւոր

քըն այնոքիկ Աիբէն ռագլաւ։
Աւր ասէ սակս Ախտարայ Թէ՝ ըս
պանաւ սխտարա Յ(այէլայ, և
Ախտարա սատակեցաւ սատակեաց
Յայէլ զԱխտարա. որ անկաւ Ի
ւմէջ ոտից Նորա Ծանրացեալ. բէն
Ռագլէհահ, այսինքն Ի մէջ ո-
տից Նորա։ Նաւքն այնոքիկ բէն
ռագլէհահ, Ի մէջ ոտից Ն(ր յ'այ-
սըմ օրհնուԹեաս ոչ առին Ի մար
գարէուհւոյն Դեբօրայ՝ իբր լոկ
իմն պատմուԹիւն Թէ՝ Ախտարա Ի
Յայէլայ սատակեցեալ կորացաւ՝
և զգեստնեցաւ. ըստ որում հասա
րակօրէն առնեն, որք սատակին,
և սպանանին։ Վասն զի յայնժամ
ասելի էր՝ Ռ(ախաԹ ռագլէհահ,
Ինեղբոյ ոտից Նորին. կամ, Ի ծո
նէ ռագլէհահ, առաջի Ն(ր ոտից
Վասն զի ոչ ասի Ժեբրայական
լեզուաւն, երբ ումն յ'իւր յաղԹո
ղէն հարեալ է, և զգեստնեալ Թէ՝
անկաւ նա Ի մէջ ոտից Ն(ր. այլ
լոկ՝ առաջի, կամ Ինեղբոյ ոտից
Նորա. վասն այսորիկ երբ Դեբո
րա

րա օրհնելով ելդէ. Ասասրա ան
կաւ ի մէջ ոտիցն Յայէլի. կամի
ացնու ցուցանել զտեղին, և զեր-
կիրն, ուր Ասասրա սատակեցաւ՝ և
չգետնեցաւ անկեալ. որ ի մէջ
ոտիցն Յայէլի. ի խորանին Յայ-
էլի, և ի բնակութեն. Կ. անդր՝
որովհետև գոյր խաղաղութիւն ի
մէջ Յաբինայ արքայի Կ.զօրայ,
և ի մէջ տանն Կ.աբերայ կինե-
ցւոյ. վասն այսորիկ Ասասրայ փա
խեաւ հետիոտս ի խորնանն Յայէ
լի, որ էր կին Կ.աբերայ կինե-
ցւոյն, կարծելով թէ՝ յ՚երկրին
կինեցւոյն գոլ անքոյթ, և ան-
կասկած. սակայն ի չատակի, և
յ՚երկրի կինեցւոյն սատակեցաւ
նա ի մէջ ոտիցն Յայէլի, ի խո-
րանի նորա, յ՚երկրին, և ի բնա
կութեանն Կ.ասէն, և աստուա
ձեարտե Կ.եթօրա զայն քսանեօ-
թինեերորդ տուընն այսպիսի տիրա
տեսիլ քանիւքս. Կ.նդ անկաւ
չուշառական, որ ի կործանիչն, և
սպասաւակիչն. Կ.ն՚ւ՝ այսինքն,
յ՚եր

յ՝երկրին կենդեցուց, ՚ի խորանի՝ և
՚ի բնակութեանն Յայելի։

Աջ որոյ՝ մինչ Աջ նահապետն ա-
սէ. Օրհնասուն ոչ պակասեսցի՝
ոչ հեռասցի ՚ի միջոյ ոտիցն Յու-
դայի, յուցանէ թէ՝ նա ոչ կ՚փո-
խելոյ զտեղին ՚ի սահմանացն յու-
դայ՝ մինչև որ գայցէ Շ իլօ։
Ուսկ յառաջ քան զգալուստն Շ ի-
լօին՝ Արխօքէկն, կամ օրհնասուն
՚ի միջոյ ոտիցն Յուդայի, ՚ի՝ յն։
րուսաղէմ ոչ պակասեսցի. այլ
անդանօր տակաւին զհուր նստա-
րանն, և բնակարանն կալցէ. զի
Շ իլօ Ասեղն եկեալ, ըստ խոս-
տացելոյն, ՚ինեղբօր օրինաց; և
յ՝ինչմ քաղաքի յ՝օրհնասուն ատե
նէն դատեսցի, և ՚ի յայս շինողա
ցըս անարգեսցի։ դատաւոտան
նէր բարձցի, և կեանք նէր յ՝երկրէ
բարձցին։ ՚ի բնագրի կայ եդեալ՝
՚ի դատաստանէն մարթ լինէ՝ ի բաց
բառնալ՝ և յ՝երէն կենդանեաց՝ ի
բաց հաւատանել։ Ա՚րդարև՝ սանձ
ա՝ երդ, և կատարեցաւ՝ ՚ի գալըս
տեան

Ա Սաղ. ԺԷ. 22։

Ես այ. ԽՅ. 8։

տեան Փրկչին մերոյ, Զիմարիտ
Տ իլօին։ Յորժամ Փրկիչն եկն՝
տակաւին կայր ի կայի օրհնաւորն՝
և ունէր զիւր նստարանն, և զնա
կարանն տակաւին յ՚Ի՛մ քաղա
քի, և այսպէս նա Ի՛ն եկաց ի ժո
ղովս անուանեալ աստուածոց, և՝ ի
նոցանէ դատապարտեցաւ, ի քաց
մերժեցաւ, և՝ ի կենդանեաց եր
կրէն ի քաց հատաւ։ Այլ՝ սա
կաւինչ ղկնի չարչարանացն իւրոյ՝
մահուանն, և համբարձման, իբ՝
իբր քառասուն ամաց յառաջ քան
զվերադարձն Տաղմուկն, և զաւերուա
տաձարին, և Ի՛մ քաղաքին՝ ա
պայ Ո՛րհնաւորն, կամ Ի՛ անհէ
պրինն, ըստ վկայութեանէ Ինքեանց
Յ՚Իրէից տեղափոխեցաւ յ՚Ի՛մ
ի քաղաքն Յաբնէհ, գոլով սա
քաղաք մի զետեղեալ ի նշանաւոր
ամէնանս Ի՛մ փրեմեան երկրին մերձ
Պալէստինու, իբր երեք մղոնեան
Հանապարհ ի Յոպպէ քաղաքէն։
Ի՛մոր Յաբնէհ քաղաքն կոչի էր
ամին

ամին վկայէ ի ձանձրոյդ գըր-
քոջն իւրոյմ։ Եւ պէտ՝ ցորքան
ժամանակ որ Աշմարիան շիլօ մեր
ամենօրհնեալ Փ րկիչն Ա՝ աղօվ-
քացի եկեալէ, զօրութեբ, և իշխա-
նութիւն օրհնօտու Ա՝ ինհէդրին
յոյժ կորացեալ՝ նուճաղեալ՝ և սա
կասեալէր. քանզի՝ Ա՝ րեւոյ այն ըս-
տուերական կառավարութիւն՝ ի
Ա՝ անհէդրում մնալնաւօղ՝ Ա՝ արյն՝
որք յ՝ աթոռն Ա՝ օսէսի նատելին,
յ՝ այնժամ աղաղտեցաւ, և նուճա-
ղեալ թուլացաւ՝ ըստ Ա՝ նգէլմար
դարէական բանին։ Ա՝ ւա՝ ոչ էր
նոցա արժան սպանանել զայր։
սակայն տակաւին ունէին զիւրեանց
նստարանքն, և բնակարանն, ի
մէջ ոտից Յուդայի յ՝ Ա՝ ՀՄ քա-
ղաքի՝ ըստ իւրեանց սովորական ո-
ձին, և կարգին. և ունէին տա-
կաւին, զիրաւունս և էր նոյ չնոր-
հեալ ոչ միայն զիւրեանց թշնա-
միսն, որք ընդդէմ օրինաց նոցա
էին, բռնել՝ կապել՝ յ՝ ատեան՝ ի
դատաւորն մտանել՝ և պատժապար-
տել

Ա՝ նդ. 2. 4.

Յօհ. 13. 31.

ասել. այլև՝ ինքեամբք գատել՝ և
վճռել. աստէն և ս Պիղատոս ասէ
ցնոսա. Առէք զնա այսինքն՝ զՅս
դուք, և ըստ ձերոց օրինացն դա- ‖ Յով.
տեցէք ‖. իսկայնպա զայսպիսի իշխա- ‖ 18. 31.
նութիւն ունէին վասն վճռելոյ՝ և
դատելոյ, և սմահուընդատելոյ, երբ
միաբանութիւբ ժողովեցուց դա
տաւորին՝ ի մի վայր դային՝ ըստ ո
րում ասացին ընդ մեր Փրկչին Յի
Հաճասիկ երևի, զի օրէնսատուն
ի միջոյ ոտիցն Յուդայի ոչ կ սա
կասեալ մինչև ի դալուստ Իլոին
քանզի յառաջադոյն օրէնսատուն
տակաւին էր յՅեմ. ի մայրաքա
զաքին ՚ի Երեսաստանէ՝ Աստէն գոյ
այս յայտնի Ա ամուդական կա-
նոնս որ ասէ. Ի կատարեալ հաս-
տատուն, և հաճասատ ուսումն, կի
բան, որ Ա անհնդրկինն լեալ ի
Յուդայեան քաժնին. իսկ Ա ծայ
ին բնակութիւնն՝ի Ա ենիամեանն
մասին. Ա անզի Ա անհնդրկինն,
կամ եօթանասնից ատեանն էր մի
այն Յեմ. քաղաքի, ի նորա տա
ճարի

Ձարի սրահին, ՚ի միում շինուածի
որ կոչիւր՝ Ի չքաթ հագուզիք,
քարայատակ գահլիճ, սրատշգամ,
կամ Սենեակ. սակս աղնիւ փորա
գրեալ քարանցն՝ որովք սենեակն
այն յատակեալ էր. և այս տեղի
գոյր ջրհեղեղ ՚ի յուդայեան բաժ
նի, և յ՚երկրին. իսկ Սրբուհիւն
Սրբուհեանցն, ուր միանգամ ՚ի
տարւոջն ՚ի ահանայապետն մտա
նէր, կայր ՚ի Ենիամեան բաժ
նին, Ո՚ղայսորիկ գրեալ էր։ Պի
զատոս նստաւ ՚ի վէր բեմին՝ (կամ
յ՚աթոռի դատաստանին։) ՚ի տե
ղւոջն՝ որ կոչիւր՝ քարայատակ։
Ցնդիմն այս էր յատակեալ տաշած
քարիւք՝ և սփռեալ։

Պրակ. Ժ.։

Ղ.Ե. 8.
Ղ.Ե. 19. 13.

միմ ազգք՝ կամ հեթանոսք իմա
նին՝ որք ըստ Հիմարիտ Աբրահա
մու զաւակին՝ այ՝ Աստիւնն՝ լի
նին օրհնեցեալք. ոյք խոստացաւ
Տէրն։ Եպէտ հեթանոսքն հին
կտակարանի ոչ լինն՝ սակս զանուղա
նութեան ժողովրդեանն Հ. Յ՝ հասա
րակաւորէն՝ Հօյիմ անուանին՝ սա
կայն՝ ի մեր բնաբանի եդեալ կայ
յամիմ ազգաց՝ անուամբ՝ որ է՝
հասարակ ևս ժողովրդեանն Հ. Յ՝
ոյք՝ ի Հէլ Աբրայն՝ զի հեթանոսք
դարձմամբ՝ և հաւատովն ի Աստ
ուած՝ ոչ ևս էին օրոշեալք՝ և զա
տեալք. լսամին՝ այլ ամին. այ՝ ոչ
ժողովուրդ իմ՝ այլ ժողովուրդ
իմ։ Եւ օրհնեաղն Հ. Յ՝ ի յօրհ
նեալ Աստուծն՝ ըստ օրում ասի։
թէ՝ Հ. Ճ ընտրեալ զմեծատուն
հաւատովք՝ և ժառանգաւորս ար
քայութեանն թէև՝ յորժամ ըն
տրէ զմեզ Հ. Ճ՝ մեք ոչ հաւատա
յեալ եմք՝ և ոչ ժառանգաւորք՝
քայց օրդիք մահուան՝ և դատա
պարտութեանց. մեռեալք ի մեղս՝
և

Ես. ԺԱն. 12. 3։ 22. 18։

Ես. Ո՛Ը. 2. 23։

Յակ. 2. 5։

ոչ

ռայեսցեն, և ձայնի՝ նը լուծեցեն ‖ և
տուլ՝ և անկեղծաբար սիրով ծա
ղայ եղբարս՝ զի ոչ ունիմ զոք հա
ւասար ինձ՝ որ անկեղծաբար զհո
գսն ձեր խնամեսցէ՝ զի ամենայն
որ իւրեանց՝ ինչ ինչ ոչ զՅիսուսի
նոյ՝ այլ զիւրեանց ինչ ինչ ի
նդրեն՝ այս ժողովուրդս այնմիկ շի
ղ՝ կամ Աստուծոյն հնազանդեսցին՝
սաե սուրբ նահապետն՝ և ակնկալ
ցեն. այսինքն՝ որքա հաճոյ լըզ
Աստուն ընկալցին ինքեանց փըր
կիչ՝ և Աեղուցիչ՝ նման ևս՝ հաճա
ռանդաբարք. վասն այն՝ զի նորա
բարերարութիւնքն՝ զորս Աստ ի
ժամանակին եղոյց նմ՝ հաճաստա
ցեալք՝ և ժառանգաբարք լինին։
Ապաէս և ի քեթանոսքն այժմոյս
Աստիմ կոչին՝ ոչ ևս՝ ի՛ել. ժողո
վուրդք Աստ. վասն այնորիկ զի նոքա
զղջմամբ՝ և հաճաստակ ի ժամանա
կին ի միասին լինելոց էին ձեմա
րիտ Աստ ի՛ն՝ և օրհնեալ Աստ
ժողովուրդն ի՛ օրհնեցեալ՝ և ի
նա Իսրայէլն Աստուած։

Պրակ ԻՐ։

Մատ. ԻՀ. ի. ԻԱ. ի.

Մարկ. ԻԱ. ի.

Ղուկ. ԻԹ. ի.

Յովհ. Ի. ի.

Գործ. Ա. ի.

Գործ. Բ. ի.

Գործ. Գ. ի.

Գործ. Դ. ի.

Գործ. Ե. ի.

Գործ. Զ. ի.

Գործ. Է. ի.

Գործ. Ը. ի.

Գործ. Թ. ի.

Գործ. Ժ. ի.

Գործ. ԺԱ. ի.

Գործ. ԺԲ. ի.

Գործ. ԺԳ. ի.

Գործ. ԺԴ. ի.

Գործ. ԺԵ. ի.

Գործ. ԺԶ. ի.

Գործ. ԺԷ. ի.

Գործ. ԺԸ. ի.

Գործ. ԺԹ. ի.

Գործ. Ի. ի.

Գործ. ԻԱ. ի.

Գործ. ԻԲ. ի.

Գործ. ԻԳ. ի.

Գործ. ԻԴ. ի.

Գործ. ԻԵ. ի.

Գործ. ԻԶ. ի.

Գործ. ԻԷ. ի.

Գործ. ԻԸ. ի.

Գործ. ԻԹ. ի.

Գործ. Ի. ի.

Գործ. ՀԱ. ի.

Գործ. ՀԲ. ի.

Գործ. ՀԳ. ի.

Գործ. ՀԴ. ի.

Գործ. ՀԵ. ի.

Գործ. ՀԶ. ի.

Գործ. ՀԷ. ի.

Գործ. ՀԸ. ի.

Գործ. ՀԹ. ի.

Գործ. Ճ. ի.

Գործ. ՃԱ. ի.

Գործ. ՃԲ. ի.

Գործ. ՃԳ. ի.

Գործ. ՃԴ. ի.

Գործ. ՃԵ. ի.

Գործ. ՃԶ. ի.

Գործ. ՃԷ. ի.

Գործ. ՃԸ. ի.

Գործ. ՃԹ. ի.

Գործ. Մ. ի.

Գործ. ՄԱ. ի.

Գործ. ՄԲ. ի.

Գործ. ՄԳ. ի.

Գործ. ՄԴ. ի.

Գործ. ՄԵ. ի.

Գործ. ՄԶ. ի.

Գործ. ՄԷ. ի.

Գործ. ՄԸ. ի.

Գործ. ՄԹ. ի.

Գործ. Յ. ի.

Գործ. ՅԱ. ի.

Գործ. ՅԲ. ի.

Գործ. ՅԳ. ի.

Գործ. ՅԴ. ի.

Գործ. ՅԵ. ի.

Գործ. ՅԶ. ի.

Գործ. ՅԷ. ի.

Գործ. ՅԸ. ի.

Գործ. ՅԹ. ի.

Գործ. Ն. ի.

Գործ. ՆԱ. ի.

Գործ. ՆԲ. ի.

Գործ. ՆԳ. ի.

Գործ. ՆԴ. ի.

Գործ. ՆԵ. ի.

Գործ. ՆԶ. ի.

Գործ. ՆԷ. ի.

Գործ. ՆԸ. ի.

Գործ. ՆԹ. ի.

Գործ. Շ. ի.

Գործ. ՇԱ. ի.

Գործ. ՇԲ. ի.

Գործ. ՇԳ. ի.

Գործ. ՇԴ. ի.

Գործ. ՇԵ. ի.

Գործ. ՇԶ. ի.

Գործ. ՇԷ. ի.

Գործ. ՇԸ. ի.

Գործ. ՇԹ. ի.

Գործ. Ո. ի.

Գործ. ՈԱ. ի.

Գործ. ՈԲ. ի.

Գործ. ՈԳ. ի.

Գործ. ՈԴ. ի.

Գործ. ՈԵ. ի.

Գործ. ՈԶ. ի.

Գործ. ՈԷ. ի.

Գործ. ՈԸ. ի.

Գործ. ՈԹ. ի.

Գործ. Չ. ի.

Գործ. ՉԱ. ի.

Գործ. ՉԲ. ի.

Գործ. ՉԳ. ի.

Գործ. ՉԴ. ի.

Գործ. ՉԵ. ի.

Գործ. ՉԶ. ի.

Գործ. ՉԷ. ի.

Գործ. ՉԸ. ի.

Գործ. ՉԹ. ի.

Գործ. Պ. ի.

Գործ. ՊԱ. ի.

Գործ. ՊԲ. ի.

Գործ. ՊԳ. ի.

Գործ. ՊԴ. ի.

Գործ. ՊԵ. ի.

Գործ. ՊԶ. ի.

Գործ. ՊԷ. ի.

Գործ. ՊԸ. ի.

Գործ. ՊԹ. ի.

Գործ. Ջ. ի.

Գործ. ՋԱ. ի.

Գործ. ՋԲ. ի.

Գործ. ՋԳ. ի.

Գործ. ՋԴ. ի.

Գործ. ՋԵ. ի.

Գործ. ՋԶ. ի.

Գործ. ՋԷ. ի.

Գործ. ՋԸ. ի.

Գործ. ՋԹ. ի.

Գործ. Ռ. ի.

Գործ. ՌԱ. ի.

Գործ. ՌԲ. ի.

Գործ. ՌԳ. ի.

Գործ. ՌԴ. ի.

Գործ. ՌԵ. ի.

Գործ. ՌԶ. ի.

Գործ. ՌԷ. ի.

Գործ. ՌԸ. ի.

Գործ. ՌԹ. ի.

Գործ. Ս. ի.

Գործ. ՍԱ. ի.

Գործ. ՍԲ. ի.

Գործ. ՍԳ. ի.

Գործ. ՍԴ. ի.

Գործ. ՍԵ. ի.

Գործ. ՍԶ. ի.

Գործ. ՍԷ. ի.

Գործ. ՍԸ. ի.

Գործ. ՍԹ. ի.

Գործ. Վ. ի.

Գործ. ՎԱ. ի.

Գործ. ՎԲ. ի.

Գործ. ՎԳ. ի.

Գործ. ՎԴ. ի.

Գործ. ՎԵ. ի.

Գործ. ՎԶ. ի.

Գործ. ՎԷ. ի.

Գործ. ՎԸ. ի.

Գործ. ՎԹ. ի.

Գործ. Տ. ի.

Գործ. ՏԱ. ի.

Գործ. ՏԲ. ի.

Գործ. ՏԳ. ի.

Գործ. ՏԴ. ի.

Գործ. ՏԵ. ի.

Գործ. ՏԶ. ի.

Գործ. ՏԷ. ի.

Գործ. ՏԸ. ի.

Գործ. ՏԹ. ի.

Գործ. Ր. ի.

Գործ. ՐԱ. ի.

Գործ. ՐԲ. ի.

Գործ. ՐԳ. ի.

Գործ. ՐԴ. ի.

Գործ. ՐԵ. ի.

Գործ. ՐԶ. ի.

Գործ. ՐԷ. ի.

Գործ. ՐԸ. ի.

Գործ. ՐԹ. ի.

Գործ. Ց. ի.

Գործ. ՑԱ. ի.

Գործ. ՑԲ. ի.

Գործ. ՑԳ. ի.

Գործ. ՑԴ. ի.

Գործ. ՑԵ. ի.

Գործ. ՑԶ. ի.

Գործ. ՑԷ. ի.

Գործ. ՑԸ. ի.

Գործ. ՑԹ. ի.

Գործ. Ւ. ի.

Գործ. ՒԱ. ի.

Գործ. ՒԲ. ի.

Գործ. ՒԳ. ի.

Գործ. ՒԴ. ի.

Գործ. ՒԵ. ի.

Գործ. ՒԶ. ի.

Գործ. ՒԷ. ի.

Գործ. ՒԸ. ի.

Գործ. ՒԹ. ի.

Գործ. Փ. ի.

Գործ. ՓԱ. ի.

Գործ. ՓԲ. ի.

Գործ. ՓԳ. ի.

Գործ. ՓԴ. ի.

Գործ. ՓԵ. ի.

Գործ. ՓԶ. ի.

Գործ. ՓԷ. ի.

Գործ. ՓԸ. ի.

Գործ. ՓԹ. ի.

Գործ. Ք. ի.

Գործ. ՔԱ. ի.

Գործ. ՔԲ. ի.

Գործ. ՔԳ. ի.

Գործ. ՔԴ. ի.

Գործ. ՔԵ. ի.

Գործ. ՔԶ. ի.

Գործ. ՔԷ. ի.

Գործ. ՔԸ. ի.

Գործ. ՔԹ. ի.

Գործ. Օ. ի.

Գործ. ՕԱ. ի.

Գործ. ՕԲ. ի.

Գործ. ՕԳ. ի.

Գործ. ՕԴ. ի.

Գործ. ՕԵ. ի.

Գործ. ՕԶ. ի.

Գործ. ՕԷ. ի.

Գործ. ՕԸ. ի.

Գործ. ՕԹ. ի.

Գործ. Ֆ. ի.

Գործ. ՖԱ. ի.

Գործ. ՖԲ. ի.

Գործ. ՖԳ. ի.

Գործ. ՖԴ. ի.

Գործ. ՖԵ. ի.

Գործ. ՖԶ. ի.

Գործ. ՖԷ. ի.

Գործ. ՖԸ. ի.

Գործ. ՖԹ. ի.

որ գոչէ՝ իվերայ քաղաքի՝ ասելով՝ ‖ Ա սա. 45. 22.
Ա. արձարձուք առ ինս ‖ և ապրեսո-
ջիք՝ որք եկեալդ եք՝ ի ծագայ եր-
կրի ‖ Ա. սա. լուացարուք՝ սրբեցա-
րուք՝ ընկեցէք զչարիս ձեր յան-
ձանց ձերոց՝ ուսարուք զբարիս ‖ Ա սա. 1. 16.
գործել ‖ Ա. այսպէս՝ յանուն
նորա հեթանոսք յուսասցին ‖
յայլ օրինակի՝ և օրհնացեն նորա ‖ Ա սա. 42. 4.
կղզիք յուսասցին ‖ այսինքն՝ յա
նուն նր հեթանոսք յուսասցին ‖ Մ սա. 12. 21.
Ա. զմարմինանդ պատրաստան պա
տարագ կենդանի՝ որ՝ հաճոյ Ա.ի ‖ Հ ռո. 12. 1.
Ա. զանդամս նդ զկնն արդարու
թեանն Ա.ի ‖ Հ ռո. 6. 13.
որ Ա.ստաքեաքն. Ձեռաստ սիրով
յաջողեալք ‖ Ա անգլ հաւատալ ‖ Գ աղ. 5. 6.
իմաբեհն՝ կրթութիւն՝ և վար
ժուքն սիրոյ՝ ի որ սրտէ՝ ի խոկա
սէս հնազանդիլ Ճ իջոյին ‖
Ա. ըուսաղեմեան թանգուքն ասէ
զանդիցին ամ թագաւորք երկրի
Ա. ս սյս քանիցս՝ Ա սա հրնա
կուի՝ ամ ի սկզբանէ ‖ Ա սա. 45. 22.

թագաւորք երկրի՝ և ամ ազգք
ծառայեսցեն նմա։ Զի անդր՝ ամ
հեթանոսք նմա տուեալ էին՝ իժա
ւանգութիւն, և ամ ծագք երկրի
նմա իշխանուն։ || Վասն որոյ, մեք ոչ
կ՝ ընտիր ընտիր ընչիցս ամ ազգաց || Ա Աղ. ը. 8։
Ա Ընդ. ը. 8։
էթէ՝ ազգք, կամ իւ հեթանոսք
զնաընտրեն, կամ սակ փափագին
զօրութիւն հաւատոյն, զորս ունէք
ին սակս գիտութիւն աւետեացն՝ և
ուխտին. քանզի էին՝ իբրեւ օտա
րացեալք յ՝առաքինութենէն Աստ
ւած և տարագիրք յ՝ուխտից աւետ
եացն. և զոյս ինչ ոչ ունէին, և
ան Ա՝ծք էին յ՝աշխարհի || Ա՝այց՝ || Եփ. ը. 12։
զի Ա՝ծ՝ի Ա՝սեհի քարոզութիւն աւ
ետարանին հեթանոսին պատրաս
տեալ էր զՓրկութենէն. և՝ի նոյնէ
Ա՝սեհէն էր դաւանելի, և հաւա
տոյն ընդունելի և պաշտելի։
Ա՝յո՛, նա կ՝ փափաք ամ հեթանո
սացն, զի փափաքեցաւ նա վ՛ր հե
թանոսացն. ոչ միայն՝ ի՝ հերձ
ակաց եկեղեցւոյն, որ յոյժ մոռա
ցեալ ուշադրութիւն յ՝աւուրս հնոյ
կտա

կատակարանին հայելը։ Այլոյն ‖ Եբ. 4. 8.
իւր փոքր, որ տակաւին ատինս ոչ
ունէր. այլ մանաւանդ այն՝ը
սեհն տարփայեալ ցանկացաւ՝ և
փախադեցաւ՝ ի բարեպաշտ և ոյ
նահասետէն, յորժամ ցանկայր
յ՝Ի՛.Ջ, զի՝ ընդարձակեսցէ յաբե
թի՝ և բնակեսցի՝ ի տան Եմայ։ ‖ Ծն. 9. 27.
Ա՛.յս յաբեթեանցս Ա՛.ճ ակնար
կեալ՝ լուսաւորեաց, զի՝ ի ձեռն
Ա՛.հեսարանի քորոզուեցեն հնա
զանդեսին Ա՛.սեհինն Ա՛րամ հնա
զանդուեցի՝ հաւատոյն քնակես
ցին՝ ի տանն Եմայ։ Ա՛.ս այս ա
զինքս, որք տակաւին կան պար
փակեալք՝ ինեերջոյ անհնազան
դուեցեն սակս նախանձարկուեցեն
ապրեսցին, և զորդորմուեցի գըտ ‖ Հռ. 11. 11-14
ցեն։ Ա՛ն որոյ՝ յամմիմ՝ ի մեր
քնաբանի լազմաւորակի ասի՝ որ
կ՛, ժողովուրդք. ըստ որում եւայի
բազմաւորական Թուխոմին վարե լոյ
ասե։ Ա՛.րթիցեն յամմիմ՝ աաբխիմ ‖ Եսա. 2. 3.
ժողովուրդք բազումք. այսինքն՝
եթե ընտիրքն՝ ի՝ չրեից՝ և եթե՝ ի՝

յ ե թանոսացն. ամենեքեանն ըն-
կալցին հաւատովք զԱ՛ստեղն. և
հնազանդութիք հնձատոցն՝ սըր-
բութիք, և անմեղադրաբար նմա
ծառայելով պաշտեցին զնա սի-
րով. քանզի՝ երբ ի՛նչ աճուրդս
բազումս անհաւան թերահաւա-
տութիքն, և խստութեամբ սրտին՝
լեալ էղիցին առանց Քաղաւորի,
առանց իշխանի, առանց պատըւո-
առանց սեղանոյ, առանց քահա-
նայութե, և առանց յայտնութե.
յ՛այլ օրինակիւ, առանց երփութի
և առանց թերագիմ) ևս՝ կողոպ
տեցեալ ի կառավարութէն; և
յ՛ի՛ծպաշտութէն. քայց սակայն
՝ի վախճանի և յաւուրս կատարա
ծի դարձի յ՛ի՛ց Ք՛րիստոսիւ՝ և
խնդրեցին զՏ՛Ր ի՛ւրեանց, և
զԱ՛ւետարան արքայ իւրեանց՝ (այ՝
զԱ՛ստեղն) և զօրասցին ի Տէր, և
՝ի բարութիս նորա։ ՚Ո. արգում
՚Ովս. 3·4·5· ՚Ցծանեցան ասէ ՝ի վեր այս քանիս
՚Ովսեայ Մարգարէին. Խնդրե-
ցեն ծառայել Տ՛ն Ա՛ստ իւրեանց,
և

և հրնազանդիլ Աստեղն որդւոյն
Պաւղոսի, իւրեանց թագաւորին։
Եւ այս Աստուածաշունչս մա
սամբ արդէն կատարեցաւ յԱդա
քելոց ժամանակին՝ երբ այնքան
բազմութիւն քարոզուեցաւ Հե || Կորն.
աստրանին յԱծ գարձան Աստ || 2. 41.
Եւ մնասամբ յայսմ ժամանակի՝
որք անտ՝ և անդ, իբր առաջինն ե
րախայրօք պատուղ և բոլոր Երեից
մարմնոյն, կոչեցան՝ և դաւթեան այ
լև՝ դառնան՝ և կոչին առ Ած,
երբ բովանդակ ՇԱցորդքն Ուիւ || Հռո.
հնորհօք ընտրութեն՝ լինին կեցու || 11. 25.
ցեալք բստնախընթաց մտիցն լրը
մանն Հեթանոսաց || ։ Վ անդի՝
ոչ մերժեաց Ած զժողովուրդ իւր՝
զոր յառաջն ծանեաւ. բայց՝ ե
թէ ինչ թիւ որդւոցն Ուիւ իբրև
զաւազ ծովու՝ սակաւիկք Շնացօր || Հռո.
դրք Ինասցին || ։ Ա տայսորիկ՝ անու || 9. 27.
անի Աստէն՝ Ա ւետ ազգի, և լոյս
Հեթանոսաց || ։ Ա ւ զի նախ քր
կիչ Ցն մինչև Ի ծագումն երկրի.
թէ՝ առ Ի հաստատել զաշխն յա || Սամ.
կօբսու 42. 6.

կոչեաւ, և զերուսաղէմն Իւր դար
ձուցանել. ոչա՛ւ զանազ՛ և լու
սաւորել զաչս կոյրս։ Եթանոսին
քարոզութիւն Պետրոսի Առաքելոյն։

Պրակ. ժ.

Պետրոս ուրեմն պարզապէս տեսա
նելոք՝ ոչ միայն թէ՝ անցեալ խոս
տացեալ ժամանակն գալստեանն
Յիսուսին՝ և թէ՝ Յիսուսն վաղ
քան զերկար ժամանակ հարկիւ ե
կեալ։ իսկ այլև՝ թէ՝ Յոհ՛ն՝ մա՛ղ
թացին՝ մեր Փրկիչն՝ և կեցուցիչն
Հ՛շմարիտ խոստացեալ Պա՛տեհն է՝
Պե՛տ զի՝ ոչ միայն եկեալ՝ ըստ խոստ
մանն քանին՝ ի քաւութիւն արդա
տոյն յեսուեայ։ յորժամ Պ՛ղջու
նի գայսոցն՝ ի վաղուց հետե՝ ի յու
դայի սակաւեալքը՝ և զատեալ.
իսկ միայն Երկնատուր Պ՛տեանն
գոյր տակաւին՝ ի կոյր իւրում.
այլև՝ ըզատ նուաճ՛ և զի ակնկա
լեալ՝ ինձա փողովուրդքն՝ և ի ե
թանոսքն մնորգարէութիւնս այս

նմա հրնազանդեցան. ոչ միայն ըն-
տրեալքն ի յերկից. այլև ի յե-
թանոսացն։ Քանչելի կ՝անուն
ՏՆ ՅՆ յ՝ամերկրի։ և՝ յ՝ն.-
րևեցից մինչև ի Ծուտս արևու
փառաւորեալ անուն իմ ի մէջ
ազգաց. (յ՝այլ օրինակս ի մէջ
հեթանոսաց)։ Ն. յայն զի Ն.ջ
այժմ ոչևս կ միայն յերկից Ն.ջ
այլև՝ Ն.ջ յեթանոսացն։ Քզի
Ն.ջն ՏՐ զ() ծեալն իւր ոչ միայն
առաքեաց առ՝ի յաստատել զազ
գըն Յակոբու, և զդարձեալսն Ի-
րայելի դարձուցանել։ այլև՝ Ն.ել
կապեալ յեթանոսացն, թէ՝ ե-
լիք. և որք ի խաչարին իցեն, թէ՝
յայտնեցարուք։ Ա՝ց այսօրիկ՝
յերշնակ ՏՆ՝ երբ աւետարանիր
քայօթեայ յոլովացն զՔՆուածն
ՎՆ, այսպէս ասէր. Ա՝ի երկնչիք,
զի ահաւասիկ աւետարանեմ ձեզ
զուրախութիւն մեծ, որ եղիցի ամ
ժողովրդեանն։ այսինքն՝ հրեից
և յեթանոսացն։ Ո այս նշմարիմ
յիւրում

Սաղ. 8. 1։

Մաղ. 1. 11։

Հռո. 3. 29. 30։

Ես. 49. 6 եջ։

Ղուկ. 2. 10։

յիւրում ( ) երկնութիւնն ասելով. Այլ եւ մի տեսին զփրկութիւն քո, զոր պատրաստեցեր առաջի ամենայն ժողովրդոց: Այս՝ ի յայտնութիւն հեթանոսաց, եւ ի փառս ժողովրդեան քոյ Իսրայէլի:

Ղուկ. ը. 30. 32.

Պրակ. ԼԱ.

Այժմ՝ երբակացութիւնքն, զորս ոմանք այժմեան Առաքելք երեկին եւ այլ խառնիճաղանճ, եւ խաժամուժ նոյն աղգին մարդիկք՝ բերեն ի մէջ. են անդորը, անտեղիք եւ անոսիք: Վասնզի կամին ասել թէ որ ի քնաքանչ մերում կ՚բան վանն Աստուծոյ, Աստուծն ուրեմն կ՚վատ՝ եւ պնաս վասն երեկին՝ քարի եւ շահաւէտ վասն հեթանոսացն: Վասնզի գալստեք Աստուծոյն ի՛ջ զարքունի գահազանն, զի՝ տեսանկան օրհնաւորեն, եւ զայլ երեւելի փառան կորուսանելոյ: Ասկ հե-

յ՛ասելն իւրեանց. Եւ քանի եր ու
րեմն Թէ Աստուն չէր քնաւ եկել՝
քան Թէ՝ եկն, և զՍուրայէլ յ՛ամ
փառաց՝ և՛ի չքնաղահանդէս մե
ծութեանն կղզպտեաց, նման՝ զո
տար Սօփին զ՛Եթանոսան այնքն
քարձրացուցեալ շքեղացոյց.
Այլ՝ յաւելում առ այսպիսի ես
րախօս, ապիրատ, զրպրտօղ, գայ
Թակղական, և հայհոյիչ քանանց,
որք առ հասարակ՛ լինոյա յիմար՝
և անհաճատ խստասրտութենէն
յաւաչանան. Զ՛այսպիսի եզրակա
յութիւնքս, իբր Թէ՝ Աստուն գա
լոստան եղև միասակար՝ ընկերին,
և շահաւետ՝ Եթանոսին, զոչինչ
Հիմարտերևութի ունին. զի Ա՛ս
տուն ոչ եր միայն՝ Աստուած՝ ի կոյր
Հեթանոսաց յայտնութենէն. այլև՝
փառք Իսրայէլի՝ Ա՛ստուած՝ ի աստատեր
զաշգն Յակոբայ, և զցրուեալսն || Ղուկ.
Իսրայէլի դարձուցանել || Եւ յա 2. 32 ||
ուրս նորա փրկեսցի Յուդայ, և || Եսա.
Իսրայէլ բնակեսցի || Ա՛ստուն Ա՛ստուն 49. 6 ||
և իւր ժողովուրդն՝ ոչ՛ չար՝ կամ || Երե.
վատ, 23. 6 ||

վատ, այլ բարի. այո՛ բարի բար
ձրագոյն աստիճանաւ, և եղանա
կաւ. զի նա դարձուցէ զամբարշ
տութիւնս Յակոբայ ։ Ի նպատ
Յուդայ՝ Աստի գալստեամբն,
զերկրաւպետութիւն կորուսանէր՝
ոսկայն մեծութիւն, և պետութիւն
Յուդայի մեծ՝ և անվախձան Ի
սեհիւ, որ՝ ի ցեղէն Յուդայի
ըստմարգնոյն. Ի՛.յո՛ Յուդաս սի
րապետ Ի՝սեհիւ, և՝ի Ի՝սեհուա
՝ի ծովէ մինչև՝ի ծով, և՝ի գետոց
մինչև՝ի ծագս աշխարհի ։ Ոմն
որոյ՝ այսպիսի՝ երեսական վախ
ուսան չունի տեղի ինչ հանգստանէն
այլ՝ միայ կայուն, և հաստատուն ո
ւանց խոչնդակ դիմադարձութե
թե՝ Ը ինչ՝ ի մեր բնաբանի՝ վե
Ի՝սեհինի՝ մեկնելի։ Ա՛նման՝ ասէ
նահապետն, հրեշտազանդիցին ժո
ղովուրդք. և նա՛ ակնկալութի
՝ երեանոտաց։ ոչ միայն՝ ըստ այ
հրեշտազանդիցին, այլև՝ ՝ի երեանոտ
ըզ մեկնութեանն՝ և հաւատոյկան
խոստովանութեն Ա՛ստի՝ բար

Եսա. 59. 20 ||

Ես. 71. 8 ||

բանելին. որ յ՚իւր մեկնութեն
՚ի վերայ նայեան բանին ասէ.
գլ. 11։ Հայնմանէ հրնազանդիցին
նմա. այսինքն՝ սեհին. որդիքն
Իշի. այլև՝ համայն միւս ժողո-
վուրդքն. ոմն՝ ծերն այն Յակօբ ‖ ծննդ. 49. 10։
ասաց ‖. և նմա հրնազանդիցին ժո-
ղովուրդքն։ և արդարքն ա- ‖ ես. 2. 4։
սէ ‖։ և դատեսցէ ՚ի միջ հեթա
նոսաց, և յանդիմանեսցէ զժողո
վուրդս բազումս, և այլն։ յ՚այլ
ուրեք ևս ասէ ‖։ և յ՚անուն նո՛ ‖ ես. 42. 4։
՚ի հեթանոսաք յուսասցին։ յ՚այլ օ-
րինակի՝։ և կղզիք սպասեսցեն
վարդապետութե՛ նորին, և այլն։
Ի՞ստ օրում սա այս ՚ի բարբանել
յայժ գեղեցիկ ՚ի գրոց հին կատա-
կարանին ցուցանէ թէ՝ հեթանոսքն
հրնազանդիցին. այսպէս ևս իրաւ
ասէս՝ զի՝ ազգեցի՛ Յհու, մեր
միակ Տ՛ ե՛ւ փրկչաւ ե՛ լեաւ՝ և
կատարեալ. քանզի՝ ընդ ամ ե՛րկիր
ել հընչիւն, լուր և բարբառ ՚ի հե-
տարանին ՚ի. և խօսք քարոզուե՛ն
ընդ ծագս տիեզերաց ‖։ Ի՞ոլոր ‖ հռով.
10. 18։

Ա.Հրօպայ Հաճատոյ ի Քրիստ, և
Հաճատոնէն ընկալուած Յ.Ովսէփ, և
Յ.Մերիկայ Վանեան Հետեւցեալ
քարոզն, ոմն և ի յայլևայլ կող
մունս Ա.Ծրիկու Աշխարհք այսպի
սի ինչ լցաւ յաւասարէն Հաւատոյ.
զի նա, և առնեքեան, ոչք միա
բանեալ էին ընդ նմա, սպասաւ,
քահանայ, և եղեն ոչինչ: Ա.ոյն
ևս եղև ընդ Հրէից Վասիլևա
ցոյն. որպէս Վասիլևքը օրէնս
ուսոյցն զայս պարզապէս յուցա
նէ, և ընդ այնու առաքել յ՚ատե
նին Քրիստոս: Վոյն Թշնամու
վախճանն Հանդիպեցաւ Վար
Վօքայիսն, որ ըստ ասելոյն դահ
ի՚ն քաղ ինքն խեղեաց ի Տ.այանոս
Ա.այսեր ժամանակին. Ա.ատեա
րապէս Հանդիպեցաւ, ըստ Յ.ուդահ
իդ Վաւիդին, որ զինքն իբր ըղ
Ա.ոեղն Հուշակեր, բայց ի վախ
ճանի Վաղաւորն Պարսից սպան
ցնա, և ամ ի բերայքն՝ ի պատիժ
իւրեանց յոյժ ծանր տուգանս ե
տուն: ընդ այսմ իբր թէ՝ նոյն վի
ճակին

ձակին պատհեցաւ՝ ոչ վաղագոյն
եղեալ պատրիկն Ս. միւռնայի,
Սաբթի Ջէլէբին, որ յ.Ռ.մի ՃՆ
1666. ի կոստանդնուպոլիս քա
զաքին գինքն արկեալ արձանագոյց
փութալով եթէ գիւր խելագար այ
տահարութիւնն, և գկոտաղի մոլե-
գնութիւնն չէր յանձնէն ի քաց
թօթափեալ և գի՝ահմեդական ա
զանդն չէր գրկեալ։ Նայց մեր
ՆՈՒՐԻՑԻ ՅՈՆ ՃՇմար
տանն ժողովուրդք ընդ քաղբր աշ || Տիմ.
խարհ հրնազանդեցան, Ռանգի || 3. 16.
քարոզեցաւ ի յԵթանոս || ։ ըստ || Սոփո.
խոստմանն Ռ.Ի ։ Յայնժամ գար || 3. 9.
ձուցից ի վերայ ժողովրդոց լեզու
(ընտիր) յաղագս նոյ, ի կարդալ
ամենեցուն զանուն Տ՚ն, ի ծառայ
եալ նոցա նմա ընդ միով ծուղ։ Ա-
թեպէտ յիւրան եկն, և իւրքն || Յով.
չնա ոչ ընկալան || ։ Ապակին այս || 1. 11.
խոտաստուածին միայն ի վերայ
բաժնի միոյ Ի՚Ջ եկն. քայց ըն-
տրութեն կհաս, և այլքն կուրա
յան. (խոտայան.) մինչև լրումն
ի յԵթա

յ՝եկե
ղեցին զընթացս իւրեանց, եթէ
վարդին իսկական օրէնսն, որով կեցցէ՛
նէին. ունէին տակաւին զիւրեանց
լին ունէին զօրէնսդուն յ՝Ա. տե-
զոյց՝ ի վայրերն || ։ Ա՛սոյ տակաւ
ապետքն. Ընդ մեր ի՛ա. ազգաւոր,
ես զի՛ազգաւորդ ձեր՝ ի խաչ հանէք:
պատասխանի ետուն՝ և ա՛հանոյ
ոյց՝ ի հարցանելն պիղատոսի՝
մայեցւոց իշխանութեանն՝ և սան
ղ՝Ա. տեանն հրնազանդեցոյց ի ռո-
կան ի բռնապետութիւնն, կամ
եղև տիրապետ նմին, և ի բեա-
քանզի՝ վատուն ամն յառաջ քան
քունն գայոնն վաղվաղակատել էր
արմատոյն յեսսեայ, յորժամ ար
Հմարտապես կ՝ի քացափորեալ
խոստացեալ բանին. քանզի նա
ժամանակին գալստեանն || սեհի ըլ
ՅԻ՛, և՛ի Յ՛ա լցաւ սահմանեալ
դութիւնն ժողովրդոյ. այսպէս և՛
Յ՛ա լցաւ խոստացեալ հրնազան

|| Հռ. ԺԱ. ի. ի՛ե. ||

|| Յհ. ԺԹ. ի՛ե. ||

յ՝Եկեղեցական, և թէ՝ ի քաղաքա ‖ Յօ.
կան իրս. քստ որում երևի այս ‖ 19. 3.
երբ ասէր յ՝Նոսա Պիղատոս՝
Ա.առէք զնա՝ այսինքն զՅս. դուք
և ըստ ձերոյ օրինացն դատեցէք՝
Ա.յո՛, Ա՝Եհուդեացին, () րէնատուն,
կամ Ա.տեառն զայնքան իշխանու-
թիւն, և հեղինակութիւն ունէր,
մինչ զի իւրովի զ՝երուսղէս ար-
քային՝ ի դատաստան կոչեայ, ըստ
վկայաբանութեանն Յօսեպոսի՝
Ա.այլ՝ ի վախճանի՝ երուսղէս
խնդրէր անտի պարտասել, և խա
փանել զԱ՝Եհուդեացին, կամ զԱ.տ-
եառն պետական, մինչև որ իբր
քառասուն ամն յետ՝ յաբարձ-
մանն Փրկչին մերոյ անցեալ՝ զո-
րութիւն՝ հռոմայեցւոցն Տիտոս Վ.
րուսաղէմի տիրապետեայ, և աւե
րեայ, հրով այրեայ զՏաճարն,
ցրեայ զՀրեայսն, և արար զնոսա
գերիս, ըստ կանխասացութեանն
Փրկչին ‖ Ա.յսպէ՝ զի այժմոյս և ‖ Մատ.
Յ՝այսմ ժամանակի Յուդայ, և 23. 37.
Ի՝Հրէաստան առանց գայսոնի, ա-
ռանց

ածանց օրէնաստուածի, և կողոպտեալ
յամէ երևելի փառացն. վասն որոյ
նշմարման և խորհելոյ արժան և ա
է այն, զոր Մաթիքն ասեն ի Յան
հեդրին Աստենին, գլ. ԻԱ. որ
խելիկ վերադայնի, վասն իշխա
նութեանն Երուսաղէմ։ Այս մեզ
ահա մեք տեսանեմք զայս նշանան,
և Աստեղն, Մաթիի որդին տա
կաւին ոչ երևեր։ Ոգբա տեսանէ
ին սուտ թէ՝ գաւազանն իշխանու
թեան էր զատեալ՝ և պակասեալ
ի Հնոցանէ. և Հերովդէս էր թագ
աւոր կարգեալ ի Հռովմայեցւոցն
ի վերայ նոցա, որ՝ ոչ միայն ոչ էր
ի Մաթիի զաւակէն, այլև նոյն
ինքն Հերովդէս ոչ էր տոհմիւ Իս
րայելացի. զի էր Ծննդեամբն Ա
դոմայեցի, որ հալածէր, և արդե
լուր ինքեամբ զօրէնաստուն յայտե
նին. վասն որոյ՝ բաւէին քաջ տե
սանել՝ զի ժամանակ գալստեան
Աստեղին պարտէր մերձ գոլ՝ և սա
կայն մինչ զայն դեռևս ոչ տեսա
նէին՝ այսպէս աշխարհանօք արտունջ
բար

բարձեալ ասեին. Այլ մեզ տե-
սանեմք զնմանն, և եղուկ Ա՛ր
սեհն Ա՛սեհի գալստեանն, տակ-
աւին ոչ երևի։ Այլ՝ յատկա
պես նշանելի է՛ այն, որ գտանի՝ ի
Ա՛ենեփիկու մեծ Ա՛աքսորումն, և
ի՛ իւրեքին ևս յայսմ ժամանակի
իսկ՝ ի քաղմից ազգաւքը լինիւ ա
սացեալ, և աղաչեցեալ, յ՛աւուրս
նոցայ Յ՛արեգլխին, և նո՛ Ա՛օմ
Ա՛խիւռ, յ՛աւուր քաւութեան՝
և հաշտութեան. յորժամ հրապա
րակաւ յ՛իւրեանց ժողովարա-
նումն զայս բանս Ա՛յ մատուցա
նեն, ասելով. Ա՛ծադք, կամաւ
մանք (գալստեանն Ա՛սեհին առ՛ի
ուսումնասիրել զփրկութեանն գործն)
կատարեալք՝ և վերջացեալք են.
և տակաւին Ա՛րդին քո. խօսին ընդ
Ա՛յ. և իմանան զանձինս իւրեանց
զի Ա՛ծ՝ ի՛նքն տառս զՍ՛ինի քէնի,
որդի իմ անուանեաց՝ ի դիմադար
ձիկ, կամ՝ ի թշնամեաց արդելա
նի, և յաստղի։

Պրակ. Ի՛Ա՛.

Ա՛ստա

Ա. ստանոր ընդ ձեզ խօսիմ, եղ-
բարք իմ՝ ըստ մարմնոյ, որոյ պար-
տական եմ յայսմ իրի. զի ըստ
մեծի գթութեանն և անսահման
ողորմութեանն Ա. Յ, լուսաւորե-
ցայ փրկարար գիտութեբն Յի
Ա՛ի. ուրեմն պարտաւորեալ կամ
ըստ իրանանի ՏՆ իմոյ՝ և կե-
ցուցչին, զերբարսդ իմ հասուտել՝
և պատրաստել զճանապարհ ասպաշ
խարհութեան ||:

Ղուկ. 22. 31

Ա՛վ պատուական երբարբը իմ. ըն-
մարմնոյ՝ թերևս ասացէք ինձ միան
գամ մի՛ թէ ոչ կարէք տեսանել
բաւականապէս աստանոր թէ մը
սիան հարկիւ եկեալ՝ վաղ. ոչ
տեսանէք յայտնապէս անթիւ
փորձիւք, զի կողոպտեալ էք, և
կորուսիք զիշխանական գաւազա
նըն, զատենական ( ) րկնաւոն:
զԱ. Ճային պաշտօնն, և զայլ շամ
երևելի փառն. մինչ զի այժմուս
նատիք առանց թագաւորի, առ-
անց իշխող Պետի, առանց սեղա
նոյ, առանց պատարագոյ, և ա
ռանց

ռանց պարծանաց։ Ի՞նդ այսմ և այդպես ըրեալք, և տարապրեալք ի մէջ ամ ժողովրդոց, և ազգաց. և արդ ահա այս կայ՝ և ճնայ յաւէտ եղի քան զ636 ամս. տեսէք ո՛չ ուրեմն թէ՝ հարկիւ Աստուծոյ եկեալ, ձեր իսկ ի՛ւրմէ ասմունդական և խոստովանի թէ՝ յետ չորս հազար ամայ ստեղծմանն աշխարհի՝ Աստուած եկեսցէ. ասացէք ուրեմն ինձ՝ զինչ է՛, որ արգելուլ կարէ զգալուստ նորին. արդարև՝ ոչ ձեր մեղքն, և ոչ յանցանք ձեր՝ ըստ որում ձեր կայր առաջնորդքն ձեզ հաւանեցուցանեն. քանզի՝ միակ՝ և զլխաւորն վախճանն գալստեան փրկչին՝ և Աստուծոյն՝ է քաւել զմեղս և ամբարշտութիւնս՝ և մատուցանել զարդարութիւն յաւիտենական։ Եր. ա. 9. 24։ երկրորդ. եթէ յանցանքն, և մեղքըն արգելաւ քաւիչին յամենուցանել զգալուստ Աստուծոյն, արդարև ոչ երբէք գայցէ՝ և ոչ մարդ լինի նը մին գալ. քանզի մարդիկք ոչ երբեք ինքեամբք անմեղասցին որով հետև

հետև՝ ամաք խորհի ի սրտի իւ
րում խնամով ի չարիս զամենայն
աշուրս || և՝ ի՝ իսք մարդոյ հաս || Ծննն.
տատեալ են ի ինամս չարի ի մանն 6. 5.
կութենէ իւրմէ || ՚ի՚. յս այսպէս || Ծննն.
լեալ՝ ուրեմն ի՝ սերն ոչ երբեք 8. 21.
պայծ. զի միշտ յանցանք՝ և մեղք || Մատ.
արդելցեն զնա՝ և խափանեսցեն 15. 19.
զնորին գալուստն. աստէն ուրեմն
զինչ այլ հետևի՝ թէ ոչ՝ հայոյա
կան եղրակացութիւն ընդեմ ՚ի՚.յ
որ ՚ի՚.յ ամենակարող զօրութիւնն
ընդ սահմանաւ գործոց մարդկան
անկեալ լինիցի. այսինքն՝ եթէ
մեք անշարժ մնամք ի բարեգոր
ծութեան՝ յայնժամ ՚ի՚.ն ի բարին
կատարէ զիւր խոստմունսն. և թէ
ոչ՝ մեր անհաւատութենն զ՚ի՚.յ
հաւատարմութենն խափանեսցէ.
որ քաւլիցի՝ և զմոռաւածէն, ա
ռաւելապէս զայսպիսի խօսիլն, և
սահմանեն. քանզի՝ ՚ի՚.ն ոչէ՝ ի
բրև մարդ ի զարհնալ՝ և ոչ որ
դի մարդոյ ի սպառնալ. զոր ա
սացեր թէ՝ ոչ արաւոյէ, խօսեսցի՝
և ոչ

Թու. 23. 19. և ոչ կայուսցէ։ ։ Յ՚այլ օրինակս է՝ Աչէ՝ Ա՚Ճ իբրև զմարդ՝ զի ստեւ ցէ, և ոչ որդի մարդոյ՝ զի փոփո խիցի՝ և զլեզասցէ։ Ա՚սաց ուրեմն ո՛չ արասցէ. կամ խօսեցաւ՝ և ոչ լցցէ։ Ա՚ր որդ՝ Ո՚լորդ՝ մեղք՝ և յանցանք կարեն յամենայնանել՝ և խափանել զգալուստն Ա՚սեհլին՝ որովհետև Ա՚ալմուդն հաստատե թէ՝ ոչ երբեք՝ Իմիջ Ա՚էլ սրկաս քան 18000 ընտրեալ՝ և սրբեալ հո գիք են՝ և գտանին՝ որք միանգա մայն անարատք՝ և ամբիծք են. և ըստ այսմ 18000 հոգւոցն՝ 36 և աս յաւելու՝ որք այնքան գերազանց ընտիրք՝ և նուիրք են՝ զի քան նոյնին քրն զերկնային հրեշտակսն սրբու թիւն գերազանցեն։ Ա՚րդ՝ եթէ այդ այդպէս էր. կամ թէ՝ որպէս ձեր Ա՚ալմուդն յառաջ բերէ. ա սեցէ՛ք ինձ միանգամ. ընդէ՞ր ու րեմն ոչ գայ Ա՚սեհն սակս բազմու թեան բարեպաշտ՝ և երկիւղած ընտրելոցն՝ որք են՝ Իմիջի ձերոցմ

Ա՚ՃՆ ՅԿԸ խոստանայ Ա՚բրահա

մու

մու՝ թէ միայն տանն արդարք գը-
տանիցին՝ ի Սոդոմ, և՝ ի Գոմոր՝
ոչ կորուսցէ՝ և թողացուսցէ զնո՛ ||
Ծ. ԺԸ. 18. 32.
Օ մտաւածեալ ուրեմն՝ խոհեցա-
րութիւն. զի՛ըզան տասնեակս ունիք
դուք այստ՝ ի միջի ձերում՝ ըստ ձեր
Աստուածդի բանին. մանաւանդ՝
և իսկապես՝ ի Անդիսի ծովի ձե-
րում Աստուածդի՝ ի 10 Աշխարհի
ամենին՝ որ համեմատի ընդ մեր
Եպտեմբերին՝ և՛ օր քաւութե՛ն՝
և հաւատայք թէ՝ բովանդակ Աս-
րայէլ՝ առանց մեղայ. Ուրեմն
արժան էր՝ զի յայնմ աւուրս այր
Աստեղն՝ և ոչ երկարակի յամս
նալ արժան է՝ ուրեմն բանալ զաչս
ձեր առ՝ ի տեսանել՝ թէ հարկիս
արդեն Աստեղն եկեալ է՝, և ոչ ան
հաւատս խստասիրտութե՛ն ա-
սել՝ հետևելով զնախադասափար
գիրն ձեր կոյր առաջնորդացն՝ թէ
վայ՝ ի վերայ նոցա՝ ոչք զժամանակն
ահմանեն Աստուծոյ՝ հայեցեալք՝ յ՛այլ
վերայ կարգեալք զայսպիսի վայ՝ և
վերուկ՝ թէ ոչ՝ ի վերայ Յակոբ

Ա, ահաւասիկ Աստուած եւ Տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, որ զայսպիսի ահաւոր ժամանակ սահմանեցին ի ձեռն առաքելոցն ուղղութիւնք, եւ ազդման Հոգւոյն Սրբոյ: Ա՛յժմ, պարտ է ձեզ նշմարել եւ զմտաւածել թէ՝ Աստուած ի հարկէ եկեալէ: որով հետեւ ձեր Աստուածն սահմանեն զժամանակ գալստեան Աստուծոյն, եւ զայս այնքան պատրանօք կարգեն ժամանակ ինչ՝ որ ոչ երբեք եղիցի. կամ եկեսցէ, Աստ ուսուցանէ Յանինայ թէ՝ յառաջագոյն ոչ եկեսցէ Աստուածն, մինչեւ յամաքեսցին ջուրք, եւ ձկունք ոչ գտանիցին: Ա՛յժմ եւ՝ քարոզ է սպասել ժամանակի, քանզի թէ՝ յետոյ սպասիցէ: Ա՛սացէք ինձ՝ դուք թշուառ ի բնէ. երբ համայն ջուրք յամաքեսցին. գուցէ թէ՝ այդ հնդիպեսցի՝ երբ լեռնաթանն մեծ եղեն, հասեն Յուխին, վասն Աստուծոյն, եւ նորին քարեկամացն պատրաստելի, եւ եփելի լինիցին: Աստ թէ կերպիւ իւիք այսմ այսպէս լինիլ

լինել. մինչ այնպիսի անասունքն արդարև յոյժ մեծանդամք են. քանզի ձեր Նաբկին ասեն թէ՝ Լևիաթանն այնքան մեծ է, որ երբ զինքն գձկէ, կիր շարժէ՝ բո լոր աշխարհ սահեալ թնդայ, և դողայ. եղն այն ևս ոչ է՛ այնքան փոքր, զի օրըստօրէ կլանէ նա ի բերէ զուտեղիս առօրեայս հազար լերինս։ Իսկ միանգամ Յուխնի հաճուն, ըստ որում Նաբկին ձեր պատմեն, ձուկն անկաւ՝ ի ընդէն, և ձուն այն էր այնքան ահագին մեծ, որ այնքան սարսափելի թըն դիւն եա, զի աւելի քան զերիս հա րիւր ամուր մարդ ծառք, և վա ցուն գեօղք՝ ի քայլընկեցան, և ա մենայն բնակիչք գիւղին խեղդե ցան, և արգելան հիւթով՝ խոնա ճուելք, և թաղուելք ձուոյն։ Այս՝ է՛ բազմատիւ քաջ Թուչնոյն, որք ևս յորժամ պատրաստիցին, և եփիցին, են այնքան պարարուկք և գեղք, որ յ՚այնպիսի գիրուէն ՚ի վայր կաթեցաւ գետմի կատա-

րեալ՝ և ծորանահոս վտակ. Թէ-
պէտ ոչըք յԵբրայեցւոց նաւ ուղիղ
նաւասպետ ոչ յԱսիայ, կամ յԱ-
ֆրիկայ, և յԱմերիկայ կարաց
գիտել զայնպիսի գեր՝ և պարարուկ
գետն, բայց՝ զայն հետս Աւալմու
գոհան Աւաբին՝ անուամբ Աւա
բահ բարբարխանահ, ևս՝ զվերոյ
լրեալ պարարուկ գեր բատ Թըր-
չունաց. և Աւաբի ելիաղար առաց
Թէ՝ ամբարիշտքն պարտին վասն
այնորիկ հաշիւս տալ՝ վասն ղի նք
մեղաքն իւրեանց՝ և յանցանաքն ըզ
Ասիայի գալուստն արգելուն, և
Թշուառ անաստուածքն սատիկ ցաւս
յայամ միջոյի կրեն սակս իւրեանց
աւերմարդ, և յաւելուածք գիրուձն.
Այո, ռաբի բարբարխանա խօս-
ակցեալ՝ ընդ այսպիսի բառս Թուէ
նոցն, և հարցեալ Թէ՝ ինքն ևս
մասնակից լինելոյ է՝ մոյ նոցին՝
երբ գայցէ Ասեհն. ևնդրա նմա
յուսկին զերիմն, և Թևչակ, իբր
Թէ՝ ասէին. այս քո բաժին լինիցի
Աբդ՝ է դիւրաւ զմտաւածելն Թէ՝
վը

վն եփելոյ, և պատրաստել զայս
քան մեծամեծ անասունս՝ պիտա
նանայ քաղմութիւն ջրոյ, և այն
ջուրն գուցէ յոմանքեայն տակս ուժ
գին ջերմութեան հրոյն. իւ, և
զիարդ այնպիսի անասունքն եփի
ցին. քանզի այս ևս դիւրաւ՛ ըմ
մտաւածելի՝ որ այնքան յոյժ մեծ
եփոցի՝ պարտի գոլ զարհուրելի
սաստկութիւն հրոյ. որ՝ թարոյ
կարծեաց, զանշուր իմն և սահմա
նի ջերմութիւն՝ և տաքութեի պատ
ճառելոյն՛. այո՛, ցաւիմ թէ՝ կի
ուստի գտցեն զջուրն սպասաւորք
այսպիսի մեծախոհմ երախտանի,
զի լուասցեն զիւրեանց ամանս՝ և
զանհուն անօթեան. Թողում ասել
թէ՝ ուր ||՝սեհն, և կոչնականքն՝
յատաջ՝ և զկնի ուտելոյն զիւր
եանց ձեռինս լուասցեն՝ ըստ սու
դութեանն ուսքինից. քանզի՝ սա
կըս յոյժ յաձախութեան ջրոյն,
զոր առ՛ի պատրաստել զայնքան
անասունն՝ ի գործ առցեն՝ և վն
սաստիկ տաքութեի պատճառելոյ
հրոյն

հրոյն՝ որով եփեսոյին խնահ.քան
աստէն հարկիւ ցամաքեսցին ջուր
քըն։ Ա.այց՝ մինչ զի այսպիսի իսա
հակաշմուրթիւն նախ զսկիզբն ար
ասցէ՝ յորժամ Ա՝սէհն եկեր լինի՝
և ոչ յառաջագոյն ուրեմն՝ զինչ
յոյս մնայ անդր ևս՝ առ՝ իսպառել
ցամաքման ջրոց, և հետևաւանի գա
լըստեան Ա՝սէհինն։
Ա.յլ միւս ռաբի ասէ. Ա՝սէհն ոչ
ի յառաջագոյն գալոց, որ ոչևս
դրամ գտանիցի։ Ո՞այսև եթէ՝
հարցանեմ և ես. Երբ լինիցի այդ՝
զի ոչ ըմբռնեալ ոչ գտանին՝ որք զայն
սիսիան կուտել ջանայցեն, որով
հետև ոչ միայն՝ իմիջնդ գոյ ան
չափ հարստութիւն, զոր ոչ ջանան
նուազեցուցանել՝ այլ զնոյնն օր ըն
օրէ վաշխագործութիւնքն իւրեանց
տակաւին որոնեն դիզել զայն՝ քար
դել՝ և աճեցուցանել։ ռաբի յո
հաննէս ասէ. Ա՝եսիան ոչ յառա
գոյն ի գալոց՝ մինչև որ ինքեանք
ամենեքեան կամ քարեպաշտիցին
կամ ամբարշտիցին։ Ա.յս և ասէ՝

ըստ երեսական հաւատոյն, անկը
նարին. զի չէ կար ամենեցուն
ամբարշտիլ՝ մինչ հանապազ գտա
նի մեծ բազմութիւն սրբոց՝ և
հաւատացելոց ի մէջ նոյն՝ ըստ ասա
ցուցաք մեք ի նմին ալմանդեն։
Ա. Ա՝ ամենեցուն ոչ է հրնար բա
րեպաշտիլ՝ վասն այնորիկ զի Ա՝ը
սիան զանօրէնս՝ և զամբարիշտս
գտանէ յ՝ի՝ն՝ էլ զորս դատեսցէ՝ ըս
ասացելոյն ‖ Ա գործ երթանց իւր
ոց աստակեսցէ զամբարիշտս։
Ա՝ասցէք ինձ՝ ով թշուառ երկ
այդ՝ երբէք գտանց Ա՝սեհն ձեր.
արդարև՝ արժանէր եթէք զաչս
ձեր միանգամ բանալ՝ և տեսանել
թէ ո՞րպէս ձեր իսկ ոսկերքն այսպա
նեալ՝ զձեօք ծիծաղին. և ձեր ա
կընկալութիւնն վասն Ա՝սեհի գա
ւտեանն մոտի՝ ուռայն՝ և զորկ՝.
վասն որոյ՝ ի հարկէ պարտ կ՝ թէ
եկեալ էին Ա՝սեհն. զի ոչ միայն
ձեր Ա՝այսոնն կ՝ բարձեալ՝ և սակա
ւեալ՝ այլև՝ ձեր մէնօքէկն՝ կամ

( ) ըմբռնաւորն ոչ ևս գոյ. զոր աւե-
լի քան 1630 ամս մնայիք անգլուխ
առանց Ա. Ծպաշտաւորեան, և ա-
ռանց երևելի փուռաց. ուստի յայտ
նապէս երևի թէ Ա. սեղն հար-
կիւ եկեալ է։

Ա. այլ գուցէ տայիք ինձ պատաս
խանի թէ՝ ասա նահապետն՝ իմ զ
բնաբանի զԱ. սեղի գալուստն ոչ
առմանէ. բայց՝ ասէ թէ՝ գաւա
զանն, և գաւազանահարն, կամ
գաւազանաւ խրատիչն՝ Յուդայէ
ոչ զատոյի, կամ սակաւեսցի մինչև
եկեսցէ Ա. սեղն։

Ա. նդ այս պատասխանեմ եսնախ
թէ՝ Ջ եթէտ ասա՝ իմ զրուցբ
նաբանի ոչ նշանակէ խրատ, կամ
կշտամբանս, մինչ զօրավիճակաւ նա
հապետն ասաց ոչ չարինչ՝ այլ զբա
րին Յուդայի որդւոցն իւրոցմա
ՀԵտէ. օրհնելով նա զՅուդա՝
ասէ ասա զառանձինն իմն բարու
թիւն, բարեբախտութիւն, և ազ-
նիւ սրբութիւն, որ ժամանելոյ հր
նամա՝ ի վախճանի աւուրց. բայց՝
ոչ

ոչ երբեք խօսել ընդ նմա զբարկ ի-
մաքեք, կամ զառ՝ ինքղութենէ,
որ գալոց էիցէ Յուդայի։

Երկրորդ՝ քաջ յայտ է մեզ փոր-
ձիւ. քանզի՝ Տէրեամ. ասացէք
Թերևս ինձ անգամ, յ՚ահուրս
Նահեթի, և Սաղոմնի, և այլ
Նադաճորացն Էէ։ Յ՚այր ներ-
քո, և այր իշխանութեան դուք զայդ
նիւ խաղաղութիւն, և դիւրութեի
և շահաբերական վայելչութեանս
ընկալայք, զորս ուրեք կարէր ոք
ցանկալ՝ և փափաքիլ։ Սակայն՝
յայնմ ժամանակի գաճաղան խրա
տուն պակասեալ՝ զատեալ՝ և մե-
կուսացեալ էր։ Երրորդ՝ Յո-
պէտ Է երբեմն զգաճաղան
ղուցանէ, սակայն՝ անտանօր սակ
խրատին ոչ երբեք այնպէս լինի
իմացեալ Թէ ոչ՝ ըստ որում Ն. Տ
Ացին՝ Թդիր առնու իբրև գաճա
զան մի, կամ ցուպ առ՝ իպատժել՝
և խրատել զոք՝ և այսպէս՝ կարելի
է՝ իմանալ զգաճաղանն փոխարէն
խրատուն՝ ըստ որում Սաղոմն ա
սէ։

Գործ. 23. 13։

ած ։։ Այլ խնայելը խրատել ըզ տղայ. զի եթէ հարկանես զնա գաւազանաւ՝ ոչ մեռանի։ Դու՝ եթէ գաւազան տաս սա կրնայ շեբէտ մեռանիլ որ՝. գաւազան խրատու՝ և զգուշացութեան. նախընթաց՝ հեռուէ՛ և ոգւոյն խնայումն ոչ տայ թոյլ զայլ ինչ նշանակութիւն ունիլ. այսպէս և՝

Առակ. 19. 18։

նամանաքանութիւնք լինին առացեալ ։։ Եթէ փոխանակ գաւազանի ։։ Եթէ ձեռ. աֆր. Աւրանօր Ցերն ա նաւանդ զԱ. տուեսատանեցին։ Եթէ գաւազան բարկութեան խոց. որով հետև Ցերն ի կիրառ տու զղջութիւն Աստուծոյն իբրև զդաւազան՝ առ ի պատժել և խրատել զիւր ժողովուրդն՝ զոր ինքն ինքեան օրինադանդութեան և մեղացն. բայց այսպիսի ինչ ի վերուստ գնադանի ոչ ունի զիմաստութիւն՝ կամ տեղի։ Ուստի առ բառն մեխոքէկ՝ թէ որպիսի նշանակութեան իցէ՝ կամ ըստ ասացելոյդ՝ իբր թէ նշանակէ Խրատուիչ՝ կամ գաւազանաւ Խրատուիչ։

ես ոչ գիտեմ թէ՝ ի բոլոր Աճա
ղունչ գիրս գոյ տեղի մի՝ և օրի-
նակ, որ զայդպիսի նշանակութիւն
տայ մէնաքէկ բառին. և՝ ոչ զո
րութիւն, կամ ստուգաբան նշա-
նակութիւն բառին բնաւին թո-
ղու զայդպիսիսդ նշանակել. ան-
տեղի ուրեմն, և անոտի տեղն ասա
ՀԻՆԻՒ՝ ձեր։ Ա. այլ գուցէ տայ-
ցէք ինձ պատասխանի թէ՝ բա
ռիկն, կամ մանկական բառն՝
յաղ՝ ի քննութեան մերում նշանա
կէ՝ յաՀիտենական, ըստ որում կա
մի ( )նկէլոսն. և ևս նշանակութիւն
թէ՝ գաՀաւորն, և ( )րինատուն
մինչև ցյաՀիտեան՝ ի Յուդայէ ոչ
պակասեսցին. առ՝ ի գիտել թէ՝
իրբ. այսինքն՝ յորժամ եկեալ ի
ցէ Սահն։ Ա. յամիկ պատաս
խանեմ յառաջադոյն թէ՝ աստ
մանկական բառիկն յաղ՝ դժուՀա
րաւ զատիլ կարէ՝ ի հետևեալ մաս
նէն, կամ մանկական բառէն՝ քի-
վան ղի՝ վերջին բառն ռագլաֆ
՝ինեըեցոյ ունի զնշանախեցն Հան
դէս

դըստեան Ա. Թնաս. (իբր Թէ՝ զո
րութեամբն իւէ մեր միջակեան.)
որ յաւգտանէ Թէ՝ ուսդլաւ բառիւն
իմայուճածն փակի, և յադ մատ
նիկն ոչ պատկանի նախընթաց ա
դլաւ բառին, այլ՝ առ հետևեալ
քի մանանական բառիկն. և իմա
յուսմն է՝ յադքի, մինչև որ։
Ա. րկըտրդ՝ պետրանեմ. Թէպէտ՝
յադ, ի Ա՝ք Տառս յաձախ նշանա
կէ զաճիաեանս. սակայն՝ ոչ երբեք
այլ կերպիւ, Թէ ոչ՝ երբ յադ
բառիկն ընդ նախընթացին, կամ
ընդ այլ նախընթաց մանանական
բառի լինի գտեալ՝ որպէս. յադ
յօլամ. մինչև յաւիտեան ||։
ըստ մեզ՝ մինչև յազդ. յադ մէքօմ
մինչև՝ի տեղին ||։ յադ զէհ մըդա
քեր. մինչև նա խօսէր ||։ յադմա
Թայ. մինչև մեռանիցիք։ յադքի
եաբօ. մինչև որ եկեսցէ ||։ յադ
յաԹահ. մինչև ց՝այժմ ||։ յադ
յադ. յ՝աւիտեանս աւիտենից ||։
Ա. այց՝ երբ յադ իւրովի միայն
կայ՝ յայնժամ զայլ միւս իմացուհ
աճ

|| Սաղ. 17. 50.
|| Ծնն. 12. 6.
|| Ցօբ. 1. 18.
|| Ծնն. 49. 10.
|| Ծնն. 32. 4.
|| Սաղ. 31 12 13.

աժ. կամ նշանակութիւն չունի,
եթէ ոչ՝ մինչև՝ մինչև որ. ուրեմն
և Աբ Վահապետն՝ ակօք ասաց՝
ադ. ոչ նշանակութիւ յաւիտենից
այլ մինչև որ. Երկրորդ՝ սպասո
խանեմ. Սամսիկն քի բազմից՝ ի
Աբ Որ փոխանակ Վա աչեր
առնանի՝ և նշանակէ՝ երբ՝ մինչ.
բայց՝ ոչ ուրեք՝ և ոչ երբեք՝ մինչ
մանսիկն ընդ նախընթաց յադ
մասնական լինի դառնալ՝ յայնժամ
նշանակէ՝ մինչև որ ըստ որում յով
նաթան թարգմանի գրէ՝ յադ զը
մանի ժամանակին՝ յորում եկեա
ցէ Վրքայն Սահն. Սմն ինն
րագոյն ազաթոյն՝ եսայի անուանեալ
այնքան ազաթօրէն խօսի յԻսրայէլ
Վրքի՝ մինչ ասէ՝ յումնաթան՝ և
մխոքէկն երուսաղեմեան մեկնիչն
մոլեալ մոլորին՝ զի մանսիկն յադ
պարտ էր մեկնիլ՝ որպէս ասէ ան
կեղտն՝ այսինքն՝ յաւիտենական.
բայց՝ ես ընդ նմա տաց պատասխանի
դիմաբանելով՝ յանդիմանն կացու
ցանեմ զակներև՝ և պայծառ վկայ
ութիւնն

տարա
զի մի՛ ի պատիւ քո զայդ արարի. այլ՛ ի փառս՝ և
ի փառս հօրն իմոյ. զի ոչ՛ ի փառս իմ՝ և ոչ՛ ի
արարի զայդ. վասն որոյ՝ ան
նա այնքան վստահօրէն համարձա
կի ասել վասն յովհաննայ՝ եթէ
թէ՝ նա մոլեալ մոլորի։ ՚Ի գիրս
մեգիլլաի գրեալ՛ ի՛ վերայ յովհաննա
նայ՝ (որ էր որդի ՚ուզիէլի՝ և ընդ
՚իմն ծերունւոյն աշակերտ ՚իլ
լէլի) թէ՝ մարգարէից ՚ամարգու
մըն յովհաննան որդի ՚ուզելի ա-
ռաց՝ և յայնժամ երկիրն ՚Էլի թո
թափեալ 400 մղոնս ՚ի քաց շար
ժեցաւ. և ձայն յ՛երկնից եկն՝ ա
սելով. ո՛վ դ՛ որ զիմ խորհուրդս՝
և զգաղտնիս յայտնէ որդւոց մարդ
կան։ ՚Ի սկզբան՝ յ՛ոտնեկաց յովհա
նան որդի ուզիէլի՝ և ասէ. ես եմ
որ զծածուկ խորհուրդս քո յայտ
նեմ որդւոց մարդկան։ ՚Ի՚ աջ
յայտ՛ քեզ՝ և առաջի քո մերկա
պարանոց. դեմյանդիման. զի ոչ
ինչ ՚ի փառս իմ՝ և ոչ՛ ՚ի

տարաձայնութիւն լինիցի՝ և հեր
ձուած յաւելի յ՚Ի՚ն՚Ի՚ն՚ այսինքն՝
վասն մեհնութե՛ և իմացուածոյն
նաև՝ դժուարիմաց՝ և խորին տե
ղեաց Ի՚ճային Պ՚րոյն. ըստորում
ասէ Պաղտնն յաղթի- Պ՚րաւուն
երկնս զայնպիսի երկնային վկայու
թի՛՝ զի զՊ՚. Յ խորհուրդն յայտ
ներ որդւոյ մարդկան՝ ուրեմն ոչ
էր նա մոլի՝ և մոլորեալ այր. ուս
տի ոչ կարեմ զմտաւածել թէ՝ ոմն
ոաքի Պշայիայ այնքան հասեալ
ձակ, և ամբարտաւան իշխէ խօսիլ
ընդդէմ Պ՚. աստուծոյն, և երկն
ուստ վկայութեանն. և զայս ևս՝
այնքան իշխանաւորէն առանց պատ
ճառի երկիք տալոյ թէ՝ վասն երբ
մոլեալ մոլորի նա՝ ի վերայ քա
նիցն ||: Պ՚ետրոս՝ զոչ այլ պատ
ճառ տեսանեմ, եթէ ոչ՝ զնորին
դառնութե՛ մաղձի ընդդէմ Պ՚րիս
տոնէական հաւատոյ վե
այն՝ զի Յովհաննէս Պ՚ետրոսին
յայտ տեղւոջ հաւատոյ խոստո
վանեալ եղև, նորին իսկ մեկ
նու

Յհ՚ն՚ն՚.
49. 10.

նութիւնն միաբանի ընդ Յոդասին
Սրբոյ խմայմանն, և ընդ Հեբրայ
ական լեզուին զօրութեանն, որով
հաստատել կայ Քրիստոնէական
վարդապետութիւնն յայսմ տե
ղւոջիս։ Որով՝ առաւել ևս
պատասխանել մնայ մոլորութեն
ռաբի եշային ոչ կարկառուր. զի
նա միայն դառնութիւք և եթ լոկ
խօսի առանց բանավարութեան,
կամ առանց նշանի ուրուք բանա
վարութեան։ Այ երասին ցուցաք
մեք արիաբար՝ թէ զօրութեամբ
Հեբրայական լեզուին, թէ՝ Յոգե
ոյն Սրբոյ խմայմամբն, և թէ այլ
միւս պարագայիւքն բառիկն յադ
յայսմ տեղւոջ անհնար կ, թէ՝
նշանակութիւք իցէ յաւիտենական
ըստ որում ծնիկլոսն, կամ այս ա
բի եշայիկամին. աստէն և ոչ աստ
ուածին տեղի ապաւինի. քայց՝ իմա
ցումն բանիւն կ, թէ՝ Պ. այսոսն, և
Երկնաւորն ոչ իմիասին երկո
քեանն պակասիցին Յուդայէ՝
յադ քէ, մինչև որ գայցէ Շիլո,
Ա.ՐԴ՝

Ա՛յդ՝ որովհետև գուք այժմոյս
կողոպտել Թափուրծնայք՝ի գայլ
ոնկէն, և յ՛Երկնաւորէն՝ բաւա
կանապէս տեսանել՝ և զմտաճաճել
կարէք Թէ՝ Աստիան՝ ի հարկէ է
կեալ՝ և Թէ՝ ընդ վայր ականէք
տակաւին և ապաւէք գալստեանն
այլ միւս Աստիոյ։

Ա՛այց՝ գուցէ ասիցէք ընդ ոմանոյ
մէնչ երազատեսիցն ձերոյ՝ Թէ՝
գուք տակաւին Աւետիս մի ունիք
և Երկնաւոր, այլ՝ յայնկոյս կողմն
Աւազան գետոյն։ Մերձ Աբա
տիոն գետոյն. ուր տակաւին ցե
ղքն, զորս Աւլմանասար ար
քայն գերեվարեաց՝ տիրապետեն
և իշխեն՝ ոչս յառաջնումն՝ յոր
ժամ դեռ Ցաձարն կայր կանգուն
և հաստատուն։ Ա՛այլ աստ նախ
պատասխանեմ. Էյէ՛ ձեզ այդպէս
մի տեղի՝ ըստ որում ասէքդ Թէ՝
անդ էյեն տասն գերեվարեալ
ցեղքն կառավարեալք և տիրապե
տեալք՝ ի Աւետիսէ միոյ՝ և յ՛Երկ
նաւորէն՝ իբր՝ ի կառավարչաց

4 Թա. 17. 6. 18. 11։

ցեղին առաւտնոյ՝ սակայն այսու
ետ արդարեւ թեեանս այսմիկ ետ
ւ, ահաւասիկ ոչինչ պակասի վա
լմանն իւրոյ. մինչ ուրբ ւ, ահա
պետն խօսի սակս Հրեայեան
ւ. այիսոնին՝ ասէ ցնա. ւ. այիսոն
՝ի Հրեայք ոչ զատեալ հեռասցի
միմեանց որ գայցէ Քրիս. արդ՝ յոր
դայի գայիսոն վաղվ բարձեալ՝
քանզի՝ այդ ձեր մնասցածին կեղ
ծեալ՝ և ստեղծեալ գայսոնն՝ զոր
դուք ջատագովէք գոլ՝ ի ծաածուկ
գաղտնի, և յանկայտ երկրի, ուր
տան գերեալ ցեղքն գտանին ըստ
ձերում երազատեսութեանդ՝ ոչ ևն
՝ի Հրեայեան ցեղէն, ըստորում
դուք և ս խոստովանիք, այլ՝ ի տա
սն գերեալ ցեղից միոյն, և սա ո
չինչ ունի ասել՝ կամ իշխել՝ ի վր
Հրեայեան ցեղին, որ յնմ՝ու
րեք վարանեալ՝ և ցրուեալ գտա
նի՝, ընդ իշխանութեքն ի. բիստո
նէից, ըստ որում դուք և խոստո
վանեալ գիտէք՝ նաև ոչ ի վերայ
Հրեայեան երկրին, որ՝ ըստ ո
րում

րոմ իւրաքանչիւրոք ի ձէնջ դի-
տէ, ընդ իշխանութեամբ Աս-ուր-
քինն է։ Ա. յոպէս և աս ձեր պձնել
և ստեղծեալ ( ) րէնատուն, կամ
Ա՝ խօքէկն ոչ դոյ յ՝Աստ՝ ի մէջ
ոտիին Հուդայի, կո՝ ինորինսահ
մանակ. այլ՝ յ՝օտսը, և յ՝անծա-
նօթ երկրի, զոր ոչ Հուդաս, և
ոչ նոյնինքն Հակոբ երբեք գիտա
յեալ էն. վասն որոյ՝ ի հարկէ և
հետևի թէ՝ Ը իլօ Ա՝սիան եկեալ
մինչ նահապետն ասէ նշանաբա-
նութեամբն թէ՝ այս երկրքեան
իրքս, Ա՝այիսոն, և ( ) րէնստուն
ոչ պակասեացին ի Հուդայէ՝ մին-
չև որ եկեսցէ Ը իլօ, Ա՝սէհն։
Ա՝րկրորդ՝ աստանօր ասեմ թէ՝
սուտ, և մտացածին յարմնարուեն
է՝, որ հընչէ՝ զայնպիսի երկիր գալ՝
ուր տան գերեվարեալ ցեղքն
ունին ինքեանց զօրէնատուն մի, և
ղգայիսոն. և այսպէս վճհաբար՝ և
վսեմօրէն կատաւարեն։
Ա՝նգի՝ համայն նահուղիղքն թէ
ի Հօլանդու՝ կամ թէ յ՝Ա՝նգլուս՝
որք

որք ընդ աիւզերա նաւեցին, զոյս
պիսի երկիրդ, կամ գետ, որպէս
սիդ է Աբաատիոն, ոչ գոյն և ոչ
լուսան անուանել՝ եթէ ոչ յերա-
զատես Երեխին, որոյ ոչ է պարտ
հաճատալ՝ և ոչ են հաճատոյ ար-
ժանիք. վասն այսորիկ յառաջե-
գեալ Աբաատիոն գետն է՝ առատ,
և կեղծեալ։ Այլ եպէտ ունք՝ ի մէջ
բերեն զվկայութիւն հեռացեալին
և զառեալ. սակայն ես ոչ արարիչ
բուռ առակին որս մանաւանդ սի
բեմ զհաւատալն, քան թէ՝ տե
սանել գնալն։ Այլ՝ ապաւեալս
պատասխանեցիս հանդերձ նոցին
առաքինիքն, որք ասեն. ստախօսն
կամի բերել զվկայութիւնն ի հե
ռուստ։ Ընդ որոյ՝ հեռաւորութիւն
Աբաատիոն գետոյն, յոյր վերայ
պարծին դոքա՝ բողոքեն՝ և ամբ-
արտաւանին, յայտնի նշան ինն է
և յուցակ ստութեանն, զոր նաբա
ի մէջ բերեն. և համայնն է՝ պա-
տրանք, և երազեալ շինք։ Այ-
արդարև՝ երևի որ՝ այդպիսի կա-
մակո

մակորեալ՝ և ոչ երբեք տասն ցեղից իշխանութիւնն յայնկոյս կողմին Յորդանանայ գետոյն սուտ է՝ և կեղծեալ. քանզի՝ նոյն ինքեանք հրեայքն ոչ միաբերան ընդունայն հաճանութիւնք միմեանց գնան հաստատել թէ՝ ինչ կողմանն աշխարհիս է՝ մերձ, կամ յորպիսի անկեան, և ընդ մանի աշխարհիս է՝ երկիրն տասն ցեղիցն, կամ թէ՝ ուր պարտէ՝ որոնել։

Յաղագս երկար ժամանակս վարանեալ՝ և տատանեալ՝ հաստատել ցին թէ՝ յԵրեւելս պարտէ՝ որոնել զնոսա. և ինդրել. Ստէն Իսրայելի որդի ռաբի մանասէն ինդրէ, և որոնէ զայն յԵրեմու սըս՝ յԱմերիկայ. և ջատագովէ յիւրում փոքրիկ գրքուկն, որ անուանեցաւ՝ Ուղի յոյսն. թէ՝ դատանելի են ցեղքն՝ յԱմերիկայ յոյժ հեռի ճանապարհաւ յետկոյս անմատչելի ապառաժ, և քարաժայռ լերանց. և զոլոր հիմնար կութիւն այսպիսի երազեալ ճառիցս

ուիցս ուաքի մանաւանդ՝ և՛ մանաւ-
սինսօս ուրուամն հրէից, որ իբր թէ՝
խօսեալ իցէ ընդ նմս յետոյս վե-
րոյիշեալ ապատաւաժ քարաժայռի-
ցըն, և լերանցն ։ ոչ արդեօք այս
պիսի ձառս և վկայութիւս արժա
նի՛ է՝ հնձոյ միակ և եթ մարդ. իսկ՝
այսպիսի թուլամորթ քաղցր յերկ
րի յարմարօղն է՛, յ՛որոյ վերայ հիմն
դնէ իւր շինուածոյն այս մեծ ա-
քիս ։ Ա՛յո. այն որ առաքեալն է՛, ա
սէ նոյն ուաքին՝ի վերոյիշեալ գրոցն
վասն Ի՛ՇՒ յուսոյն, թէ՝ Ո՛ծանէ
սինսօն ածեալ էր զմտաւ՝ և ջանա
յեալ՝ երթ էր յետոյս այն լերան-
ցըն, թէ՝ անցանէր փոքրիկ գետն
յայնկոյս, և գնայր առ նա, զի տե
սանէր զերկիրն նմա, և նա կենդանա
վարուքիւնն. իսկ՝ նոքա տաստիկ
վտանգիւ և մեծաւս կորուսանել ոյ
գոլ զիւր կեանս՝ի գետուոջն, խա
փանեալ՝ արգելին զնա. ուրեմն որ
պիսի հինգնական և հաստատակն
քանիւ կարաց նա վկայել՝ի վերայ
նոցա իշխանութեանն, և կարողու
թեանն

Թեւանն. քանզի՝ ըստ որում ասէ՝ ան
մատչելի երկիր լինիմ՝ և տեղի. ա-
ոչ ուրեք գտանիմ՝ և ոչ յաշխարհի
գոյ. զի համոյանամ՝ յարմարեալ
մտածութիւն, պատրաստական,
և սուտ։

Պրակ. ԻՐ.

ՅԻՍՈՒՍ ՆԱԶԱՐԵՑԻ,

որ եկն ի լրման ժամանակին, ի
Աշմարիտ խոստացեալն Աբեհն և
Փրկիչ աշխարհի. Ի, մա վկայեն
ամ Մարգարէքն, ամ Հաւատացեք
լոյ ինձ առնուլ զԹողութիւն մե-
ղաց անուամբ նորա։ Ա, կին նա,
ըստ քննաբանի Յակոբոս Ա, ահա-
պետին, երբ Գաբիաննն ի Յու-
դայէ բարձեալ էր. ինչ տաճարին
օրէնսուտուն էր ի կայի իւրում, ըս
որում յուցաք մեք։ Ա, ակ՝ Աշմա
րիտ Ե Իլօհ, Ա.ռաքեալն Հօր.
զի Յահատոնէն, որ ինձ, արտա
յէ զմեզ որդիս Ա.յ. Ա.յժ. նա ի՝
ինքն Ե Իլօ, Ա.ստղաղարարն. որ
զօրութիւն իւր Ա Ե Աւետն տայ ի
մանալ

|| Գործ. 10. 43.

մանալ զթողութիւն մեղացն, և զըղ
հաշտութիւնն ընդ Ա. Հ արեամբն
խրիստ. որով ունիմք զխաղաղու- || Հռո.
թիւն առ Ա.Ծ || : Նա՛ Հ իլօ՛ 5. 1.
Ա.ժիկն Յն, որ քաւէհ զամ մեզս
մեր, և զամ հիւանդութիւնս բժշ- || Սաղ.
կէ || : Նա՛ Հ իլօ, Աշմարիտն 102. 3.
Հ իլիահ, կամ զնաւակ կնոջն. ըն || Ծնն.
խոնատանն բանին || : Ա.ւս՝ Նա՛ 3. 15.
Աշմարիտ Հ իլօ, նորինն՝. զի հա
մայնն՝ նորա՝ յերկինս, և յեր-
կրի. զի նա՛ Ա.Ծ իվեր քան զամ
օրհնեալ Աշմարիտ Ա.Ծ ընդ Ա.օրն
իւրում երկնաւորի, և ըստ || գրոյն
Աբդա. վասն որոյ անուանի նա՛ || Եսա.
հելգիքօր, Ա.Ծ հզօր || : Ա.եհովայհ 9. 6.
Սադրէնու, Տ՛ արդարութիւն մեր || : || Եր.
Ա.Ծ Ա.բրահամու, Ի.սահակայ, և 23. 6.
Ա.Ծ Ա.բրահամու, Ի.սահակայ, և || Եւց.
յակոբայ || : Ա.ա Ա.Ծ, իվեր քան 3. 6.
զամ օրհնեալ իլրմանն ժամանակ
կին ոչ միայն երևեցաւ մարմնով.
այլև՝ ըստ խոստման բանին, քա
րոզեցաւ ի Յ.եթանոսս, և հաւա
տարիմ եղև (հաւատացաւ) յաշ- || Տի.
եարհի || : Յ.եթանոսքն Աշմարտա 3. 16.
պէս

պէս հրնազանդեցան նմա։ Ար ած
է՝ այժմ անուն Տ՚ն ՚ի մէջ ազգաց
Մաղ. ա. 11. և ՚ի յԵթանոսս։ Ասէ՝ Տէր Աստ՚
զիւր չնորհսն՝ և զիւր Աշմարտու-
թիւն այնքան երկար ժամանակաւ
հաձեալ էր փակեալ մնալ ՚ի նե-
քըս անցուկ սահմանացն երկրին
Ա՚ն անանուն. սակայն՝ ողորմեցաւ
և ետ ՚ի վախճանի ՚ի վերայ՝ ըզ ու-
խասն, ըզողորմելոցն, և ըզամուի,
ոչ իմ ժողովրդոցն, արար միան-
գամայն ամմի ժողովուրդ իւր՝
հաՀատուածն, որ է՝ ՚ի Ա՚սեհն։
Ա՚յս ինչ ուրեմն պարտ է՝ քանալ
զաչս ձեր, ոչ միայն մեր Աշմարիտ
Ա՚եսիան, զՅ՚ն՝ և ազօրեանն՝ հաՀ
առոյ աչօքն տեսանել՝ այլև՝ սիրոյ
բազկօքն գրկել՝ և յուսոյ խարըս
խասն կանխուլ։ զի մի երբեք ամօ
թալից ձնասջիք։ Ա՚յ ուրեմն
գայթակղիք՝ պատուէրն բարե-
կամք, և եղբարք ըստ մարմնոյ՝ խո
նարհ, և արտաքին դիմաւն, որով
եկն մեր Յ՚ն։ զի և այս պարտ
էր լինիլ՝ զի լցցին Ա՚րքք։ այսպէս

եր գրեալ՝ և դուշակեալ ի ձեռն
Աարգարեին, այսինքն՝ անարգ,
խոնարհ, և հեզ ըստ արտաքին
դիմացն։ Նաև՝ ամուր այս նահա-
պետս գուշակէ։ Օ այն որ, և
ձեր ուսուի Աօսէսն ի ադարշամ
խոստովանեալ ընդունի՝ և ասէ՝ ի
վերայ բանիցն այնոցիկ. կապեսցէ
զորթոյ զյաճանակիւր։ Աեսիան
եկեսցէ յ՚Նէմ. զեղ իւր համե-
տեսցէ, (փալանդիցէ. աղբատու
Թէ, և խոնարհուԹէ. ըստորուա
գրեալ կ՚. յանի, վըռուքեբ յալ
խամօր։ հեզ՝ և հեծեալ ի վերայ
իշոյ։ Աորոյ սաՀմանս խոնարհու
Թեամբն՝ որով եկն Յիսուս մեր
ոչ կ՚ պարտ ձեզ դայԹակղեցուցա
նել. քայց՝ և և զօրացուցանել՝ և
ի ատրճ բերել ձեզ. որովհետև
նովաւ տեսանէք, զի՝ ոչինչ միան
գամ վասն Աեհինն կանխաւ մար
գարէացեալ՝, էցաւ ի մերն Յ.
և հետևապէս ճշմարիտ Աեհնէն,
Ա.յո՛. զնմ չարչարանն Ցն մե-
ռոյ Յէ, և զյայլ նմ անարգանն
զորս

Ես. 53. 3. ‖ Ես. 53. 3.

Ծն. 49. 11. ‖ Ծն. 49. 11.

Զաք. 9. 9. ‖ Զաք. 9. 9.

զորս կրեացն՝ ըստ Ս. րոց, կրեացն
վասն յայտնելոյ մեզ զիւր ամենա
մաքուր, և ամենակալ սէրն. որ
ապագաւ՝ արժան է՛, զի զարթու
ցեալք սիրով՝ և գոհութիւք՝ ծանի
ցուք զնա. ըստ որում Ի՛ն Ս. եր
նարդոս յ՛այլ տեղիս գեղեցկապէս
ասաց. Ի՛նչքան Ա՛ստ վասն մեր ան
արգապէս, այնքան պատուական
նագոյն.

Պրակ. ԼԴ.

Ա՛այց՝ նշանաբան ինչ ձեզ՝ որ Ջրն
Ի՛ւր ի կամի զձեզ՝ ի սուրբ նախանձ
զարթուցանել՝ ի ձեռն մեր Ա՛րիս
տոնէից, որք յառաջն էին լ՛յամ
ոչ ժողովուրդք. Ա՛ստէն՝ և ես ի
նարկեմ զոմ բանիս իմոյ՝ մանաւ
անդ առ ձեզ՝ ով իմ՝ ի բոլոր սրտէ
սիրելիք, և յոյժ պատուելի եղբարք
և Ա՛որք ձշմարիտ հաւատովն՝ ի
Յն Ա՛ստ. որոյ իսկական, և առ
անձնական կերպիւ պարտաւորիմ
զնմ սէր ցուցանել՝ և քաջալերել
զձեզ փրկարար հաճատովն առ՝ ի
յա

յ՝աձնումն, և՝ իշխնուած հոգևոր
ծառային, որոյ հիմն, և ի՞մ
անկեանն Յիսուս. Ա՛վ արժա
նաւոր՝ և յոյժ պատուական եղ-
բարք՝ և՝ որք հաճատուին՝ որ՝ի
Ա՛. զմոտա՛ ածցուք գոնեայ ըզ
համայնն, որ ինչ ծառայէ վասն
դարձմանն Ա՛ի՛ի՝ Ա՛ի միոյն աղօ-
թիւք առ Ա՛ծ վ՛ն նոցին լուսաւո՛ր
լուսոյ աչայն մտայ առ՝ի տեսա
նել զոր խաչեցինն, և ասպաշխա-
րել վ՛ն մեղայն իւրեանց Ա՛ի մարիտ
դարձմամբ՝ի հաճատն Ա՛սեհի ու
ղիզ ըղըձմամբ, և բեկեալ սրտիւ.
այլ մանաւանդ ապէս լինցուք բարի
օրինակ մաքուր գնացիւք, և Ա՛ծա
պաշտ համեստութեբ առաջի նոյ,
որք են մեր քրիք անդրանիկ ըստ
մարմնոյ. և յուցանել նոյ թէ՝ ոչ
եմք ամայի, և քիրտ չ՝եթանոսք
որք անհաճատ գոլով՝ գնային ըզ
ցանկութեբ մարմնոյն. այլ՝ Ա՛. բիս
տոսեանք, որք հաճատով մտեալ
բնակիմք՝ի Ա՛ծանն Ա՛եմայ ‖ . և
Հոգւովն սրբարարութեբ՝ի խաչ
հա

‖ Ծն.
9. 27.

հանեմ զմարմինս մեր հանդերձ
կարեօքն, և յանկուածեամբքն ||։ Գաղ.
Ա.յս. խորհեսցուք և զանիւ հո- 5. 24.
գասցուք՝ գնալ ըստ շաւղացն մեր
Սիրական Յիսուսին՝ զի այնպէս
գնասցուք, ոյզ և նայն դէմ եռոց նը ||Յով.
գնաց ||։ քանզի՝ ի դոյն իսկ կոչե- 2. 6.
ցեալ ||։ Ա՛ղօրոյ՝ եթող մեզ Յն ||Պետ.
զիւր Սէ՝ և կատարուն օրինակն, 2. 21.
յանձնեաց մեզ՝ և ուսոյց՝ ասելով. ||Մատ.
||Ուսարուք յ՛ինէն. զի հեզ եմ, և 11. 29.
խոնարհ սրտիւ. վ՛ասն՝ զի Ա՛ծա
պաշտ, և Ա՛ծաւայելուչ խոնարհ
ընթացիւք՝ ի ձեռն Ձմարիտ հնա
զանդութեան հաճատոյն կարաս
ցուք ցուցանել և տալ զկենդանի
ինքնաբարբառ բան յուսոյն, որ ||Յով.
ի մեզս է. քանզի ||Ա՛մենայն՝ որ 3. 5.
ունի զայս յոյս յ՛անձին՝ ի վերայ
նորա, և նմա պատրաստ է, սրբել
զանձն իւր, ոյզ և նա սրբ է։ Ոչ
թէ՝ բաւականք, զի արտաքին
դաւանութիւք՝ կամ խոստովանութիւք
դաւանիմք, կամ խոստովանիմք ա
ռանց իսկապէս Թողլոյ զմեղսն,
զի

զի սրբութիւնք և հաճատուին ի Քրիստոս
շրջեալ ընթացսցուք. զգի Քրիստոս ոչ
կ՚ծառայ մեղաց, այլ՝ ամ որ ա-
նուանեկ զանուն Տեառն, ի բաց լինի || 2 Տիմ.
յանիրաւութենէ || Քրիստոս կամ 2. 19.
հրնազանդութեան Քրիստոսի, որով և ձշմարտութեան՝ անգիտաքն ըղ-
գաստացեալք առ Աստուած նախանձ՝
քարշեալ՝ և քերեալ լինին՝ ի միա
քան հրնազանդութենէն Քրիստոսի
մերոյ։ Ոն ժտեմ. փորձեսցուք
զանձինս մեր՝ մուտք ունիցիք, և ան
ձրնադատ կշռուիցաւ, թէ՝ եմք
հաւատացեալք, և հաւատարիմք.
քանզի՝ ոչ պարտիմք նաև թէ շի-
լո Քրիստոսի ձշմարտութենէ հնազան
դիմք. քանզի՝ ոչ պարտիմք որպէս
անզգամք՝ յուսալ յանդգնութի
սրտի մերոյ || այլ՝ պարտիմք ըստ || Ես.
յորդորմանն Աստուածոյ. փոր 28. 16.
ձել զանձինս մեր || Ոչք միան || 2 Կորն.
գամ Քրիստոսի հրնազանդե 13. 5.
ցան, և Քրիստոսիանք զանձինս
նա մատեան, այնպիսիքն զանձինս
իւրեանց նոյն ինքեանք Քրիստոսի
մատուս

մատուցանեն, և նոքա գնապացեն
ընդնա ‖ · ի բնագրին · իշաւիղս ‖ ե առ. 2. 3.
նորա · նոյնքան առնուն զքաղցր
լուծ նորին յ՝անձինս իւրեանց, և
կեան ոչ յ՝անձինս իւրեանց, այլ
՝ի յն, և յ՝այնոսիկ յն ձմարիտն
Ի ինչ՝ որ վասն մեր մեռաւ՝ և յա
րեաւ կենդանի։ Իսկ՝ որք միան
գամ անկրնազանդին ձշմարտու
թեանն՝ և հնազանդք անիրաւու
թեան՝ և մեղացն · նոքա Ի ինչ
փրկչին ոչ են հնազանդք՝ և ոչ
ունին զհաւատն փրկարար · այլ
ոչ մանն՝ և ոչ բաժին ունին առ՝ի
փրկութիւն՝ զոր ստացաւ Յսիան
Ա՛նգի Ա՛ն եղև պատճառ փըր
կութեան յ՝աւիտենից ամ հնազան ‖ հբ. 5. 9.
զանդելոց իւրոյ ‖ · Ա՛մայն՝ ոչ այլոք
Ա՛յլ՝ որք միանգամ հնազան
դեալքն են Ի ինչ փրկչին՝ և ու
նին զփրկարար հաւատն գիտեն
թէ՝ զինչ հաւատան՝ և ունին զգի
տութիւն նմա · Ա՛նգի գիտու
թիւն հաւատոյ՝ է՛ գիտութիւն ձշ-
մարտութեան՝ որ ըստ Ա՛ծափաշ
տու

տուԹԷԿ'։ ()ն հայցեմ. փոր ‖ Տիմ. Ա. 1. 1.
Ջեպսուք զանձինս մեր իսկօրէն՝ և
մանաւանդօրէն զմտասածսուք ըզ-
արքայնեալ գիտուԹիւն Աշմարտու-
Թեանն՝ որ ըստ Ա.ՃպաշտուԹեան է՝
զի իսկապէս զԱՅՍ Յ.Ճաշունչ
քանիցն ուսանիլ մարԹիցուք ոչ
արժանն է՝ գիտել՝ և պաշտել. ո
րով կարասցուք գիտել՝ և իմանալ՝
զի կեայ մեր Կ.օչ՝ որ՝ փրկիչ
վրէժխնդիր. և յ'ո հաւատացեն ‖ 2 Տիմ.
եմք ։ Ա.րպիսի ոք Յիսուսն է՝ Ա. 12.
զոր դաւանիմք՝ Աշմարիտ խոստա
կեալ Ա.սհԱն գոլ՝ և փրկիչն աշ
խարհի. որով կարօղ իցեմք առա
ջի Ա.Մ մարդկան զօրուԹԷ Ա.Ք
Կ.րոցն զԱշմարտուԹիւնն ջատա
գովել՝ և պատուասիրել. Ա.յր աղա
գաւ՝ մտադրուԹԷ Կ.Ննեսցուք
զԳիրս ։ ըստ որում փրկիչն մեր ‖ Ղուկ.
ազգէ՝ զի նոքին իսկ են՝ որք վկայ Ե. 39.
են վասն Կ.րիստոսի ։ Ա.սէս
զնմանէ գրեալ. Ա.րարողուԹիւնք
Նախատասեալ կերպագրեցին. մար
գարէքն վաղ նախագուշակեցին՝
և

և Ս. Աստուածն յայտնի դիմանն
զնա յառաջ դնէ. վասն որոյ՝ ժրա
ջան քննութեամբ Ս. Ճաշուն զը
րոյն ստասյուք մեք զդիտութիւն
Յի Վի՛ և զնորին Հմայրուհ
թեանն՝ առ՝ իզօրութեք՝ և զանխու
Ս. Ճային Որդոյն վկայաբանել և
հաստատել առաջի այլոյն վասն
Հմայրուհութեն՝ Աստուածութեն՝ և
յոյժ հարկաւոր. զանգի՝ Ս. յսեն
յաւիտենական կեանք. զի ծանի
ցեն զքեզ միայն Հմայրիտ Ս. Ճ՝ և
զոր առաքեցեր՝ զՅիսուս Քս ||
Ս. ոանդ այսր ծանօթութեք՝ անկը
նար է՝ հաւատալն. զանգի՝ հաւ
տան ի՛ խոհեմ՝ և առաքինի զօրու
թի՝ որ ոչ գնայ ամօյն՝ և ոչ վայ
րագասուն. այլ՝ կամն ունիլ ինն
քեան իբրև զառաջնորդ՝ զծանօ
թութիւնն՝ և զդիտութիւնն.

Ա՝ այն այսորիկ՝ երբ Տրկիչն մեր.
որ զկոյրն լինծնէ լուսաւորեաց
Հարցանէր || Ոու հաւատաս յՈՐ
դի Ս. Ի՝ և լինծնէ կոյրն միւս հարց
մանքն առէ. Տէր. ո՛վ է, զի

Յ ՕՀ.
17. 3.

ՈՅ ՕՀ.
9. 35.

Հաւատացեալ լինա. կոյրն նախ կա
մեցաւ հանաչել և ապա հաւատալ
ի Յն, և երկիւղածանել նմա։
Ի. յո. առանց գիտութեան և
ծանօթութեան, անկարի է պահել
զՀՆ և երկիւղածանել նմա։ ||
որում պարտին։ || Այր աղագաւ
ասէ Ի՛ն պօղոս. || համարիմ
խակ զնա ձեռս և կղկղանս վասն
առաքել գիտութեանն Յն։ Ի՛ն։ ||
Վ՛ննեսցուք ուրեմն զկնի՝ ժրա
ջան զգաստութեամբ, զի ի մի գի-
տութեանց, և ծանօթութեց չէ
մնարտութեն, և յ՛ոչ ապաշտ գը
նայիցեն սիրոյ, զօրութեամբ հաւատոյն
զանդրանիկ քոյրն մեր՝ որ է Ի՛ն
կարասցուք գեղեցկապէս հասանել
և Ա՛արգարեական Վ՛ոյժ վկայու
թեն՝ զհաւատան Վ՛րիստոսեան խո
կապէս ուսուցանել՝ և վկայաբա
նել զի և այսու մարթիցուք զնա
թիցուք զարթուցանել զնա, հրաւ
իրել՝ և բերել ի Ա՛ն գիտութեն՝ և
Վ՛ամարիտ հնազանդութեի Շ ընդ
առաքել գիտութեանն Յն։ Ի՛ն։ ||
խակ զնա ձեռս և կղկղանս վասն
ասէ Ա՛ն պօղոս. || համարիմ
արում պարտին։ || Այր աղագաւ

|| Յօհ. 4. 22։

|| Փիլ. 3. 8։

ի մեզ՝ մաքուր, և մտադիր ուշի-
մունք զմտաւճաճել զԱկրն՝ առ
՚ի նուաւաւ վարիլ ընդ ամմ մարդ-
կան հաւատովն հանդերձ, և մա-
նաւանդաստ ընդ մեր անդրանիկ
քեռն, որ՝ պիրելի վասն հարցին
Տեսէք անգամ թէ՝ ոչ ոք ա՛ղնիւ
սիրոյ յուսյակաւ, և յատպաղութիւն
լինքնակամ յոժարութեանն խօսէր
զմեզնջ Անդրանիկ քոյրն մեր՝ երբ
մեք նմա կրտսերն, տակաւին օտա
րացեալէք ի կենացն Ա. Յ. ՈՀ,
ասէ քոյրն անդրանիկ. || Վասն
մերոցն, և ասինս ոչ ունի. զինչ
արտասուք քեռ մերում, յաւուր
յորում սատմեսցին նմա: Հաւ
ասիկ, այնպէս եկեղեցին Քրիստոսի
ակնուանելով դարձմանն Տեառն
նոսաց. և այնքան անձնատուրս սի
րով խօսէր նա զվրդն քեռէն.
զինչ արտասուք նմա՝ յորժամ սատ
մեսցին նմա. այսինքն՝ երբ հա
սեալ իցէ դարձ նորին ի Քրիստ
նուէրն, յաւետումն, և հաստատեալ
վնա

Հռո. ΙΙ. 28:

Եբր. Տ. 8:

զնա ՀիմարտուԹԵ։ Ա. Երբան ու
րեմն առաւել՝ մեր պաշտօնասուս
րուԹԵ պարտքն՝ զի մեք աստուածօր
զամ սէր, զամ օգնուԹԻ; որ կա
րէ նոյ դարձմանն ծառայել՝ ըստ
կարի մերում. և յօժարակամ սըր
տիւ ջանասցուք՝ ի միմեանց բերել.
որովհետև դարձ նոյ՝ և լրուԹիւն
և՛ մեծուԹի՝ ի ԵԼԹանոսաց, և բո
վանդակ մեր բարեկեցուԹիւն։
Օ. Ի ԵԹԷ մերժումն նոյ հաշտուԹի
աշխարհի է՛. իսկ՝ ընդունելուԹի
զինչ իցէ, ԵԹԷ ոչ՝ կենդանուԹի
՝ի մեռեալոց ‖։ այսինքն՝ ինայեալ ‖ Հռո.
յոյժ բազմուԹիւն ԵԼԹանոսացն ԺԱ. ԺԵ.
որք են յաշխարհի, և որք միանգա
մայն տակաւին յանցանօք՝ և մե
ղօքն մեռեալք են զարԹուսցին, և
կենդանասցին դարձմամբն ԱՀԷ, և
զի կեցցեն սրբուԹեաբ՝ ի ՏՆ՝ ի
ձեռն Հաւատոյն ի ՔՍ Յիսուս։
Ա. Յո՞ Թոլոր եկեղեցին, որ տակա
ւին՝ ի բազումն ըստ Հոգւոյն՝ կ՚մե
ռեալ, դարձմամբն ԱՀԷ զար
ԹուցեալՀ և ըստ Հոգւոյն կենդա
նա

նայեալ լինի. զի այսկ իմայուն՝
և զօրութիւն Սրբոյն Պօղոսի յո-
րում յանդիմանութեանն այսինքն՝
զի յոյժ առաւել փառաւոր լինի
ցի զօրութիւն՝ և արդեամբք վ[illegible]յ
եկեղեցւոյն, և բարեկեցութեանն
յ[illegible]եթանոսաց, քանզի՝ միայն և
ղեալն ակն, և պատուհ սոցա. Ա-
որոյ՝ ցուցցուք Աստի զնեմ՝ սէր կա
րելի, և անկեղծաւոր սիրով՝ և
գիտութեամբ Աստուծոյն վկայեա
նեսցուք վասն Աշմարտութեան. ո
րով իսկ մարթ հրաւիրել զնոսա
ի Աշմարիտն դարձ, և ի հնազան
դութիւն Աշմարիտ: Եւ Աստի զի և
մեք՝ դարձմամբն նոյ և հնազան
դութեամբն առ Յիսուս Աշմա-
րիտ Աստուածն. զարթուցեալք ի
սէր նախանձաւորութեան, և երբ ի
մեռելոց կենդանացեալք՝ հաճատո
վըն որ ի Նա կեցցուք ի Տէր մեր
Աստուած. ասա արդարութեամբ, և հնար
հոգի առ ի սրբութեան. և աստէն ըզ
կնի միանձնաւոր փառաք առ ի
կեցուցիչն ի Նա Յիսուս Աստուած
ղազար

զաղաւ՝ օգնեսցէ մեզ Ս. մեռնաղօր
և Աշտակեայ եռաձեռնեայ Ս.Ջ
ւէլի, Հայր, Որդի, և Ս. Հո-
գին. Ի փառս Ս. մեռնա Սուրբ ա
նուանն իւրոյ, որում վայելէ պատ
ւաբանութիւն, գովութիւն,
գոհութիւն, և պատիւ յաւէտ յաւէ
տեանս. Ամէն. Ով Տէր Յիսուս՝
✝ Ամէն, եղիցի՛, եղիցի՛: ✝

Գլ. Գ.

Ընդհակայ ի շնաբանութիւնս ի վե-
րայ Նաւուին Նոյ. Ճլ. եւեսցե
Ճլ. ի հետո Կաթուղիկոն եղանակին
ընդհատել:

Պրակ. Ը.

Ե Ա Ն Ր Ի Գ Ո Ն Ը.

Ա՛ստգաստութիւն Սուրբ
Նահապետին Յակոբայ, լուծիլու
տեսաք

տեսաք թէ՝ Ը իլօ ոչ այլ ինչ է՛, և
ոչ պարտի՛ այլինչ մեկնիլ՝ թէ ոչ՝
Ա՛եսիան։ Ա՛յս տեսաք մեք թէ՝
Ա՛ր՝ և, ահապետան ոչ միայն Ա՛ար-
գարդութիւն իւրով եցոյց թէ՝
յ՛ումմէ Ը իլօ՝ Ա՛սեղն գալոյն
էր ըստ մարմնոյն, ըստ՝ "Ի Յուդայէ.
այլև՝ յայժ նշանագրանութիւն գը
Ծագրեայ՝ և պարզագրանեց սակս
Ա՛սեղի գալստեան ժամանակին,
յ՛որպիսի կայր, և կացի Ի՛նչ իցէ
Ի՛րեական կառավարութիւն՝ կամ
Վ՛աղաքականութիւն, և գայիսո
նքն, կամ դաշնագրական իշխա
նութիւնն. զինչ ևս հետևեսցի՛ ի՛
վերայ գալստեանն Ը իլովայ, ըստ՝
գարձ՝ Ե՛թանոսացն, ցուցաք ևս
թէ՝ մարգարէութիւնս այս լիա
պէս կատարեցաւ՝ իվ՛ մեր Վ՛աղո
րեան Փրկչին։ Ա՛ստանօր յառա
ջանամք առ՝ ինշանագրանութիւնս
ոմանս, և առանձինականս՝ իվերայ
բառին, եաթօ՝ և անուանի Ը իլօ,
կան արհեստին յ՛անդիմանն կա-

ցուցանել՝ և բայայայտել. ոչ թէ՝ սովաւ՝ իբր ուղիղ՝ անխախտ, և ուժգին յանդիմանութեամբ առարկել՝ այլ՝ սակս գեղեցկաշար և հանճարեղ մեծավարժութեանն առաքեստին, որ ընդ ձշմարտութեն համաձայնի. նաև՝ զի ցուցից հին ժողովրդեանն Ի՛ի բաստմարմնոյս զանկարողութիւն, և առանց հիման գոլն զուսուցմն Աաթալայից, զի կա բալական բառն բստ հաձութեան մնարդկան ոլորի, կամակորի, և կուրանայ. արդ՝ նոցին խոկ գինուքն՝ և զրահիւքն յաղթահարեսցուք զնոսա:

Պրակ. Ի.

Ի. առն՝ Աաթօ, եկեսցէ. առնէ զայս հետեւեալ բառսն. յեշուայ գէն եղիա. յո՝ Յիսուս Աղդի Ի. Յ. Ի. անգի՝ առաջին տառն բառինն նշ՝ եօդ. երկրորդն քէթ. երրորդ գըն՝ Ի. լիք. եօդ տառն միայն կ՝ ևս առաջին տառ Ի. մեհաստուրբ ա նուճանն Յ՝ ի՝ յեշուայ. երկրորդ տառն

տառն Եաբօ բառին՝ քէթ. և ա
ռաջին տառ քէն՝ այսինքն Ա ըդի
ւս՝ քեթ. վերջին տառ Եաբօ
բառին՝ Ի.լէֆ, որ հանգչի՝ և ոչ
արտաբերի. քայց յառաջ քան ըզ
վերջին ալէֆն՝ գոյ խոչեմ կոչե -
ցեալ ձայնաւորն, որ արտաբերի
սպիտս երկար՝ ՛, և ինքն վերջա -
ցեալ Ի.լէֆ տառն միայ անշարժ՝
և անձայն. սպրեմ՝ յայտ ինչ որք
զոյնինչ զբնութերյունն ի բերայե
ցոյց գիտեն՝ կամ տառիցն ձայնա
հորայ՝ կամ կիսիցն վերահասու
են. Ա՛ն եթէ ոք ի այկահան տա
ռիւք կամենայր զայսպիսի ձև կա
րասցի գրել. դիցե օրինակի ա
ղագաւ բառս այս՝ Վ.ամ, և կամի
մի ոք ըստ այսպիսի ձևոյ կարգալ
կարէ ասել. գեղեցիկ այգի մեր.
գողութիւն ամ մեղայ. գովելի ազ
նիւ մարդն՝ և զայլ բազում գովե
լի, կամ պարսաւելի հիւսուածո
յորմարել կարէ. ուստի Թուի
գոլ ըստ հաձուրեն մարդկան այս
պիսի արհեստս՝ և ոչ Ի.ճաշուն
գիտու

դիտութիւն՝ ըստ որում Աստուածքն
ընդվայր անատարածութիւք ամբար
տուհանին։ Որ այլևայլ կարգ
լայից տեսակ. բայց այս կոչեցաւ
Աստղ Մեծոթ՝ զի մի յայլոց
րեք։ Ի, մանաւանդ անուանն Ի հնօ
կարելիք այսպէս կարգալ և՝ Աստղ
Մեծոթ ձևովն, Ի հնօ. Ի մայ
Ի՝ի լ ը դիմելոյ ինձ Աստեղ.
լուր՝ Ի՝ի բանիցն Աստեղին. կի
Ի մայ Ի՝որպէս լ ի Աստղա ինձ
բերիթ. Ի՝ուր Ի՝որպէս աղբայր
ուխտին, կամ կատակին, ըստ այսմ
եղանակի, և այլ բազմադիմի եղա
նակաւ կարելիք կարգալ ընդեմ
ընկերին, որք մեծի իմաստութեանն
կարծեն զայսպիսի հանձարագիտ
արհեստս. սակայն ինքեանքն խոշ
խոշին զինուքն իւրեանց. և այսպէ
իրեւթինն լինի պաշարեալ և
յաղթահարեալ։

Պ. Ղ.

Կր. Գ.

Ի վերայ Աստուածպետութեան Հայոց.
Կր. 7. 14. Աստ՝ յաղագս ընդդէմ
դեան Կիւրէ, և Աստուածպետութեն ի Աս-
տուծ Աստուած. Եա՝ յաղագս Հաստատել ա
նոմանն. Նաև՝ պատասխանի ընդդեմ Հրէից
եղ առաքելութեանդն ի վեր այսր երէս։

Ո՛հա Աղա յաղագի, և ծնցի որդի,
և կոչեսցեն զանուն նորէմմանուէլ

Մանկանաւ թուին.

Հինանէ հայաբնակ հարահ, վը եօթադրեթ
բեն, վը ղօրեաթ հետո խմանու եր։

Ո՛հա՛ Աղջան յղանայ, և ծնցի զորդի, և
կոչեսցէ զանուն նր ընդ Աէզ Հաճ.

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉ Հ, որ՝ ըստ մեծութե
նարհատն խորհրդոց՝ վասն մխի
թարութեան անկեալ մարդոյն,
խոստացեալ զայն մեծ խոստումն
ի դրախտին Եդեմ՝ հինոջ զաւրհակն
խոր

խորտակելոյ եր զգլուխ օձին. յետ
այնորիկ զնոյն խոստումն յաձախ
նորոգեաց ընդ հարս՝ ըստ հանդիպ
ման իրացն, զորս Տ֊ն ընդ նոսա
առնէր. նոյն խոստմանն հանգոյն՝
կամ էութիւնն, և նշանակութիւնն
մի և նոյն եղ, և եթ Տ֊ն ի ձե֊
ռըն Աբրահամայ Արգարութիւն զնշան
մի Քաջ ճանաչօրինն, զի իջեր
անդարա՝ անքոյթ, և անեղկևան,
որ Ասօն արքայ Սոդոմ, և փա
կէտ որդի Նաւմեայ՝ արքայ Գո֊
խորտուրդ չար խորհեցան զնմանէ
քանդակել քանդաքարել զնա, և
զՏ֊ունն Աստուծի զդեռանել. բայց
ոչ կարացեն. Վերոդէ խոտա
մանն Տ֊ն մեր անուանեաց զիւր
սեհն՝ երբեմն անուամբ՝ Ինձ
Ծաւակ. երբեմն Ծաւակ Քա֊
րահամու. երբեմն Ըստ նմ, և այլ
երբեմն Որդի Աստծի. Ուակ
ասասանօր՝ անուանակ գնա ոչ միայն
Ամենահզոր ընդ մեզ Ես. զի ցուց
ցէ, և ցուցակիցէ զձեռնարկեալ Ես
թիւնն, և զԱրդկութիւն սե

հին

Ես. 7. 14.
Ես. 22. 18.
Ես. 3. 15.

տէր, ասաց ||
ընտ մեզ՝ ահա Անուկ իմ
գրիւ՝ Ո՛հ ծառայ իմ: որպէս և
կօք ծառայ իմ. սակայն ի բնա-
թիւն՝ յօրինակի մերում լեալ՝ Յա
ծառայ իմ, որոյ օգնական եղէց ||
սիկ՝ վարձք իւր ընդ իւր ||: Ո՛հ
և բազուկն իւր ընդ իւր. ահաւա
հաճասիկ՝ Տէր՝ Տէր գայ զօրութեամբ՝
հլօհիւմ: Ո՛հաճասիկ Ո՛չ ձեր: ա
Տէր, Տէր զօրութեամբ || : Ո՛ինչ
յոյանել: Այնպէս՝ Ո՛հաճասիկ
սիվ իւրեանոյ Ա՛արգարեութեան,
այսպէս են սուրբ Ա՛արգարքն խո-
ոյ ինչ ես ունիմ Ա՛արգարքն ես-
րէն՝ Ո՛ինչ ես, գրե Ա՛արգարէն.
այն՝ Ո՛հա, ոմն և Ո՛եբրայեցե-
այլն: Ո՛հա, ոմն և Ո՛եբրայեցե-
կոյս յղասցի, և ծնցի զՄրդի, և
Մրդոյ Ո՛աելոլ Ո՛հա հայելմահ
Ասուտ նեղագործութեամբ Ա գեղոյն
կեսցէ յ՚աշխարհ: ՚ի Ա՛աքսոր
որով Ա՛եսիան յայտնեսցի, և ե-
և հզօրն փրկել՝ Ա՛ղաչանել՝ և
պահպանել. այլև՝ զի յուսցէք, և
յուսակիցք զեղանակն՝ և զկեսոյն,

Ես. 42. 10.

Ես. 40. 10.

Եսայ. 10. 33.

Եր. 32. 18.

և յ՚այսը բանի վերայ Աստի Ա՚բ
արքանէն յետ պատմութե՛ բազ
մադիմի կարծեացն, և նոցին ՚ի
բացէ ըքելոյն ՚ի վախճանի եղեալ
կայցուցեալ՝ սահմանէ. վը զկնու
յ՚առաջիկս, և այսպէս Աստեղն, որ
՚ի յեսաին Ճմեսիա ելեսցէ։ Ա՚հա
աՀուրք գան՝ ասէ Տէր։ Ա՚հա
ի՛գաՀոր քո գայ առ քեզ։ Կ՚ևս
յուցական բառ, որով Ա՚ճաշունչ
և Ա՚ճարեալ արք կամին յայտնել
կամ աղդել զիրաց խորհրդաւո
րայ՝ և նշանաւորի, որք են յ՚Ա՚ճա
շունչ Ա՚ր ըեանս։ Ա՚հա Աոյս՝ ասէ
Աարգարէն, յղեսցի, և այլն, ՚ի
բուն օրինակէ. հայ՚ելմահ. հան
դերձ տառիւն չէ, որ կ՚յուցա
կան տառ։ Ո՚գացուցանէ ուրեմն՝
և իբր մատուռք յուցանէ զնախա
սահմանեալ Աոյն, զոր ՚ի յարի
տեղիս սահմանեալ էր և Խաղա
զութեան Խորհրդոյն կարգեալ
էր խոկական՝ և հիմնական բառն
յայնմ նշանակէ՝ ըստ մեկնութե՛ն

Աա

Աստի Ա՚ահիդ Ա՚իմքեն ՚ի գիրս

|| Երե. 23. 5։

|| Զաք. 9. 9։

|| Եսայ. 25. 9. 39։ 49. 12։

|| Երե. 23. 5։

|| Զաք. 12. 2։ 14. 1։

|| Մաղ. 3. 4. 5։

Ակֆեր Հաշօրաշիմ յորջյորջել՝ ասէ. Յառիկն յալամ՝ ի լծորդու թեանն՝ և ի ֆիլ լինի՝ նէ յալամ, որ կ՚թաքեցաւ զօղեցաւ, ծածկեցաւ։ և լինի՝ ի՝ ֆիլ լծորդու թեն հէ յէլիմ, այ՝ զօղեաց՝ ծածկեաց թաքոյց։ Ա՚ստէն՝ յալմահ նշանակէ մատաղ աղախին, և դրստրիկ, որ տակաւին զօղեալ՝ ծածկեալ՝ և ոչ՝ ի յայտ կ՚եկեալ։ այլ միշտ՝ ի տան ամիսնի՝ և դաղէլ՝ հետևապէս Ա՚աքուր կոյս՝ և ոչ զայր ոք ճանաչեալ։ Ա՚այլ լինի ի մացեալ յալմահ բառն։ Ա՚ր Ա՚եբեկայ յալմահ անուճանի՝ որ դարև՝ Ա՚եբեայ ոչէր միայն կոյս՝ այլև կոյս մաքուր։ Ա՚րմանօր Ա՚գուր (ըմ մեղ ժողովող։) ի մէջ չորից զատմանալեացն՝ դնէ, զձա նապարհս առն յ՚երիտասարդու թիւն, ի բնադրին կ՚ըր յալմահ իւրում, ի կուսութեան, ուրեմն՝ յալմահ՝ ի կուսութեան, ուրեմն՝ նոյն զօրութեն մնալով՝ նշանակէ ժողո

Ծն. 24. 43։

Ծն. 24. 16։

ժողովրդեան վասն Ա.ոն Ձանապրհին
որ Ա.մենաչքնաղ ոյրն Ի զօր նա
հատակն՝ ըստ որում բուն բառն
Գ. եբեր նշանակէ, յր՝ Ի զօր Ա՝ե
սիան՝ որով զօրացոյց Ա.ծ զմարդն,
և՝ Ի Ա՝աքուր Աուսի, և ընդ անա
բան Աուսիւ առանց սերման առն
բայց՝ հովանաւորութիւն Ա.արձրե
ցոյն, և զօրութեամբ Ա՝գւոյն Որ
բոյ. որ արդարև՝ աբանչելի լինի
և հիանալի նոր ինչ՝ ի վերոյ երկ՝
րի ։։ Ա.ըդ՝ այսպիսի Ասյս՝ ասէ ։։ Երե.
Ա՝արգարէն՝ յղասցի՝ ի քնապրին 31. 22.
և՝ հարահ՝ այսինքն՝ յղանայ՝ Ա.ս
տէն խօսի Ա՝արգարէն իբր թէ՝
արդէն կոյսն իցէր յղի. ուր տա
կաւին ոչ ինքն էր ծնեալ Կոյսն՝
և ոչ դեռ ծնանելոցն էր՝ եթէ ոչ՝
զկնի յայժ երկարաձիգ ժամանակաց
բայց՝ Ի ոգւոյն Ա.ն լուսաւորեալ
այնպէս հաստատ՝ և աներկբայ էր
սակս իրին Ձշմարտութեանն՝ որ՝ ի
կարգեալ ժամանակին լինելոց էր
մինչ զի խօսի մեծաւ հաւատով
և աներկբայ ուրախութեամբ՝ անձին
իւրոյ

իւրոյ՝ իբր թէ՝ եղեալ էին իմն՝ և
ներկայ. նմանապէս ասէ յ՝այլ տե-
րեք։ Ա՝նուէկ ծնաւ մեզ՝ որդի
տուաւ մեզ. և։ Ընդ հաստատեալ
զփրկութիւն նորա ուր ասէր՝ փըր
կութիւն պարտ էր զկնի աւուց ա
մանց հարիւրից հանդիպիլ Ա՝յս
ոյսս ծնեալ Որդի։ Ա՝րդարև
նայ սակս Որդւոյ մերոյ. զի փրկչին
որոյ իշխանութիւնն՝ ի վերայ ժո
ղովրդեան՝ և եկեղեցւոյն՝ ի վերայ
ուսուց իւրոցն՝ պարտէր նմա որ
դի լինիլ։ Ա՝ճ եդ զօրինութիւն
իւր՝ ի վերայ՝ զօրին։ Կնոջ
զաւակին խոստակելոյ էր զգլուխ
օձին։ Ա՝ճ երդմամբ՝ Դաւթի՝
խոստացաւ տալ նմա զորդի՝ որ
միանջենապէս նստցի յ՝աթոռ նո
րին. Այս՝ ասէ Ա՝ճ՝ եղէց նմա՝ ի
Հ՝այր՝ և նա եղիցի ինձ յ՝Աստ-
ծու։ Այր ազգատոհմ՝ այս ոյսս՝
որ առ՝ինչան ծնանելոյն էր՝ զի
Դաւթի տուն՝ի ձեռն այս եր
կու փակէ. և Աստծոն Թագաւո
րացն ոչ լինիցի պերճավարեալ. և

Եսա. 9. 6։
Երե. 31. 22։
Սաղ. 88. 20։
2 Թա. 7. 14։

ծնեալ Որդին յ՝աթոռն Դաւթի
նստոյ միշտ յ՝աւիտեան։ Այլ
սակայն՝ հրաշագործ զարմանքն իմ
կասկած ոչ կայանայ յ՝այսմիկ, զի
Աստուածն ասէ այնքան յատակա
պէս թէ՝ Այսո այն ծնողի զՈրդի՝
և ոչ զ՝ուսուցիչ ծնողի, ըստ ի՞րէ-
այլ ոմանք առարկեն. զի յ՝այն
ժամ հրաշագործ, և աքանչելական
նշանն կայանայր ոչ՝ ի յ՝ալմահ. այլ
՝ի Աստուածն Աստի. որովհետև
նա գիտէր՝ որ յ՝ալմահ, և
Այսո էր Որդի ծնանելոց, և ոչ
դուստր։ և այսպէս՝ ի բնաբանի
պարտ էր դոլ. Վասն որոյ՝ նոյն
Տէրն ձեզ նշան տացէ, զոր եւ Ա-
սայիաս գիտեմ, ձեզ ևս հաճա-
տեմ, զի մանկամարդ կին յղաս-
ցի. և ծնցի զորդի, և ոչ զդուստր
Ուսկ՝ աստուածոր բնաբանն յայտնա
պէս ցուցանէ՝ զի զարմանալի նը-
շանն ոչ է՝ի Աստուածութեան, զի
գիտէր Թէ՝ զինչ էր ծնանելոց
յ՝ալմահ, կամ Այսո. այլ՝ ի յայ-
մահ, և՝ի յանարատ Կուսին՝ որ

ծնաւ

ծնանելոյն էր անսահմանել առանց
առն՝ այլ զօրութեամբ Հոգւոյն
որ իրաւապէս նշանակ՝ և նոր ինչ
ի վերայ երկրի. Հաւ՝ զի նոր
շան էր լեալ վասն հանգստեան
Հաւթի տանն, թէ Կոյս մի ծնցի
Որդի՝ և ոչ դուստր. Հոգով իր
ինչ՝ որ օրըստօրէ սպասահի ըստ
բնութեան ձանապարհին՝ զի մա
տաղ կանայք զորդիս ծնանին. և
թէպէտ Աւրդարէն (զայս տեսա
նէր՝ զի Կոյսն զՈրդի՝ և ոչ զԸզ
դուստր էր ծնանելոյ՝ սակայն այս
ոչ էր այնքան մեծ նորասքանչ ինչ՝
որով Հաւթի տունն հանդարտու
թիւն՝ և հանգստութեի սպասոյր.
քանզի՝ բնական նշանիւք դիմացն
կարելի՝ իբր մերձ լինել մերձ դի
տել էթէ՝ Կինն ի արդեօք Որդի
թէ՝ դուստր ծնցի. այսպիսին մա
նաւանդ ոչ կարէ լինել զօրեղն որ
շան. ի մէջ Երեից՝ որպէս և ի մէջ
նոցին մանկանցն՝ ի դպրոցին տա
պալեալ վաստակաւն՝ և համար
ձակել ամբարհաճաձին անսխալ
գիտու

գիտութեամբ գուշակել կերպիւ
իմիք կաթալսկան թուղթ ի վերայ
անուանց առն և կնոջ նաև կրտ
սեր զաւակին եթէ գոյ, արդեօք
կին մի ծնցի զորդի, թէ զդուստր։
Ի. ՈՐԴ՝ ասէ Աստուածն թէ՝ զայն
Որդին կոչեսցեն Իմմանուէլ։
Ի ԻՆԱԳՐԻ ՀԵԲՐԱՅԵՑՈՑՆ բայն
է իգական սեռիւ. վկարաթ. և
կոչեսցէ նա, (այսինքն՝ կոյսն՝ որ է
Աստուած Աստուած փրկչին.) զա-
նունն Իմմանուէլ. Վասնզի այս
պէս այս Որդի ոչ եր ունելոց ըզ
Աստուած ըստ մարդկութեանն, բայց՝
պարտ էր նմա յառաջագոյն ի
Աստուծոյ՝ և յԻսրայէլացւոցն ունել.
այսպէս ևս ոչ լինիցի նմա ըստ մարդ-
կութեանն Հայր, որ անուանիցէ
զնա, կամ տայցէ նմա զանուն՝ իսկ
կոյս Աստուած ընդ Աստուած անուա-
նիցէ զնա Իմմանուէլ։ Ի. ՈՐԴ՝
այս յաւելմամբ, կոյս՝ և () բիւրդ,
որ ծնցի, դիցէ զանուն Որդւոյն
իւրոյ՝ Իմմանուէլ. այսինքն՝ Աս-
ուած վերստին ձանաչէ, հաւա
տայ,

տայ, և խոստովանի զինա ի իրաւ
ապես յումմանուէլ՝ կամ ընդ մեզ
Ա՛Ա. այսինքն՝ Աչմարիտ Ա՛Ա, ըը
նութիւն մերով, մարմնով, և ար-
եամբ զգեստաւորեալ. և այսպէս
ի Ա՛Ա Աչմարիտ, և Աչմարիտ մրդ
միութիւն Աստուծոյ։ Եւ այն իմայու
ամբն և աս ասի ‖ և անուն կոչե- ‖ Եսայ. 9. 6։
ցաւ նմա Սքանչելի, խորհրդա-
կից, Ա՛Ա հզոր, հայր։ Իսկ
Երեմիաս 23. 6։ Ա՛յս ի անուն
նորա, զոր կոչեսցեն նմա Յուդայ
և Իսրայէլ, այսինքն՝ Տէր արդարու
թիւն մեր։ Իբրեւ Յուդայ, և
Իսրայէլ խոստովանեսցին՝ և հաւա-
տասցեն. ըստ որքանութեան կոչե-
ցելոյն՝ և ի փրկութիւն ընտրե-
լոյն ի Տէ. թէ նա ի Յեհովա
Տէրն, և մեր արդարութիւն։
Վ անդի իսկապէս յ՛աւուրն ու
երորդի՝ ըստ հրամանի Աստուծոյ
կին ‖ կոչեցաւ Յա։ Իսայ՝ Աա- ‖ Ղուկ. 1. 31։ 2. 21։
րիամ Աբ՝ և մանուկ դաստանու-
թիւն հնչակեալ քարոզել թէ նակ
Աչմարիտ Աստուած ընդ մեզ
Ա՛Ա։

Ա.Ճ: Ա.ստեն ոչ իւիք բանաւա-
բութիք ասէ աբարբանել թէ՝
այս մարդարէութիս ոչ հանդչի
՚ի վերայ Ա.ազարեան Յի, և վա՛
պնորիկ՝ զի Յո ոչ երբեք Ա.մմա
նուէլ անուանեցաւ, այլ Յո:
Ա.այց՝ մեք յեցեալ առաքութիէն
պատասխանեմք հաւանօրէն և
ասեմք թէ՝ Ա.մմանուէլ ոչ կ՚ա-
տուկ անուն Յի, այլ Տիրական
պատուոյ՝ և Ա՛արդասիրութեան
անուն, կամ նորին յատկութիցն.
ևս թէ՝ որպիսի Աստուած էր, և
որքան արժանապատիւ ծնեաւն
՚ի Ա.ուսէն. և զայս նշանակէն բան
քըն, զորս Ա՛արիամ ասաց. այ՚
սինքն՝ նա որ կ՚ըսա Ի.եբրայա-
կան լեզուին՝ մայր նորա մարի-
ամ, կոչեսցէ զանուն նորա, կի՛
անուանեսցէ, իբր թէ ասիցէ:
մայր նորա, Ա՛արիամ դաւանե՚
ցէ, հաւատասցէ, և հռչակեսցէ
թէ՝ նա կ՚ Ա.մմանուէլ, ընդ մեզ
Ա.ստուած:

Ա.այց անկարելի կ՚ թէ յարմա-
րիցի

րինչի այս մարգարէութիւնն՝ ի վե-
րայ Եզեկիայի արքայի, ըստ-
որում կարծեն ոմանք.
քանզի եզեկիաս աղաչեն ծնեալ
իսկեր յառաջ քան զայս մար-
գարէութիւնս, ըստորում ասէ
Սաղմոն եարքի, և այլ ոմանք՝
անձամբ անձին խոստովանին,
Ընդ այս ևս՝ ոչերբեք եզեկիաս
Իմմանուէլ եղև, և ոչերբեք ոք
դաւանեալ խոստովանեցաւ թէ՝
եզեկիաս իցէ Իմմանուէլ: Եւ
այսպէս ևս՝ ոչ՛ հնար յարմա-
րել զայս մարգարէութիւնս՝ ի վե՛
հնոյն եսայեայ մարգարէին, իբր
թէ՝ կին սորին ծնեալ որդւոյ
միոյ՝ կոչեաց զանուն նորա առանց
հարցանելոյ զառն միայն յ՛առնն
ձին շարժմանէն, իմմանուէլ՝
ըստորում ասէ սաղմոն եարքի
կարծէ. Վ՛անդր՝ այսմիկ իմմա-
նուէլն, զոր այն Ցեզմահ, և
կայան ծնանելոցն էր, բոլոր եր-
կիրն սեպհականեալ յատկացու-
ցանի. մարգարէն՝ իբր աբանչեաց
գան-

գանգատի ընդ խմմանուհլի սահ
լով զի Ա.սորեստանիքն հզօր՝ և
յորդ զօրուք, և ընանելոց են զլայ-
նութի երկրիդ՝ ընդ մեզ Ա.ծ.
յ՝այլ օրինակ՝ օ՛ Ա.մմանուել.
Ա.այց՝ մարգարէի որդին ոչ ունէր
առաւել սեպհականեալ յատկու-
թի՝ ի վերայ Հրէաստանի, քան
թէ՝ այլ միւս երևելի քաղաքիք
նորին. ապա՝ն անկարելի էր՝ զի
Հրէաստան, իբրև յատկացեալ
սեպհականութիւն լինէր նմա.
Ա.ռաւել և՝ ի՛ ասացեալ թէ՝
խմմանուհլ՝ ընդ մեզ Ա.ծ, զբա-
նակ թշնամեացն՝ ի պարտութի
մատնեսցէ, և զնորհուրդս նո՛ց
յրեալ խափանեսցէ. այլ զայսպի-
սի գործ ոչ եզեկիասայ, ոչ մար-
գարէի որդւոյն, և ոչ ոք՝ ի բոլոր
Հրէաստանի փառնել՝ և իրակել.
ուրեմն՝ ոչ զառ՝ ի եզեկիայ մար-
գարէին՝ և ոչ զեսայեայ որդւոյն,
այլ զՅ՝ն՝ որդւոյն մարիամու,
և զՀ.Յ յաւիտենական որդւոյն
մարգարեանայ. քանզի նա է՛
Աշմարիտ

Աչմարիա մարդ՝ի միւսում անձին. նմա պատկանի թողուլ հրէաստան, և ամ երկիր. զի նա կ՝ Աչմարիա Յեհովայ, և ամ առ՝ի ներքոյ երկնից՝ նորա են ։ Ա. յայ. որպես են երկինք, և երկնից երկինք, և ամ որ՝ի նոսա։ ։ նորա կ՝ երկիր լրիւ իւրով. աշխարհ. և ամ բնակիչք նը. ։ Ահա ցրուեմ զնոսա հուրդս հեթանոսաց, անարդեմ զնոսահուրդս ժողովրդոց, և արհամարհեմ, զնոսհուրդս իշխանաց ։։ և ակնայսորիկ արդարև իսկական մեծ նշան լինի էր վասն Ա. քաղաք, և թողուր դասէթի սանն, զի կոյս մի մանուկ առանց կամայ առն, և առանց կամայ մարմնոյ. այլ զօրութիւն Աստուծոյն Սրբոյ յղասցի, և ծնցի, որպէս էքնազադէմ պատուհասանութիւն և աղնուագեղ գեղեցկութիւն, այնպիսի Որդի, Որ Որդի Ա. կ՝ յ՛ո Յեհովայ ասաց։ Որդի իմ եսդուս, այսօր ծնայ զքեզ ։ Ա. յայ այս

Յօբ. 41 2։
Օրի. 10։ 14։
Սաղ. 23 1
Սաղ. 32. 10։
Սաղ. 2. 7։

այս այնպիսի մեծ, սքանչանալի,
և նորոգ նշան էր՝ որպիսի յ՝ըսկզ
բանէ արարածոցս ոչ երբեք եղև,
ոչ լուեալ է, և ոչ որքան աշխար-
հըս կայ, երբեք լինելոց է։
Այլ՝ աստ՝ յոյժ սաստկօրէն խե
լագարի՝ բռեական անհաճատու
թիւն։ ռաբի աբարբանել ասէ.
Ո՞վ լինչ կարէր նշանն այն հաճաս
տել զ՝քաղ՝ և զտուէնն Դաւթի,
զի եթէ Յասոն, և Յօմերեանն
Վահակ ոչ գառնայուսյանէին, կամ
զայրայուսյանէին զնոսա, այլ՝
մեկուսացեալ զատչէին՝ ի նոցանէ,
և տուէնն Դաւթի անասնանմնայր,
որ նախ և եթ՝ հանդիսեցաւ աւե
լի քան զվեցհարիւր ամն զկնի
այսր մարգարէութեանս այսորիկ
ծնեալ եղև։ Այսպէս և առարկէ
ռաբի իսահակ բէէն աբրահամ.
նաև՝ այլ միւս ռաբիքն։ Ակայն՝
պատասխանեմ ասէ թէ՝ յ՝Ի՞ծա
շունչ գիրս լինի բան սակս երկդի
մի նշանաց են նախնեցաց նշանք,
որք առաջաւորեալ յառաջգնան,
և

և են հետևնթաց՝ կամ հետևագայ
նշանք, ուսումք, և ընդ որս լի-
նիմք ուղղք, կամ յիշատակողք
իրացն, և բարերարութեանցն,
որք արդէն, վաղ՝ և կանխաւ հան
դիպեալ իսկ կ։

Ա. ախընթաց նշանքն յառաջեալ
գնան յառաջքան զիրսն, զորս
նշանակեն։ Ա. յոյնս ետ Ի. ձ նշան
Դաւթեան սակս ապահով՝ և ամուր
հաստատութեանն՝ զի նա հարկա-
նելոց՝ և յաղթահարելոց էր
զմադիամացիսն ‖ Դ ամ 6. 37։ ։ Ա. ւ նշանն
էր զի անձրևն կամ ցօղն լինելոց
էր՝ ի վերայ ասուեայ գզաթուն մի-
այնոյ, զոր գեդէօն եդեալն էր
՝ի կալի, իսկ ամ երկիր ցամաք
էր մնացեալ։ և դարձեալ՝ անձրևն,
կամ ցօղն էջ՝ ի վերայ ամ երկրի,
իսկ ցամաքութիւնն էր ՝ի վերայ
գզաթուն միայնոյ։ (գզաթ կ՝
հեբայական բառէն, որով նշա-
նակի ասուեայ, բրդեայ, և գեղ-
մանն պատ, պատոյտ, կիմ վանք ոյք
որք՝ կտրոյ խաշանց ասի ‖։ Ա պե-
տ ‖ 2 Օրի. 18. 4։ ‖ 3 օբ. 31. 20։

պէս և ես եմ Ա.Ն նշան եղեկեայ
արքային սակս աներկեան հաս-
տատութենն, զի լուաւ աղօթիկն՝
և ետես զարտասուս նորա. 'ի
հիւանդութենն բժշկեսցէ զնա՝ և
ոչ մեռցի. և՝ փրկեսցէ զնա 'ի
ձեռաց արքային ասորեստանեայց,
և Ա.ԷՄ քաղաքին վերակացու
եղիցի. նշանն եր ստուեր աստի-
ճանացն Ա.քաղու || զի զըստուերս || 4 Թագ.
աստիճանացն, ընդ որ իջանէր 20. 9.
ջուղն՝ տասնաստիճանօք յետս || Եսայ.
դարձոյց: 38. 8.

Օ այսպիսի նշան և Ա.Ն եմ յե-
րոքովամայ, զի աներկեայօրէն
հաւաստիցէ զնա, որ իշխելոցէր
նա 'ի վերայ ազգին գաւազանային՝
և ցեղիցն Ա.ԷՒ: Ա.քիա Ա իլեանա՝
յոլ մարգարէն || ասէ ցՅԵՐո- || 3 Թագ.
քուամ, ահա դու քեզ զտանն կա- 11. 30.
պերտադ. այսինքն՝ զտանն ծու-
էնան, և պատառեսցես, զորս մարդա
րէն պատառեաց 'ի նոր հանդերձ
ձէն իւրոյ զոր էինքն Ա.քիա զգե-
ցեալ էր: զի այսոքիկ ասէ ՏՅՆ Ա.Ն
Ա.ԷՒ.

ԻՀՒ. ահա ես սպասուեցուց զթա-
դասուրութիւն ի ձեռաց Աղո-
մանի, և տայ քեզ զտասն գաւա-
ղանան, այսինքն՝ զտասն ցեղան։
Նայց՝ յուշարար՝ և յիշատակօղն
նշանքն միշտ հետևին զկնի բարե-
բարուրութեանն, և իրացն, որք յա-
ռաջագոյն, և կանխաւ հանդի-
պեալքն են, առ ի զնոյնան հաս-
տատել։

Օ. այսպիսի նշան եւ Ի՛Ճ մօսէի՝
յորժամ առաքէր զնա առ Փա-
րաւոն ։։ խնդրել ի նմանէ՝ զի
արձակիցէ զորդիսն Իսրայ։ Ուան-
զի ասէ Տէր Ի՛Ճ յ՛Ի՛օսէս. Ես
եղէց ընդ քեզ՝ և այս եղիցի քեզ
Ի՛Ն Շ Ի՛Ն, թէ՝ ես առաքեցի
զքեզ՝ հանել զժողովուրդ իմ
յ՛Եգիպտոսէ. և պաշտեսջիք զՏ՛Ծ
ի լերինս յայսմիկ։ Ո՛յսպիսի
Ի՛Ն Շ Ի՛Ն Ս հետևեցաւ և եթէ՝
երբ տիեզերահռչակ, և բարձրա-
զոր փրկութիւք որդիքն Իսրայ հա-
նել ի գերութենէն եգիպտացւոյ՝
պարտէին վերստին ի յուշ բե-
րել

և ելից։ 3։ 12։

րել նոքա, և յիշատակել՝ և հաս-
տատել զայնպիսի մեծի բարուքե-
նորդս, որք նշ էին արարեալ։
Յորժամ Աննաքերիմ արքայ
Ասորեստանեայց առաքեաց սպա-
շարել զԵրմ զօրու ծանուս, և
պատել զնա. Ասէին և խօսե-
յեալ էր զարհուրելի, և զՃա-
մարա բանան յ՚ականջս ժողովր
դեանն, որք կային ի պարսպին։
Յայնժամ Ի՚ծ խոստացաւ եզե
կեայ արքային՝ պաշտպանել զնա
՚ի ծանր զօրուն, և ՚ի բռնութե
Ասադաւորին Ասորեստանեայց՝ և
ասէ. Ելից վարպետանակ ՚ի
յուսկս քոյ, այսինքն՝ կարթ ՚ի
քիթս քո, և դանդանաձանդ ՚ի
կզակս քո, և դարձուսից զնաբնդ
նայն ձանապարհ, ընդ որ եկն ||։ ||4 Թագ.
Ընդ այս եաւ Ի՚ծ ՚ի ՚Ե՚Ր՚Ս՚Ա՚Ղ՚Է՚Մ ||։ ||Ես. այ.
Հաստատուելոյ ասացեալ խոստ- 37. 29։
մանն։ Ա՚ւ քեզ այս նշան, և
նշանակ լիցի. Ակերիցես յայս ամ
զինքնեկս՝ և զսերմանեալդ. և
յ՚ամին երկրորդի՝ զինքնեկայ
ինքնեկս,

ինքնեկա, և զմնացորդսն. և յ'ա-
մինն երթորդի՝ սերմանեօջիք՝ և
հընձեօջիք, տնկեօջիք այգիս՝ և
կերիջիք զպտուղս նոցա ‖։ ԻԹ.
աստուածքն ասպատնայ տանն Յու-
դայ, որ գնացեալ էր յ'երկիրն
Եգիպտացւոց վասն լսելոյ ձայնի
Տ՚ն. և հաստատեաց ղերեսս իւր՚ի
վերայ նոյ, կորուսանել և սատա
կել զնա, սրով՝ և սովու ‖։ Ի՚ն
որոյ՝ տայ նոցա, նշան, որպէս՝ յետ
երկար ժամանակի հանդիպելոյ
էր, ասելով՝ տուն 30. ահաւասիկ
ես տայ զՓարաւ՚ն ղվափսա. ՚ի
բնագրի (Հոփրա) արքայ Եգիպտա
ցւոց՚ի ձեռս Թշնամւոյ իւրոյ,
և՚ի ձեռս խնդրողաց անձին իւրոյ.
ոպէս եաու զսեդեկիայ արքայ՚ի
ձեռս Նաբուգոդոնոսորայ ար
քայի բաբելացւոյ՝ Թշնամւոյ իւ
րոյ, և խնդրողն անձին նորա։
Ի՚նմանպէս սոյնպիսի նման նշան
էր այն, որ՚ի ծնօղ յ'Ա՚ստ
ուածն Ա՚քազու՝ և տանն Ա՚ս
Թի։ Վ՚անդն Թէսպէտ այոյն՝ և
յայլ

‖+ Թագ. 19. 28.
‖ Ես այ. 37. 29. 30.
‖ Երե. 44. 11. 27.

յաւմահ ծնանելոցեր Աղդի զկնի երկար ժամանակաց յետ մահուանն Ա.քազու, սակայն էր այն հաստատ՝ և անխախտ նշան առ ի կանգնել՝ և հաստել զՀ.Ծ ային խոստումն, զորս տանն դաւթի խոստացեալն էր՝ ի գերե վարեալ ոչ պակասիցի։

Ա.յոպէս կարեր Ա.քազ՝ և բոլոր տունն Ա.աւթի նշանաւն քարե պէս ստուգեալ՝ և հաւաստեալ մնալ՝ ի ոսոց՝ և հռօմկլեանն փակէ ոչ էին խափանելոց՝ և ոչ զնոսա գերեվարել. որովհետև մարգարէն հաստատելով զնոսա՝ ստէ՝ զի յետ աւելի քան զ60 ամաց զկնի այսր մարգարէու թեա՝ յաւմահ, Ա.մբէց Ա այս յարքունի տանէն Ա.աւթի յայտ ցի անաերմնանի՝ առանց կամայ առն, Ա.արձրելոյն զորութեքն, և ծնեալ Աղդի, որ իրաւամբ կ՝ ընդ մէջ Ա.Ծ, Ա.մմանուէլ։

Ա.այլ թէ՝ ոաքի խաչատր՝ և այլ ամանք ոաքիք միաբերան առնն.

որով

որովհետև ՚ի մարգարէութեա
յ՚այսմիկ գոյ՝ հա հալմահ, հան-
դերձ յուցական՝ և ծանօթատրար
տառիւն՝ ՚ի՝ հարկ ուրեմն և
կ, զի մարգարէն խօսիցի զառ
՚ի կուսէ, և յալմահ, որ յայնմ
ժամանակի ներկայ էր, և ոչ զմիո
ջէ, որ յետ 600 ամացն և եթ
ծնանելոցն էր, և ՚ի լոյս գալոյ.
քանզի՝ տառն այն ծանօթատրար՝
և յուցական հէ, իբր մատամ
միշտ յուցակէ զիր ինչ, որ կ՚ներ
կայ՝ և առաջակայ։ Զատասխանի
թէ՝ այդ կ՚ սխալական, որպէս
յայտնապէս երևի յ՚Ա.ճաշուն՚
դրոցն, և լինի յուցեալ։ Վ՚անզի՝
Ա.հա ես առաքեմ զհրեշտակ իմ,
և տեսցէ զճանապարհս առաջի
իմ, և յանկարծակի եկեսցէ ՚ի
տաճար իւր Տ՚էր, զոր դուքն լան
դրէք, և ՚ի հրեշտակն ուխտի զոր
դուք կամիք ։ Ա.սա ևս գոյ ծա- ‖ Մ՚ալ.
նուցիչ՝ և յուցական տառն ՚ի՝ 3. 1.
զի ՚ի հերքայեցերէնն կ՚ ՚ի՝ա Ա.գոն,
Տ՚էրն. ըստ որում և մեր յու

ցանկ նոյ տառն, որ կ՚ի դերա-
նուանն. Օ որ վ՚ուրքն խնդրէք.
ասպես և է՚ի տառն՚ի հա Ա. դօն,
՚իբր թէ՝ Տէրն, Ա.յսպես կիմ-
քի, և այլ գլուխ ռաբիք ինքեանք
խոստովանեալ մեկնեն վասն Ա՚ա
սեհին. որ՚ի ժամանակի այսր
մարգարէութեանս տակաւին ոչ եր
ներկայ, և ոչ առաջակայ.
Ա.յսպէս և գուշակէ նոյն մարգա-
րէն ||. Օ՚ի ահա եկեսցէ օր, և ||Մ ազ.
այլ՚ի քննագրին կ՚, հաեօմ, օրն, 4. 1.
հանդերձ ցուցական՝ և ծանուցօղ
տառիւն է՚ե. ||ուր սակայն՝ ըստ
նոյն իմացութեանն ինքեանց ռաբինից,
իմանալի կ՚ սակս դատաստանի
սէուրն, որ՚ի ժամանակի մարգա
րէին ոչ ներկայ էր, ոչ առաջա
կայ, և ոչ մերձակայ. զի ռաբիքն
ինքեանքն խոստովանին թէ՝ դա-
տաստանի օրն յետ գալստեան
մասեհին և եւթ լինելոյ Ա.յլ
խորդաքարոյ՝ և խորդասիրտ վաճ
առն Ա՚ի յուզեցեալ որոնք տա
կաւին ընդ դիմաբանելոյն առաք
կել՝

կել՝ և յ՚առաստանէ յ՚այլ միւս առապան փախչիլ, արդ՝ աստէն հարցափորձէ, եթէ յ՚այսմիկ մարդարէութենէ խօսի մարդարէն վ՚ն ծննդեան, և մարդեղութենն մա սեհի. լիւ, և ուսայի երևեալ տե սանի թէ՝ մասենն էր՚ի յեղէն յուդայ՝ և՚ի Դաւթի զաւակէն. քանզի թէև Մարիամ Յե փրկչին մերոյ Մայրն՚ի յեղէն յուդայէ, և՚ի տոհմէն Դաւթի էր, սակայն՝ մաշփախահ. էմ էհնահ մաշփախահ. այսինքն՝ մեր յեղն ոչ է յեղ էնչ. զի արդէքն՝ կամ զաւակն ըստ մեր յեղէն, և տոհմէն ոչ անուանէին, և ոչ համարէին: Ընդ այս ևս՝ ասեն սուքա, ոչ երբեք իսկապէս յայտնեցաւ՝ և նշանաւորեցաւ թէ Մարիամ Մայր փրկչին մերոյ, և Յաւաքաւորին նաղօրեցին՚ի յեղէն յուդայ, և՚ի Դաւթի Օ՚ստաքէն էր:

Պատասխանի: Ստոյգ էին կ, զի յայսմիկ մարգարէութենս խօսի մար-

մարգարէն վասն մասեհին, վ-
նորին ծննդեանն, և Յարդեալ
թէն. և՝ փոխարէն, և ընդ
անուման Յալմահ Յաքուր Կոյս
և ամբիծ օրիորդ պարտ է իմա-
նալ և մեկնիլ. ըստորում յաձախ
և ընդարձակ ցուցաք. Ասաի
Քրիստն մեր ստուգանայս արդարև
է՛ի ցեղն Յուդայ, և՛ի զաճակէն
Դաւթի. քանզի Թէպետ զաճակ
քն ոչ անուանէին, և ոչ համարէին
՛ի մերէն, սակայն աստ յայտ
առնուլ ոչ է այնպէս, զի ոչ է
զաճակ ըստ բնական ընթացիցն,
այլ դեր՛ի վերոյ քան զբնականն.
Քանի մասեհի մարմնաւոր ծնունդն
դքն, և ըստ մարդկութեն է դեր
բնական, առանց մարմնաւոր հօր
յարենէ մաքուր և անարատ
կուսէ, անսերմնապէս, և առանց
կամաց մարմնոյ և առանց կամաց
առն. միայն ներգործութեամբ
Յգուոյն Սրբոյ. վասն որոյ կարէ
Քրիստն մեր Յասելն անուանիլ
և համարիլ ըստ ցեղի մօրն, և
ասի

ասի՛ ի Յաւակէն Դաւթի ըստ
մարմնոյ || : քանզի Աբիա՛մ
Աայրնորին էր՛ի ցեղէն Դաւթի։
Եւսկ միւս հարցափորձն ի թէ
Աբիաա՛մ Աայր Փրկչին, և
Թագաւորին մերոյ ոչ երևի, և
ոչ ցուցանի գալ՛ի ցեղէն Յու-
դայ, և՛ի Յաւակէն Դաւթի։
որում պատասխանեմք թէ այս-
պիսի ձշմարտութեի պարզանայ, և
պատագայիւքն հանդերձ միաստ-
միջէ գրի յԵրկուց Աւետա-
րանչացն, որք են Մատթէոս՝ և
Ղուկաս. զի և ամբա նոյն Աղա-
վնի խօսեցան, և գրեցին, որպէ
կանխաւ Բերքն Եւ Աար-
գարէքն մարգարէացան. վասն
որոյ՝ նոյն գուշակ՝ ոչպս և Հ՛ին
Ատակարանի Դրիչքն են և նոյն
Աղաւնի Դրիչք, և Վարդապետք
նորոյ Կտակարանի Ասուրք Եւա-
քեալքն, և Աւետարանիչքն։
Թէև Ճային Հ՛ին Կտակարա
նըն այնքան նշանագիտութիւն ոչ
խօսի առնս ազգատոհմին՝ և ցեղին
Աբրա-

Հռո.
ա. 3։

Աբդուհուդ կոչեն Աբիամու
որպես (որքան) ասակ Յօսէփու,
որուամ խօսեցեալն էր զԱբիամ
Կոյս ։ սակայն յայտնի լինի իսկ ։ Ղուկ. 2. 4.
է, զի Աբդուհի կոյսն Աբիամ
ի ցեղէն Յուդայի է, և ի Դաւ
թի զաճակէն. որովհետև և Յո-
սէփու խօսեցեալն էր։ Ուստի.
Դ. տեառըքն Իսրայէլացւոց՝ ոչ
ուներլով ձեղբարս, որք ժառանգ
լինէին հայրենի քարեացն, ոչ էր
կար նոցա, և ոչ իշխէին արանց
լինիլ աթոռոյ ցեղի իւրեանց՝ և Թու.
տոհմին ։ Ընդ Աբիամ ձիմա 36. 6.
րիտ Աասեհի և Յէ Աայրն՝ ոչ
եղբարս ունէր. զի Ճայինն Աա
տեանն ոչ ուրեք յիշէ զայսցանէ.
և ինքն էր խօսեցեալ Յօսէփու.
աստէն և ի գոլ պարտ էր հարկէ
ի ցեղէն յուդայ, և ի զաճակէն
Դաւթի։ Ընդայնպս յայտ իսկ է
Թէ՝ յազգէ յուդայ ծագեցաւ
Տէր ։ Եւ ի զաճակէ Դաւթի Հեբ.
ըստ մարմնոյ ։ Ոյր աղաւգաւ՝ 7. 14.
աղաղակէին առ նա, որք կամէին Հռո.
1. 3.

ՈՄատ. 9. 27.

'ի նմանէ բժշկիլ ‖ ։ Ո՞ղորմեա՛ մեզ՝ Որդի Դաւթի, Ա.յր. հա մայն ժողովուրդքն պատրաստեն ասելոյն. Այլ թէ սա էր Որդի Դաւթի, կամ. Ոչ սա է

ՈՄատ. 12. 33.

Որդի Դաւթի ‖ ։ յոր ժամ 'ի վերայ հրաշիցն՝ զարմանային՝ զի բժշկեաց նա զդիւա հարն, զկոյրն, և կաղն, և զհամրն։

Ընդհանրականեալ առարկութիւն։

Այլ՝ առտանօր գուցէ հակառակ հրեայք 'ի միջ բերեն թէ՝ Ցե վանայնորիկ՝ 'ի ժողովրդենէն Որդի Դաւթի անուանիւը, զի կարծէին թէ Յեսուէ, որ է Որդի Դաւթի, էր Հայր Յի. այլ ոչ թէ Այր նորա Արիամատ լեալ էր գաւթի զատակն։

Պատասխանեմք թէ էր այդ այդպէս, այսինքն թէ ժողովուրդն կարծէր թէ Յե որդի Դաւթի էր, զի համարեալ Հայր նորա Յեսէվն էր 'ի ցեղէն Դաւթի. սա

սակայն աստէն ոչ հետևի թէ Աբրամ ոչ էր լեալ ի Տէրն Աստուծոյ. այլ մանաւանդ դորին հերհակն, որ յոյժ կորովաբար և ուժգնին դավաւ յուցանէ, որ ի հարկէ Աբրամայ պարտ էր գոլ ի Յուդայ ցեղէն, և ի Նաւթալի՝ աճեալ, մինչ ժողովուրդն կարծէր թէ Յոսէփ էր Յեսուայն, և Աբրամայ Աւրն. քանզի՝ բայ երև էր նոյա և ամենեցուն յայտնի, զի Յոսէփ էր ի Յուդայի ցեղէն, և խօսեցեալ զԱբրամ այս, կամ թէ՝ ըստ կարծեացն ժողովրդեան, ընդ Յոսէփու ամուսնացեալ՝ որ արդարև ոչ էր կար լինել յայտնել եթէ և Աբրամ ոչ էր ի ցեղէն Յուդայի սերեալ՝ և ի դաւթի զաւակ եալ. մանաւանդ էր Աբրամ դուստր առանց եղբարց, որք լինէին ժառանգաւորք հայրենի բարեացն հօր մարիամու, և այսպիսի դատերք ոչ կարէին եր-

քեք

թեք արանց լինիլ արտաքոյ ցեղին
իւրեանց, և տոհմին ‖։ ‖ Թուոց. 36. 6։

Ի պղծմանէ առաքինութեան յամանց ՚ի ՚ի
՚ի, որ կրկնականէն։

Այլ երկայք կամին իբր ՚ի նոր
կտակարանէն ցուցանել թէ մա
րիամ, մայր մեր էին, և Քրիստոս
մերոյ Յի՝ ոչ էր լեալ ՚ի ցեղէն
Յուդայի, և ոչ ՚ի դաւթի զաւ
ակէն. քանզի ‖։ Ա՛ղիսաբեթ ‖ Ղուկ. 1. 36։
ազգական էր Մարիամու, և
որովհետև Ա՛ղիսաբեթ յայտնա
պես ասի գոլ ‖։ ՚ի դասուերացն ‖ Ղուկ. 1. 5։
Ա՛հարոնի, ըստորում և էր կին
Զաքարիայի, որ էր որդի, և
քահանայ ՚ի ղևեայ ցեղէն. հետևի
ևս հարկաւորապէս, զի և Մարիամ
ազգական Ա՛ղիսաբեթի լեալ
լինի ՚ի Ղևեայ ցեղէն, և ոչ ՚ի
Յուդայի, կամ ՚ի դաւթեայ տոհ
մէն, զի այլապար Մարիամ ոչ լի
նէր ազգական Ա՛ղիսաբեթի.
աւստի փորձիւ ևս կամին ցուցա
նել

նել թէ Յն ոչ կարէ Աշմարիտ մասեհն լինիլ՝ մինչ զի՝ մասեհն ըստ գրոց, ի Յուդայէ և ի դաւ թայ՝ ըստ մարմնոյ, պարտէ շառաւիղել յառաջագայիւ բայց, Յն որ ըմբ մեր Քրիստոսեան դաւանութեանն, և Աշ Լեւտա րանի վկայութեն, ըստ մարմնոյն ի Աարիամայ ծնաւ, ոչ ի Յու դայէ, և ոչ ի դաւթայէ, այլ ի Ղևեա՝ և ի Օաւակացն Հարծնի. վնն զի՝ էր ազգական եղիսաբեթի, որ էր ի դստերացն Հարծնի, և կին Օաքարիայի, որ՝ էր քահանայ ի Ղևեայ ցեղէն,

Պատասխանեմք և այսմիկ թէ ոչ ի հարկէ հետևի, զի եղիսաբեթ դոլով ազգական Աարիամու՝ էր եղեալ յազգէն Յուդայի և ի ցուսակէն դաւթի. նախ քանզի՝ ոչինչ է հասարակ գոն, և թէ ոչ կանայք լինէին անուանեալք ըստ անուան առն՝ և այս քահանայիցն, մանաւանդ՝

երբ

երբ երկրորդ Տաճարն կանգ
նեալ կայր, կանայք արանց լի
նեին յ՝ամէ ցեղէն Իւդի. ընդէր
ուրեմն ոչ էր կար, և հնար քա
հանայի ուրուք ամուսնանալ ընդ
Ս. հարօնեան դստեր՝ զորութիւ,
և իշխանութիւն կինջ առն այնորիկ
այնպես որպէս թէ կինն իւր զորու
թիւ՝ և կարողութիւ առնն անու
անեալ Թէպետեալ. Թէպէտ
բանքն Երեշտակին || ։ ըստ նկա
տագրին լինին իմացեալք (լինի
ցին) և ընկալեալք, և եղիսաբեթ
ստուգիւ լեալ էին ի դստերացն
Ս. հարօնի, ոմն ես ևս հանդերձ
ամբողջ՝ և աւուղջ մեկնութիւնքն
համարեմք թէ եղիսաբեթ լեալ
էին ստուգիւ ի դստերացն Ս. հա
րօնի. աստէն սակայն ոչ հետևի
թէ Մարիամ ևս ի Ղևեա ցե
ղէն էին էին լեալ՝ և ոչ ի Յուդայի
տոհմէն. որով հետև Ելեան,
կամ Պատն եղիսաբեթի կար՝ և
մարթի ի արդարև, զի լեալ էին
ի ցեղէն Յուդայ՝ և ի գաւթի
տոհմէն

Ղու.
1. 5.

տոհմէն և ի՛ն եղիսաբեթի քահա
նայ Հ՚այրն յ՚ազգէն Ա՚հարոնի
ամուսնացեալ էիցէր ընդ Ա՚արիա
մու Պասի դստերն, որոյ Ա՚այրն
էր ի՛ ցեղէն Յուդայի, ըստուգ
այդպիսիդ յ՚աղջիկն Ի՚էի քարե
պէս կարելր հանդիպիլ՝ ոմն այդ
պիսի օրինակաւք ևս իսկանգս հան
դիպեցան։ Վ՚անդի՝ այդպես Յո
վհաննայ || ։ Վ՚ասհանայասեան ||2 Մ նպ.
յ՚որդւոյն Ա՚հարոնի ամուսնացաւ 22.11։
ընդ Յօսաբեթայ որ էր դուստր
Յովրամայ ի՛ ցեղէն Յուդայի,
ի՛ Օ՚աճակէն դաւթի, և Թգէր
Ի՚եսսատանի. Յովրամայ ասպ
ևս առաւէլ մարթ էր եղիսաբե
թի աղգական քան ընդ Ա՚արիա
մու, թէև ինքն եղբաւրեթին էր
ի՛ դստերացն Ա՚հարոնի։ Ա՚ւ
թէպէտ իսկ թէ եղիսաբեթ քո
ղորդեալ, նաև ամ հայեցուածով
և եղանակաւ ի կոչմանէ հօրն և
մօրն մինչև յ՚Ա և ի փորձիւ ցու
ցի թէ չառաւիղեալ էիցէ ի՛ Ա և
եայ՝ և ի՛ դստերացն Ա՚հարոնի,
սա-

սակայն ոչ արգելու փորձել՝ քա-
տագովել՝ և ցուցանել թէ լեալ
էին Աբրահամու ազգական. քան-
զի՝ ուստի՛ կամ զիա՞րդ անհնարու-
թիւ կարէ հեռևիլ Լոտ՝ կամ կարե-
լի է, զի Աբրահամու հայրն կամ
Յաւն, և Պատն՝ թեև էին ի
Յուդայի ցեղէն, առեալ էր ին-
քեան կին ի Ռևեայ ցեղի դստե
րացն. ոչ ուներով այնպիսին ժա
ռանգութիւն ինչ յերկրին Քա-
նանու, վասն որոյ՝ բաւական այն
ինչ կարելի էր հանդիպիլ. և այսմ
Աբրահամ զառ ի կողմանէ այնպի
սի դստերն կարելի էր ևս լինիլ
ի Ռևեայ ցեղէն. և այսու հեռև
մամբ՝ ազգական եղիսաբեթի,
որ էր ի Ռևեայ՝ և յԱ.հարոնի
դստերացն. վասն այսորիկ՝ էին
թէ այսպես, կամ թէ առաջին
եղանակաւն կալցուք, և ընկալ
ցուք, ի հարկէ ընդհմաբան ա-
ռարկութիւնքն երեից ի փուչ ի
ծուխ, և ի պակասել ունայնաս
ցին։

Ղ. լուս.

ԳԼՈՒԽ ԼԲ.

Յաղագս Մարգարէութեան Եսայեայ զԼ. 9։ 6։ յորում արտայայտէ զացատրի յաղագս Քրիստոսի երկու ծննդեանն, և նորին արքունի պաշտօնին։ նաև՝ պատասխանատրի ընդդիմաբան առարկութեանցն Հրեից՝ սակս անուանակոչութեանցն, և արժանապատիւ վճռապանացն, որք ասա Մասեհի ընծեռին։

ՐՆԹԵՐՑՈՒՆ

Մանուկ ծնաւ մեզ. որպէս պատճառ մեզ՝ և յղկանութեանէ իւր՝ ի վերայ ուսոյ իւրոյ. և անուանա հրեշտակն նմա Սքանչելի խորհրդակից՝ Աստուած հզօր՝ հայր յաւիտենից՝ իշխան խաղաղութեան։

ՅԱՅԺ ՍԻՐԵԼԻՔ ՚Ի ՏԷՐ։

Մատո ՚ի ընթերցանն։

ԱՐՈՒՆԱՐՈՑՆ

ՅՇ ։ որ գիտէ ինչ արար բարւոյ ՚ի ժամանակի իւր ։ ՚ի ՚ի ։ ՚ի ։ ՚ի ։

նեայ զգործն մեծ Պետրոս առաքեալն՝ ի չինութի՛ւն, և յաջողութի՛ւն փրկութեանն՝ ի ժամանակի իւրում. որ էր ամենաբարին, և ամենապատշաճն։ Պ՚ը այնորիկ՝ զի այսպէս երկաքանչիւր Ք՚ծ ային իմաստութիւնն, և միանգամայն իւր ձշմարտութիւնն լիցի յայտնեալ առաջի ծայրագահաւոր Տիեզերաց։

Ի՚ն վաղ ուրեմն եգիպտոս ծառայեալ էր, և յ՚այսմ ծառայութենէս՝ և ՚ի գերութենէս վերստին փրկեցեալ՝ և յ՚անապատին պանդխտացեալն էր։

Պ՚ետ էր զօրհնան՝ իբրև զՊ՚ աջնորդ ՚ի Պ՚ե. և յ՚երկրին Կանանու (յ՚երկրին, յ՚որում համայն խոստմունքն Պ՚յ, այս, և ամէն կատարիլ պարտին ՚ի Պ՚ե) ժառանգութի՛ւն՝ և վիճակս ընկալեալ։

Տեսեալ զՅորդանի պաշտօնն, և զՏաճկարին պահպանեալ էր. և ընդ ինքեանութի՛ւն դատաւորաց՝ և

Թա

Թադաւորացդ քնակութիւնն սուր
բեալ՝ և ընդ նոցին կառավարու
թիւն առեալ՝ և ծաղկեալ։
Վերստին ի նա գերեվարեալ՝
ի Բաբելոն տեղափոխեալ՝ և
երկրաւն վատրեալ. յարքունի
գայտնէն, և յիշխանութիւնն կո
ղոպտեալ՝ և զրկեալ։ Ասէ՝ յետ
եօթանասուն ամացն՝ ըստ բանի
խոստման Ցն նախազգուշեալ
ի Տեառնէ ձեռամբն Երեմիայի.
վերստին ի Բաբելոնէ դրկեցեալ.
և զերկիրն, զքաղաքն, զՏաճարն,
և զմեծ Յոտեանն կրկին սատա
ռեալ. բայց՝ զերկրաւոր Թադաւ
որահան գաճապանն՝ կամ գայտնն
Բաւթի ոչ երբեք վերստին հաս
տեալ հաստատեցաւ. քանզի Աստ
ուած պարտէր՝ ըստ Յծային
խոստմանն, գալ յերկրորդ Տա
ճարն Քրիստոս, և հիմ՝ ի փորե
ալ կիր՝ ի բայահաստ արմատոյն ||
Յուդայական ինչ, ասէ՝ յայսպէս
սի կացուցեաս յոյժ ձախացաւ,
նորին և պատուհասանութիւնն, և

|| Անդ. 2. 8:
|| Զաք. 9. 9:
|| Եսայ. 11. 1.

վե

վերափառութիւնն առաւել մե-
ծացաւ քանզի յառաջնումն եր-
թեք. մանաւանդ ընդ իշխանու-
թիւն ի. ազատ ձորոյն ի. մնացուց,
և յատկապէս ընդ պետութիւն
յիսրայէլացւոյն՝ յորժամ եդօմ վի-
ձակ՝ և ժառանգութիւն եր լեալ՝
որպէս և նոցա թշնամին ի. եր
լեառն։ ի. երսաղէմ զսկիզբն արար
իսրայէլացւոյ պետութիւնն պար
տաւիլ՝ և նուաղեալ նուազիլ. զի
ոմանցեղիքն սկսան տիրապետել
նմա, և բռնաբարել. որոյ և հարկա
տու եղեն. զի գալուստ հանդերձ
ձեալ մասեհին արդէն եր մերձե
ցեալ՝ որ՝ բռնագրոյն, ոչ միայն
հեզ՝ և աղքատ եր գալոց՝ ի թա
գաւոր արմատոյն յորժամ իսո
րանն գաւթի եր անկեալ՝ և կոր
ծանեալ ։ ։ ի. յէլ՝ իբրև զ ի. ր
մատ՝ ի ծարաւեալ երկրէ ։ ։
ի. յինքն յ՝այնպիսի կոյս, և կա
ցուլեան՝ իբր թէ, յորժամ
ի. րէական պետութիւնն լինիցի որ
պէս չոր՝ և ցամաք երկիր, ա-

Ա մակ. 9. 11. Եսայ. 53. 2.

ռանց պատրոյ՝ և ուրախութեամբ, վասն զի ՚ի ծովայեցիքն քառնաքառ իշխեցոյց էին նոցա՝ և խստանալոյց. նաև հարկապահանջքն ընդ երկրաւ նոցա ելեալ հաղթահարէին կերպիւն, կեղեքէին, և ձրնշէին զնա, զոր միանգամ անձամբ անձին տեսանելոյ էր նոյն ինքն Աստուածն աչօքն իւրովք ։ Եւ այսպէս ՚ի գալ ՚ի ժամ ՚ի ժամ՝ և ՚ի թեթանոսաց, որոյ միանգամ Աստուած եղև, նախ կարէին ՚ի միասին յանդիման լինիլ ընդդէմ Տեառն, և ընդդէմ Ծեալոյ նորա ։ Եւս Ծեալն Տէր Աստուած ըստ գրոցն ասա՝ անարգիլ ՚ի Հինաղացն ։ Եւ ՚ի լեռնէն, այսինքն՝ ՚ի սրտէ հպարտութենէն Պետրոսի ։ Եւ այսպէս յառաջեալ՝ միաբան դաշնադրութեամբ ՚ի բերէին՝ և ՚ի թեթանոսաց՝ քառնիլ յերկիրն կեանք նորա ։

Պրակ ՚Ա։

Ի վախճանի առաքեաց ասա ՚Ի զիւր

Ա Աղ. 2. 2։

Ա Աղ. 117. 22։

Դ ան. 2. 45։

Հ սայ. 53. 8։

Ջաք. 9. 8։

զիւր Երեշտակն, զի Երեշտակ
ՏՆ, որոյ բարբառոյ ձայնն գոչէ
ասլ յանապատին. Պատրաստ
արարէք զճանապարհս ՏՆ ||
Լ ասէ որոյ՝ ի հարկէ և նոյն
ՏՐՆ չէր յամէլոյ, այլ յանկար
ծակի գալոյ ի Տաճար իւր.
Վ անզի՝ այս գերեզիկ, զոյս յար
մար, և պատշաճ ժամանակն չէր
կար յետաձալ կամ յամլել. Լ ա
տանօր էր լրումն ժամանակին ||
զի կինն այն || այսինքն՝ Լ սրայէ
լեան եկեղեցին, որ զայնքան եր
կար ժամանակ յղի, և զայնքան
ժամանակ երթեալ չէր յԵրկ
նէրն զսրբոյ մանուկն այն: Լ յժ-
մդյս էին յետին աւուրքն Հին
Կտակարանին՝ ի վերջ հասեալք ||
Վ անզի՝ բարձեալ Լ ստէն վեր
ջացեալ էր արքունի Վ այսոնն.
անկեալ դաւճիկ խորանն, և Յու
մայեցւոց իշխանութիւնն քակտա
րեալ՝ և խստացեալ՝ նաև հարկա
պահանջքն ընդ երկրաւ նոցին
շրջատատեալ. միայն իշխանու-

Ե ասյ. 40. 3.
Մ աղ. 3. 1.
Գ աղ. 4. 4.
Յ ասյ. 12.
Ղ ասյ. 2. 1.
Լ թո

Ա՛թոռուն Ա՛օսէսի կայը կերսիւ
իւ՛իք՝ ի կայն. Իրեաստան տա-
կաւ՛ին կայը իւրովի, և ինքնին,
և ոչ քաժին Ա՛սորեստանի. քա-
ղաքն Ա՛րուսաղէմի, և Տաճարն
տակաւ՛ին կային կանգուռնք, զի՛
ըստ գրոցն, Ա՛եսիան հաղիւ կա
րեր գալ առ իւր ժողովուրդն՝ և
չ՛իւր Տաճարն. մինչդեռ դամասա
կոս էր Ա՛այրապետաքաղաքն Ա՛սորես
տանի, և ոչ Իրեաստանի. Ա՛ս
տէն Ա՛ասեղ Ի մինանուէլն զառա
ջին իւր ամէն կարեր յաձախակի
առաստանիս, և խաղաղութիք կա
տարել ||։ Ա՛յո՛ սահմանել ժա || Եսայ.
մանակն հասել իակ էր. քանզի, 7. 8. 15.
աւուրք ներքինն, և երկայնմտու
թեն Ա՛յ ||։ անցեալ էին, և || Հռո.
ամ Տէն ընդունելի արդէն եկե 2. 4.
ալ ||։ յորում պարտեր Ա՛ասե || Եսայ.
ղն յայտնել ծանուցանել և 61. 2.
եկեղեցին՝ի ծանր լծոյն և՝ի թե
ռանցն արձակել՝ և ազատել՝նոսա
՝ի տեղակալ հոգւաբարձութէն,
համ՝ի վերատեսուչ պաշտպա
նութէ

նուէրէ նոյն ծանր լծոյն՝ և զե
ռանցն ելեալ հեռանալ։

Ա. Այս՝ գեղեցիկ, և յոյժ ընտիր
պատուական ժամանակս անհնար էր
երկար ժամանակ յապաղեալ՝ յա
ճենալ և լինելին կատարեալ՝ զի
խոստմունքն Ա. Յ լինելին յաւէլ
տեղական խաղաղութեէ խորհուր
դն հաստատեալ՝ և նորին չքմա
սութէին, բարութէին, և խնամ
սութէին յայտնեցեալ՝ և աշխար
հի ծանուցեալ. քանզի՝ որպէս
ոչ կամեցաւ, Ա. Ջ, որ Ա՝ սահմն
գայր յառաջքան զ լրումն ժամա
նակին. զի փորձիւ՝ և վկայութէ
նախ և յառաջագոյն ամայ՝ և
ժամանակաց բազմադիմի կերպիւ՝
և եղանակաւ ցուցանէր զմարմնոյ
ապականութէին՝ և զկորուստն,
զդատապարտութէիս մարդոյն,
զիշխանութէին մեռելոց, զսատա
նայի հարութէին զբնութէէ տկա
րութէին, և զանկատարութէիւն՝
կամ զթերութէի գործոյն, և ա
ռանձին արդարութէէն. և՛ս՝ որ
քան

քան հարկաւոր էցէ գալուստ Աա-
սեղին, և Աեցուցչին. որ զմար-
մինն հնազանդ առնէր. զմեղաց
ձեռագիրն Ա. յեսմբն իւրով
ջնջէր, և զՅ. արդարութինն
բաշխանօրէն կատարէր՝ և վճա-
րէր. ևս փոխանակ մեր զօրէնսն
լնոյր, նաև՝ զմեզ արդարացուցա-
նէր, սրբացուցանէր, և կեցուցա-
նէր. ընդ այսմ ժամանեալ ժա-
մանակին, ոչ էր կարօտ ակն ձշմար-
տութեանէ ուխտին, յ՝անփոփոխ
Եհովայէն, որոյ բանն, և խոս-
տումն է Ա. յո՛, և Ա. մէն, ոչ յոյժ
երկար յապաղեաւ յամենա. Աայր
աղագաւ՝ ստուգիւ եկեսցէ կ,
զօրմէ այնքան երկարժամանա-
կաւ՛ի գլուխս Ա. րոյ գրեալէր ||։ Աա
Ա՛ա եկն յ՛երկնից, վ՛ոորոյ՝ ա-
նուանի Ծն յ՛երկնից ||։ և Ա. րե
գահն՛իբաձանց ||։ Ա՛ա եկն յ՛Ա.յ,
որ խօսեր զՅ. յ բանսն, որպէս
զ՛ի Նօրէն լուեաքն էր ||։ Ա.կն
աշխարհ, իբրև զձշմարիտ լոյս
աշխարհի ||։ որ լուսաւորէ զամ
մարդ,

Աաղ. 39. 8.
Կորն. 15. 47.
Գաղ. 1. 78.
Ծոհ. 13. 3.
Ծոհ. 8. 12.

մարդ, որ գալոց է յաշխարհ։ ‖ Յով. 1. 9.
յաշխարհին էր նա, և աշխարհ նովաւ եղև. տուն 10։ իսկարդ նա եկն յաշխարհ, որ տայր ղնովաւ մարմինն վասն կենդանի աշխարհին։ ‖ Յով. 6. 52.
Ահա եկն ի ՅԵԹղեհէմ ։ ոչ զամօթ համարեալ զեղբարս իւր անուանել զՅԵԹղեհէմացիան, Ա. յոպես ուրեմն՝ ոչ միայն եկն նա ի Յուդաստան, ևիբ յերկիրն Յուդայ, այլև՝ ի ցեղէն Յուդայ։ Յայտ իսկ է, թէ յաղգէն Դաւթեանէ Տէր մեր. Ա. ստուածն անուանի նա Ա. ռիւծն յաղգէն Յուդայ՝ և յարմատոյն դաւթի։ եկն նա որ եղև՝ ի հնումէ։ Ա. այլ՝ ոչ՝ ի կատարած առն, իսկ՝ զօրութեամբ Ա. մենագործութեան, և ներդործութեամբ Ոգւոյն Սրբոյ։ ‖ Գաղ. 4. 4. Դան. 1. 35. Եսայ. 7. 14. Ա. ապ. 2. 6.
ի մաքուր՝ և յանարատ կուսէ, ըստ խոստման քանին։ ‖ Ահա եկն ի Սիոն, որպէս ձգտէին հնադարեր յԱ. յ ՚ օրէն ( ) ճաշել ի վերայ Սիոնի՝ լերինն սրբոյ, կամ սրբութեան, նորա։ ‖

Ահա եկն յանէծս. յայնժամ լցաւ
աստղաեաքն. Այլ ի ժամանակին
յայնմիկ կոչեսցեն զԵրուսաղէմ
Տէր։ Ահա եկն ի Տաճար իւր, || Երկ.
Յորում ոչ դոյր Տապանակն քան 3. 17։
զի Ահա երկնի Տապանակ
ուխտին, զոր ընտրեր Փառաւքն
իւրովք զի Ահա վերհատուածքն
իւրով լիներ բարձրաբերմ, և զե
րազանդ քան զառաջինն Տաճարն։ || Անգ.
Յիւրան եկն. իսկ՝ իւրքն զնա ոչ 2. 8։
ընկալան։ Այլ նա՝ զի զանձն || Յով.
իւր դիպէ՝ ի վերոյ զվէմ մեզայն. 1. 11։
այսինքն՝ փոխանակ զոհին վասն
մեզայ։ և տայցէ զանձն իւր || Եսայ.
փրկանս փոխանակ բազմաց։ Այլն 53. 10։
նա՝ ի քաւութիւն մեզաց մերոց։ || Մատ.
և ի քաւել ամբաստուածեցոյ։ || Յով. 20. 28։
Այս այսպէս՝ առ Իբրաւեալ զոհս, || Դան. 4. 10։
և զնուէրս։ Տուն 27։ Վանդի 9. 24։
ուր Թողութիւն կ, անդ ոչ կայ պի-
տոյ կ վէմ մեզաց պատարագ։ || Հեբ.
Այլն նա պաշտել։ Ծառայի կեր 10. 18։
պարանաւ։ Ոչ ամենևին՝ զի հաւ || Մատ.
ատուկն ի նա հրաւիրեսցէ զիւրան 20. 28։
յա- || Փիլ.
2։ 7։

յ՝ազատութիւն Որդւոյն Ա. Յ՝
Ա. յո՛. Կ՝ա եկն առ՝ խնբերել
զյաւիտենական արդարութի՛ն.
՝ի կնքել՝ և հաստատել Տեսլեան,
և մարգարէի. այսինքն՝ առ՝ ի
վերջաւորել զարարողական ստո՛ր
երկն, և տիպան, և զարհինչ միան
գամ Ա՝արդարէքն զառ՝ ի նմանէ
նախադուշակեցին ‖։ Կ՝ ի կո
չել ամ Տէն ընդունելի։ Տալ
սգաւորաց Սիոնի փառս. փոխա-
նակ մոխրոյն՝ օծումն ուրախու
թեան, և սգաւորացն՝ հանդերձ
փառաց՝ փոխանակ ոգւոյն վհա-
տութե՛ն ‖։ եկն նա՝ ի չարչարանս,
և ՝ի մահ ‖։ Օ՛ ի մեզ հաւատովն
՝ի նա եղիցուք կենդանիք ‖։

‖ Դան. 9. 24.
‖ Եսայ. 61. 2. 3.
‖ Եսայ. 53. 2. 3.
‖ 1 Յով. 4. 9.

Պրակ. Բ.

Կ՝ ին ևս կանխաւ ՝ի վերայ Ա-
նային ։ Տէր՝ ի Սինայէ եկեսցէ.
յ՝այլ օրինակս՝ եկն. և երևեցաւ
մեզ՝ ի Սէիրայ ‖։ Կ՝ այսինքն՝ զի
խօսիցէ զուխտի, և զկտակի քան
զըն.

‖ Օրի. 33. 2.

սըն. բայց այժմիկ եկն երևեալ
մարմնով || զի արեամբն իւրով || ¶ Տիմ.
զկտակն հաստատիցէ. քանզի՝ 3. 16.
մինչ ուներ զձև կտակին՝ ի հարկէ
եւս կ զմահ կտակադրին՝ համէջ բե
րել: Ո՛չ կտակ յետ մահուն
հաստատուն է. ապա թէ ոչ զի-
արդ իսկ հաստատուն, մինչ կտա
կագիրն կենդանի կ || ¶ Ա. յո՛ եկն || ¶ Հեբ.
նա՝ ի նեղբոյ օրինաց, ի փրկել 9. 16. 17.
զեկեղեցին յանիծիցն, և ի լծոյն
օրինաց: Ա՛ստէն՝ եկեղեցին նորոյ
կտակարանին արդարև ունի զա-
ւրութիւն մեծ, և պատճառ խնդալի
ուրախութեան, և գոհութեան. զի
վերացաւ ի նոցանէ լուծն, որ
կայր ի վերայ. և զգուշացան պա
հանջողացն մերժեաց || այժմոյս || ¶ Եբ.
կ խորհակեալ՝ և խափանեալ: 9. 4:
Վանզի կանխեաւ խոստացեալն
Ա՛Ա՛Ն, Ո՛Ր Ն, այսինքն՝ Ա՛ա
սեհն այժմիկ ծնաւ: Նո՛ր Ո՛Ր
Դի՛Ն, որ կ ժառանգ ամենից,
և ի սկզբանէ խոստացաւն, և
զամ ժամանակ ակն կալեալն, արդ
ի

ի վախճանի աշխարհիս՝ մեզ տուաւ. և ահաւասիկ իշխանութիւն իւր կ՚ի վերայ ոտից իւրոց՝ և անուն կոչի նմա, Աքանչելի, Ի՛շ հզօր, Հայր յաւիտենականութեան, կամ Իշխան խաղաղութեան։

Պրակ. Կ։

Ամաժանուամն ուրեմն քնաբանի մերոյ՝ ի վերայ Աարգարեութեանս լոյս. նախ վա՛ Անկան, և Արդարոյ. Անուն ծնաւ մեզ՝ Արդի տուաւ մեզ։ Երկրորդ մինչ յաւիտեան առնել՝ մեզ ցուցանէ թէ՝ Աստ ծնաւ Անառակն, և ասա տուաւ Արդին։

Երրորդ. ցուցանէ և զտեսիլ ծնեալ Անկանն, և Տունեալ Արդւոյն. և զպատուէ՝ զոր վայելէին ստանան՝ որք միանգամ զան ի նա որոց աղագաւ՝ այս Անուկս ծնաւ, և այս Արդիս տուաւ. քա նիւքն այնոքիւկ, և իշխանութի՛ւն իւր

իւր՝ ի վերայ ուսոց իւրոց։ Զորդիսն՝ և՝ ի վախճանի. յուցանէ և զպատշաճաւորութիւն, և զյարմարութիւն, զոր ծնեալ Աստուածն, և տուեալ Որդին ունի առ այս իշխանութիւն, և յարքունի պաշտօնատարութիւնս, մինչ քարոզէ, և ծանուցանէ զնորին Տիրայ կան, և զԱկագիր Պատուէր առաքելոցն՝ ասելով. Ընդ կոչի անուն նմայ, Աքանչելի, Խորհուրդ, Աստուած զօր. և այլն

Պրակ. Ղ.

Ի սեմք յաւագոյն տեղւոջն՝ զի Արգասարէն ասէ. Անուն ծնաւ մեզ՝ Որդի տուաւ մեզ ընդ այս Անկան, և Որդւոյ՝ ոչ կ պատմեն մեզ իմանալ վն եղեկեայի արքայ ին, ըստորում Աստուածն Յարքի, Քաջաբանէլ կինքի, և այլ բազում այսպէսսուր Աստիք ընդ վերոգրելոյն կարծեն։ Վասն զի՝

զի Արդարքն զայնպիսի իրացն
ասէ խօսի վէ Անկանն, և Ել
դէայն, եթէ ի բնաբանի մերում
բանին, և թէ ի մերձակայ հե-
տևեալ բառին, ոչք ոչ երբեք
յարմարին կերպիւ իմիք ի վերայ
եզեկիայ արքային, և ոչ առան-
ձնանան։ Որովհետև եզեկիաս
ոչ երբեք էր անուանեցեալն
փիլէ. այսինքն Աքանչելի, Օգ-
մանալի. կամ եօդէյ, այսինքն
Յորդուրդ կամ խորհրդակից։
Չերբեք ասացեալ ոք թէ եզեկիաս
ինչ եղ գիբօր, այսինքն Ջ-
զօր. կամ Ջբի յաղ, Յայր
յաւիտենականութեան, և այլն։
Այս եզեկիաս ոչ կրեաց զիշխա
նութիւն ի վերայ ուսոց իւրոց,
եթէ ոչ երկիրն իւր ծանր սպառե
լագմամբ հարեալ և անձկացուցեալ
այր աղագաւ թշուառելի քնա-
կիչքն դժուարաբարձ ծանրու-
թիւն կրեցին. քանզի Ենաքե-
րիմ արքայ Յուդեացոյ եղ
ընդդէմ եզեկիայ, և էառ զամուր
քա-

քաղաքն Յերեսաստանի ‖ · Ա · ‖ Եսայ. 16.
այսպէս թշուառ բնակիչք քաղա-
քացն Յերեսաստանի, և Յուդայի ‖ 4 Փետր. 18. 13.
զանհնարին բեռինս՝ և ծանրու-
թիւս անձկացեալ կրեցին. զի
ամէնք կարէ դիւրաւ տեսանել թէ
որքան սարսափօրէն եղկելի բնա
կիչք քաղաքացն, որք ի թշնա-
մւոյն յանկարծակի ձնչէն ընդ
բռնամածին. Օ ինչ ուրեմն կաղ
նանին և եղեկիաս ծանրութիւն ի
վերայ ուսոց իւրոց իսկ կրեալ՝
ուրանօր Յ.ծային պատմութիւնն
պարզաբար ասելովն վկայէ թէ
Յորժամ եղեկիաս էտես՝ եթէ
եկն սենեքերիմ դէմյանդիման
նր պատերազմիլ ընդ Յէմի. խոր
հեցաւ ընդ ծերան՝ և ընդ զօրա-
ւորն խնուլ զջուր աղբերցն, որք
էին արտաքոյ քաղաքին ‖ · և ‖ 2 Մնաս. 32. 2.
այսպէս որքան էր կսկիծ, արդեւթուլ
ղթշնամին յ'իւր առաջակոյց դի-
տաւորութիւնն, և ի մտադրու-
թիւնն. այո՛ հետևի ձառն, առն.

4. գումարեաց ժողովուրդ բա-
զում,

զուսմ, և խոյին զՀուրա աղթերցն,
և զգեան, և այլն։ Արեամն՝
այսպէս ևս եղեկիաս զիշխանութեն-
ոչ կրեաց ՚ի վէր ուսոյ իւրոյ.
այլ՝ ծերքն իւր, կամ Օրաճար
քրն գործակից եղեն զնոյնն կրե-
էին. և հառաչակ ժողովուրդն
զանհնարին բեռինս կրեսցին
որոյ սպառս էր զաղթիւրան՝ և
զգեան խնուլ՝ և խոյին կազմ, և
պատրաստ գտանել յ՚ամ՝ պատա-
հել գործոն։ Վ՚աջ գիտեմ, զի
Աւաբի Յարբի Ո՚բադրեանել կար
ձէ մեկնել և յարմարել ՚ի վե-
րոյ եղեկիայի, զբանան. Արոյ իշ-
խանութի իւր ՚ի վերոյ ուսոյ իւ-
րոյ. վա զի՝ եղեկիաս նշկակեայ՝
և կԹոզ զարքայ ասորեստանի,
և ոչ ծառայեաց նմա։ որպէս
հայր եզեկիայ աքազ՝ որ զընծայս
առաքեաց Ո՚րքային Ո՚սորեստա-
նեայց՝ և նմա հնազանդեցաւ։
Ուստ ես պատասխանեմ Թէ բան
քրն այնոքիկ. որոյ իշխանութիւն
՚ի վերոյ ուսոյ իւրոյ՝ արդարև
զայլի մե

4Թագ. 18. 7։

4Թագ. 16. 7։

զայլին զեկուցանէ. քանզի այս
ամէն ասէ սակս իսկական, և ա-
ռանձին պատուականութեանն այնր
ծնեալ մանկան, և տուեալ Հո-
գւոյն, որով նա գերազանց, և
վսեմամիտ էր յայտնելոյ՝ քան
զնամ Թագաւորին, և տիրապե-
տողս Երկնաստանի՝ և Երկրի. զի
նա իշխանութեամբ իւր ի վերայ յա
տուկ ուսոյն իւրոյ, զորս ոչնք
յերկրաւոր Թագաւորացն առնէ,
կամ յիշխանացն, Նայց զերկիր
մի զատել ի ծառայութենէ, և ի
լծոյ Թագաւորի ուրուք, կամ
գառնակալ Տիրապետողի, որ զայ
լոց երկիրն հարկատու կ՚արարե
ալ, Հ՚այլ Թագաւորք ևս՝ և դա-
տաւորք, կամ Հ՚ուսոյնորդք արա
րեալ են՝ եթէ յ՚Երուսաղէմ և եթէ
յ՚այլ օտար ազգս. աստէն՝ իշխա
նութիւնն այն ի վերայ ծնեալ
մանկան, և տուեալ Հոգւոյն Հ՚ա-
սոյն ոչինչ առանձին պատուակա-
նութիւն ունի քան զայլսն, կամ
ի վերայ այլոց. Հ՚այլ Պ՚եդեսն
երկեաց

փրկեաց զ՚սրայէլ՝ ի ձեռաց, և
՚ի ծառայութենէն մարդխամու ‖ :
Եփթայէ՝ ի քառնութենէն Ա. մնա- ‖ Դատ.
նացւոց ‖ : Սամսոն և Սամիսոն 7:
փրկեաց զ՚սրայէլ՝ ի ծառայու ‖ Դատ.
թենն Ա. Հայոց կամ Պղշտա 11:
յեցւոց ‖ : Ա. Հքայն Ա. քառաբ փրկե- ‖ Դատ.
աց զերկիրն իւր, և զազգն՝ ի 15. 16:
ձեռաց բէնհադադ (Ըմմեզ Ա Ռդի
Ա. դերայ.) արքային ասորւոց ‖ : ‖ Թագ.
Սակայն՝ ոչ ուրուք ասի վա՛ն նոցա 20:
լէն սակս այնորիկ իշխանութիւն
էր՝ ի վերայ ուսոց նոցա՝ ըստ ո
րում՝ աստ վա՛ն ծնեալ մանկանս,
և տուեալ Ա Ռդեցոյնս ասի. այր
աղաչաւ՝ ի հարկէ և այլ միւս
լինէ՝ իբր թեթեւութի՛ն հարկապա
հանջութեանցն յ՚Ա. Հքայէն Ա. սո
րւոց՝ պարտ է յ՚այսպիսի բանիցս
խրատել:

Երկրորդ՝ թէև՝ Ա. Հքայն եզե- ‖ Դատ.
կիա յ՚Ա. սորեստանեայց թա- 11:
գաւորէն ապստամբեալ էր, ոա-
կայն՝ ի չորեքտասան ամի թա-
գաւորութեանն իւրոյ՝ վերստին

անկաւ ՚ինեղբօր Ա՚սորւոյ լծոյն.
քանզի առաքեաց նա առ Ա՚ղբայն
Ա՚սորեստանեայս ՚ի լաքիս հրեշտա
կըս՝ և ասէ. Ա՚ղէյ. դարձիր
յ՚ինէն. և զարինչ դիցես ՚ի վե՛
րայ իմ, բարձից, և եդ Ա՚ղբայն
Ա՚սորեստանեայց ՚ի վէր եղեկիայ
Ա՚ղբայի Յուդայ երիքհարիւր
տաղանդ արծաթոյ, և երեսուն
տաղանդ ոսկւոյ։ Ա՚յս ետ եղե՛
կիայ զնմա արծաթ գտեալ ՚ի տան
Տ՚ն, և ՚ի գանձս տան թագաւո՛
րին։ ՚Ի ժամանակի յ՚այնմիկ կո՛
տրեաց եղեկիայ զդրունս Տաձա
րին, և զսեամն, զոր պատեաց
ոսկւով եղեկիայ արքայ Յուդայ,
և ետ զայն Ա՚ղբայի Ա՚սորեստա-
նեայց ։ Ա՚սէն ուրեմն Ռաբի ‖4թագ.
Ա՚բարբանէլի մեհնուԹիւն, և 18. 14.
փախստարանն սնոտի, և ընդու՛
նայն. վ՚ասկոյ՝ բանքն այնոքիկ,
անհնար կ՚ԹԷ՝ եղեկիայի յարմա-
րիցին ևս առաւել՝ ՚ի վերայ Ծնե
ալ Ա՚նկանն, և Տուեալ Ո՛ր
դւոյն՝ յ՚առաջադրի ՚ի հեռևեալ
բնա՛

քնաբանի մերոյ Եօթնեըորդ
տանն՝ ասի. Ա՛ԵԾ կ իշխանութի
նորա, և խաղաղութե նորա չիք
սահման։
Ասկ՝ իշխանութիւն եղեկիայ ոչ
եր անսահման. և անվերջ՝ նա
ինքն ունէր սահման՝ և վերջ.
զկնի մահուանն իւրոյ՝ բոլոր հրէ
աստան կայր յանհանգստութե,
և ի մեծի վրդովման՝ այնքան
մինչև որ ժամանակաւ բոլոր հրէ-
աստանի թագաւորութի, եղեալ
աւերակ ամայացաւ, և ամենայն
քնակիչքն ի բաբիլոն գերեվարե
ցան. այս նոյն ինքն եղեկիաս
յաւուրս իւր ոչ ունէր կայուն և
հաստատուն խաղաղութի. քան
զի՝ երբեմն պատերազմիէր ընդ
Փղշտացւոյն, կամ ընդ այլազ-
գեացն, զորս հնար նա մինչև
ցԱզայ և մինչև յահմանս նր,
յաշտարակէ պահապանացն մինչև
ցքաղաքն ամուր ։ Ա՛ւ երբեմն
անգամ հրնար էր ընդդիմանալ
Ասորեստանեայց. և եր
կիրն

||4թագ. 18. 8։

կիրն ոչ էր երբեք ի չհմարիա՝ և
ի կայուն հանգստեան, և ի խա-
ղաղութենէ. արդ ի՞ ուրեմն, յար
մարին ի վերայ եզեկիայի բանքն
այնոքիկ. Ընդ սահման մեծ իչխա
նութենէ նորա, և խաղաղութենէն։
Այլ որոյ՝ ոչ կ պարտ սակս եզե
կիայի, այլ ի վերայ Աեսիահն
մեկնել զԱնուկն, և զԱրդին.
որպես՝ Յօնաթան վարդումն, և
Ամանք Հին Աաբիք ինքնին
խոստովանին, և ընդունին։

ԱՆՈՒԿ՝ ասէ Աարգարին,
ծնաւ մեզ։ զԱեսիան Անուկ
անուանելով՝ յառել լուսաւորե
ալ մտաց աչօքն, նկատելով ի Աա
սեհի ծնունդն ըստ ումեքառնա
զմարմին՝ և զարիւն ի Աէ կուսէն
Մարիամու, և ոչ մանուկ յաշ-
խարհ եկեալ։ Անզի որովհե
տև մանկունք հաղորդեսցին արե
ան, և մարմնոյ. և ինքն իսկ մեր-
ձաւորութէ կոչէր եղև նոցունց ||։

|| Հեբ. 2. 14.

Նա
ն ուանուկ զնա մարգարէն ևս իս
կոյն յաւետելով Աէրէ. ոչ թէ զի

նա կ՚ունի որդի մարիամու, և գնաւ
թէ՝ ըստմարմնոյն. այլ՝ և աստուա
ել զի նա կ՚յաւիտենական և
միտնջենաւորը ունին Ա.Յ. զոր
Յայրն Ա.Ջ այսօր ծնաւ ‖ այսին ‖ Սաղմ.
քըն կ, յաւմ յաւիտենից ինչև 2. 7:
ց՚աւմ աւիտեանս էակից, և գոյա
կից ընդ Հօրն իւրոյ երկնաւորի,
և ունայն Աջ. վասն որոյ՝ մար
գարէն անուանէ զնա Ա.էն, ըն՝
ՈՒՒ, արձակապէս առանց
կցորդութեան, և յաւելման թէ՝
իսկապէս այր ՈՒՒ ինչ նա.
որպիսի խոսելոյ կերպ՝ և ոչ առ
Ի Էբրայեցիս ոչ է սովորութիւն.
զի հասարակօրէն և զանուանս
հարցն կցորդեն՝ և յաւելուն՝ ոմն
Ա.էն. Աբրահամ, Որդի Աբրահա
մու. Ա.էն Իսահակ, որդի Իսա
հակայ. Ա.էն Յակօբ. Որդի Յա
կօբու. Ա.էն Ակհաթ, որդի կա
հաթու, և այսպիսի օրինակ բազ
մապատիկ գոյ ի Ա.ճառունչ գիրս.
իսկ աստ սակս ազնուականու
թեն Ա.նուանն այն՝ Ա.էն, Որդի
արձա

արձակօրէն առանց վերադրի ա
նուան ծնողին, այլ Որդի իւր
՝ի ցուցանել մեզ թէ՝ ունի նա որ
դի ժամանակաւ ծնեալն ՝ի մօրէ
առանց Հօր, նոյնպէս եւս կայր
Դուն Ա.Յ ծնեալ ՝ի Հօրէ առանց
մօր։

Պրակ. Ն.

ՈՐԴՈՒՆ, կ, միայն համեմա
տութիւն ընդ Մովսէսի, և նմանու
թիւն. զի Մովսէս երևեցաւ հաւատա
րիմ տան Ա.Թարգման խորհրդոյ ։ Ի ծ ‖ Հեբ. ։
առաքեցայ առաքեալ զնմա մշակս ։ 3. 2.
նիւր յայգի իւր, և տեսեալ՝ զի
մշակքն տանջեալք՝ և սպանեալք
լինէին. յետոյ առաքեցայ ՝ի վախ
ճանի զՈրդի իւր ։ Ա.յսպէս՝ ‖ Մատ.
Մեսիան կ ՈՐԴՈՒՆ, համեմա 21. 33.
տութիւն համայն ծառայիցն, զի՛
մարգարէիցն, որք կանխաւ առա
քեցան առ Իսրայէլ Ա.յո՛նաի
ՈՐԴՈՒ Ա.մեռնակարօղ Ա.Յ. զոր
մ նոյնինքն Տէրն ասաց. յո՛ն ‖ Ովս.
զխոտոսէ կոչեցի զորդի իմ ։ Ա.Ե 11.
ձայն

ձայն յերկնից լինել՝ որ ասէր.
Դա է ՈՐԴԻ իմ սիրելի, ընդ
որ հաճեցայ ||։ Ա՛ծորոյ՝ ասէ Ա՛ր
Ա՛ռաքեալն Պօղոս. Ա՛յնչափ ա
ռաւել եղեալ քան զհրեշտակս.
որչափ լաւ ևս քան զնոսա անուն
Ժառանգեաց։ Վա՛նզի ո՛ր եր
բեք ասաց հրեշտակաց. Որդի
իմ ես դու, ես Ա՛յՍՕՐ
ծնայ զքեզ։ և դարձեալ թէ՝
Ես եղէց նմա ի՛ հայր, և նա
եղիցի ինձ յ՛Որդի ||։ Ա՛պա և
հրեշտակք Որդիք Ա՛ստուածոյն
(ի՛ մեր օրինակին ի՛ հրեշտակք աս
տեղոյն) ||։ սակայն անունս այս
ՈՐԴՈՒ ՝ի Ա՛ստուած արդարև
առաւել զօրութեամբ ունի, և պա
տուականութիւն. քանզի զորինչ
միանգամ ցուցանէ՝ կամ ծանուցա
նել կարէ, նոյնն ի՛ ձշմարտապէս
՝ի Ա՛ստուած, իրաւապէս ՝ինմա
գտանի, և ըստ իրին։
Ա՛յսպէս՝ անունս այս՝ Որդի, զոր
ունի Ա՛ստուած, ստուգօրէն ի՛
Ա՛նուն, որ ՝ի վեր ի՛ քան զա՛մ
անուն ||։

ՄԱՏ. 3. 17.

ՀԵԲ. 1. 4.

ՅՕԲ. 38. 7.

որ
խաղաղատաղափար՝ ՚ի Ա. ՚ի Ա. ՚ի
նայ ՚ինաղաղատաղափար, և նա-
յեալ՝ և շառաւիղեալ յառաջա-
բառիկս այս Ա՚ին՝ Աստուած, ածան ‖ Ա աղ.
նե, և ծանուցանէ ‖։ Վանդի՝ 2. 7.
Աստուած իմ յայտ անդիմանն յուսա-
և Աստուն Աստուած՝ ըստորում քառն՝
կան Աստուած, հակիւ ընդ Հօր Ա.Յ.
և Ա.Հ.Ս. այլ յատուկ, իսկական,
սեպհական, հարազատ, և քնա-
համայն ՚ի աճատացեալքն ՚ի Ա՚ն, ‖ Հռ.
Աստուած՝ որպէս են ‖ Կող.
Աստուած ոչ աստուածեալքն՝ ՚ի Ա՚ն, 1. 13.
Աստուած իւր սիրելի ‖։ Իւր Աստուած ‖ Ծն.
Աստուած ‖։ Ա՚ինածին Աստուած ‖ Ա աղ.
Ա՚նդրանիկ. Ա՚ինածին 88. 28.
դեռոյն։ Ա՚ստէն անուանի նա ‖։
յուցանէ յ՚այլ անուանեալ Աստ-
ալ երևի նա, և զանազանեալ
ազատ՚ող անուանք, որովք յայտ-
նապէս՝ և գերազանցօրէն զատե-
կեալ գնին այնպիսի Տէրական
նուամբն Աստուած, այլև՝ ընդ նմին
Աստ Ա՚իրա ոչ միայն անուանի ա-
բարձրագոյն։ Ա յր աղագաւ՝ ՚ի ‖ Փիլ.
անուն ‖։ Ա՚վետ քան զոր՝ ոչ գոյ 2. 9.

որ ի չինեաց նշանակէ և զորդի
բնածին, զիւր ծնողացն. ներ ու-
թիւն, պատկառանօք, և պատուա
սիրութիւն՝ թէ այսպէս խօսիմք.
իսկական, սեպհական, և յատուկ
շինուած ի՛ յատուկ գոյացու-
թեց նոցին, և գոյութեցն, որք
առիւեռաց զուգաձօրին, և շինեն։
Ա՛ստէն՝ ձայն Ա՛ծ անուանէ
զԱ՛ստուած՝ Ա՛հնի, Ա՛րդի իմ։ զի
նախ յ՛էութէն, և ի՛ գոյացու-
թենէն ձօր. Ա՛շմարիտ Ա՛ծն
յԱ՛. Յ Ա՛շմարտէ, ի՛ յ՛աճիտե-
նէ, և յառաջ քան զյաճիտե-
նան ծնեալ։ Ա՛յր առաջաւ զայս
հայելով Ա՛ստուածէն այն մեծ, և
Ա՛ռաքեալն ձ՛ենանոսաց՝ ասէ
վասն Ա՛յ թէ՝ ի՛նմա բնակի ամ
լրութն Ա՛ծութէն մարմնապէ, (և
էութէ։) ‖ Կող. ։ ։ ։

Պրակ. Ը։

Ա՛րդ՝ այս Ա՛րդի՝ ասէ Ա՛ստուա
ծէն, տուաւ, այսինքն՝ առաքեցաւ
յ՛երկնաւոր ձօրէն իւրոյ՝ զի լի
ներ

ներ Յանուկ, և առնոյր զմեր
քնութիւնն։ Յանգի՝ ոչ թէ
Հայրն մարդացաւ. Այլ՝ Պրակ-
սեաս՝ և Յաբէլինոս մնէաք կան
խաւ կարծէին. և ոչ Այր Աստ-
ուած, այլ Որդին՝ երկրորդ անձն
ամենակատար հաճատով երկիր
պագելի. Երրորդութեանն մար
դացաւ Յանգի Հայրն յոչ ումե
քէ առաքի, այլ առաքէ. Աստ-
ուած Այր թէպետ առաքի սակայն ոչ
երբեք առաքեցաւ ի մարդանալ.
որովհետև՝ լինելին երկու որդիք
ի Այր, և յերկրպագելի Երրոր
դութեն. միոն յաւիտենից ըստ
իւր յաւիտենական Ճութեն,
և միւսն ժամանակաւ՝ ըստ իւր
Ճութեն. որ կ անտեղի, ան
յարմար, և բոլորովին ծաղրական
լի։ Ասորոյ՝ ոչ Հայրն, և ոչ
Աստուած Այր, այլ Որդին՝ երկրորդ
անձն Յիւնա Այր Երրորդու
թեն՝ Որդին ծուաւ։ Յա առա
քեցաւ յիւր երկնաւոր հօրէն առ
ի մարդանալ՝ և առնուլ զմեր
քնութիւն։

քնոթին, Ա՛նգղի՝ նայրն Ա՛ծ
նուաւ կամեցաւ զաշխարհ փրկել՝
որով արարն, և ամեցաւ Ա՛ծ նո
րոգել զիւր պատկերն, զոր Ա՛դա
մայ մեղօքն կորուսեալ էաք,
վերստին՝ ի մեզ նուաւ նորոգել,
որ ի նկարագիր էութե՛ նորա ‖ Հե՛բ. 1. 3.
՝Ա՛մա պարտեր դոլ Որդի Ա՛յ,
որ զմեզ որդիս Ա՛յ արասցէ: Ա՛յ
տէն՝ հաճեցաւ Ա՛ծ զիւր մեծ քա
րեգթութի՛ն առաւելանալ՝ և գե՛
րազանցօրէն ցեղին մարդկայնոյ
ցուցանել՝ քանզի՝ ի՛ բնէ՝ ի՛ բեշտակացն՝
Ա՛նգղի՝ անկեալ՝ ի՛ բեշտակայն՝
ոչ եւս էր Ճարակ փրկութե՛ն, և
ոչ գոյր յոյս փրկութե՛ն նո՛ց. այլ՝
մինչդեռնաւոր, և խաւարային կա
պանօք արկեալ՝ ի տարտարոսն,
եւս պահել՝ ի դատաստան մե՛ծ
աւուրն ‖: Ա՛ռ՝ մարդոյն գոլով ‖ 2 Պետ. 2. 4. Յուդ. 6.
անկեալ՝ և նոյն պատժոյն գոլով
եւս արժանի, կայր առաջի Ա՛յ
(անեղ) ի՛ բեշտակ քարեխօս,
մինն՝ ի՛ աղաւթաց՝ որ ողորմու
թե՛ն գնայր ջնեւտ մարդոյն, և
ասէր.

ասէր. պաշտպանեա՛, և փրկեա՛,
զնա, զի մի՛ անկցի նա ՚ի մահ.
Ա՛ստղաթի քօֆիէր, գտի զքաւու || Յոբ.
Թի։ (ըստմեզ այլ լինիք || ։ Երեշ 33. 23։
տակն այն միջնորդ կ || ։ Լինքնին || Եսայ.
Տէր. Երեշտակն ուխտի || ։ Յ՛այր 63. 9։
վերայ կ՛անուն Ա՛ծին Ա.Յ || ։ || Մաղա.
Ո՛րև անուճանի Երեշտակ կտակին. || Ելից.
զի խօսեցաւ ՚ի վերայ լերինն Սի- 23. 21։
նայի զՊատգամն. ասելով. Ես
եմ Տէր Ա.Ծ քո, և այլն || ։ Ես || Ելից.
որ ՚ի կատարած յաւիտենից՝ երև 20. 2։
եցաւ մարմնով || ։ զի արեամբն || ։ Տիմ.
իւրով զկտակն հաստատեցէ, և 3. 16։
պատարագաւ անձինն իւրոյ քար
ձեզ զմեզս || ։ Ա.յսինքն կ, Յի- || Հեբ.
ՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ Ա՛շխար 9. 5։
հաւոր Որդին Ա.Յ, որ առաւ
մեզ՝ և Որդւոմն Սրբով զանձն իւր
անարատ ՚ի ըմման ժամանակին և
մատոյց անարատ պատարագ, զի
սրբեսցէ զխիղճ մտաց մերոց ՚ի
մեռեալոտ գործոց անտի, պաշտել
զԱ.Ծն կենդանի || ։ Ա.յս՝ տալով || Հեբ.
զՈրդին իւր մեզ՝ ցուցանէ՝ և 9. 14։
յայտնէ

յայտնէ անձամբ իւրով Փիլանթրոպիան թէուս, զմարդասիրու-
թիւն Աստուծոյ մերոյ ‖ Տիտ. 3. 4. : Զան զի ոչ երբեք զիրեշտակայ բռնեն հարկանէ, այլ զզաւակին Աբրահամու բռնեն հարկանէ ‖ Հեբ. 2. 16. :

Ընդարձակ խնդիրք կարեր Աստուծոյ լաւագոյն և ընտիր սէրն առաւելապէս ցուցանել մարդկան, և յայտնել եթէ ոչ այնու, որ ոչ խնայեաց յԻսրայէլ, այլ վասն մեր ամենեցուն մատնեաց զնա ‖ Հռո. 8. 32. : Ա՛ստ այսորիկ ոչ էհետաքրքիրէին այնքան հիացմամբ, իվերայ այս պիսի աղնուական Աստուծոյ սիրոյն խօսի՝ ասելով. Աստ ոչ սիրեաց Աստուած, մինչև զՍրդին իւր Միածին ետու. զի ամէն, որ հաւատայ ի նա, մի կորիցէ, այլ ընկալցէ զկեանս յաւիտենական ‖ Յով. 3. 16. : Եւ այսպէս՝ որ-

տէնոչ մի, այլ երկու Աիջնորդք,
և երկու Ասեհք որ ի յոյժ
օտար, անպատեհ, և անեղիւ։
Ա. յսդ՝ մոլորեալ ևս տերիւրե-
ալ կանխաւ մոլիւր՝ ևեստոր՝ կոնս
տանդինուպոլու Ա. պիսկոպոսն,
որ՝ ըստ իրաւանց, և արդարոյն
դատապարտեցաւ յ՝ Ա. փեսոսի,
ժողովոյն, յ՝ Ա. մի փրկչին մերոյ
43։ Ա՛ Տառն Ա. ծայրին յոյժանա
պէս մեզ վկայաբանէ՝ զի միայն,
և եթ գոյ մի Ա. ծ, և մի Աիջնորդ
Ա. յ՝ և մարդկան, մարդն Յ՚ս
Ք՚ս ։ Ա. յո՝ եթէ լինիցին ի ։ Տիմ.
Ք. րիստոս երկու անձինք, ուրեմն 2. 5.
Ա. ծ ոչ փրկեաց զմեզ՝ և ոչ ա-
ռաջնորդ կենացն մեռաւ վասն
մեր, և ոչ Տէրն Տերանց խաչե-
ցաւ. այլ միայն անձն այն, որ
մարդացաւ. և այսինչ Ա. ծուԹեն
ոչ վայելէ, և ոչ սեպհականալ կա
րէ Թէ՝ ի Ք՚ս այլիմն առանձինն
անձն իցէ լեալ՝ այնքան՝ և այնպ
անկար, ոչքան, և որպէս կար ի
ցէ ասել Թէ՝ զորինչ միանդամ
Յո-

Յովհաննէս՝ կամ Պետրոսն արար,
Պօղոս՝ կամ Աղոսն արարեալ է-
ցէ. և ըստ այսմ հետևման՝ Աստ-
ուածութիւնն, կամ անձնն, որ էր՝ ի
Քրիստոս՝ միայն աթեաւն էր.
բայց՝ միայն մարդութիւն միայն ոչ
կարէ փրկել՝ և ոչ կեցուցանել.
քանզի՝ Տեառնէ Փրկութի՝ ||՝ Ա-
եմ Ես՝ և չիք ոք բայց յ՛ինէն,
որ փրկէցէ ||՝ Ա՛ն նահապետն Յա-
կօբ ակնուներ փրկութեան Տ՛ն,
զի ասէր. Փրկութիւն քոյոմ մնամ
Տէր՝ Ս՛յսպէս ուրեմն և մ՛ն
փրկութիւն, որ ոչ կ՛ ումեք առնել՝
եթէ ոչ՝ ի Տ՛ն, և Տերամբ. Ի-
րայել փրկեցաւ՝ ի Տեառնէ յաւի-
տենական փրկութիւ ||՝ փրկչին
մերոյ անուանն կ՛ Տէր Ա՛ աբաւ՛օթ,
Տէր զօրութեյ. Սրբոյն Ի՛սրայ
էլի ||՝ Տէր Ա՛ աբաւ՛օթ անուանն
րա՛ որ փրկեաց զքեզ. Նոյն Ի՛ն
Ի՛էի ամ երկրի կոչեսցի ||՝ Ա՛ան
որոյ՝ ոչ զանձն մարդկային,
զբնութիւն մարդկային հառ այսմ
քըն կ՛, յ՛ամենայնում նման եղե
ալ՛

Ա՛ած. 3. 8. ||

Եսայ. 43. 11. ||

Եսայ. 45. 17. ||

Եսայ. 47. 4. ||

Եսայ. 54. 5. ||

աչ՝ քայց ՚ի մեզայ. ըստորում Ա՛ր Ա՛ռաքեալն ասէ ||։ Ա՛նե- ||Հեբ. 4. 15.
լով Ձհմարիտ մարմին, ոչ թէ՝ մարմնաւոր աչք՝ և երևուլթօրէն, ըստորում՝ ի վաղուց ժամանակաց Ա՛պելլէս՝ և նորին համախոհքն խելագարեալ՝ կարծէին. որք ասացին թէ՝ Ո՛չ է հաւ մարմին օգտ՚ին. նմանապէս և մանկտեանքն, որք կեղծեցին Ո՛չ ի աւ աչք՝ և երևուլթաբար մարմին ուննիլ. այլ՝ Ձհմարիտ մարմին, որ ուննէր միս, արիւն, մորթ, ոս- կերս, և այլ. որպէս կ՚ ասէր մար վինն, սահմանեալ՝ և վերջաւոր, տեղաւոր, տեսանելի, և շօշափե լի։ Ա՛սէն ասէր յ՚աշակերտսն իւր. Ա՛գի մարմին, և ոսկերս ոչ ուննի, որ զիս տեսանէք, զի ու ||Ղուկ. նիմ ||։ Ա՛յրեմն՝ զիւր մարմինն, և 24. 39.
միան ոչ ՚ի գոյացուլթէն Ա՛գոյն Ա՛ստուծոյ, կամ ՚ի գոյացուլթենէն Ա՛ստուծոյ Ա՛յր Ա՛. Յ. և այսպէս՝ զերկնաւոր մարմին ընդ ինքեան յ՚երկինս բե րեալ՝ և ընդ Ա՛յսմ մարիամ ան ցեալ՝

ցեալ՝ ոչ ջուր լինէ ընդ խողովակ, կամ ընդ քունդ երթել. ըստ-
րում Աքէնտինեանքն, և մար
կիճնեանքն՝ ի վաղուց ժամանա
կաց լուսատարեալք երապէին.
քանզի՝ որինչ միանգամ զԱգի
ոչ ուներ (մինչ Ագի մարմին՝ և ոս
կերս ոչ ուներ,) և ոչ կարէ յԱ
գւոյն յառաջագային։

Այս ևս. եթէ Քն զևուր մար-
մինն յերկնից էր բերեալ՝ և ի
գոյացութենէ Ագւոյն էր յառա
ջեալ՝ յայնժամ լեալ լինիցի թէ.
Այլ ընկալեալ, և ոչ յղացեալ. ա-
ռաքել առումն լինիցի, քանթէ՝
յղացումն, որ է ընդդէմ խոստ
||Եսայ. 7. 14. մանն բանին||։ նաև՝ հետևեալ
լինէր, զի մարդն Քն ուներ
յայր, այսինքն՝ զԱգին Աբ, եթէ
նորին մարմինն էիցէ՝ և լինէր ըստ
որում նք կարծեն, ի գոյացու
թենէ Ագւոյն Սրբոյ. իսկ Տառ
ն՝ծայրն յայտնապէս, և յատկա
պէս վկայէ թէն՝ մարդն Քն է
||Հբր. 7. 3. ան յայր||։

Ա. յա՝ եթէ վասն ընդհնքեան յերկ
նից էր բերեալ զիւր մարմինն՝
ասասէն ուրեմն ոչ էր նա Աշմարիտ
մարդ, և հետևապէս՝ ոչ մեր
Յ. օրէ՝ այսինքն փրկիչ և մերձաւ
որիչ մեր. քանզի՝ զորինչ միան
գամ էառ նա, ոչ փրկեալ՝ և ոչ
ինքեան մերձաւորեալ։

Օ. Հրեշտակացն բուռն ոչ էհար.
զի՝ և՝ ոչ փրկեալ զնոսա։ Ապա
և այլ սակաւ փրկիչ լինէր մար
դոյն, եթէ չէր և Աշմարիտ մարդ
եղեալ. քանզի արդարութիւն
Ա. Յ պահանջէր՝ զի մարդկայինն
քնութիւնն, որ մեղուցեալ էր՝ և
օրինազանցն, հատուցանէր վասն
մեղացն ||։ Այս ոչ էառ մարմին || Եբ.
առանց մարդկայինն, և բանական 18. 20։
հոգւոյ. այլ՝ մարմին հանդերձ
Աշմարիտ մարդկայինն, և բանա
կան հոգւով. որով կարօղն էր ա
րիւն Յ՝ անաւր հոգիով փափաքիլ,
և այլ։ Տրտում է Յ գիւիմ, ասէր,
մինչև Ի՛մահ ||։ Պարձեալ՝ Հայր || Մատ.
Ի՛ձեռս քոյս աճանդեմ զհոգի իմ ||։ 26. 38։
Աճ || Ղուկ.
23. 46։

Աւետ ինձ խելագարութեն, և մոլորութեն լինելը թէ՝ փոխարէն Աստուծոյն զԱնանն, կամ զՔրիստոս թիւնն զմտաւածելը ոք, ոչ յառաջնումն Պողինար թիւրեալ մոլորիլը. քանզի՝ ոչ է կար ասել թէ Քրիստոսին տրտում էր մինչև ի մահ. նաև՝ ոչ կարէր նա ձչմարիտ և կատարեալ մարդ անուանիլ՝ եթէ ջուները զլսածոյն, և զաղնուացոյն մանն մարդոյն, որ է հոգին.

Ա. յո՝ Թարց կարծեաց՝ և աներկբայօրէն (ասէ Աստուած Քրիստոս) կամ Աստուած ունի հոգի, կամ թէ՝ ոչ կեցուսցէ զհոգի.

Պրակ. Ը.

Ստէն ուրեմն ունիմք Աեսիան, որ կատարեալ Քրիստոս կեցուցիչ՝ և Աստուածդ է. Քանզի՝ նա է կատարեալ, և Ճշմարիտ Մարդ նա է մարմնին ի մարմնոյ մերոյ, և ոսկր յոսկերաց մերոց ||. Եւ

վեմ

ՀՃ.Հ. 19.33.

զնմա առաքեանս մերդկային կեն
ցաղոյն շրջեցաւ եղև նա Ա՛նուկ։
կաթնասուն եղև ՚ի տեառնջ։
Ա՛ձեցաւ՝ և զօրացաւ ։ ՚Ի վախ
ձանի եղև այր ևս. այո՛ եկեր, և
եարբ ։ Ա՛րթուն եղև՝ և ննջեաց ։
Ա՛լաղ ։ Ա՛րտասուհեաց ։ Ու՛
րախ եղև ։ Ա՛ւ ՚ի վախձանի
մեռաւ ։ Ա՛հան, և աճմնդեաց
զԱգին ։ Ա՛յսպես ուրեմն՝ ար
դարև է փորձ ամիւ եղեալ բուա
նմանութե՛ առանց մեղաց ։ Սակ
չՀմարդաբար է Աբդի Ա՛արդոյ ։
Ա՛ւ՝ Աբդի Ղևաւթի, և Աբդի
Ա՛բրահամու ։ և եղբայր մեր ։
Ա՛ռայ՝ է իսկ նա ևս յաբիտենա
կան Աբդին Ա՛յ, զոր Ա՛ՅՍՈՒ
ծնաւն ։ Աբոյ եղբն են ՚իսկզբա
նէ, և յ՛աւուրցն յաբիտենից ։
՚Իսկզբանէ՝ յառաջ քան զերկիր
առնել. նախ քան զանդունդս
գործել՝ և նախ քան զլերինս հաս
տատել ։ Ա՛ւ այսպէս՝ Ձմարիտ
Ա՛ստուած իբրեւմ երկնաւորի,
և Աւետեան Սրբոյ՝ յաբիտեանս
քարե

Ղուկ. 2. 21։
Ղուկ. 11. 27։
Ղուկ. 2. 40։
Մատ. 11. 19։
Մատ. 8. 24։
Ղուկ. 19. 41։
Յով. 11. 35։
Յով. 11. 15։
Հռով. 14. 9։
Մատ. 27. 50։
Մար. 15. 37։
Ղուկ. 23. 46։
Յով. 19. 30։
Հեբ. 4. 15։
Յով. 3. 13։
Մատ. 1։
Հեբ. 2. 11։
Սաղ. 2. 7։
Մէք. 5. 2
Առակ. 8. 23։

բարեբանեալ. վասն այսօրիկ
սուրբ և ամենայարմար Ա՛ի-
նորդ, առ ի հաշտեցուցանել և
խաղաղացուցանել զայս երկու
կողմնակաց բաժինս, այսինքն
զԱ՛ստուածութիւն Յ՛ընդ օրինա-
զանց՝ և ուխտադրուժ մարդոյն,
և զայս քաւչութիւն իւր պատուա-
կան վասն օրոյ՝ անուանի Ա՛ի-
նորդ Յ՛ստուծոյ, և մարդկան ||։ Տես.
և Յ՛միանուել ընդ մեզ Յ՛ի՝ վա- 2. 5.
այսօրիկ՝ որ վաղուբեմն յ՛ի՛ջեմ
բնակեր ի Տաճարին, ի Սրբու
թիւն Սրբուածեանցն, որ ի ապօր
զ ապօրէնս անուանիւր ||։ Իմիջ || Եւս.
Ո՛ երօրեքեան ||։ Ա՛ի՛նդամ և եւթ 30. 11։
իտարբուքն Ո՛ահանայապետն կա- || Եսայ.
րեր մտանել յ՛աւուր քաւութեն, 37. 16։
որ ի՛ր միայն պատկեր, և նշանակ,
և ցուցակ, մինչ չէր եկեր յայտնեալ
Քահանապետն Քրիստոս
Սրբուածեանցն ||։ || Հեբ.
Ա՛րար զանձն իւր ի՛լումն ժա 9. 8.
մանակին, Տուն՝ և Տաճար ի՛
Սրբուածն ||։ Ո՛րպ քակեալ դար || Հեսայ.
ձեալ 8. 14.

ձեալ Ա.Ձայնն զօրութիւնն իւրում
չինեաց զնա, և կանգնեաց ‖ : Յ՛ո ‖ Յօհ.
րում ևս քնակեսցի զնա յաւի- 2. 19.
տեանս :

Եւ այսպէս կ՛նա ականատես, ‖ Յօհ.
և ձեռօք շօշափեալ ‖ : Ով՝ ինչեր 1 :
քինճաճկեալ տեղւոյն, ուր միայն
ևեթ միանգամ՝ի տարւոջն մուտ-
նէր • այլ՝ի յայտնի, և բացերև
տեղւոջ գնաց, և քնակեցաւ՝ի
մէջ՝ ըստ խոստմանն բանին ‖ : Ա.ս ‖ Ղևտ.
տուստ արդարև՝ ասիլ մարթ կ՛ 26. 12.
յ՛քաղաքն Յուդայ • Ա.հաւասիկ
Ա.Ճ ձեր ‖ : Յորժամ Տեսանօղքն ‖ Յօհ.
դեմ յանդիմանն տեսցեն զնա գալ 1. 14.
ի Սիօն ‖ : Եւ ըստ՝ յայնմ ժամա ‖ Եսայ.
նակի՝ ասացելոյն, նոյն գուռնակ 40. 10.
արդարև եղևն, որ ասէն. Ձայն ‖ Եսայ.
Տն՝ի վերայ քաղաքի • լսեր աղգ ‖ : ‖ Մ ղբ.
Եւ երևեցան փառքն Տն, և 6. 9.
ետես ամ մարմին զփրկութիւն Ա.Ի,
զի Տր խօսեցաւ ‖ : Եւս Ա.Ծ ‖ Եսայ.
եկայ՝ի ժողովս աստուածոց. և՝ի 40. 5.
միջի նոցա դատեր զնա ‖ : Յառաջնում ‖ Սաղ.
մըն ասաց Տր. Ա.Ծ ի Ա.դամ: Ահա 18:
Ա.դամ

Ա.գամ եղև իբրև զմի ՚ի մեզ||։ ||Ծն. 3. 22.
Ա.այց աստանօր կարելի է իրաւա
պէս ասել. Ա.Ճ եղև իբրև զմի
՚ի մեզ։ Ա.ստանօրեայ կ՚ասէ.
և այսպէս՝ ՚ի զօր, յարմար Ա՛ի
նարդ. զի կ՚Ա.Ճ և Ա՛արդ. նորին
ուրեմն Ա.Ճային Ա.սեմափառու
թիւն մի, լուսի մեզ ահաւորութիւն,
զի նմանութիւն մարմնոյս մերոյ ևս
գոյ ՚ինեա. և խոնարհութիւն մար
մնոյս մերոյ, որ կ՚ինա, ոչ կ՚մեր
ժելոյ զմեզ յոյսն. քանզի՝ կ՚և ս
անգ ՚ինմին զուգանմանութիւն, և
սուգապատարութիւն Ա.Յ, զի՝ որ
՚ի կերպարանս Ա.Յ էր՝ զկերպա
րանս ծառայի եառ||։ ||Փիլ. 2. 6. 7.

Պրակ. Ա.

Վարձեալ այս միտնջենաւոր՝ և
յատենական Որդին Ա.Յ, որ
՚ի լրման ժամանակի՝ Ա՛անուկ
ծնաւ, Ա՛ն. Օ՛ աստ Ա՛արդա
րէն, ծնաւ, և Ա՛ն. Օ՛ տուաւ.
այսինքն՝ Ա՛եզ՝ ոչ միայն ՚ինկատ
կարանի

կարանի յաւուտեանց. այլ
մանաւանդ աբար ևս մեզ՝ որք
կանխաւ էին յԵթանոսք օտարա
ցեալք յաւազինութենէն Իսրայ
և տարադիրք յօսխտից աւետեաց
որք կեցին յաշխարհի՝ իբր թէ
անյոյս՝ ևանԱստուածք լինէին։ || Եփես.
Տուաւ մանուկն, և ծնաւ Ո՛ր 2. 12.
դին։ Վանզի մեսիան ոչ էր մի
այն կեցուցիչ՝ և փրկիչ յրեից
հանդերձեալ՝ այլև՝ հեթանոսաց։
լինելոց էր նա Ոչ՝ ևան՝ ի յԵթա-
նոսս, և յԵթանոսքն յարմատն || Եսայ.
Յեսսեայ յուսացին։ Ա՛ւրոյ՝ 11. 10.
ոչ միայն զՅակոբեան տոհմն
կանգնեալ հաստատեցէ, և դար
ձուցէ զպահեցեալսն Իսրայ. այլև՝
եղիցի լոյս Ոլորտաւորութիւն
յԵթանոսացն. զի՝ այսպէս եղիցի || Եսայ.
նա փրկութիւն մին՝ ի ծագս երկրի։ || 49. 6.
Յաբէթեան ցեղն, այսինքն՝ յե
թանոսքն՝ քարոզութիւն Ա՛ւե
տարանին ակնարկութիւն կին հրաւ
իրելիք, և այսպէս հաստատին, որ
ի՛ Ի՛ Եսիան, ի՛ Շմարիա Ա՛ե
ռեան

մեան Լ՚ճն՝ գալ բնակիլ ՚ի Տանն
Եժայ ‖ . Լ՚ստէն անուանի նա
րնտիրընտիր ընչից ամ աղգայ ‖ .
քանզի՝ Ես՝ փոփաքեալ ցանկա
ցաւ վասն նոյ , որպէս և երկից
եկեղեցին ‖ : Լ՚ւս՝ զինք հաճատա
լոց էին ՚ի Լեսիան . քանզի՝ Լ՚ի
Լազաւնորք երկրի երկիրպագեն
նմա , և ամ աղգք ծառայեսցեն
նմա : Լ՚յո՛ . ամ աղինք երանի
ցեն նմա ‖ . Դարձեալ՝ արդարև՝
փափաքեալ՝ ցանկացեալ եղև
նա , յոմանց քարեպաշտ՝ և եր-
կիւղած ՚ի Լեթանոսաց : Ես միայն
՚ի Յօբայ՝ որ էր տոհմիւ Լեսա
նոս , և ասէր . գիտեմ , զի մշտնջե
նաւոր կ , որ լուծանելոյն կ զիս ,
յերկրէ յարուցանել : Որ ես
անձին իմում իրագիտ եմ , զոր
ակն իմ ետես , և ոչ՝ այլոք . ամ
ինչ վախճանեցաւ ՚ի ծոց իմ ‖ .
յ՚Ես՝ իւ օրինակս կ՝ Դանզի գի-
աեմ , զի փրկիչն իմ կեայ . և
յ՚աշխարն յետանում յառնելոց եմ

Հռոմ.
9. 29.
Գաղ.
2. 8.
Սաղ.
66. 3. 4.
Եբրա.
8. 8.
Սաղ.
71. 10.
17.
Եսայ.
60. 3.
Յոբ.
19. 25.

իւթա
այսօր փրկիչ՝ որ ն() ծեաւ Ջ՛ն՛ր՝
մեծ. և այլ։ Օ՛ր ի ծնաւ Ջ՛ն՛Օ՛
տարանեմ ձեզ զաւրախութիւն
շ՛ր՛ի՛ն՛ուհին ասէր. Ա՛ւե-
ՏՆ, որ աւետարանէր ի ովուացն
զ՛ր՛ի՛ն՛ուհին՝ ասէր. Ա՛ւե-
հնար ։ Այր ազգաւ՝ ի բեղմ
զ Օ՛աւակին Ա՛բրահամու բուն
ի բեշտակաց բուսնէհար, այլ
դոցա, և ոչ ի բեշտակաց. Այ ըզ
Ա՛ստեն՝ Ա՛ն՛ Օ՛ ի եթանոսաց
Ա՛յո՛ Ա՛ն՛ Օ՛ ծնաւ մանուկն,
և տուաւ Այդին. իբր՝ Ա՛եզ մար
ծնաւ Ա՛անուկն և տուաւ Այդին։
եթանոսաց
նորա ի եթանոսք յուսասցին ։ ‖ Մատ.
12. 21.
Ա՛եւտարանիչն գրէ. Ա՛ւ յ՛անուն
ընտրեալ փափագեցաւ ի Այղեաց,
այսինքն՝ ի բազմութենէ ի եթա
նոսաց, որք յ՛անուն ն՛ր յուսա-
ցան ։ ‖ Եսայ.
42. 4.
ըստորում Ա՛ատեցոս
Ա՛ւետարանիչն գրէ. Ա՛ւ յ՛անուն
ընտրեալ փափագեցաւ ի Այղեաց,
այսինքն՝ ի բազմութենէ ի եթա
նոսաց, որք յ՛անուն ն՛ր յուսա-
ցան ։ ‖ Եսայ.
42. 4.

Ղուկ. 2. 10:

ի քաղաքի Դաւթի ‖ : Ասէ նա՝ Զեզ մարդոյ ծնաւ :
Ա եզ մարդոյս խոստացեալ կ, և մեզ՝ ընդ պատկերաց՝ և օրինաց ատուէրքն կ օրինակեալ. Ա եզ եա կ ծնեալ՝ և տուեալ. այս կ, յ՝երկնաւոր ի՝ օրէն առաքեալ՝ ի վրկել զմեզ՝ ի մեղացն ծառայու թէն, ՝ի ծանր լծոյն օրինացն, ՝ի յ՝անիծից՝ և ՝ի մահուանէն. զի կեցցուք մեք ՝ինա, հաւատովն:

Պրակ. Ի.

Ասէ Աստուածն, ՝ի ն Ա՝ Ա՝ անուկ, և ՏՈՒ Ն Ա՝ Ի մեզ. իբր թէ՝ աստղն էից տուեալ՝ և ծնեալ՝ յորժամ զայս ինչ մարգա րէանայր. Թէև այսինչ յետ ամաց հարիւրից ոմանց նախ գոլոցն էր. բայց՝ Ա՝ծառուն ոգւովն լուսաւո րեալ՝ անկեղծ՝ և անկասկած հաւաս տութիւն զՀմայրտութիւնն հաստա տէ. որ՝ հաստատակ սովորութիւն

նէն, և զնորին մարդեղութենէն,
իբրեւ՝ մերձընդմերձ, և առա-
ջակայ իմէ։ զոյն գուշակ խօսի
մարգարէն յ՚ասէլն. Ո՚հա կոյս || Եսայ.
յառաջ, այսինքն՝ յղանայ այն- 7. 14.
պիսի ժամանակաւ իբրեւ՝ ար-
դէն յղանայը. ուրանօր ոչ լինքն
կոյսն էր ծնեալ՝ և ոչ ծննանելոց,
եթէ ոչ՝ յետ երկար ժամանակաց.
Սմին նման կ. յաստուածայ Ջր || Երե.
զիրկութեն՝ ի ձեռաւտունկն նոր || 31. 22.
Ուրանօր և՝ յետ հարիւրից ոմանց
ամաց նախ քան լինելոցն էր. Ա-
պես և՝ ասէ. Ա՚նուշ ծնաւ Ա՚ր
դի տուէաւ. Ո՚յլ արդ՝ թէ զինչ
ունիցեմք ծննդեամբ մանկանն՝
և տուչութեբ Ա՚ստուծոյն զինչ ատա
նայցեմք՝ յուցանել և Ա՚րգարէն
ի քնաբանի մերում յասէլն. Ա՚րոյ
իշխանութեբ իւր՝ ի վերայ ուսոց իւ
րոց. Կ ուրեմն Ա՚ստուածոր ծնեալ՝
թէև՝ արքայութենն չէ յայսմ
աշխարհի || Ո՚յլ՝ այսու կ քան || Յովհ.
արժանի նշանելոյ՝ զի ասէ. իշխա- 18. 36.
նութեն իւր՝ ի վերայ ուսոց իւրոց,
Ա՚ստ

Ասքն ևն անդամք, յ՛որոց վերայ դնին թեւունք, և որով նոյն թեւունք, և ծանրութիւնք բարձեալ տանին, և կրին։

Ա՛ման Եղիակիմայ գուշակի թէ՝ Ի՛նչ տայէ նմա զիսկանս Դաւաթի ‖։ Յ՛այլ օրինակս. Եւ ուրեմն զիսկանս Տանն Դաւթի՝ ի վերայ ուսոյ նորին։ Եւ զիակիմ եր յոյժ Տէրանշան Տիպ, և պատկեր մեր պատուականն մերոյ Ե՛ղբայրն Յի, որ ՚ի Հնմարիտ Եղիակիմ։ Ո՛ւանզի՝ Եղիակիմ նշանակէ՝ կանդնեաւ Յ՛Ի՛Յ, կամ յարուցեալ։ Ե՛րդարև՝ Յ՚ա՛ՎԵ՛Ն, զոր Ի՛ծ առաւել բարձրացոյց ‖։ Օ՛նա Ի՛ծ Ի՛ազնորդ՝ և փրկիչ բար ձրացոյց զաջովն իւրով տալ զսպաշխարութիւնն Ի՛Ր, և զԹողութիւն մեղաց ‖։ Փոքր մի խոնարհեալ քան զ՚երեշտակս տեսանեմք զՅ՚ովհաննէս վասն չարչարանաց մահուն փառաւոր, և պատուով պսակեալ ‖։

Ես. 22. 21։

Հեբ. 2. 9։

Փիլ. 2. 9։

Գործ. 5. 31։

տարբ կին Յրեշտակքն, եղև նա
սպասաւոր ԹշփատուԹեն || ։ Ա՛ս || Հռո.
աչն էր նա փոքրագոյն քան ըղ ԺԵ. 8.
Յրեշտակս. այլ՝ բարձրացոյց ըզ
նա Ա՛Ճ, և կացոյց զնա ՚ի վերոյ
ձեռակերտաց իւրոց. և զամ ինչ
հնազանդ արար ՚ի ներքոյ ոտից
նր || ։ Ա՛ամենայն՝ յորժամ խօսի || Սաղ.
Ա՛Ճ բերանովն Ա՛սայի Ա՛արգա- Ը. 6.
րեին՝ յաղագս Ա՛ի խոնարհուԹեն,
և անուանէ զնա ծառայ. Ա՛հաւ
ասիկ ՚ի միտ առեալ ծառայ իմ. ըն
ՄԵզ՝ ժանուկ իմ ։ և խոկոյն կցոր-
դեալ յորէ. վերասցի, և բար-
ձրասցի՝ և փառաւորեսցի յոյժ ։
այն, որ նշանաբանուԹեան ար-
ժանն երևի՝ է. զի և ինքն ՚ի ոմնից
Թան Թարգմանն մեկնելով զնոյն
բանն ՚ի վերոյ Ա՛ասէ՝ ասէ.
ահաւասիկ ծառայ իմ՝ եղիցի յա-
ջողակ, որ՛, Ա՛աշեխ Ա՛ըբայն ։
նա վերասցի, և բարձրասցի, և
փառաւորեսցի յոյժ։ Ա՛ղիցի նա
բարձագոյն քան զաբրահամ։ զոր
մի գրեալ կայ. Զգեմ զձեռն իմ
առ

Ղուկ. 2. 29.

Նշանակէ ևս եղիակիմ Ի՛ յա-
րուց։ ||փ իւ

Ղուկ. 1. 17. 18.

րաւորաց՝ և սանդարամետականաց։ ||ղ իւ
Ծուն՝ կրկնեցին երկնաւոր՝ և երկ
նուն։ Օ՛ի յ՛անուն Ի՛ն ամենայն ա
ռն, որ՝ ի վերկ քան զամենայն ա
Ա՛ռաք. 4. 7. ||ա՛ք
Ղուկ. 1. 17. 18.

Եւ Ա՛աբի աբգարեանէն ասէ
Թէ՝ ՚ի ին Ա՛աբիքն զվերոյ քան
սըն միաբերան՝ ի վերայ Ա՛ասեհին
իմացեալ մեկնեցին։

Ա՛յո՛, յոյժ բարձրացաւ Յիսուս
յ՛Ա՛յ, անչափ առաւել եղեւ՛ք՛ն
զ՚Ի՛րեշտակս, որչափ լաւ և ևս քան
զհոսա անուն ժառանգեաց։ ||
Հեբ. 1. 4.

Ա՛նդղի Ա՛ծ հնարհեաց նմա ան-
ուն, որ՝ ի վերկ քան զամենայն ա
Ծն. 14. 22. ||ծնն.

Թագ. 11. 12. ||թագ.

Եւ եղիցի նա բարձրացեալ՝ քան
զպաշտօնեայ՚ի՛ր եշտական, զորոց
գրեալ կայ. և Թիկունք իւրեանց
բարձունք էին ||։ սոյն գուշակ ա-
սացեալ կ՛. Ա՛վ ես դու՝ լեառն
մեծ ||։ Ա՛նդղի առաւել մեծ եղի
ցի՛ քան զ՚Ի՛արան։

Եւ Ա՛աբի աբգարեանէն ասէ
Թէ՝ ՚ի ին Ա՛աբիքն զվերոյ քան
սըն միաբերան՝ ի վերայ Ա՛ասեհին
իմացեալ մեկնեցին։

ըութիւն. իսկ՝ ովկ յարուցեալ
Ի՛ճ, որ յարեաւն՝ եթէ ոչ Յո
Ի՛ն, Հշմարիտ Ի մմանուէլ. կ
կենդանի Ի՛ճն Ի՛է, որ մեռաւն
և վերստին Ի մեռելոց յարեաւն,
և այժմոյս՝ ահաւասիկ կենդանին
կ՛ յաւիտեանս յաւիտենից ||։ ||Յայտ
1 18.

Ի՛նչ ևս ասացեալ վասն Ի՛ղիա
կինայ թէ՝ ղիակոնս Դաւթի՝ ի
վերայ ուսոց իւրոց կրելոց կ՛. որով
ցուցակի հզօր զօրութիւն նորին,
և վհատութիւնն. իսկ՝ նոյնն
առաւելապէս, և մեծաւ իսկութեբ
Ի՛նչ ասացեալ Ի՛վերայ Ի՛ի ||։ ||Յայտ
3 7.

Ի՛նչ խոստացեալ Ի՛ղիակիմայ իշ
խանութիւն Ի՛հաւատարիմ տեղ
ոջ ||։ Ի՛սկ՝ իշխանութիւնն Ի՛ի ||Եսայ
22 23
կ՛ առաւել հաւատարիմ, հաստա՝
և ամուր թագաւորութիւնն. սո՛ր
թագաւորութիւնն միջնորդեաւոր
էղեսի. յ՛այսմ հետէ՝ և յաւիտ
եանս ||։ ||Դան
7 14.

Ի՛. ինպէս՝ ղի բան՛ք՝ Ի՛րոյ իշխա ||Եսայ
նութիւնն, և այլն. նախնայի ա 9 7
տանօր յուցանէ զիրաւահաստուի՛ն

ՅԻՇ ՎՃԻՌ առ այս իշխանութիւնն
եդեալ կայ նմա ի վերայ ուսոցն՝
իբր թէ եդեալ կայր պատկն ի
վերայ գլխոյ նորին, և այս փոխա-
րէն ցոյց՝ն, և զաւազանին, որ գա
լատեամբ Պասեհին խորտակեալ
զաղխաղախեցաւ: Օ՛ի յաւուրս քո
զիշխանութիւնն ՎՃԻՌ, միւս իշ-
խանութիւնն ՅԵՒԷԻ խորտակելի
և զաղխաղախելի էր, նաև օրինաց
պաշտօնատարութիւնն՝ և ծառայ-
ութիւնն բարձեալ պակասելոյ՝ և
առեալ իշխանութիւնն յա-
թոռոյն մօսէսի՝ ի բաց բառնալի՝
էր, և խափանելի:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ցուցանի և քանիւք քր-
նաբանի մերոյ, և ծանուցանի
ՎՃԻՌ ծանր քեռն, և նորին հաւա
տարիմ հոգածութիւնն, և խնա
մատարութիւնն ըստ ունի՝ և կրե
ւան իւր եւթնեցեայն. քանզի՝
ադրարև՝ զայնքան տարաշրջան ժո
ղովուրդ՝ ի գերութենէ սատանայիկն
՝ի մի փարախս հաւաքել՝ ի մեզայ՝
և գերվարութենէն վերկել՝ և

զնոյնն հովանաւորել՝ և պաշտպա-
նել ընդդէմ ընդդիմամարտ փոր
ձանացն, բազմահնար ցանկիցն,
դաւաճան ծուղակացն, նենգա-
գործ որոգայթիցն, և խօսրադէտ
խաբէութեանցն չարաբաստեաց
տանայիւն. նաև՝ մի ըստ միջէ հո-
գալն զորինչ միանգամ կ՚հար-
կաւոր առաջակայ կենցաղոյս, և
՚ի հանդերձելումն, այնքան մեծ,
և ծանր բեռն, զոր ոչըք կրել
բաւէ, եթէ ՎՐԻ ՈՒՍՈՒՑԱՆ.
նա ինքնին կրէ՝ և իբրովի չծան-
րութի բեռն, և ոչ՝ ոմի աշխատու-
հական պեռք, ցեաբք, և իշ-
խանքն։ Այս ասէ ինքն, հընձան
հարի միայն, և ՚ի ՚ի եթանոսաց
ոչ ոք էր ընդ իս. կոխեցի զնոսա
սրտմտութեամբ, և ձրմլեցի զնոս բար
կութեամբ, և այլն ||։ Եւ՝ Այեցայ. ||Եսայ.
և ոչըք էր, որ օգնէր, և այլն. 63. 3.
տուն ։ Ել ուրախ ցեղակալս, և
ոչ գայլ ուստ ՚ի յ՚օգնութիւն.
բեռնակրութիւնն, և իշխանու-
թիւնն համայն եդեալ է ՚ի վերայ
իւր

իւր առաքեալն ուսոյն։ Ա.ըդարև՝ ասէ Ա.արդարէն, զմեր մեղս իւրով մարմնովն վերացոյց ի խաչափայտն ։ Ա.յսպէս՝ ոչ միայն զիւր բեռնակրութիւն ոչ եդ ի վերայ մեր, այլ և զմերն առեալ եդ ի վերայ ինքեան։ Օ՛ի լինէր առաջ գթած՝ և ողորմած՝ ոչ խնայեաց անձին իւրում, կամ ինչ քեան։ Ա.ստէն անուանի և առ Փրկիչն մեր () ծեալ՝ ի ովիս ։ և սակս պատուհասականութեանն՝ ի ովիս. Վ.աջ ։ Այր ոչ միայն բազկաւ իւրով ժողովէ զդառինս, և ի ծոց իւր կրէ զնոսա, և մխիթար լիցի յվշոց ։ այլև՝ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարացն ։

Պրակ. ԻԱ։

Ա.յն՝ իշխանութիւնն է՝ ի վերայ իւր ուսոցն. քանզի Ա.րդի մարդոյ ոչ եկն պաշտօն առնուլ՝ այլ պաշտել և տալ զանձն իւր փրկանս փոխանակ բազմաց ։ Ա.ստուա՛ծ

զինն

Ա Պետ. 2. 24.
Եբայ. 93. 4.
Եսայ. 34. 23.
Ցօհ. 10. 11.
Եսայ 40. 11.
Ցօհ. 10. 11.
Մատ. 20. 28.

րին պատուիրանքն չէն ինչ ծա-
նուցանք ։ այլ նորին բեռն կ փո- ‖ 1 Յով. 5. 3.
քրոգի, և լուծ նորա քաղցր ։ ‖ Մատ. 11. 30.
Ի լթիցն՝ ուրեմն՝ ազատեմ, հաս
ատումն առնա հեղութ՝ և խոնար
հութ՝ և ընկալցուք ի վերայ
մեր զքաղցր լուծ նր, և զփոքր
գի բեռնն, ասայ չնորհս խոնար- ‖ 1 Պետ. 5. 5.
հայ ։ Ո՝ աւասյքն Ի՝ն հաղադ
Ա՝ագաւորին Ի՝ սուրսոյ (ըստ մեզ՝
Ի՝ դերայ.) ասեն ց՝ Ա՝ագաւորին
իւրեանց. Ի՝ հաւասիկ գիտեմք,
զի Ա՝ագաւորք՝ տան Ի՝շի Ա՝ա
գաւորք ողորմութիւն են. արկցուք
քուրյս զմիջովք, և չուանս ի
գլուխս մեր, և եկցուք առ Ի՝ր
քան Ի՝շի. Թերևս ապրեցուսցէ
զանձինս մեր ։ ‖ 3 Թագ. 20. 31.
Ա՝չմարիտ՝ ժվ Ա՝րիստոնեայք՝
Ա՝ագաւորնմեր Ց՝ս Վ՝ս կ Ա՝չմա
րիտ ողորմած, և գթած Ա՝ա
գաւոր Ի՝շի. երթիցուք ուրեմն
խոնարհ սրտիւ ի բարեգութ՝ և
ի մարդասէր Ա՝ագաւորն Ի՝շի
Ց՝ս, Ասդրել ի նմանէ չնորհս
րար

րար ներումն, և զԹողութի՛ւն մե-
զաց, զի նա զմահապարտ հոգին
մեր պահեալ պահպանեսցէ յ՛ան
ղրաւ ի կեանս. Օ՛ւ ոչ կ անդ
միայն կար, այլև՝ դոյ կայուն և
հաստատուն հաւաստութի՛ւն եթէ
հաւատալ ինձ չոգամք, զի կե-
ցուսցէ զանձն մեր. զի նա կամի,
կարօղ և ե՛կ. Վ՛անգի՝ ասէ. լսէ՛
արա՛ք լինիմ, և կեցցեն ի քարու
Թեան անձինք ձեր || : Լ՛սէ դար
ձեալ. Եկա՛յք առ իս ամ՛ վաստա
կեալք, և բեռնաւո՛րք. և ես
ՀԱՆԳՈՒՑՈՒՑԱՆԵՄ զձեզ || :
Վ՛անորոյ անձն ոք ձգմարիտ խո
նարհեալ սրտիւ առնասերթայ՝ և
անկեղծաւո՛ր հաւատով առ նա
եկանէ ոչ երբեք արտաքս հան
դի՛ || . այլ ընկալցի զկեանս յաւի
տեանական || . և վայելեսցէ անձն
նորա ի քարութեան || . և դառա
բեսցէ աներկիւղ յ՛ամ՛ չարու
Թի՛ || : Վ՛անզի զատ ի կամացն,
և խոստման նորին յ՛առնելն, կա
րօղ և ասէ կատարել զխոստացեալն.
զի

Ես. 5. 3:
Մատ. 11. 28:
Յով. 6. 37:
Յով. 3. 16:
Ես. 55. 2:
Ած. 5. 31:

զի կ՚ընդմարիս՝ էլ-շադդայի, այսին
քըն՝ Ա՛ծ ամենակարօղ՝ ամենա
բաւ, և ինքնաբաւ, որ առնէ զա
ւնայն, և կարէ զամենայնն առ
նել ըստ իւր Աձ կամացն՝ և բաւե
հաձուԹենն. ոչ կ՚ունի երկբաւորը
Թագաւորքն, որոց մտածԹին, և
առաջնկայ դիտաւորուԹենն խա
փանել կ՚կար, և արգելանիլ. զի
նա միայն ասէ, և լինին. նա հրա
մայէ, և հաստատին ‖ : Երկրաւորը ‖ Սաղ.
Թագաւորքն ոչ կարեն ումեք 32. 9.
կեանս տալ՝ նոյնպէս՝ և ոչ կարեն
ի կեանս պահել իսկ՝ Յ՚Ա՛շմա
րիտ Թագաւորն Իւր ի Տէր
յ՚երկնից, և Ա՛ի կենդանաւորաց ‖ : ‖ 1 Կորն.
Ի՛ նա կեանք, և լոյս մարդկան ‖ : ‖ Ց. 15 45:
Ի՛ ուսաւոր արար զկեանս, և զա ‖ Ց.
նեղծուԹիւն ‖ : Ա՛յս ունի կեանս ‖ 2Տիմ.
յ՚անձին իւրում. և զորս կամի՝ 1. 4:
կենդանի առնէ ‖ . Պահէ ևս ‖ 1. 10:
զՀոգին կենդանի՝ զի նա կ՚հայցն ‖ Յ.
կենդանի. եԹէ ոք ուսուիցէ՝ ի հա 5. 26. 21:
յէ յ՚այսմանէ, կեցցէ յ՚ա՛ւիտե
ան ‖ : Այլ եԹէ ոք զնորին բանն ‖ Ց.
պահեսցէ՝ 6. 61:

սահեսցէ՝ զմահ մի տեսցէ՝ ի յաւիտեան տեսցէ ||

Յով. ը. 51. Ես եմ հացն կենդանի, որ ի յերկնից իջի. եթէ ոք ուտիցէ ի հացէդ յայդմանէ, կեցցէ յաւիտեան. եւ հացն զոր ես տամ՝ մարմին իմ է, զոր ես տամ վասն կենաց աշխարհի ||

Յով. զ. 69. Եւ մեք հաւատացաք եւ գիտացաք, զի դու ես Քրիստոս որդի Աստուծոյ կենդանւոյ ||

Յով. ը. 18. Ես զոյ ես ու ոչ ոք կարէ ինձ ձեռն արկանել, զի ժամ իմ չէ եկեալ. այլ դու ես ժամանակ ձեր եւ իշխանութիւն խաւարի ||

Գործ. ը. 12. Ոչ է այլով իւիք փրկութիւն ||

Դան. ը. 12. Եւ տուաւ նմա իշխանութիւն եւ պատիւ եւ թագաւորութիւն, եւ ամենայն ազգք երկրի ծառայեսցեն նմա. իշխանութիւն նորա իշխանութիւն յաւիտենական է, որ ոչ անցանէ, եւ թագաւորութիւն նորա ոչ կորնչի ||

Ես եմ Աստուած, եւ ոչ ոք զատ ինձ. ես եմ Աստուած, եւ ոչ ոք նման է ինձ. յառաջագոյն զվախճանս պատմեմ, եւ յառաջագոյն զոր ոչ եղեն՝ ասեմ. ասեմ, թէ խորհուրդ իմ կացցէ, եւ ամենայն կամք իմ արասցեն ||

Ես եմ Աստուած, եւ ոչ ոք զատ ինձ. ես եմ Աստուած, եւ ոչ ոք նման է ինձ. յառաջագոյն զվախճանս պատմեմ, եւ յառաջագոյն զոր ոչ եղեն՝ ասեմ. ասեմ, թէ խորհուրդ իմ կացցէ, եւ ամենայն կամք իմ արասցեն ||

ըստ Աւետարանին Յիսուսի. այս եկայք փոյթ ընդ փոյթ, և մի յամենայն ընդ երկար. Ներեսիկ ինձ վի՛ր շնորհօք՝ և ողորմութիք, նա հաւատացեալ զհոգին մեր պաշտպանես յէ առ՛ի կեանս, և մեք առցուք շնորհս փոխանակ շնորհացն ։ ‖ Յով. 1. 16։

Պրակ. Ժ.Ի.

Ներեսն Աստուածային յաւաջանայ՝ և մեզ ծանուցանէ զՊատուոյ՝ և զԱծուածութեան անուանն մեր Յիսուսիանս, և Աւետարանին Քրիստոսի Աստուածոյ ։ Ես զայն ոչ առանց սպառնալի. քանզի նախ անուանեաց զնա Աստուած. և զի ոչ զմտաւածեալ կարծիցէ, զիարդ, և իւիւիք ուրախացեալ խայտայ եկեղեցին քանզի անդա՛ նօր ասէ յամաստուածն. Այլ քեզ քաղաք, որոյ Աստուած քո Աստուած է, հուսկ ։ ‖ Աստ՝ յաւաջեալ Աստուածն ցուցանէ զՊատուոյ անուանն, զի առանձին լինի կ՛է, ‖ Ծող. 10. 16։

ՀԱՅՈՑՆ ԱՄԵՆԱՅՆ այսօրիկ. ասա
ակն եկեղեցին ունի մեծ, և քան
զմեծ առիթ գոհանալոյ զՅ.
սակս այսպիսի մեծագործ Ս. ըքայի,
նաև՝ յոյժ մեծ առիթ խայտալոյ.
քանզի, նոքին անունն կ Քանչե
լի, և այլն։
Ա՛արդարեն աստէն առնեք՝ ըստ
որում կ սովորութեի՝ Իւերայ եր
կրաւոր Թագաւորայ առնել. յոր
ժամ ոք հասանատեաւ Յ.Ս. Թուռն,
և՝ ի Ա՛ահոյս նստուցել են, յայն
ժամ Վարդք, և խաղաղա
րարքն զանուանս նոցա, զՏէրա
կան պատիւս, զԱնծաբանս, և
զՎաւաշականութեիս լուիլու ժո
ղովրդեանն քարոզեալ կարգան,
զի այսպէս՝ զօրութի նց, արժա
նաւորութիւն, և փառքն յայտ
նեալ ծանուցին ընդհանուր ժո
ղովրդեանն։ Այնգունակ և Ա՛ար
գարէն Ա՛ասայի նախ քան զՕ
ծելոյն Իշխանութենն՝ աստանօր
յառաջեալ՝ քարոզ կարդալով
ծանուցանէ զայս Մեծ Վաղաւո
րի

ըի պատճ՚յանուճանն, զի զիկու
յեալ ծանուսցէ ունկնդիր ժողո-
վրդեանն զնորին աղնուճական, և
գերազանց Ո՚ղորմութիւն, Ո՚րժա
նաւորութիւն, և զվսեմափառու
թիւն, որովք արդարև գերա
զանցէ Տէրութիւն քան զնմ՚ աշ
խարհական Պետս՝ և զվսեմափառ
արս։ Ո՚ակ աւրեն, և անուն կոչե
ցաւնցա. ՍՐԲՈՆՉԱՒՈՐ.
ԽՈՐՀՐՈՒՐԱԿԻՑ, ՊԷՏ ՀՐ-
Ո՚Ո՚Ր, ևայլն։

ՊՐԱԿ. ԺՈ.

Ո՚ռաջին Ո՚նուն, և Պատճա
գրութիւնն ի Փիլե, Աբանչելի,
Ո՚ստմանալի։ Յառաջ քան զԻ՚ր
գալուստն, և զյայտնութիւնն
մարմնով՝ երևեցաւ նա Յակոբայ
Հեռով՝ և կերպարանաւ կռնամար
տիկ՝ և գոտեմարտ առն, և՝ի
մարտնչին Յակոբայ ընդ նմա,
Հարց՝ և ասէ ցնա. Պատմեա
ինձ զանուն քո. և գոտեմարտ
այրն

այրն պատասխանեաց. Ո՞չ հար
ցանեա զանուանիդ իմմէ ||։ Եւ օրհնեաց զնա անդ։ Եւ
Ծն. 32. 29. նապէս յորժամ երևեցաւ Աստ-
ուծոյ. կոչեաց ցնա Անուն է.
Ո՞րինչ անուն է քեզ. զի յորժամ
եկեսցէ բանն քո, փառաւորս ա-
րասցուք զքեզ. սակաւ նոյնգունակ
պատասխանեաց. զի հարցանես
զանուանիդ իմմէ. և նա ի փեղջ,
Դատ. 13. 17 18 ||՝ Ո՞ք անչէլի ||։ Ո՞նոյնն դաշա-
նեալ խոստովանի իմաստուն այրն
Ա՛ռա. 30. 4. Ա՛գուր ||։ (ըստ մեզ՝ միայնէ Ա՛յր)
Ո՞րինչ անուն է նր. և կամ զի՞նչ
անուն Որդւոյ նր, զի գիտասցես։
Ա՛ Որդարև՝ յորոյ վերայ անուանն
Եսա. 23. 21. Արծին Ա՛յ է ||։ Իրաւօրէն է յոյժ
մեծ, փառաւոր, և սքանչելի՛ ի
Մաղ. 1. 11. ||՝ եթանոսս յ՛ամէ երկրէ ||։ Ա՛յո՛
Ա՛ Քանչելի՛ մեր Փրկչին Յ՛Ս,
Մաղ. 3. զի է Որդի Ա՛յ, զոր Հ՛այրն
Ո՛նաւ այսօր, այսինքն՝ յ՛ամս
նայն յ՛աւիտենից մինչև յ՛աւիտե-
անս. և նմանապէս Հ՛շմարիտ
Ա՛ծ գոլով ընդ Հ՛օրն իւրում
երկնաւորի, և Հ՛ոգւովն Սրբոյ։

Ա՛վ արդեօք կարէ զայս մշտնջեն-
նաւոր, և յաւիտենական ծառայդն
իմանալ կամ զմոռաւածել. Կ գերա-
զանց քան զմոռաւածութիւն մեր։
Ա. յս ինչ իր ի՛ տէ՛ ե՛ղեալ Կ
Ա՛քանչելի առաջի աչաց մերոց ։ ‖ Սաղմ. 117. 12.

Պրակ. Ժ.Գ.

Ա. յո՛ Ա՛քանչելի՛ կ՛ա այնու, զի
ի լրման ժամանակին Ա՛րդ ի՛
Ա՛ստուծոյն Ա՛արեամբ ծնաւ։
Ա. յս Կ այնքան մեծ Ա՛քանչելի
իր, զի Ա՛ստ Ա. ռաքեալն Պօղոս
բարձրաբառ ձայնիւ աղաղակեալ
գոչէ Կ՛ և յայտնի իսկ մեծ Կ՛ ստո-
հուրդն Ա՛ծպաշտութեան. Ա՛ծ
եղև ի մարմնով ։ ‖ ա Տիմ. 3. 16.
Ա՛յանզի՛ նշմարելի Կ՛ աստ՛ որ
Ա՛շխարհաւոր Ա՛րդին Ա. յ՛ լինի
Ա՛նուշ. Ա. րարիչն՝ արարած.
Ա՛ծն՝ մարդ. Ա՛շխարհաւոր
Ա՛գին, մարմին. Ա՛յլն ամենից՝
լինի Ա՛րդ. Տէրն՝ ծառայ. ա-
ռանց ազգատոհմին՝ընդ ազգա-
տոհմիւ

տոհմիւ համարեալ՝ և եղեալ. Ո՛ր
ոչ էր ի Դաւթէ, լինի Որդի
Դաւթի՝ յորժամ Դաւթէ խո-
րանն անկեալ էր, և տեսանի Դաւ-
թի ոչ ևս ծաղկիւր. որ ոչ ունէր
զսկիզբն աւուրց, այլ զսկիզբն
առնու գոլ՝ ի ժամանակի, յո՛ր
րօսմ ոչն էր յառաջագոյն: Ո՛ր
անդրանիկն էր ամ արարածոց՝ լի-
նէ անդրանիկ արարածոյն, որ է,
Սբդուհի Կոյսն Մարիամ, որ
ծնաւ զնա. Ո՛ր նոյնիսկ զհանքն
էր՝ հաւ զկնդանուելին յարդան
տի անարատ կուսին Մարիամու,
Ո՛ր միշտնոյնն է, մնալ ասել՝
միշտ ոչ ինաց նոյնն. քանզի՝ նախ
քան յաղագանա կուսին, և զկնի
փոքրինչ եւ նա յարգանաւէն:
Ի՛. յո՛ շրջեցաւ նա ընդ ամ աստի
ճանս մարդկան կենցաղոյս: Ո՛ր-
նաւ Մանուկ, աճեալ յերիտա
սարդութիւն զարգացաւ, և զօրա
յաւ, և ի վախճանի եղև այր:

Պրակ. Ի՛Ե:

Սքան

Աքանչելի ևս ի շրջակայութիւնն, և
պարագայք նորին ծննդեանն, և
մարդեղութեանն. զի եղև՝ ի
կնոջէ ։ Ասէ ոչ՝ ի կամաց մար- ‖ Գաղ.
մոյ. և ոչ՝ ի կամաց առն ։ այլ ‖ 4. 4.
յանարատ կուսէ. Օ օրութիւն ‖ Յօհ.
Ի՛մեծաբարձրելոյն, և՝ ներդոր- 1. 13.
ծութիւն Ի՛ղեցն Սրբոյ։ Ի՛. յոյժ՝
իրաւամբ Նշան լինի ։ և Զեռ ‖ Եսայ.
ատունկ նոր՝ ի վերայ երկրի ։ 7. 11.
‖ Երե.
Ի՛նդ այս՝ ուրքան Աքանչելի կ՚ել՝ 31. 22.
ոչ Այրն էր ամ ցեղից, և ա-
զանց, ուրք յ՚երկինս յաղթանա-
կեալ կան՝ և ուրք յ՚երկրի տա-
կաւին զինուորին, կ՚ծնեալ և ա-
նուկեղեալ՝ ի Աթլեհեմ կրաբերի,
կի սակաւաւորի ։ ՝ի տեզուջ, ‖ Միք.
ուր ոչ տուն գոյր նմա, և ոչ բաւ 5. 2.
րասուան. գոլով նա Տ՚ երկնից,
և երկրի, որ բաշխեալ չնորհէ
իւրաքանչիւր մարդոյ տեղի բնա-
կուԹե՛, ինքեան ոչ գտանի օթա
րան։ Ու յ՚երկինս բնակի՝ եղեալ
դնի՝ ի խանձարուրս և՝ ի պատա-
տոյս ամիսուեալ՝ և ծաղեալ։ Ու
յ՚ամպս

յ՝ամպս որոտայ լսելեայն ընկող
մանեալ դնի անմեղ ՚ի մորի, ընդ
ինքեան ուսանելով միայն զՅեսէ,
և զՄարիամ։ Որ
ստեղծեաց զաշխարհ, և տակաւին
պահպանեալ կրէ զնմա բանիւ զո-
րութեան իւրոյ։ ՚ի մորի հանպիսի
որպէս մատաղ փափուկ, և քնին
քաղցր Որդեակ։
Սիրտ իմ, և համայն խառնուած-
մունք, և շարժմունք Դասոյս մի-
տեալ յօժարին ընդ Յրևեան
մոգասոյն անկեալ երկիրպագանել
այսմ Քանչելի Մանկան։

Պրակ. Ի.Ը։

Ելէք Ուրախ լեր քաղքեալդ՝
Տիրամայր Աբ Ի.Ծածին, և ցըն
ծա Որքուհիդ Արքայ, ան-
վայրափակ Ծանին Աստուր Տա
Ձար. լուսակերպ, առաւգաստդ
անտանելի լուսոյն. ամենասիրելի
Դուստրդ Հօրն Ի.Ե. Այրդ
կաթնամատոյց Փրկչին աշխարհի,
և

|| Հեբ.
1. 3.

և արփիափայլ Յարանդ Աստղն
Սբոյ.

Դու Յաղթուհի՝ Այրդ ողոր
մութե. Դու Տիրուհի՝ Այրդ
միխթարութե. Դու յաղթիչդ
Այր յուսոյ. Դու բարեխօս՝
Այրդ Ընծային ընդհատին. Դու
Յաշտարար՝ Այր կենսոյ. Դու
Խրախուսիչ՝ Այրդ փրկութե.

Ուրախ լիր Այր բերկ բեալ.
Ջերմուդդ դրախտին հասուսանել.
Ծարաւելոյս փեսիս քեալ.
Ընտրեալ տեալ.
Միչտ՝ և յաւէտ երա նեալ.
Ի ընկաբեր պարտէզ փա կեալ.
Ջրոյնկենսոյ աղբիւր կըն քեալ.
Ծառըն կենաց՝ ի քեզ տըն կեալ.
Ընտրդ Ծովու առաւս աեալ.
Յաւիտ ազգե դու երա նեալ.
Դու Ճեմարան Ընեղ Նա նին.
ԵՒ վառարան անշէջ Ներա գին.
Դու երկնուղէշ անթառամ ծին.
Դալարաբեր վայր Ծոցա Ծնին.
Կաթնա

Աստուածոյ քոյ Տեառնդ զինն.
և անդաստան Կենաց հա ցինն։
Զոր գերկարան անբաւ Լա նինն.
և կերակրիչ Իրաշակեր սինն։
Զնոյն եղեր դու Ընդհա սին.
և երանեալ Մայր Ընտր չինն։

Ա՛Ն. անվայրապիակ Եանին՝ Ա՛ա
քեր Տաճար, և երկնաբեբե՛
ոսկեձոյլ Ընշտանակ. Զոր նորա
տունկ Եուրասուան ։ Զոուռն
փակեալ. ընդ որ միայն Տէր Ընդն
ի Շէն էանոյ ։ Զոր ոսկի Սափոր
երկային Յացին ։ Զոր գեղմն
խմանալի Ցօղոյն կենաց ։ Զոր
Նորեկին անկիզելի Իրոյն Ընծոր
թեանն ։ Զոր Կենդանի Տա
պաճակ՝ Ղորոյ ուխտիս Կտակ
րանացն ։ Զոր ամենապայծառ
Յարսն երկնաւոր, Մայր, և
Կոյս. որ զանբաւելի Ընանն ան
սերմնապէ յղացեալ՝ անձառապէս
ծնաւ զՅԾ և Մարդ. առեալ
վնա ի գիրկս՝ և ջամբեցեր նմա

զկուսաս

Ի է 27

Եբր. 31. 22
Եսեզ. 44. 2.
Ելից. 16. 33.
Դաս. 6. 37.
Ելից. 3. 2.
Ելից. 25. 10.

ՀԱՅԿ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԳՐԱԴԱՐԱՆ
ԱԿԱԴԵՄԻԱ

զկուսական քո Աթ զկաթն, վ-
որոյ ըստ Աարգարէուհոյ բա-
նիցդ. Լ՚ի ազնիք հոգևոր քնա-
րաւ, անարգել շրթամիւք, աննիւ
հելի դիտմամբ՝ և լուսալիր աչօք
միաբանութիւն զքեզ բարեբա-
նեալ՝ յամուրեք. քեզ երանեմք,
բարեխօսեա առ ի քէն մարմնա-
յեալն Լ՚Ծ, զի փրկեացէ զմեզ ի
հոգի Ա՚եհենոյն։

Ա՚վ երանեալ Ա՚անկութիւն, որով
և ընդ որ զարդասցեալ սահիմք ի
լուսոյն հաւատկին Ա՚Ն։ Ա՚վ բա-
րեբախտ՝ պատատոյք, կապուկք,
և խանձարուրքն, յ՚որս պատա-
տեալ ամփոփի՝ յորում լուսա-
ւորիչն Լ՚Ծ մարմնապես քնանկի։ ‖ Կող. 2. 9.

Ա՚յժ փրկական, և սրբաշունչ
մնուր՝ և այր. ուր հոգւոյ՝ և մար
մնոյ պահպանութիւնն, և չխմարիտ
անունդ՝ և կերակուրն հոգւոց ըն
կողմանեալ դնի։ Ա՚վ քնքուշ՝ և
կակուղ պարանք, և ծրարք, ուր
ծրարեալ՝ և պատեալ կայ նոյն
ինքն Ա՚րքունիքն, ընդեա զաղտ՝ և

և զարատ մեղաց մերոց՝ և յան-
ցանաց. զի նոճաւ արձակիցիմք
ի կապանացն մահու, և սատա-
նայինն։

Պրակ. Ի.

Զհաւս՝ կՈքանչելի Որինչ միան-
գամ՝ ի Յն կ. Եր Ոքանչելի՝ և
հիանալի նորին Ո՝ արդապետու-
թիւն. ընդոր ունկնդիր ժողո-
վուրդն զարմանային։ Ո՛չ իբրև
իշխանութիւն ունուցանէր, և ոչ
ոմն գ՚պիրքն ։ Ո պաստառորքն,
որք առաքեալ էին ունիլ զնա՝ և
կալնուլ՝ ինքեանք խոստովանեալ
ասէին. Ոչ երբեք այնպէս խօսե
յաւ մարդ՝ ոմն այլն այն ։ Զա՝
յ՝ասէն Ոմանց, դե գոյ՝ ինմա՝
և մոլեգնի. զի՛ զնաւ լսէք նմա.
խակ՝ կէաքն ասէին. այսպիսիք
դառնք ոչ են դիւահարի ։ Զան
քըն չնորհայ՝ որք ելանէին՝ ի բե
րանոյ նր, ամենեցուն էին զարմա
նալիք ։ Երկայքն զարմանային
ի վերայ նր՝ երբ Յն ուսուցանէր

Մատ. 7. 28.
Յօհ. 7. 46.
Յօհ. 10. 20.
Ղուկ. 4. 22.

ի Տաճարին, և ասէին, Օ Իւրդ
ղգիրս գիտէ սա, զի ուսեալ բնաւ
չէիք ։ ‖ Ցհ. 7. 15.

Պրակ. ԻՒ։

Ի մանաւանդ՝ Հրաշք նորին, և
գործք հրաշիցն էին յոյժ քան
զելիք, և յոյժ գերազանցեալ քան
զՀրաշագործութեիան, զոր յա
ռաջ քան զնա արարին Հրէքն
Հայ. Ի քանզի՝ և Հրա
շագործութիւնքն են գերազան
ցագոյնք քան զՄովսիսի ։ Մովսէս
հրաշագործութիւնքն էին ըստ
մեծի մասինն հարուածք՝ ի վերայ
Եգիպտոսի, և Փարաւոնի. իսկ՝
Ի Հրաշքն էին քաւերարու
թիւք՝ և հնարք. զի ոչ էկն Յն
դատել զաշխարհ, այլ՝ զի փրկեսցէ զաշխարհ ։ ‖ Ցհ. 12. 47.

Մովսէս դարձեալ զնաւ ջուրն յա
րիւն ։ Եւ սկ Ի՝ փոխարկեաց ‖ Ելից. 7. 20.
զջուրն՝ ի գինի ։ Մովսէս հնար ‖ Ցհ. 2. 9.
զջուրն գետոյն, զի ձրկունքն սա
տակեցան՝ և ներկեսցաւ գետն ։ ‖ Ելից. 7. 21.
Իսկ՝

Ղուկ. 5.6.

Մ որ. 3.7.8.

Ցօհ. 9.32.

Յոկ՝ ձեռ սակաւաքար բազմութիւն յոյժ ձկանց երևեցան ||, և սակաւ ձկամբք կերակրեալ զամբեաց մեծի բազմութեն ||։

Գործք Առաքելոց՝ և Քանչանքն են գերազանգք քան զԱստուածն, և Բրանոյն Յ. Թուով. մեծութիք, և կերպիւն ևս հրաշագործելոյն։

Ասուով՝ քանզի ոչ Աստուած, և այլ Բրքն Յ. զայնքան մեռեալս կեն դարձացուցեալ յարուցին, և ոչ զայնքան դևս հանին, կամ զայն քան ախտաժէտս, և հիւանդս բժշկեցին։

Աստուածք՝ զի ոչ ոք երբեք այն քան սակաւ հացիւք զայնքան մեծ բազմութիւն կերակրեալ զամբեաց. ոչ ոք երբեք շրջեցաւ ի վէր ալեկոծեալ ծովու. և ի յաւիտեան նախ ոք ոչ լռեաւ, եթէ՝ երբայ ոք զաչս կուրի՝ ի ծնեն կոյր ծնեցելոյ ||։

Յոկ՝ ըստ կերպին. ոչ ոք յառաջ քան զՅ., կամ զկնի Յ. գոր ծեաց հրաշս յաստուկ իւր զօրութեն՝

թէքն՝ և Ա՛ծպաշտութէքն հրաշա
գործեայ. բայց՝ զօրութէքն՝ և
շնորհքն, զոր Ա՛ծ տուեալ էր
նոցա՝ և բաշխեալ. և այսպէս նէ՛
հրաշս արարին ըստ կարգեալ՝ և
սահմանեալ փոխափոխին, և այս
ինչ ժամանակին. իսկ՝ յ բաշագոր
ծեաց Ա՛ծ իւր սեպհական և ա՛
ռանձին Ա՛ծային զօրութէքն,
երբ, և քանիցս անգամ ինքն կա
մէր. ի՛ Ա՛ի յ՛անձնէն եւ զօրու
թիւն, որ բժշկէր զախտաւորս, ‖ Մար. ։ ։
և զհիւանդս ‖։ ։ ։

պրակ. վ՛ա։

Ա՛ Թէ իցէ մեզ յօժարութիւն ա
ռաւէլ տեսանել՝ և նշմարել զիւր
հարչարանսն, և զմահն, թէ ո՛ր
քան օտար, և որքան Ա՛ քանչելի
իցէ առաջի աչաց մերոց։ Ա՛ր
դարձն ընդ անօրէնս համարեցաւ ‖։ ‖ Եսայ. ։ ։
Ա՛ւ Տէրն Ա՛ստղծո՛ղ՝ ի՛ագաւորն
Թագաւորաց Ա՛յ Ա՛ի՛ածին Ա՛ծ
կրեաց չիջեալ նախատելի, և
անար

ամարգելի մահ։ Ա. յո՝ արդարև՝
չարաչար չարչարանաց նորին, և
մահուն ընկերացեալ ուղեկցեան
բազում հրաշք, և համայն արա-
րածք տեղծուածք. իբր սարսա
փեալ սարսռեցան, և ընդ Ա. բար
չին ախտակրեցին։ Ա. րեգակն
խաւարեցաւ || ։ ըստորում Ջրին
մեր յառաջագոյն ՚ի ձեռն || ՚ար-
գարեին զեկուցեալ էր։ Ա. րե-
գակն դարձոյ ՚ի խաւար, և լուսին
յ՚արիւն || ։ ՚արձեալ ասէ միւան։
|| Յ ով. ՚տյե արեգակն ՚ի միջօրեի, և
2։ 31։ խաւարեսցի. յերկիրէ ըղձն ՚ի
տունէ ||։
|| Ամոս. Ա. րդարուեն արեգակն մռել
8. 9։ ՚ի մահուն, ահա ստեղծեալ արե
գակն հրաժարի զիւր ընդն, և
շառաւեղն բաժանել, և մանանակ
ցել աշխարհի, և ՚ի միջօրեին մոա
նի՝ և առնի մուտ յ՚որում ժամու
սովոր էր զիւր ուժգին շառաւիղն
ցուցանել՝ և զիւր փայլուն դէմն։
Ա. յսպէս ուրեմն երկինք և՝ ընդ
այս մեծ և սքանչելի խաւարմանս
Ա. րե

Ա. Բեգական, որ եղև ՚ի վերայ
ամ՝ երկրի ‖։ Յուցակեալ վկայէ՝ ‖ Ղուկ.
թէ՝ այսչ իշխանութիւն խաւա- 23. 44։
րին ‖։ Եւ՝ անհնար խաճա ‖ Ղուկ.
րութիւն, զոր Իրեական ժողովուր 22. 53։
դըն, և երկիրն, զի մեկուսեալ
հատին՝ և բարձին յինքեանց զար
դար կեանքն՝ և ծառայիցեն Ա. Յ
յերկրէն կենդանեաց և՝ զի նո
քա յաւուկ իւրեանց չարաշնար
յօժարութիւնն, և չարարուեստ
եղեռնագործութիւն հրաժարիլին
գալ ՚ի լոյսն, քայց՝ սիրեցին զխաւ
ար առաւել քան զլոյս ‖։ արդա ‖ Յով.
րօրէն ժամանեալ էհաս։ 3. 19։

Պրակ. Ի.

Ա. Ու ոչ երկիրն հանգիստ դադա
րեցաւ. այլ Ա. քանչինք և ան
դանօր հանգիսեալ եղեն. երկիր
շարժեցաւ, և վէմք սպատառե
ցան ‖։ Ա աղուրեմն, յորժամ ‖ Մատ.
խնդեր Տ՚էրն ՚ի վերայ լերինն 27. 51. 1։
Սինայի. խօսիլ զՊատգամի բան
սըն՝

սլին՝ դղրդեալ սաստկօրէն դողայր
լեառն, և բանակն 'ի մեծաձայն
ձայնէ փողոյն. իսկ աստանօր 'ի
հաստատել մահուամբն իւրով
նորոյ ուխտին, որոյ էր պատկեր
և հին. պատկառանն, շարժեցաւ
բոլոր երկիրն, և վէմքն պատա
ռեցան։ Եհն փրկութենէ, և կե
նսաւէտ պատառեալ հերձաւ, և
ոչ համր վէմքն ամբողջ կամեցան
մնալ։ Ի. յո՝ վարագոյրն ևս տա
ճարին յերկուս ցեղս, 'ի վե
րուստ մինչև 'ի վայր. գերեզմանք
բացան. առ 'ի ցուցակ, և 'ինչան՝
զի եկեսցէ ժամն, յորժամ մե
ռեալք լուիցեն ձայնի Որդւոյն
Ի. յ, և որք լսիցեն՝ կեցցեն ||։ Յօհ.
Ի. յո՝ զի եկեսցէ ժամանակ՝ յո ե. 25.
րում ամենեքին, որք 'ի գերեզ
մանս կայցեն՝ լուիցեն ձայնի Նր։
Ի. և եկեսցեն արտաքս. որոյ բա
րիս գործեալ իցէ՝ 'ի յարուածն
կենաց, և որոյ զչար արուարեալ՝ 'ի
յարուածն գատաստանաց ||։ Յօհ.
Ի. դարձեալ՝ ոչ միայն բայցան գե ե. 28.
րեզմանքն

րեզմանքն՝ այլև՝ բազում մարմինք
նըն|ջեցելոց սրբոց յարեան||։ և ||Մատ.
կենդանիքն՝ ոչ Հարիւրապետն, 27.52։
և որք ընդ նմա էին առ՝ ի զգա-
ւութիւն պահել զ[Յ]Ն, տեսեալ
զշարժումն մեծ՝ և զերեալսն, զա
հի Հարեալ խուճապեցան, և երկե
ան յոյժ. և ասեն. արդարև ||Ր
դի Ա.Յ էր սա||։ Եւ այսպէս՝ ||Մատ.
որք յառաջն կատակեալ՝ այսն 27.54։
առնէին ինձ, փոքրմի անցեալ՝
մեծաւ պատուով՝ և արժանաւթիւ
դաճանեալ խոստովանեցին զա
զնուապատուութիւն նորին, և
զ[Ա]ծութիւնն||։ Ա. յապէս ուրեմն՝ ||Մատ.
չարչարանք, և մահն Ա.Ի ընդայն 27.54։
քան սքանչելագործութեամբն ||Մար.
ընկերակցեցան. քանզի յերկինս, 15.39։
և՝ի վերայ երկրի, ՚ի գերեզմանս, ||Ղուկ.
և՝ի տաճարին, ՚ի մեռեալս, և՝ի 23.47։
կենդանիսն տեսան՝ և երևեցան
||քանչելիք ՚ի ժամանակ, յորում
||Որդին Ա.Յ, որ տուաւ մեզ՝ չար
չարեալ կայր ՚ի խաչին։

Ա.Ր՝ ||Ով Ա.րիստոնեայք՝ մի
միայն

միայն զբանչացեալ զարմացուք
'ի վերայ այսպիսի հրաշագործ
Ա քահչելեացս՝ այլև՝ երկիւղածու
Թիք՝ և Ի՞ճպաշտուԹիք ընդ Ի՞ա-
րիւրապետին փրկսբար՝ և հաւա
տարիմ դաւանուԹիք մեծայուս
ցուք զամենապատիւ, և Ա քան
չելագործ Ի՞ճուԹիւնն, զՏիրու
Թինն, և զբարուԹինն այսր տու
եալ ՈՐՊԵՍՁԻ Ի՞րեգակն,
երկիր, վեմք, գերեզմանք, և
մեռեալք զահիհարեալ և յայս
պիսի ինչ շարժ լեալ՝ հիմարդեաք
անզգայ՝ և անմիտ, և անհաւատա
րիմ անկեալ մնաք. Ալ՛ և ոչ ևս
մնասցուք խստասիրտք, անշաւիք,
և խստապարանոցք. այլ ուշա
դրուԹիք ունկնդիր լիցուք ձայնի
Ա րդւոյն Ի՞Ս, և անձինք մեր
վայելեսցեն, և կեցցեն 'ի բարու
Թեան։

Պրակ ԻՆ։

Ի՞. յո՛ Ա քանչելի է այս տուեալ
Ա րդէ՛ Յ ե՞Ս ն. զի Ա ի՞նքնին
զինքն

զինքն յարույց ի մեռելոց. ոչ եր
թէք իւրովի ոք զինքն ի մեռելոց
յարոյց յառաջ, կամ զկնի ։ Եւ
իակ Յն իւրովի՛ և ինքնին, Ի՛. Ծա
յին զօրութիւն իւրով յարոյց զին
քըն, և այսպէս՝ եղոյց՝ զի նա կ
՛զօր ՚ինամարութիւ, և Յղե
թող մեհուան, և ՚ուդի Ի՛. Ի զօ
րութիւ՝ ըստ ՚ըգաւարար ՚գոյն
՛ի յարութենէ մեռելոց ։ ։ Ի՛. ։ ։ Հռ. ։ ։ Հռ. ։ ։ Հռ

վիժեալ՝ կործանեաց՝ և խափա-
նեաց, և զիւր փոքրիկ հօտն յետա-
կայ՝ և յետահաս ընորհօքն այն
քան կայուն, և հաստատուն պաշտ
պանեալ հովանաւորէ ընդդէմ
Սատանային, և ամ՝ նորին թշնա
մեացն. երբեմն մնրպելով զայն՝
կրթէ նեղութիւք, և մերթ օր-
հնութիւքն իւրով առնէ զայն Տի
րական, և վաստակաւոր. այո. զի
նա ուղղէ զիւր հօտն այնքան
աքանչելի, և երկնային եղանակաւ
զոր մարդկային մտածութիւն՝ և
հանճար ոչ քաւէ՝ ի միտ բերելով
նկատել՝ և զմտաւածել։ Ի սմանէն
այս ինչ եղեալքս մեր Հայագաւոր
Յիսուսին՝ որքան Աքանչելիքեն
յ'այս մեր Ա. յո՝ նա կ՝օրհնաւէ՝
օրհնաւէ Տէր Ա.ծ Իշէի, որ
առնէ զսքանչելիս միայն ||։

Ալ. ղ. 18.

Պրակ. ԻՐ.

Իրկրորդ մակագիր Պատմ ա-
նուն Ա՝եսիահին կ՝Իզեկ, յոր
ես

խորհուրդ՝ կամ խորհրդակից.
Եւ ի՞ է խորհուրդ ‖ և յայլ քա ‖ Առա.
զում տեղիս անուանի խարըմահ, 8. 14.
որ է իմաստութեն ‖ և ի՞ է խոր ‖ Առա.
հուրդ՝ և զգուշութեն. իմ է հան ‖ Առա.
ճար՝ և իմ զօրութեի ‖ Ստուգիւ 9. 14.
նա է խորհուրդ՝ և իմաստութեի ‖ Մատ.
Իմաստութիւն Ի՞նչ ‖ Ի՞նչ մեզ ‖ Առա.
եղև իմաստութեի ‖ Ասոյ՝ 1. 20.
Ինչմա՞ ամ գանձք իմաստութե՝ և ‖ Ղուկ.
գիտութե ծածկեալ կան ‖ ոմն ‖ Կոր.
և՝ խորհուրդ՝ Ի՞նչ նա զայ 1. 30.
րըն. և նա միայն զնորին կամ, և ‖ Կոչ.
ոչ այլոք. և նա միայն ծանօ՛ցանէ 2. 3.
մե՛զ՝ և ծանօթաւունէ զիւր Հայրն
և նա միայն ցուցանէ զՀանապարհ
Հանապէղոյ վիւր Հայրն, և առ
նա մերձենալ. Որք Հանապէ
զՀայր եթէ ոչ՝ Որդի, և ում ‖ Մատ.
Որդին կամիցի յայտնել ‖ 11. 27.
Ո՛Ճ ոչոք եաես երբեք, բայց
Միածինն Որդի, որ է՛ի ծոց
Հօր՝ նա պատմեաց ‖ Յրատե ‖ Յով.
նա վմեզ թէ՝ ուսցաք մեք՝ ինչմա 1. 18.
նէ՝ զի հեզ է, և խոնարհ սրտիւ.
և ս

և ոս թէ՝ առցուք զնորին լուծ, զի
քանզի է՝ ‖ : Ա՚ան փրկութեան
Մատ. 11.29. նոյնինքն ետ խորհուրդ : Ա՚յս է
Ա սրտիւդ խաղաղութեան, որ է
Ի՚մէջ չեառն, և Ա՚ռն. (ըստ մեզ՝
Ի՚մէջ երկոցունց.) որոյ անուանն է
Ղաք. 6.12.13. յամենս, քոյս՝ և ծագումն ‖ :

Տէր Ա՚ծ, որ ըստ իւր անքաւման
դակեւի բարութեան, իմաստու
թեան, և զօրութեանն յառաջա
դրեաց՝ զանձն իւր մեծացուցա
նել՝ և փառաւորել՝ի մարդիկս,
քայց՝ այնու կերպիւ, և եղանա
կաւ, զի զայսինչ առնելով՝ ոչ
երևեսցի այլաբար առնել քան
յառաջադրութեին. այսպէս ուրե
մըն Ա՚այրն Ա՚ծ ընդ Ա՚րդւոյն իւ
րոյ իւրև Ա՚սրհրդի յ՚ընտրեցն,
և (ըստ մարդկան խօսիմ.) ՚ի խոր
հրդակցեցն թէ՝ իւր, և որ՚ով եղա
նակաւ վերստին կանգնեսցի մար
դըն, որ յանցանաքն՝ և օրինազան
ցութեանն էր անկեալ ՚ի ներքոյ
միանձնաւոր դատապարտութեն
և հարկեաց ըստ մարդկան լինի

ասա

ասացեալ.) յայսմ խորհրդոջ
զորդին իւր ի՝ խաչին, զի ՚Օ՚ան
ձըն իւր դիցէ ՚ի բաւականանա-
րութեն. որոյ սահմանեալ. ՚Կա
հատուկ՝ և իսկական ՚Օ՚ատակ,
որ երկայնակեաց եղիցի, և ՚ի
ձեռն նորա բարեհաճութիւն ՚Ցն
ուղղեալ՝ և յառաջեալ աջողես-
ցի ||. (՚Ի մեր օրինակսդնկ դոյնինչ || Եսայ
դժուար իմաց) ||Որդին, այլ՝ հա- 53 10.
մաձայնեալ ՚Ծայրին ընտիր խոր
հրգոյն՝ զանձն իւր յօժարութիւ
մատոյց՝ ասելով. ՚Հաճասիկ գամ.
՚Ի՚ծ իմ, կամիցայ առնել զկամն
քո ||. և ՚ի ձեռն ||գործոյն յաւի- ||Սաղ.
տենականի մատոյց զանձն անա- 39 8 9.
րատ ||պատարագ ՚Ի՚ն ||. ||Որ ա- || Եբր.
զագաւ՝ ՚ի այլ զամենեւ ետ՝ ի ձեռն 9 14.
նորա ||. և զիշխանութիւնն ամ ||Ցօհ.
մարմնոյ ||. և եդ զնա ժառանգ 3 35.
ամի ||. ՚Ի ստէն լինելոյն ծագեալ ||որ ||Ցօհ.
դպրոն պարծանքն. ||Ի՚ձակք եղէն 17 2.
ինձ ընտիրս և ժառանգութի ||Հռ.
իմ հաճոյ եղև ինձ. և՝ գոհու 1 2.
թենայն. ()ր՚ն եցոյց զՑն՚ր, որ
իմաս

իմաստուն արար զիս, յ՚այլ օրի-
նակէ. որ ‖ Սաղ. 118. 6. 7. ի՚հաւատիկ՝ ի փրկութենն գործի,
և ՚ի կեցութենն՝ ինքն ետ զխոր
հուրդ. քանզի՝ նա պաշտպան, և
բարեխօս՝ միակ ՚ի հազարաց ՚ըրէշ
տակն, որ առ ի՚ճ կ, գթացեալ
՚ի վերայ մարդոյն, և մարդասի
րեալ՝ պաշտպանեաց՝ և փրկեաց
զնա առ ՚ի չանկանելոյ նմա ՚ի մահ.
զի մի՝ անկցի յ՚որոգայթն, կամ՝ ՚ի
վիհն. նորոգեսցէ զմանկունսրա.
յ՚այլ օրինակս կ. գաի ՚ի՚օֆեր.
այսինքն՝ գաի զքաւութիւն, կամ
զփրկութիւն ‖ Յօբ. 33. 24. ՚ի՚յո՚նա կ միակ խորհրդակիցն
փրկութեան, և կեցութեան, որ
‖ գուշէ իւրով ‖ բերով տայ խոր
հուրդ, և առաջնորդէ.
Ասմիա լսել զխորհուրդ, թէ՝
զինչ արասցես վ՚ս կեցութէ քո,
և փրկութէդ. անկեղծաւոր հաւ
ատով հաւատայ ՚ի՚ն, լսատրում
ասէ Դ՚ևը, և հաւատով երթ
առնայ. քանզի՝ զայսպիսի խրատ՝